

İLKÖĞRETİMDE
ESTETİK ALANIN UYGULAMA SÜRECİNDE YER ALAN
RENK ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

ESRA ÖZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Özlem KESER

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
2010

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ
İLKÖĞRETİMDE ESTETİK ALANIN UYGULAMA SÜRECİNDE YER ALAN
RENK ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

ESRA ÖZEL

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-iş Öğretmenliği Programı, 2010

Danışman: Yrd. Doç. Özlem KESER

Geçmişte günümüze görmek, algı ile birlikte insanın doğayı ve çevresini tanımasındaki en temel faktörlerden biridir. Çevreyi algılamak ve yorumlamanın sonucunda; insanda ortaya çıkan yaratıcı güç, yaratma cesaretini ve yaratılan nesnelere var eder. Sanatın oluşum sürecinin temelini oluşturan görme; sanat kavramına çeşitlilikler katar. Bu noktada renk; sanat kavramlarının kullanılmasında ve estetik oluşumda büyük bir paya sahiptir. İlköğretim sanat eğitiminde ise; renk temel faktörlerden biridir. İki boyutlu çalışmalarla başlatılan eğitim sürecinde, çocuğun estetik algı kazanması için aşama aşama ilerlenir.

Bu araştırma, İlköğretimde estetik alanın uygulama sürecinde yer alan renk öğretim yöntemlerini kapsamaktadır. Çocuğun gelişim süreçleri temel alınarak; sanat eğitiminin amaçları paralelinde, görsel sanatlar eğitimindeki çalışmalarda rengi kullanmanın; çocuğa nasıl öğretildiği ve çocuktaki estetik algı gelişimi; tarama ve karşılaştırma yöntemleri ile ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda da; birçok kaynakta yer alan renk ve öğretim yöntemlerinin; tek bir kaynakta ve sıralı şekilde yer almasıyla ulaşım kolaylığı sağlanıp, renk ile ilgili kuramsal bilginin yanı sıra, renk öğretim süreci başında ve sonunda öğrencilere yaptırılan uygulamaların karşılaştırılmasıyla; rengin estetik algı kazandırılma sürecindeki önemi açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca estetik algının geliştirilmesine yönelik yapılan renk kullanım yöntemleri ise, ilköğretimde yer alan yöntemlere artı bir kapı aralamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Renk öğretimi, estetik, sanat eğitimi, algı

ABSTRACT
APPLICATION OF PROCESS IN THE AREA OF AESTHETICS TEACHING
METHODS OF COLOR IN PRIMARY SCHOOL

ESRA ÖZEL

Anadolu University Institute of Educational Sciences

Division of Fine Arts Educational Sciences

Department of Art Teaching Programme

2010

Advisor: Ass. Prof. Özlem KESER

The most basic factor of recognising nature and environment is viewing the present in the past together with perception. As a result of perceiving and commenting the environment, creative power which human beings have , makes the creation power and created objects exist. Seeing, the basis of art, contributes the art's variety. from this point of view, the colour has a big importance for art concept and aesthetics formation. However the colour is one of the main factors in primary art education. During the education process with two dimensional exercises, this process is proceed step by step for children to achieve an aesthetics perception.

This search involves colour teaching methods that used in aesthetics practice process at primary education. Considering the child's growing states according to art education purposes, , how using the colours in visual arts taught to child and aesthetics perception development of the child are discussed by scanning and comparisan method.

in conclusion of this search, the colour and teaching methods on many sources, gathered in one source for easy access together with theoric information about colours and the importance of colours for aesthetic perception has been shown during the colour teaching process by comparing the practices done by students at the beginning and the end of colour teaching process. Colour using methods for aesthetics perception development could be another method option for existing primary education methods.

Keyword: : Colour teaching, aesthetic, art education, perception

JÜRI VE ENSTİTÜ ONAYI

Esra ÖZEL'in "İlköğretimde Estetik Alanın Uygulama Sürecinde Yer Alan Renk Öğretim Yöntemleri" başlıklı tezi 19.03.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard.Doç.Özlem KESER	
Üye	: Yard.Doç.Necla COŞKUN	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Suzan Duygu ERİŞTİ,	

Yard.Doç.Dr.Yücel ŞİMŞEK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcısı

ÖNSÖZ

İnsanın gelişim sürecinde, erken yaşlarda kazandığı deneyimlerin ve edindiği bilgilerin önemi çok büyüktür. Eğitim sisteminin ve bilim insanlarının da farkında olduğu bu süreçte; çocuğa kazandırılan deneyimlerden en büyüğü de sanat eğitimi içinde yer alanlarıdır. Bu süreç içerisindeki kazanımlar, çocuğun estetik görüş kazanmasının ve yaratıcılığının gelişmesinin yanı sıra; çocuğun kişilik gelişimine katkı sunmada da büyük bir paya sahiptir. Çocuklar kişilik gelişimindeki bu olumlu değişimle, topluma nitelikli bireyler olarak dahil olurlar. Araştırmada, bu görüşler temel alınarak, çocuğun sanat eğitiminde estetik algı kazanma sürecinde, önemli görsel elemanlardan biri olan “renk” temel olarak alınmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği okulun bulunduğu ilçede; araştırmaya başlanılmadan önceki senelerde, görsel sanatlar dersinin farklı branş öğretmenleri tarafından verilmesi nedeniyle; okulda eğitim gören çocuklar, sanat eğitimlerini sistemli bir şekilde alamamıştır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılını kapsayan araştırma sürecinde işlenen görsel sanatlar dersinin, branş öğretmeni tarafından verilmesiyle; çocukların bir yıllık gelişim süreçleri takip edilmiş ve eğitim-öğretim yılının başındaki ve sonundaki çalışmalar tek tek karşılaştırılmıştır. Çıkan sonuçlar ise; renk kavramını algılamalarında ve uygulamalarındaki farklılıkları, yaşanan bir yıllık eğitim sürecindeki ilerlemeleri ve çocukların vizyonlarındaki değişimi açıkça ortaya koymaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçların, ülkemizde görsel sanatlar dersi programının, estetik yeterliliklerin kazandırılması bağlamında, değerlendirilmesine katkı sunacağı, görsel sanatlar öğretmenlerine yararlı olacağı ve sanatla ilgilenen kişilere konu ile ilgili bilgi vereceği umulmaktadır. Eğitim sürecimde manevi desteğini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Oya KINIKLI'ya, araştırmanın başladığı andan itibaren yardımda bulunan ve destek olan enstitü müdürümüz Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU'na, araştırma boyunca bana değerli katkıları ve büyük desteği olan danışman hocam Yrd. Doç. Özlem KESER'e, değerli bilgilerinden faydalandığım hocalarım Yrd. Doç. Necla COŞKUN ve Yrd. Doç. Suzan Duygu ERİŞTİ'ye; araştırmanın devam ettiği sürede görüşmelerimi aksatmamamı sağlayan ve manevi destekte bulunan İl Milli Eğitim Müdür Yardımcımız Nuran Demir'e; her zaman yanımda olan ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen eşim Ersin ÖZEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Esra ÖZEL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ÖZÜ.....	i
ABSTRACT.....	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO VE RESİM LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sanat, Eğitim Ve Görsel Sanatlar Dersi.....	3
1.1.1. Sanat	3
1.1.2. Sanat Ve Eğitim.....	6
1.1.3. İlköğretimde Sanat Eğitimi.....	7
1.1.3.1. İlköğretimde Sanat Eğitiminin Amaçları.....	11
1.1.3.2. İlköğretimde Sanat Eğitiminin Öğrenme Alanları.....	14
1.1.3.2.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme.....	15
1.1.3.2.2. Görsel Sanat Kültürü.....	16
1.1.3.2.3. Müze Bilinci	18
1.1.4. Görsel Sanatlar Dersi.....	20
1.1.4.1. İlköğretimde Görsel Sanatlar Dersi Müfredat Programı.....	25
1.2. Sanatta Estetik Algının Kazandırılması.....	27
1.2.1. Estetik.....	28
1.2.2. Görsel Algı.....	32
1.3. Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları.....	33
1.3.1. Karalama Evresi (2-4 Yaş Arası)	35
1.3.2. Şematik Öncesi Dönem (4-7 Yaş Arası).....	36
1.3.3. Şematik Dönem (7-9 Yaş Arası).....	37
1.3.4. Gerçekçilik Dönemi (9-11 Yaş Arası).....	39
1.3.5. Mantık Dönemi (11-14 Yaş Arası)	40
1.3.6. Gençlik Dönemi (14-17 Yaş Arası).....	42

2. RENK.....	43
2.1. Işık Ve Görme.....	43
2.2. Görsel Tasarım İlke Ve Öğeleri.....	47
2.2.1. Nokta.....	47
2.2.2. Çizgi.....	50
2.2.3. Leke.....	52
2.2.4. Doku.....	54
2.2.5. Perspektif.....	57
2.2.6. Kompozisyon.....	60
2.2.7. Renk.....	65
2.3. Rengi Algılama.....	70
2.3.1. Rengin Fiziki Özelliği.....	72
2.3.2. Rengin Fizyolojik Özelliği.....	74
2.3.3. Rengin Psikolojik Etkileri.....	78
2.3.4. Renk Armonisi ve Öğretimi.....	80
2.4. İlköğretimde Renk Öğretim Yöntemleri.....	86
2.5. Problem.....	97
2.6. Amaç.....	97
2.7. Önem.....	98
2.8. Varsayımlar.....	98
2.9. Sınırlılıklar.....	99
2.10. Tanımlar.....	99
3. YÖNTEM.....	114
3.1. Araştırma Modeli.....	114
3.2. Evren.....	115
3.3. Örneklem.....	115
3.4. Veriler Ve Toplanması.....	116
3.4.1. Alan Yazın Taraması.....	116

3.4.2. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi.....	116
3.4.3. Örneklem Grubunun Takibi.....	116
3.4.4. Öğrenci Resimlerinin Seçilmesi.....	117
3.5. Verilerin Çözümü Ve Yorumlanması.....	117
3.6. Süre Ve Olanaklar.....	118
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	119
4.1. Altıncı Sınıf Öğrenci Çalışmaları.....	120
4.2. Yedinci Öğrenci Çalışmaları.....	125
4.3. Sekizinci Sınıf Öğrenci Çalışmaları.....	131
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	137
EKLER.....	140
EK1. Görsel Sanatlar Dersi 2008-2009 6. Sınıf Yıllık Plan.....	140
EK2. Görsel Sanatlar Dersi 2008-2009 7. Sınıf Yıllık Plan.....	146
EK3. Görsel Sanatlar Dersi 2008-2009 8. Sınıf Yıllık Plan.....	153
EK4. Değerlendirme Formu.....	159
KAYNAKÇA.....	160
RESİM DİZİNİ.....	170

TABLO VE RESİM LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Estetik Gelişim Evre Tablosu.....	30
Tablo 2. Zihinsel-Resimsel Gelişim Evreleri.....	34
Şekil 1. Işık ve Algı.....	43
Şekil 2. Ana-ara Renkler.....	69
Şekil 3. Renk Çemberi I.....	72
Şekil 4. Gri Oluşumu.....	72
Şekil 5. Benzer ve Zıt Renkler.....	73
Şekil 6. Gözün Yapısı.....	75
Şekil 7. Renk Türleri.....	75
Şekil 8. Görme olayı sonucu etkilenme.....	76
Şekil 9. Renk Çemberi II.....	84
Şekil 10. Renk Çemberi III.....	85
Resim 1. Doğadan Gerçek Çiçek.....	17
Resim 2. Yapay Çiçek.....	17
Resim 3. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları I.....	44
Resim 4. İmogen Cunningham, “The Dream”,1910, Fotoğraf.....	45
Resim 5. Rembrandt, “The Anatomy Lesson of Dr Tulp”, 1632.....	46
Resim 6. Matisse, “Harmony in Red”, 1908	47
Resim 7. Jackson Pollock, "Number 8", 1949.....	48
Resim 8. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları II.....	49
Resim 9. Jackson Pollock, 1946-49.....	50
Resim 10. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları III...	51
Resim 11. Picasso, “Crying Woman”, 1915.....	52
Resim 12. Willi Baumeister, 1954.....	53
Resim 13. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu Öğrenci Çalışmaları I...	53
Resim 14. Malik Aksel, “Zambak”	54
Resim 15. Doğal Doku, “Yaprak Dokusu”.....	55
Resim 16. Doğal Doku, “Salyangoz Kabuğu”.....	55
Resim 17. V. Van Gogh,“Sunflowers”, 1888, (Tuval üzerine boya ile oluşturulan doku).	56
Resim 18. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları IV....	57
Resim 19. Raphael, Fresk, “The School of Athens”, The Vatican ,1510 – 11.....	58
Resim 20. Meyndert Hobbema, 1669, (Tek Kaçışlı Perspektif)	59

	Sayfa
Resim 21. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları V.....	60
Resim 22. Edgar Degas, 1872, (Zıtlık örneği).....	61
Resim 23. Raphael, 1507, (Denge Örneği).....	62
Resim 24. Peter Paul Rubens, 1612–14, (Egemenlik -odak noktası- örneği).....	63
Resim 25. Henri Matisse, 1909, (Ritim Örneği).....	64
Resim 26. René Magritte, 1948, (Şekil-Zemin Anlatımı Örneği).....	65
Resim 27. Sandro Botticelli, “Primavera”, 1482, (Rönesans).....	66
Resim 28. Paul Cezanné, “Still Life, Drapery, Pitcher, And Fruit Bowl”, 1893-94, (Empresyonizm).....	67
Resim 29 . Vincent Van Gogh, “Cafe Terrace at Night”,1888.....	68
Resim 30. Rembrandt, “Belshazzars Feast”, 1635-39.....	77
Resim 31. Wassily Kandinsky, “Squares with Concentric Circles”,1913.....	78
Resim 32. Andre Derain, “Collaire”, 1905.....	81
Resim 33. Paul Cezanné, “L'Estaque”, 1883-1885.....	83
Resim 34. Robert Delaunay, “Circular Forms”, 1930.....	87
Resim 35. Piet Mondrian, Composition With Red Blue Yellow, 1929.....	89

Birinci Bölüm

GİRİŞ

Sanat geçmişten günümüze, insan yaşamının merkezinde olduğu için; hep tartışılmış, sürekli kendini yenilemiştir. Farklı kelimelerle ifade edilse bile; her zaman bilim adamlarının, filozofların, sanatçıların ve yazarların ortak noktada buluştukları bir alan olmuştur. Aşağıda farklı dönemlerde yaşamış ve farklı alanlarla ilgilenen, sanat ve bilim insanlarının; sanat ile ilgili görüşlerine kısaca yer verilmiştir:

Herbart Read: “Sanat, hayata uygulanan öyle bir mekanizmadır ki; onsuuz toplumlar dengelerini kaybeder” der. E. Fischer: “ Sanat, insanın dünyayı tanıyıp değiştirebilmesi için gereklidir. İnsan, kendini aşmak ister, bireysel yaşamının kopmuşluğundan kurtulmaya, daha anlamlı bir dünyaya geçmek için çabalar, bireyselliğini toplumsallaştırmak ister” demiştir.

Plato'nun “ Republic”inde sanatın, duyuların ulaşabileceği yerin ötesinde olduğunu, özellikle resim sanatını ele almışta, dikkatli olmanın gereğini işaretler. Çünkü insanın yanılsatıcı imgelere olan bağlılığının, güçlenmesine neden olmaktadır (Temizsoylu, 1990, s.1). B. Croce ise sanatın tanımını; “Bize gerçekliğin görüntüsünün kopyasını gösterir” ifadesiyle yapmıştır. Sanat bir konuşma dilidir. Bu dil, sanat eserinin çıktığı ve ulaştığı çağ ve yere aittir (Özer, 1986, s.20).

Charlos Lalo; “sanat hayattan uzak veya hayata yakın değil, hayatın içinde olmak zorundadır” diyerek sanatın vazgeçilmezliğini belirtmiştir (Dominique, 1990, s.20). Görüldüğü üzere; sanat, insanın uğraşları içinde yer alır ve tüm branşlarla iç içedir. İnsanın merkezinde yer aldığı ‘yaşam’ kavramının da; temelinde önemli bir paya sahiptir. İnsanda görünen ve görünmeyen tüm değerleri pozitif yönde etkiler. Yukarıda filozofların tanımlamalarıyla sanatın anlamına değinilmiştir. Sanat insan hayatındaki önemi bağlamında da, birtakım temel işlevlere sahiptir. Bu noktadan hareketle hayatımızın her alanında karşımıza çıkan görsel

tasarım ögeleri, ögelerin kullanım biçimleri, bu ögelerin içinde yer alan rengin özellikleri ve öğretimi de, sanat eğitimi dersleri kapsamında eğitim sistemi içerisinde yerini almaktadır.

Eğitim sürecinde bireye bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranışlar kazandırılmaya çalışılır (Binbaşoğlu, 1998, s.2). Eğitim, benliğimizi mükemmelliğe yaklaştırmak amacıyla, kendi kendimize yaptıklarımız ve başkalarının bize yaptıklarının tümünü kapsamakla kalmaz, daha çoğunu kapsar. En geniş anlamıyla benimsenince, karakterlerde ve insan yetenekleri üzerinde belli amaçlarından apayrı etkiler yaratan şeylerde, yasalarca, hükümet türlerince, endüstriyel sanatlarca, toplumsal yaşam türlerince, hatta insan iradesine bağlı olmayan etkenlerce; iklim, toprak ve bölgesel durumlarca yaratılan etkileri bile kapsar. Her kuşağın kendisini izleyecek olanlara, o güne kadar ulaşılmış gelişme aşamasını korumak ve mümkünse yükseltmek niteliğini kazandırma amacıyla verdiği kültür olduğu anlaşılmaktadır (Lester S. W. O., 1967, s.7-8).

Bireylerin yaşadıkları dünyaya bir anlam kazandırabilmeleri, yaratıcı güçlerini sergilemeleri ile olanaklıdır. Bireylerin yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ise sanat tarihi gibi disiplin alanlarının yer aldığı sanat eğitiminin verilmesini gerektirmektedir. Sanat eğitimi bir organizasyon yöntemidir. Görsel algılamaya dayalı bir takım teoriler önderliğinde; çocuğu madde yani, malzeme ile düşünceleri arasında çeşitli bağlantılar kurmaya, buluşlar yapmaya alıştıran bir metod'dur (Gökaydın, 1982, s.45-46).

Günümüz eğitim sisteminin ve sanatın temelini oluşturan estetiğin kazanılmasındaki eğitim süreci, birey için önem taşımaktadır. Verilen bilgiler, bu bilgilerden edinilen kazanımlar ve bu kazanımların uygulamalarla pekiştirilmesi; bireyin bu süreci doğru şekilde yaşamasını sağlayabilir. Eğitim sürecini tamamlayan birey, sanat alanı içerisinde aktif olarak yer almasa da, var olduğu tüm alanlarda bu bilgileri kullanma olanağı bulabilir. Bu nedenle de çok önemli bir süreç olan sanat eğitiminin, bu süreç içerisinde yer alan estetik kavramının ve estetik kavramının kazanılmasında renk öğretim yöntemlerinin detaylı olarak uygulanması gerekmektedir.

1.1. Sanat Eğitimi Ve Görsel Sanatlar Dersi

1.1.1. Sanat

Bir terim olarak; sanat, insanla nesnel gerçeklik arasındaki estetik ilişki, hoş giden uyumlar yaratma çabasıdır (Ersoy, 1983, s. 16). Sanat insanoğlunun yaşamının her anında, yaptığı her eylemde, tüm tutum ve davranışlarında, düşünmeden gerçekleştirdiği bir estetik kaygı içinde olmasıdır. Kısaca sanat, estetik kaygı duymaktır. Estetik kaygı doğru ile yanlış, iyi ile kötü gibi kavramlar arası seçimlerde, bu kavramlar arası ilişkilerde, duygularımız yoluyla istenilene yönelten önemli bir güdüleme olarak karşımıza çıkar. İnsanın ilgi, yetenek, beceri, zevk ve tutumları tanınması, farkına varması, onu yaşama bağlar, yaşamdan haz duymasını sağlar. Estetik kaygı, aracı insanı yaratıcı insana dönüştüren en önemli etmenlerden ve pekiştireçlerden birisidir (Erinç, 1994, s.46). Bu noktadan hareketle estetik gelişimdeki temel faktörlerden biri de “renk”tir. Siyah beyaz bir şey zor hatırlanır. Renkli olan ise daha çabuk hatırlanır. Estetiğin gelişimi de hafızaya bağlıdır. Karşılaştırma ve seçme estetiğin gelişiminde temel olan davranış biçimleridir. Bu nedenle renk; estetik algının gelişiminde büyük rol oynar.

Sanat olgusunda çeşitli öğeler rol oynar. Bunların başlıcaları ya da ilk akla gelenleri arasında şunlar sayılabilir: Sanatçı, sanat eseri, sanat etkinliği, sanat izleyicisi-tüketicisi ve bunların içinde bulunduğu ortam/çevre. Bu öğelerin işlevleri birbirinden farklıdır ve birbirini tamamlayıcı-bütünleyici niteliktedir (Uçan, 1992, s.98). Sanatçı sanat kavramının içinde aktif ve nitelikli rol alan bireydir. Estetik hazza ulaşan ve yaratıcı gücünü en üst seviyelerde kullanıp, yeni ürünler yaratan sanatçının; ortaya koyduğu sanatsal nesne, sanat eseridir. Bu sanatsal nesnelere izlerken, sanatsal doyuma ulaşan, estetik kaygıları olan ve bu kaygıları paralelinde izlediği sanat eserinden keyif alan, izlenimlerini değerlendiren bireyde, sanat izleyicisi-tüketicisidir. Sanat eserlerinin ortaya çıktığı, izlendiği ve bir arada toplandığı yerler ise; ortam/çevredir.

Bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmesi, estetik düşünce ve bilinci örgütlemesi, estetik yaşamını temellendirmesi, yapılandırması için sanat gereklidir. Kişi, sanat çalışmalarını uygularken, tasarımda büyük bir faktör olan rengin uygulama şeklini de öğrenmesi gerekir. Bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, iş birliği yapabilmeyi, doğruyu ifade edip seçebilmeyi, bir işi başlayıp bitirme sevincini tatmayı, paylaşmayı, öğrenme

isteğinin artmasını ve üretken olmayı sağladığı için sanat, önemli ve gereklidir (Basset, 1969, s.37). Kişi yaptığı sanatsal üretimle topluma bağlanır, diğer insanlara ulaşır, geleceğe inancını kazanır (Etike, 1999, s.26).

İnsanın sanatla doğrudan ilişkisi doğumdan itibaren oluşmaya ve bebeklik döneminde belirginleşmeye başlar, çocukluk döneminde çeşitlenip zenginleşerek; gençlik döneminde hızlanıp yoğunlaşarak, yetişkinlik döneminde kökleşip derinleşerek gelişir ve yaşamı boyunca devam eder (Uçan, 1992, s.98). Sanat hem öğrenme sürecinin hem de gelişim sürecinin, etkin bir yardımcı olabilir. Çünkü sanat, duygu ve düşünce arasındaki karşılıklı ve iç içe geçmiş bağı vurgular. İnsanın bu iki yönünün uyumunun sağlanması, bir anlamda eğitiminde temel amaçlarından biri olduğuna göre, sanat örgün ve yaygın eğitimde yer alırsa, tüm eğitim süreçlerini daha etkili kılacak bir güce sahiptir (San, 1977, s.1). Sanat, çocuğun düşüncelerini anlatabileceği bir dildir. Çocuklar dünyayı kendi anlayış biçimleriyle görerek; kendi ifadeleri içinde yansıtmaya çalışırlar. “Çocuklar herhangi bir engellemeyle karşılaşmazlarsa, kendilerinde var olan yaratıcılık dürtülerini kullanarak kendilerini ifade ederler. Sanat eğitiminde önemli olan, çocuğun düşünmesi, duyması, algılaması ve çevresine karşı tepkileridir” (Yavuzer, 1993, s.209).

Bu noktada sanat eğitimi içinde sanat kavramı; bireyin hissettiklerini, düşüncelerini, gördüklerini, yaşadıklarını ifade ederken; çizgi, renk, biçim, ses, ritm gibi öğeleri kullanmasıyla oluşmuş olan estetik bütünlük olarak karşımıza çıkar. Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim Kurumları Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda da sanatın; özgünlük olduğu ve insan yaşamına katkısının kavratılması amaçlandığı açıkça görülmektedir. Sanatın insan yaşamındaki işlevleri, özü bakımından “estetik temelli” olup, bireysel (biyopsişik), toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel nitelikler taşır. Sanatın tüm bu işlevleri, insan hayatında buldukları ve kullanıldıkları yerlere göre özellik bakımından değişiklikler gösterir. Dört başlıkta toplanan sanatın insan yaşamındaki işlevlerine kısaca bir göz atalım.

Sanatın bireysel (biyopsişik) işlevleri; bireyin dengeli ve doyumlu, sağlıklı başarılı, duyarlı ve mutlu olması için davranışları veya davranışsal yapıları üzerinde belirli izler bırakan, estetik/artistik etkime ve tepkime biçimlerini kapsar (Uçan, 1992, s.99). Birey, edindiği bu kazanımları, yaşamı boyunca içinde bulunacağı tüm alanlarda kullanır. Sanatsal gelişimin temelini oluşturan yaratıcılık kavramının bireydeki gelişimiyle ise; bireyin kazanımları artar.

Kazanımları artan bireyler, daha başarılı olurken; psikolojik ve ruhsal yapıları da sağlamlaşır. Kendini kanıtlamış ve yaşamında güzel izler bırakmış olmanın verdiği hazzı yaşar. Kendini ifade edebilmeyi başarır.

Sanatın toplumsal işlevi; bireylerin, birey ile toplumsal kesimin, toplum ve toplumlar arasında anlaşmanın, dayanışmanın, kaynaşmanın, paylaşmanın, işbirliği yapmanın, birleşmenin ve bütünleşmenin sağlanmasında, sanatın oynadığı rolleri kapsar (Uçan, 1992, s.99). Bir ifade aracı olan sanat, duyu organlarını da etkilediğinden paylaşılmayı gerektirir. Bu paylaşım, küçük çevrelerle başlar ve zamanla geniş kitlelere ulaşabilir. İzlenen ve görülenler çeşitlilik kazanabilir. Tüm toplumların ortak noktalarından biri olan sanat, birleştirici yönünün yanı sıra; sanat eserini ortaya koyan bireye, tüm insanlara ulaşabilme, duygusu yaşatır. Kendini kültürünü, hissettiklerini, gördüklerini ve yaşadıklarını sanatına yansıtan birey; çevresine kendini ifade etmenin yanı sıra; farklı toplumdan ve kültürden olan bireylerinde dikkatini çeker. Toplumlar arasındaki ortak dillerden biri olan sanat; bireyin ifade aracı olarak farklılıklar içinde var olan güzellikleri anlatır ve açıklar. Sanatın bu anlatımcı yönüyle, evrensel olan değerlere ulaşılır. Kendi kültürünü evrensel değerlerle anlatan bireyler, birleşir ve bütünleşir. Bu bütünleşme ile sosyalleşen bireyler ise; toplumları kaynaştırır, ortak noktalarda buluşturur.

Sanatın kültürel işlevi; bireysel ve toplumsal kültürü arttırıcı; kültürel özellikleri taşıyıcı ve kuşaktan kuşağa ya da aynı kuşak içinde bireyden bireye- aktarıcı; kültürler arası ilişkileri güçlendirip pekiştirici, çeşitlendirip zenginleştirici, kültürel kimlik sağlayıcı sanatsal birikim ve etkinlikleri kapsar (Uçan, 1992, s.99). İlk insandan bu yana, gerek yaşamsal faaliyetleri sürdürmek için, gerekse duyguların dışavurumu ya da doğanın tasviri için yapılan sanat ürünleri, insanlığın geçmişini aydınlatmada büyük rol oynar. Günümüz insanına gelişim süreci hakkında bilgi verir, yapacaklarına ışık tutar. Tarihi, bilimi ve diğer dalları destekler. Bütünlük içinde olan kültür, bilim ve sanat dalları insanlığın gelişiminde ve ilerleme hızında temel oluşturur. Bugün ise; toplumların, ülkelerin kendi tanıtımlarını yapmada büyük bir paya sahiptir. Kültürler arası etkileşimden dolayı; yeni kültürlerin, değişimlerin temelini oluşturur.

Sanatın ekonomik işlevi; sanat alanında 'sanatsal karakter' korunmakla birlikte, gittikçe belirginleşen sunu (arz) ve istem (talep) ilişkilerinin ağır basıp, ön plana çıktığı çalışma ve düzenlemeleri kapsar. Bu tür çalışma ve düzelmelerde 'üretim-pazarlama-dağıtım-tüketim' ilişkileri, sanatsal ilişkilerle iç içe olmakla birlikte daha ağır basar, daha ön plandadır (Uçan,

1992, s.100). Günümüzde sanat; ülkelerin reklamlarının yapılmasında da yerini alır. Reklamları yapılan ve tanınan ülkelerin, bu sayede kalkınma hızları artar. Pazar içerisindeki yerleri önem kazanır.

Sanatın eğitimsel işlevi; sanatın bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerinin düzenli, sağlıklı, etkili, verimli ve yararlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayıcı, müziksel öğrenme-öğretme etkinliklerini ve bunlara ilişkin düzenlemeleri kapsar (Uçan, 1992, s.100). Eğitimin içinde yer alan dallar, bilim dalları gibi birbirleri ile iletişim halindedirler ve birbirlerinden etkilenirler. Çocuğun tüm alanlarda başarı göstermesi için, çocuğun yaratıcı gücünü, en üst seviyelerde kullanması gereklidir. Bunu sağlayabilmek için, sanatsal çalışmalar çocuğa sistemli bir şekilde uygulanmalıdır. Sanatın insan hayatın da var olan birçok temel işlevi vardır. Birçok ortamda bu temel işlevlerden bahsetmek mümkündür. Bu ortamlardan en önemlisi de eğitim ortamlarıdır.

1.1.2. Sanat Ve Eğitim

“Eğitim bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve amaçlı olarak istendik değişimi meydana getirme sürecidir” (Tezcan, 1992, s.5). Eğitim terimi Latince’ de büyütme, yetiştirmek ve geliştirmek anlamlarına gelir. Sözcüğün ilk kullanıldığı yer, çocuk eğitimi kavramının içinde; çocuğun yetiştirilmesi, geliştirilmesi anlamları yüküldür. Bu gelişme ileriye dönüktür. Eğitim, toplumsal bir olgudur. Eğitim, okula gelmeden önce ailede, çevrede ve okul sırasında da okula paralel olarak ayrıca süregelmektedir. İdeal olan, okul içi ve dışı eğitiminin birbiriyle tutarlı olması ve birbirini tamamlamasıdır. Bunun için okul ve yaşam arasında bir kaynaşma gerekir. Bu çerçevede, yetişkinlerin okul içi eğitimden haberdar olmaları önem taşır (Varış, 1996, s.24).

On dokuzuncu yüzyılda Alman eğitimcisi J. F. Herbert (1778–1841), Eğitim Bilimi ve Genel Pedagoji adlı kitabı ile eğitimi bilimsel bir temele oturtmuştur. Yazarın “ Psikolojinin Eğitim Bilimine Uygulanması” adlı yapıtı bu alanda yazılmış en önemli eserdir. Onun eğitiminde Platon ve Aristoteles gibi eski çağın filozoflarına kadar uzanan eğitimde yetkinlik, iyilikseverlik, doğruluk, gibi ahlaki değerler önemli bir yer tutar. Ayrıca onun eğitiminde, Pestalozzi’nin de önemli bir yeri vardır. Herbart’da eğitim süresince, Pestalozzi gibi “sevgi yöntemi” diyebileceğimiz bir yöntemle yaklaşmak gereğine inanır. Bu da bir sanatı gerektirir.

Böylece eğitim bir bilim, bir sanat halini aldı ve günümüze kadar geldi (Binbaşoğlu, 1998, s.4).

Eğitimin vazgeçilmez temel unsurları program, öğrenci ve öğretmendir.(Demirel, 1999, s.11) 21. yüzyıla girdiğimiz şu yıllarda, eğitimde modern anlayışın yerini, özgünlüğü yakalamayı hedefleyen yaklaşımlara bıraktığını görmekteyiz. Bunun anlamı daha çok bireyselleşme, yani kişinin biricikliği üzerine oturtulmuş bir eğitim olarak algılanabilir. Böyle bir eğitim programı, öğrencinin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim içeriğinin her bireye özgü şekillendirilmesini de gerektirmektedir (Aykut, 2006, s.34). Gelişen teknoloji ve değişen toplumlarla birlikte eğitim sistemi içerisinde yer alan sanat eğitimi de, kendisini sürekli yenilemektedir. Sanat eğitiminin temelini oluşturan ‘estetik’, sanatın tüm alanlarında aktif olarak yer almaktadır. Estetiğin sanat eğitiminde çocuğa kazandırılması ise, çok önemli olan bu sürecin başlangıç aşamalarından biridir. Sanat eğitiminin öğretmen tarafından, öğrenciye sıralı ve düzenli bir şekilde verilmesi; çocuğun ilerleyen yaşlarında, bu eğitim sürecinde edindiği bilgileri hayatının her alanında kullanmasını sağlayabilir. Bu nedenle, temel olarak ilköğretim sanat eğitiminde, gelişim süreçlerinin sağlıklı ilerlemesi için öğrenciye bilgilerin kurallı bir şekilde aktarılması ve uygulanması gerekmektedir.

1.1.3. İlköğretimde Sanat Eğitimi

Yalın ve özlü anlatımıyla sanat eğitimi; “bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma” ya da “bireyin sanatsal davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma” işidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sanat eğitimi, temelde “estetik davranışlar kazandırma” ya da bir “estetik davranış değişikliği oluşturma” sürecidir. Çağdaş sanat eğitimi, özü itibariyle, bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye/ortama yeterince duyarlı olabilmelerini, çevre/ortamla çok yönlü, kapsamlı ve yararlı iletişim ve etkileşimde bulunabilmelerini, estetik gereksinimlerini giderebilmelerini, estetik beğeni kazanabilmelerini (zevklerini geliştirebilmelerini, artistik (sanatsal) yaratma/yorumlama güdülerini doyurabilmelerini), kendilerini ifade edip gerçekleştirebilmelerini, yaşamlarını daha anlamlı ve yetkin duruma getirebilmelerini ve bu yolla sanattan en iyi biçimde yararlanabilmelerini esas alır. Bu çerçeve de, bilimin ve tekniğin, dolayısıyla bilim eğitimi ve teknik eğitimin; destekleyici-kolaylaştırıcı, çeşitlendirici-zenginleştirici, tamamlayıcı-bütünleyici işlevlerinden yararlanır (Uçan, 1992, s. 100).

Genel anlamda sanat eğitimi, güzel sanatların bütün alanlarını kapsayan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitim sürecidir. Dar anlamda ise; okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlamaktadır (San,1983, s.20). Ayrıca sanat eğitimi, güzel sanatların resim, yontu, mimarlık, grafik ve dekoratif sanatlar, fotoğrafçılık gibi görsel-yorumsal ve teknik bölümlerini; sözsözleşimsel sanatların (edebiyat ve müzik) çeşitli türlerinin; tiyatro, bale, opera, sinema ve televizyon gibi görsel-işitsel iletişim sağlayan sanat dallarının tümünden yararlanan bir eğitim süreci olarak düşünülmelidir (San, 1979, s.164). Bu bölümlerde yer alan sanat dalları ise; resim, müzik, tiyatro, dans, şiir, öykü, roman, mimari, heykel, seramik, fotoğraf, yaratıcı drama, film, video gibi sanatlardır ve bölümler içinde farklılıklarına göre yerlerini alırlar.

Tüm bu sanat dallarının yanı sıra; bireylerin yaşadıkları dünyaya bir anlam kazandırabilmeleri, yaratıcı güçlerini sergilemeleri ile olanaklıdır. Bireylerin yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ise sanat tarihi gibi disiplin alanlarının yer aldığı sanat eğitiminin verilmesini gerektirmektedir (Gökaydın, 1990, s. 45). Sanat eğitimi, bir sistem olarak araştırmayı, sorgulamayı, düşünmeyi düşündükten sonra ürünlerini yansıtmayı kapsar. Düşünme gücünü arttıran, sosyalleştiren, estetik duyarlılığı artıran eğitsel programların tümünü kapsayan sanat eğitimi ile öğrenci; estetik kaygı edinir.

Yaparak-yaşayarak eğitimi, eğitim yöntemi olarak benimsenir. Alman Sanat Tarihçisi Konrad Lange'mın çalışmaları, sanat eğitimi ve resim derslerine ilgiyi çeker. Bu insanlığın gelişiminin belirli bir evresindeki bir zorunluluktur bir bakıma. Ona göre sanat eğitiminin amacı; "çocuğu doğanın ve yaşamın içine sokmak ve çocuğun bilincini doğa biçimlerine, renklere, seslere ve canlıların devinimlerine ilişkin anı, imgeleriyle doldurmaktadır" (San, 1983, s.66).

Sanat eğitimi, insan yeteneklerinin eğitimidir. Bu eğitimin dağınık ve rast gele bir çalışma ile amacına ulaşması olası değildir. Ortaöğretimde amaç, çocuğu amaçlı ve planlı bir ortamda geliştirmektedir. Bu devrede çocuklar çizgiyi, şekli ve renkleri daha olumlu ve daha anlamlı bir anlatım ögesi olarak kullanırlar (Gökaydın, 1990, s.5).

Bireyin; duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan çaba olarak da nitelendirilir. Gençlere estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve

heyecanlarını doğru biçimde yönlendirmeyi öğretir (Hausman, 1985, s. 301–304). Bu nedenle sanat eğitimi, bireyin çok yönlü olarak gelişimine yardımcı olan, topluma uyumunu sağlayan, yaratıcılığını artıran ve bu yaratıcılığı tüm alanlarda kullanmasını sağlayan eğitsel bir bütündür.

20.yy'ın başlarından bu yana sanat eğitimi kavramı, en geniş anlamıyla; güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi olarak tanımlanabilir. Dar anlamda ise; okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 1977, s.19). Sanat eğitiminde öğrenci, yaparak öğrenecek, öğrendikçe yapacak kuramlar ortaya çıkaracaktır. Her şey yavaş yavaş öğrencinin öz malı olacaktır. İşte o zaman yapılanın niçin yapıldığını anlayacak ve yapılan çalışma anlam kazanacaktır. Böyle bir durum, öğrenciye güven verecek, ondaki sorumluluk duygusunun gelişmesini sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak öğrenci de, çalışmalarını etrafındakilere sorarak değil, kendi kararları ve beğenileri doğrultusunda ortaya koyacaktır (Gökaydın, 1990, s.5).

Yaratmanın, var olmanın ve nesnelere arasındaki biçimsel güzelliklerle, işlevsel ilişkileri sezebilmenin mutluluğunu yaşayan birey; kendine güvenmeyi, karar vermeyi, paylaşmayı, düzensizliklerden ve çirkinliklerden, çarpıklıklardan rahatsız olmayı öğrenir. Böylece; kendine güven duygusuyla irade varlığı, karar verme yeteneğiyle özgür, toplumsal ilişkilerde paylaşmayı bilen, düzensizliklerden rahatsız olan birey olarak da çevresini değiştirmek isteyen bir varlık olarak gelişir. Aksi halde insan, yaşamın zenginliklerini tanımayan, doğaya uzak doğa- insan arasındaki ve doğanın kendi içindeki çok yönlü ilişkilerini bilmeyen, bulduğu ile yetinen, eleştiriyi unutmuş, yaşamın başka sermayesi olmayan, yaşamın anlamını koruyamadığı için yaşamından haz duymayan, umutsuz ve mutsuz bir varlıktır (Gençaydın, 1993, s.5).

Sanat eğitimi genel eğitimin içinde zorunlu olarak bulunması gereken özel bir eğitim alanıdır. Bu özel eğitim alanının amaçları ise; tüm algı ve duyum tarzlarının doğal yoğunluk ve yeğinliğini korumak, çeşitli algı ve duyum tarzlarının birbiriyle ve çevresiyle bağlantısında uyum sağlamak, duyguların anlaşılabilir, paylaşılabılır biçimde anlatımını sağlamak, zihinsel yaşantıların anlaşılabilir biçimde anlatımını sağlamak (düşünce, duygu v.s. ifadelendirmek) ve bunların eğitilmesidir. Bu amaçların ve de sanat eğitimi kavramı içinde yer alan özelliklerin

paralelinde; sanat eğitiminin gerekliliği ve eğitim sistemi içindeki önemi fark edilmektedir.

Günümüz eğitim sisteminden beklenen, sadece belirli bilgi ve becerilerin öğrencilere aktarılması değildir. Bunlardan daha da önemlisi, değişik sentezlerle farklı ürünler ortaya koyabilme yeteneğinin geliştirilmesi, kazanılanların gerektiği zaman ve yerde kullanılabilmesinin özendirilmesidir. Dünyaya geniş bir perspektifle bakabilmek, algılayabilmek ve bunun için gerekli davranışları edinebilmenin bir yolu da sanattan geçmektedir (San, 1979, s. 51). Çağdaş bireylerin yetiştirilmesinde önemli bir yer tutan sanat eğitimi, okul programlarında gerekli ölçüde yer almalı, programlarda değişen şartlar karşısında kendini yenileyebilmelidir. H. Read “ Sanat insanın kendi insanlığını tanimasıdır” demiştir (Gökaydın, 1990, s.41).

Sanat eğitiminin önemli işlevlerinden birinin, yaratıcılığın geliştirilmesi olduğu bilinmektedir. Bunu sağlayan alan yalnızca sanat eğitimi değildir. Ancak, kuramsal bilginin yanı sıra, uygulamalı çalışma olanağı (çeşitli araç-gereçlerle) ve en önemlisi de çalışma ortamında öğrenciye özgürlük de sağlaması, bu alanın yaratıcılığı geliştirme bakımından farklı bir yere sahip olması gerektirdiğini düşündürmektedir (Uysal, 2005, s.46).

Sanat eğitimi bir bütündür ve insanın tüm yaşamı boyunca devam eder (Bengisu, 1993, s.11). Sanat eğitimi, bireylerin sanat ve kültür alanlarında yetiştirilip, bilinçlendirilme çabasıdır. Kuramsal ve uygulamalı çalışmalarla verilen sanat eğitimi, kimi zaman sadece plastik sanatları, kimi zaman da diğer sanat dallarını içerisine alır. Sanat eğitimi süreci, uygulamalı çalışmaları da içerdiğinden dolayı yaratıcılığı etkilediği bilinmektedir. Çok yönlü verilen bir sanat eğitimi ile dış dünyayı algılaması değişen bireyin, daha yaratıcı, kendine güvenen, üretici, çevresini olumlu yönde değiştirmeye ve yeni biçimler oluşturmaya çalışan biri olacağı düşünülmektedir. Sanat eğitimi, sanatın tüm alanlarını içine alan, okul içi ve okul dışı sanat eğitimini tanımlayan bir kavram olarak kullanılmaktadır (Uysal, 2005, s.41).

Bu nedenle sanat eğitimi türü bakımından üçe ayrılır; genel, özengen ve mesleki sanat eğitimi. Genel sanat eğitimi; iş- meslek, okul, bölüm, kol- dal ve program ayrımı gözetmeksizin her düzeyde, her aşamada, herkese yönelik olup, sağlıklı, dengeli ve mutlu bir ‘insanca yaşam’ için gerekli asgari, ortak genel sanat kültürünü kazandırmayı amaçlar. Okul öncesi eğitim ve ilköğretim evrelerindeki genel sanat eğitimi, bireye (çocuğa, öğrenciye) asgari ortak-temel sanat kültürünü kazandırırken, çeşitli sanatsal araç ve gereçlerle yüz yüze gelme, çalışma ve

sanatın belli başlı davranış boyutlarında deneme fırsatı ve olanağı da verir (Uçan, 1992, s.101).

Özengen sanat eğitimi; sanata ya da sanatın belli bir dalına özengence (amatörce) ilgili, istekli ve yatkın olanlara yönelik olup, etkin bir sanatsal katılım, zevk ve doyum sağlamak ve bunu olabildiğince sürdürüp geliştirmek için, gerekli sanatsal davranışlar kazandırmayı amaçlar. İlköğretim ve ortaöğretimlerde daha çok, eğitsel sanat kol çalışmaları, seçmeli sanat dersleri, kursları, çalışmaları ve uygulamaları ile isteğe bağlı sanat etkinlikleri ve yarışmaları yolu ile gerçekleşir (Uçan, 1992, s.102).

Mesleki sanat eğitimi, sanat alanının bütünü, bir kolunu ya da dalını, o bütün kol ya da dal ile ilgili bir işi meslek olarak seçen, seçmek isteyen, seçme eğilimi gösteren, seçme olasılığı bulunan ya da öyle görünen, sanata belli düzeyde yetenekli kişilere yönelik olan kolun veya dalın, işin ya da mesleğin gerektirdiği sanatsal davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar. Sanat bilimcilik eğitimi, sanat öğretmenliği eğitimi, sanat teknolojisi eğitimi, mesleki sanat eğitiminin başlıca türlerini oluşturur. Genellikle örgün eğitim kurumlarında ya da bu kurumlardakine benzer ortamlarda gerçekleştirilir. Hangi düzeyde olursa olsun mesleki sanat eğitimi, bu iş için yetiştirilmiş ehil ve yetenekli kişilerce yürütülür (Uçan, 1992, s.103).

1.1.3.1. İlköğretimde Sanat Eğitiminin Amaçları

M.E.B. Resim-İş Öğretmen Kılavuzu “Sanat eğitiminin amacı, gelecekte hangi mesleği seçerlerse seçsinler yetişmekte olan kuşaklara güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratmak, onların düşüncelerini soru sormalarını sağlayacak çalışmalarla sanatsal yaratma olgusunu gerçekleştirmektir” demektedir. Kılavuzda yer alan sanat eğitiminin belirtilen bu tanımı paralelinde; sanat eğitiminin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır (Türkdoğan, 1984, s.21):

1. Sanat ve iş eğitiminde amaç, çocukların yaratıcılık yönlerini geliştirmek,
2. Temel sanat bilgilerini, çocuğun düzeyine ve yeteneklerine paralel olarak kazandırmak,
3. Çocukların, okul ve okul sonrası yaşantılarını olumlu etkileyecek iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak,

4. Çocuklara planlı çalışma, sorumluluk yüklenme, yardımlaşma ve dayanışma alışkanlığı vermek,
5. İş sevgisi aşılacak, karşılaştıkları zorlukları kendi irade ve güçleriyle yenerek kişilik kazanmalarına, üretken ve yaratıcı bir birey olarak yetiştirmelerine yardımcı olmak,
6. Aletleri ve malzemeleri tanıtmak, bunlar arasındaki ilişkileri ve kullanılışlarını öğretmek,
7. Madde- Form- Görev ilişkisinin bilincine vardirmek,
8. Sanat ve iş eğitimi bilgilerini, öteki derslerinde bir anlatım vasıtası olarak kullanma alışkanlığı kazanmalarını sağlamak,
9. Çocukları çevredeki ve sanat eserlerindeki güzelliği görmeye bulmaya alıştırmak, onların estetik duygularını geliştirmek (Türkdoğan, 1984, s.21).

Yukarıda ifadelendirilmiş olan sanat eğitiminin amaçları ışığında, Olcay Kırışoğlu; geniş bir ifade ile sanat eğitiminin amaçlarına (yaşamın her döneminde) şu şekilde değinmiştir:

1. Sanata ilişkin en önemli özellik anlatımdır. Kişinin çok öznel iç görüşü, imgeleri, düşünceleri ve duyguları sanat ile görselleşir. Bu çok özel dünyanın dışa dönüşmesi, bir başka deyişle anlatımı; başkalarının anlatımının anlaşılması, insan için bir gereksinimdir. Hangi sanat formu olursa olsun, yaratma eylemi anlatılmak isteneni izleyiciye iletmek ister. Bu aynı zamanda, üretilen aracılığı ile bazı şeylerin paylaşılması istenmesidir (Kırışoğlu, 1991, s.55).
2. Sanatsal anlatımı, onun özel dilini kullanmayı öğrenen kişi, aynı zamanda bu dil yardımıyla, geçmiş ve çağdaş sanat yapıtlarına, değer yargısıyla ulaşılabilir. Gördüğü yapıtları niteliksel olarak ayırmasın. Sanatın insana kazandırdığı bu niteliksel zenginlik, değerlerle düşünme gücü, her yapıt inceleme de biraz daha gelişir. Buna görsel duyarlılık ya da görsel okuryazarlık denilmektedir (Kırışoğlu, 1991, s.55).
3. Sanat eğitiminin bir başka işlemi de, sanat yapıtlarına olduğu kadar çevreye ve her türlü görsel nesneye bir başka boyutta, estetik ölçütlerle ulaşmayı sağlamaktır. Bu, sanat yapıtlarından seri üretime, tanıtımdan paketlemeye, mimarlık yapıtlarından çevre düzenine, televizyondan sinemaya, iç dekorasyondan giyime kadar her şeye, kendi özel oluşumları içinde sanat olarak ya da sanat gibi değerlendirmeye, yaklaşmak demektir (Kırışoğlu, 1991, s.56).

4. Değerlerle düşünmeyi, nitelikleri ayımsamayı öğrenen kişinin estetik açıdan bakış ve görüş alanı genişler. Beğenileri, tek boyutta kalan, yalnız kendi bildikleri ve sevdiklerini tek güzel sayan insanlar yerine, geniş düşünen insanlar yetiştirmek sanat eğitiminin amaçları içinde yer alır. İçinde yaşanılan kültüre, öteki kültürlere, geçmişe ve çağdaşa aynı değerde ilgi, bilgi ve sevgi ile yaklaşım, gelişmiş bu görsel yetiye ve geniş sanatsal düşünmeye bağlıdır. Yine bu yolla yeniliğe açık, estetik hükümler verebilen bireyler yetiştirilebilir (Kırıçoğlu, 1991, s.56).
5. Her yapıtta değerlerle düşünen insan zekâsının, bir sanatsal sorunu çözdüğü gözlenir. Bu tükenmeyen yaratıcı sorun çözme serüveni sanatçıda arttıkça, izleyicinin de bu üretilen yapıtlara tepkisi ve yanıtı artarak gelişir. Böylece toplumların kültürel değerleri oluşur. Sanatçı ve izleyici arasındaki bu yaratıcı iletişimsel bağ; üreticide “ben yaparım”, tüketicide ise “ben de yapabilirim” isteği ve gücü uyandırdığında, amaç gerçekleşmiş demektir (Kırıçoğlu, 1991, s.57).
6. Sanatın, kişiye öğrettiği bu özel dil, üretirken kazandığı yaratıcı davranış, öğrendiği bütünlüğü yaratma yetisi ve izlerken elde ettiği eleştirel tavır, sonuçta ona ayrıcalıklı bir göz kazandırır. Bu göz, sanatın içerdiği bütün değerlere ve anlamlara açılan bir penceredir. Sanatçının, görsel mecazlarla ve değerler aracılığı ile tüketiciye sunduğu mesaj, aynı yetiye sahip göz ile çözülür. Böylece topluma, değer yargılarıyla ulaşım ve de toplumsal bir kritik olarak yaklaşım kazandırılmaktadır (Kırıçoğlu, 1991, s.57).
7. Sanatın kişiye kazandırdığı bir başka boyut, yaratıcı eylemin yine değeri kendinden kaynaklanan mutluluk duygusudur. Çalışkan sanatçının, bedensel ve zihinsel çok yoğun çaba içinde olduğu bir gerçektir. Çalışma sırasında sanatçının pek mutlu olduğu söylenemez. Ancak ne sonuçta elde edilecek parasal kazanç, ne de şu ya da bunun etkisi, onun sanat yapmasına engeldir. O, zamanını, emeğini ve bütün gücünü harcayarak ürettiği zaman mutludur. Bu hazzı, aynı zamanda yaratmanın bir güdüsü olarak çocuklara tattırmak, sanat eğitiminin bir başka hedefidir (Kırıçoğlu, 1991, s.58).
8. Sanat bir kültür varlığıdır. Sanatı eleştirel bir gözle algılayıp değerlendirmeyi öğrenen çocuk, bu yapıtları tarihsel süreç içerisinde yerine koymayı da öğrenmelidir. Bu yolla her çağın her ülkenin sanat yapıtlarına, kültürel varlıklarına geniş bir perspektif içinde

yaklaşır. Kısaca sanat tarihi öğrenir. Bunu yaparken gerçek yapıt görme, müzelere gitme alışkanlığı kazanır. Çok ve gerçek sanat yapıtı görme, bu yapıtlardaki değerleri özümseme, kişide bir değer birikimi sağlar. Bu birikim, yeni yapıtlarda, yaratıcı kişilerce geleceğe aktarılmaktadır (Kırıçoğlu, 1991, s.58).

9. Sanat, bir yaratıcı süreç olarak kişiyi özgür düşünmeye, özgür çalışmaya ve yaratmaya götürür. Bu özelliği ile onda birey olma bilinci yaratır. Üreten, seçen, beğenen kişi aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir üyesidir. Bu yolla toplum içinde kendine ve çevresine yabancılaşmaktan kurtulur. Bu işlevi ile sanat, kültürel ve toplumsal gelişmede katılımcı kişiler yetişmesinde, önemli rol üstlenmektedir (Kırıçoğlu, 1991, s.58).

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı gibi sanat eğitimi, hem uygulamada hem de kuramsal bilgi aktarmada bir bütündür. Ve bu bütün; düzenli bir sıra içerisinde, aşama aşama öğrenciye kazandırılmalıdır. Bu düzen, gözlenmesi gereken davranışların da başarıyla kazandırılmasını sağlamaktadır. Sanat eğitiminin bir alt disiplini olan resim-iş dersi çoğu kişinin yanıltığı gibi yalnızca yetenekli insanları yapabileceği bir etkinlik değil, her bireyin kendi özüne inebileceği bir kişilik eğitimidir (Türkan, 1999, s.64).

1.1.3.2. İlköğretimde Sanat Eğitiminin Öğrenme Alanları

Geçmişten günümüze, sanat eğitimi tarihinde uygulanan yöntemler şu şekilde özetlenebilir; Çocuk Merkezci Yaklaşım; küçük çocuğun kendi kendini düzenleyen özgür bir ortamda dinamik bir sistem içinde sanat öğrenmesidir. Bunun için önce yaygın bir programla, bol araç ve gereç ile özgür ortamda yüreklendirilmesi gerekir. Görsel algının geliştirilmesi, görmeyi öğrenmeyi amaçlar. Algılamada gelişme; uygulamalı etkinliklerle öğrenildiğinde; çocuğun doğal büyümesine bağlı olarak görsel algısı da gelişir. Algısal Gelişme öğretimle de gerçekleşir. Bu nedenle bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutta amaçlanan davranışlar geliştirilmelidir (Kırıçoğlu, 1991, s.250).

Disiplin Merkezci Yaklaşım; görsel sanat alanı ile ilgili her türlü bilgi, beceri, değer öğretim yolu ile öğrenciye kazandırılır. Bu görüşün ön gördüğü öğretim yolları ile sanat eğitiminde derinleşmeye gidilebilir. Deneysel Yaklaşım; çocukların kendi başlarına çeşitli gereçlerle deney yapmalarını, sanatsal süreci yaşamalarını, estetik ve sanatsal gelişmede temel

almaktadır. Bu yaklaşım “bırakınız yapsınlar” anlayışına dönüştürülmedikçe, derslerde okullarda diğer yaklaşımlarla birlikte uygulanabilir (Kırıçoğlu, 1991, s.253).

Bütün bu yöntemlerin uygulanabilmesi için; deneyimler, birikimler, donanımlı ortam ve özgür ortam diye belirlenen ön koşulların sağlanması gerekmektedir. Deneyimler, birikimler ve sanat eğitimcisinin alanında çok iyi yetişmiş olması, başarıyı önemli ölçüde etkilemektedir. Donanımlı Ortam; binanın elverişliliği, araç, gereç, teknik ve teknolojik olanakların sağlanması, sanatsal yaratmayı olumlu ölçüde etkileyen faktörlerdir. Özgür Ortam; ancak her çeşit olasılığı araştırmaya imkân tanıyan ortamdır ve bu şekilde her çeşit düşünme biçimine olanak veren, eleştiriye açık özgür bir ortamda, özgür yaratma gerçekleşebilir (Etike, 1995, s.25-26).

Sanatı öğretmek ne salt uygulamalı boyutta sanat üretmek, ne salt yapıt inceleyerek eleştirel davranış kazanmak, ne estetik bağlamda güzeli tartışmak ve ne de salt sanat tarihi öğrenmektir. Bu alanlar, bir bütünün parçaları olarak ve birbiriyle bağlantılı bir biçimde okul programlarında yer almalıdır. Sanat, bu dört alanı değişik ağırlıkta, kimi zaman ayrı ayrı, kimi zaman birlikte bünyesinde toplayan bir düzence olarak okutulmalıdır (Kırıçoğlu, 2002, s.20). Tüm bu yaklaşımların paralelinde sanat eğitimi; görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ile müze bilinci olarak üç ana başlıkta ve bir arada öğretmeyi hedefleyen kapsamlı programlara doğru gelişmiştir.

1.1.3.2.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

Çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekan, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, değişiklik, hareket, ritim, dereceleme, oran-orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, hissettirildiği, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.12). Görsel sanatların; resim, heykel, grafik sanatlar, dokuma vb. alanlarında doğrudan araç ve gereçle çalışmayı gerektiren alanı olarak da betimlenebilir (Kırıçoğlu, 2002, s.122).

Yapılan uygulama çalışmalarında, aşağıdaki çalışmalar daha yoğun görülmektedir. Bunlar; Çizgisel çalışmalar, çizgilerle grafiksel çalışmalar, baskı resim teknikleri, leke çalışmaları, valör çalışmaları, lekesel kolaj çalışması, renkli resim teknikleri ve özellikleri, renkli

çalışmalar (renk çeşitleri, renk değerleri, renk çemberi v.s.), üç boyutlu çalışmalar (mukavva, karton v.b. malzemeler ile), heykel ve modelaj çalışması (kil, bal mumu, çamur v.b.), grafiksel çalışmalar (afiş, amblem, logo, kartpostal, broşür, v.b.), obje etütleri, serbest konulu çalışmalar, fıkra, öykü, masal, resimleme çalışmaları, konulu çalışmalar, el işi kağıtları ile yüzey düzenleme, origami çalışması ve bol figürlü çalışmalardır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.183-191).

Kuramsal veriler bilginin temelini oluştururken, bilginin şekillenme sürecini teknikler ve uygulamalar oluşturur. Uygulama çocukta kalıcı izler bırakır. Yapacağı çalışmalarda deneme-yenilme yoluyla öğrenme sağlanırken, tesadüfi yeniliklerle karşılaşır. Çeşitli malzeme farklılıklarını görmenin yanı sıra, yaratıcı gücü sayesinde malzemeyi çok yönlü kullanır. Uygulamanın yapıldığı atölye ortamı ise, çocuğun konsantre olmasını en üst noktalara taşıırken, rahat ve uzun süreli çalışmasını sağlar. Sanatsal yaratmada görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri, amaç değil araç olarak işlev görmektedir. Ancak bunlar olmadan insanın duygu ve düşüncelerini dışa vurması, yansıtması, bir anlam yükleyerek işlevselleştirmesi ya da yepyeni bir biçim anlayışıyla ortaya koyabilmesi pek mümkün görülmemektedir. Bu nedenle “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanı diğer öğrenme alanlarıyla birlikte dersin temelini oluşturmaktadır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.12).

1.1.3.2.2. Görsel Sanat Kültürü

Görsel sanat kültürü öğrenme alanında , öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar, “estetik”, “sanat eleştirisi”, “sanat tarihi” gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin, birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eseri niteliği taşıyanla bu niteliği taşımayanı değerlendirebilen, sanatçı ile zanaatçı farkını algılayabilen ve her ikisinin de toplumda yerini ve önemini kavrayabilen, daha da önemlisi sanatçı ile sanatçı olmayanı birbirinden ayırt edebilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Şüphesiz görsel sanat kültürü deyince akla bu disiplinlerden başka pek çok alan gelmektedir. Ancak ders saatinin sınırlı olması sebebiyle branş ve sınıf öğretmenleri için izlenen bu yolun ilköğretim basamağı için uygun olduğu düşünülmüştür (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.12). Paragrafın başında belirtmiş olduğumuz,

görsel sanat kültürü öğrenme alanı içinde yer alan estetik, sanat eleştirisi ve sanat tarihi alanlarının özelliklerini inceleyelim.

Görsel sanat kültürü alanında yer alan disiplinlerden biri olan ve sanat yapıtlarının tanımlanması, yorumlanması ile değerlendirilmesi gibi görevleri bulunan “sanat eleştirisi”, yapıtların önceden benimsenmiş estetik değer ölçütlerine göre değerlendirilmesini içerdiğinden, estetik kuramının bir uygulama alanı olarak görülebilir. Sanat eleştirisi etkinlikleri, daha çok gazete ve dergi yazıları ile kitap yayımları biçiminde ortaya çıkar, ama bunlardan daha örtük biçimleri de vardır. Örnek olarak ise, korunacak sanatçıların seçilmesi, yapıtlarının özel ve kamuya ait koleksiyonlarda toplanması, hatta çalışmalarının onarım ve korunması, bazen de yok edilmesi, dolaylı yoldan sanat eleştirisi kapsamına girmektedir. “Sanat eleştirisi”, felsefi temelli estetik ölçütlere dayanan katı mantıkçı değerlendirmelerden, sanat yapıtının eleştirmende uyandırdığı duyguları alıcıya iletmeyi amaçlayan, öznel yorumlara değin, çeşitli yaklaşımları dile getirebilir. Bu bakımdan sanat eleştirisinin sanat felsefesi ile yakından ilişkisi vardır (Bozkurt, 2000, s.24).

Resim 1. Doğadan Gerçek Çiçek
(<http://img2.blogcu.com>)

Resim 2. Yapay Çiçek
(<http://www.resimhayattir.com>)

Kısacası, sanat yapıtı incelemeyi, onlardan tat almayı ve giderek eleştiriye amaçlayan alandır. Bir bakıma sanat eleştirisi alanı, bir sanat yapıtını oluşturan değerleri görmek, aklın estetik boyutta etkinlik göstermesi olarak yorumlanır ve okulda yapılan sanat eleştirisi çalışmalarına “ sanat yapıtı inceleme” denilir (Kırışoğlu 2002, s.130). Sanat yapıtı inceleme ya da sanat

eleştirisi yöntemleri, betimleme, çözümlenme, yorum ve değerlendirme biçiminde dört grupta toplanır (Kırıçoğlu, 2002, s. 132-135).

Görsel sanat kültürü içinde yer alan ve insanın belli türden etkinliğinin ürünleri olan sanat yapıtlarını, yine belli bir dönemde egemen olan görüş bakımından, bu yapıtların biçim ve öteki özelliklerinden hareket ederek; onları türlerine, dönemlerine ayırarak inceleyen ve tasnif eden bir diğer disiplin ise “sanat tarihi”dir (Bozkurt, 2000, s.30). Sanat tarihi, tarihsel gelişim sürecinde sanat alanında yer alan olay, olgu, kültür ve değerleri; neden-sonuç ilişkisi içinde incelemeyi amaçlar (Kırıçoğlu 2002, s.136). Sanat yapıtlarının form, üslup, iç ve dış özellikleri yanında, bazen onlardaki ifadenin bir fikir tarihi çerçevesi içinde ele alınarak; psikolojik, sosyolojik ya da pozitivist açıdan çözümlenmelerini yapar (Bozkurt, 2000, s. 30). Sanat tarihi öğretiminin amacı, kuru bir uygarlık tarihi öğretmek değil; kronolojik bir sıralama içinde sanatın tarihine yaklaşmaktır (Kırıçoğlu, 2002, s.136). Birey sanatı sorgulamının yanında, tarihi süreç içerisinde sanatı estetik değerlerle bütünleştirmeyi öğrenir. Sanat tarihinin gelişim sürecine bakarken, farklı kültürlerden yeni sanat eserleriyle tanışır. Farklı kültürlerin sanatlarının, kendi özelliklerini nasıl yansıttıklarını öğrenirken; kendi çalışmalarına yansıtacaklarıyla da ilişkilendirir. Kendi sanat tarihini öğrenirken; onu yaşatacak potansiyelleri keşfeder.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanında yer alan disiplinlerden biri de “estetik”tir. Estetik; doğada ve sanatta güzeli arayan, ‘sanat nedir?’, ‘sanat ne içindir?’ sorularını tartışan alandır. Bu alandaki etkinlikler, güzel sanatlar bilgisi, tanımları ve dalları, sanat, sanatçı, sanat yapıtı, zanaat, zanaatkâr gibi terimlerin tanımları ve birbiriyle ilişkileri, sanat kuramları bilgisi, sanat yapıtında kompozisyon ve renk uyumunu inceleme, oyun tasarımı, estetik değerleri araştırma biçiminde özetlenebilir (Kırıçoğlu 2002, s.142). Gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının artmasıyla, bir iletişim ve ifade aracı olan sanatta değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişimi yaşayan estetik ise; sanatları ve teknikleri, ilişkileri içinde ele alır ve uygulamalı estetik, endüstriyel estetik, reklam estetiği gibi dallara ayrılır (Bozkurt, 2000, s. 34).

1.1.3.2.3. Müze Bilinci

İnsanoğlunun var olduğu günden günümüze kadar olan sosyal, iktisadi ve kültürel hayatındaki birikimlerini bünyesinde toplayan müzeler, onları korumakta ve sergilemektedir. Müzeler, insanlık tarihinin gelişim evrelerine tanıklık eden, bu evrelerin başlamasında ve

tamamlanmasında rol oynayan en değerli örneklere sahiptir. Müzeler, aynı ya da farklı coğrafyalarda ulusların oluşturdukları medeniyetlerin her alanda ortaya koymuş olduğu ürünleri bünyelerinde barındırırlar. Günümüzde teknolojinin imkanlarıyla daha da kolaylaşan kültürler arası iletişim, farklı ulusların daha kısa sürede birbirini tanımasına imkan vermektedir. Var oluşundan günümüze kadar birçok safha geçirmiş olan insanlık, geçmişini tanıma, anlama ve bilme merakı ile doludur. Ulusların geçmişlerinde yaşadıkları tecrübelerin, sosyal ve kültürel birikimlerin maddi kalıntılarını muhafaza eden müzeler, ulusal benliğin oluşmasında da etkili kurumlardır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.12-13).

Pek çok gelişmiş ülkede müzelerden, etkin bir eğitim ortamı olarak yararlanılmaktadır. Eğitimde aktif olma, tecrübe sahibi olma, çevre, inşa ve etkileşim kavramlarının ön plana çıkmasıyla müzeler, çocuk eğitiminde önem taşıyan kurumlar haline gelmiştir. Çünkü müzeler çocukların yaparak, yaşayarak, duyuşsal, devinimsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek, kişiliklerini ve öz güvenlerini geliştirmeye yardımcı olur ve çocukların sanatla bağ kurmalarına katkıda bulunur. Küçük yaşlardan itibaren müzelerdeki eserlerle karşılaşan ve bunlarla ilgili etkinlikler yapan bir çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak, “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” ve “Görsel Sanat Kültürü” öğrenme alanlarının yanı sıra “Müze Bilinci” adı altında bir öğrenme alanının verilmesine gerek duyulmuştur. Bu öğrenme alanında yer alan öğrenme mekanları, müzelerle birlikte öğren yerlerini, anıtları, tarihi yapıları, sanat galerilerini vb. içine alacak şekilde geniş tutulmuştur (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.13).

Müzeler, eğitim işlevini belirli programlar hazırlayarak ya da okulların hazırladığı programlara yardımcı olarak doğrudan gerçekleştirmektedirler. Bunun için, hedef kitlesine göre çocuklar, gençler, yetişkinler için ayrı ayrı programlar uygulamaktadırlar (Maccario, 2005, s.115). Atölye, galeri, müze ve tarihi yerler, sanatsal ve kültürel değerlerin yoğun olduğu mekânlar ve alanlardır. Sanatın üretildiği atölyeler, sergilendiği galeriler, tarih, bilim ve sanatla ilgili nesnelerin sergilendiği ve korunduğu müzeler, mimari ve tarihi özelliği olan koruma altındaki alanlar görsel olarak sanatçı ve eserle birebir etkileşimin olduğu yerlerdir. Eğitimin yerinde ve görsel olarak yapılması amaçlara ulaşmadaki başarıyı arttıracaktır (Ünver, 2002, s.42).

1.1.4. Görsel Sanatlar Dersi

Dünya ülkelerine baktığımızda sanat eğitimi, gelişmiş ülkelerde bir eğitim akımı olarak ortaya çıkar. Çağdaş eğitim akımlarının önemle ele alındığı ülkelerden biri de özellikle 1900-1933 yılları arasında Almanya'dır. Almanya'da 1887' lerden başlatılabilen bir akım, Alman literatüründe 'sanat eğitimi hareketi' adını almış, özellikle genel eğitim düzeyindeki bir reform hareketi olarak anlaşılmıştır. Bu akıma göre çağın tek yanlı kıldığı insan yaratıcı bir eğitimle bundan kurtulabilecektir (Turgut, 1988, s.47). Çocuktan yola çıkan sanat eğitimi anlayışım destekleyen Hamburglu resim öğretmeni Cari Götze, 1901 Dresden Kongresi konuşmacılarından. Götze, şu üç konu üzerini önemle durmaktadır; resim dersleri her okulun ana dersidir, öğrenci doğayı ve nesnelere gözlemlemeli ve gözlemlerini resimlemeyi öğrenmelidir; her öğretmen resim yapabilmeli ve gelişmiş sanat görüşü ve sanatsal ilgileri bulunmalıdır. Götze'ye göre; okul çocuğu soyut düşünceye götürmektedir ki, bu tür düşünce yaşamla ilişki açısından en verimsiz araçtır. Bütün sorun sezgi ve düşünme ile tanıma ve bilmeyi birbiriyle canlı bir ilişkiye sokmaktadır. Resim çalışmalarında önemli olan sanat için eğitim değil, sanat yoluyla eğitimidir (Erbay, 1977, s.44).

19. yüzyılda Almanya'da sanat eğitimi bezeme, süsleme öğelerinin, geometrik desenlerin çizimi, kalıp(şablon) oluşturarak yapılan kopya ve perspektif çalışmalarından oluşuyordu. Endüstri eşyasının sevimsizliğine ve uyarsızlığına tepki olarak 1919'da Almanya'da, daha sonrada Avrupa ülkelerinin bazılarında ve Amerika birleşik devletlerinde kurulan Bauhaus Okulu, endüstriyel kullanım eşyalarına insan duyarlılığı katarak onlara sanatsal bir içerik kazandırmayı amaç edinmiştir. Böyle bir okula, bir endüstri ülkesi olan Almanya da ihtiyaç duyulması anlamlıdır. Bauhaus Okulu'nun, sanat yoluyla eğitim görüşünün mekanikleşen çevreyi yeniden ele almayı sağlayacak, farklılıklar yaratacak bir yaklaşımla uygulamaya konulması sanat eğitimi için çok önemlidir (Bostancı, 2006, s.37-38).

Sanat eğitiminin, endüstri devrimi ile gündeme gelişi anlamlıdır. Sanatın özündeki yaratıcılık ve özgürlük egesi, makineleşme ve tekdüze olma sorununa çözüm olarak görülmüştür. Bu gerekçelerle sanat eğitimi ya da estetik eğitimi 19. yüzyılın sonlarından başlayarak gittikçe artan bir gereklilikle yaşama girer. 20. yüzyılda çocuğun bir bütün olarak gelişimine ilişkin araştırmaların yapıldığı, eğitimde deneyimin yaşantı zenginliğinin önem kazandığı yıllardır. Her şey çocukta düş gücünü ve yaratıcılığı geliştirmeye yönelik değerlendirilir. Çocuklara resimli kitap verilmemesi önerilir. Çocukta zihin resimleri oluşturulmalıdır. Müzelere,

galerilere çocuk deneyim kazanmadan çocuk götürülmemelidir. Çünkü buralardaki resimler çocuğa kopyacılık verecektir, öğretici olmayacaktır (Bostancı, 2006, s.40).

Ülkemizde sanat eğitimi adına ilk gelişmeler; Osmanlı İmparatorluğu'nun batıya yönelmesiyle ülkeye Avrupalı sanatçıların yerleşmesi, sanat çalışmalarının babadan oğula, ustadan çırağa devam ettirilmeye çalışılmıştır. Asıl sanat eğitimi mühendishane ve Harbiye Mektebi'nde sanat derslerinin programa alınmasıyla başlamıştır. 1991'de Sami Beyin Müdürlüğünde kız öğrencilerinin de Sanat eğitimine olanak tanıyan İnas Sanay-i Nefise Mektebi açıldı ve dolayısıyla bu okulda bir çok bayan sanatçıda yetişmiş oldu. Türk sanatının, 1700'den itibaren Batı'ya yönelmesiyle birlikte, saraya yabancı sanatçıların yerleştiği bilinmektedir. O dönemlerde, sarayda usta-çırak ilişkileriyle süren sanat eğitimi; babadan oğula, ustadan çırağa devam ettirilmiştir (Bostancı, 2006, s.12).

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte sanata önem veren Atatürk, devletin görevleri arasına bu konularla uğraşmayı da katmış, sanata ilgiyi devlet politikası haline getirmiştir. 1921 yılında Türk Ressamlar Cemiyeti kurulmuştur. 1924 'ten sonra ise; bilgi, birikim ve deneyim kazanma yanında Avrupa sanatını yerinde inceleyebilmek amacıyla yurt dışına bir çok sanatçı devlet bursuyla gönderilmiştir. Ülkemizde Cumhuriyet öncesi ilk sanat eğitimi hareketleri içinde, bugünkü akademik seviyede kurulmuş olan Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi/bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi)'nin haklı bir yeri vardır. 1883 yılında Osman Hamdi Bey tarafından kurulmuştur. Daha sonra sanat eğitiminin yaygınlaşması ve ilköğretim genel müdürlüğü yapan İsmail Hakkı Tonguç'un Gazi orta Muhallim Mektebi Resim-iş bölümünün ve köy enstitülerinin kuruculuğunu yapması sanat eğitiminin büyük gelişmeler göstermesine olanak sağlamıştır. 1926–1927 öğretim yılında, ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü'nde, 1932 yılına gelindiğinde önemli olaylardan biri de, enstitü bünyesinde Resim-iş Eğitimi Bölümü'nün açılmasıdır. Resim-iş öğretmenlerinin yetişmeye başlamasından sonra sınıf öğretmenlerinin verdiği resim derslerini branş öğretmenleri vermeye başlamıştır. Ortaokul programlarında ise dersin içeriği yalın ve yüzeyseldir. 1938' de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş eğilimi sonucu, resim ders saatleri azaltılmış ve programlarda ağırlık sosyal bilgilere verilmiştir. 1950'ye doğru program; amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme bakımından gelişmiştir (Bostancı, 2006, s.30-31).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 1992 yılında yayınladığı "İlköğretim Okulları Resim-İş Öğretim Programı" 1992–1993 öğretim yılında, iş eğitimi

programı ise; 1991 yılında denenip geliştirilmek üzere, okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Daha sonra program isim ve içerik olarak yenilenerek; “İlköğretim Görsel Sanatlar (1–8. sınıflar) Dersi Öğretim Programı” 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararıyla kabul edilmiştir. Bu karar gereğince; İlköğretim Görsel Sanatlar (1–8. sınıflar) Dersi Öğretim Programı 2007–2008 öğretim yılında 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda uygulanacaktır. Buna göre 2007–2008 öğretim yılında 8. sınıflarda 11.09.1992 tarih ve 287 sayılı kararla kabul edilen Resim İş dersi öğretim programı uygulanacaktır. Değişen teknolojik yapı ve gelişmeler ile birlikte, son olarak da; Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu’nun 10.09.2008 gün ve 7293 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilen “Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı” programda yerini almıştır. Kılavuz kitapta programın içeriğini; Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları, Görsel Sanatlar Dersi’nin Genel Amaçları, Görsel Sanatlar Eğitimi’nin İlkeleri ile sınıf düzeyine göre hazırlanmış amaç ve konular oluşturmaktadır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.2).

“Görsel Sanat Eğitimi”, eğitim biliminin bir dalı olarak; sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer almaktadır (Kırıçoğlu, 1991, s.7). Görsel ve plastik elemanlarının (örneğin çizgi, alan, biçim, mekân, renk, doku, strüktür gibi), görsel prensipler ve güçler bakımından pratiğe dayanan inceleme, deneme ve çalışmalarıdır (Temizsoylu, 1990, s.3). Öğrencinin algısını geliştirerek görsel düşünmesini, çevresine ve yaşama karşı duyarlı, bilinçli olmasını sağlar. Salt duyguları değil, ussal düşünce süreçlerini de içine alır. Sanat dersleri bilgi, deneyim kazanma ve üretmede etkili olmaktadır (San, 1993, s.47).

Çocukluk çağının nesnel evrenini keşfetme güdüsü, sanat eğitimi derslerinin daha canlı geçmesini sağlamaya yeterli olmaktadır. Biçim evreniyle karşı karşıya gelen gençler, görüntüsel alandan çok, plastik anlatım düzeniyle ilgili sorunlarla ilgilenmektedir. Birey, kendi evreniyle, kültürel dış evren arasında güçlü bir iletişim kurmaktadır (Gençaydın, 1993, s.17). Toplumumuzda yeni yetişen bireylerin, yaratıcı, üretken, kendisini ve çevresini tanıyan, çağdaş düşünce yapısına ve özgüven duygusuna sahip bir kimlik geliştirmelerinde ve bu kimlikle topluma katılmalarında ‘Görsel Sanatlar Dersi’nin oldukça önemli bir rolü vardır (Gel, 1994, s.26). Görsel sanatlar dersinde; gereci nitelikleriyle öğrenmek, gerece biçim verirken estetik bütünlüğü sağlanmayı öğrenmek, kendi çalışmalarında olduğu kadar

başkalarının çalışmalarına eleştirel bir tavırla yaklaşmayı öğrenmek, birey için gereklidir (Kırıçoğlu, 1991, s.76).

Okullarda Sanat Eğitimi (Görsel Sanatlar Dersi) genel eğitimin bir parçası olarak görölmekle birlikte kendine özgü, kendine özel eğitimi, yöntemi ve teknikleri olan bir alandır. Öğrenciler için bu ders, düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmeye olanak sağlayan, çok boyutlu öneme sahip sanatsal bir araçtır (San, 1985, s.41). Eğitim sürecinde önerilen, mantıkçı ve akılcı geleneğin yanına, en yüksek etkinliğine; sanat eserinin yaratılması sürecinde kavuşulan görsel düşünme tarzı ile imgelemci düşünme süreçlerinin konulmasıdır. Okullarda büyük bir 'heyecansızlar ordusu' değil, özgür ve canlı anlatımlı yetenekli kişilikler yetişmelidir. Ancak böylelikle çağımızın gereksinimi olan her alanda üstün yaratıcılığa erişilebilir. Bu, gelişmiş ölkelerde olduğu kadar, belki de ondan daha çok, gelişmekte olan ölkeler açısından büyük önem taşımaktadır (San, 1977, s.160).

Bilim adamlarının, sanatçıların, disiplinli ve sistemli çalışmaları sayesinde, kültürel yükselişin, teknolojik gelişmenin bu düzeye ulaşabildiği insanlığın, bunlara çok şey borçlu olduğu vurgulanarak; çocuklara, çalışmanın anlamı, yaratmanın keşfetmenin gururunu yaşama bilinci aşılmalıdır (Gençaydın, 1993, s.21). İlköğretim ya da liseyi bitirdikten sonra belki de büyük bir çoğunluğunun sanatsal etkinliklerden az da olsa yararlanma olanağı bulamayacakları dikkate alınır, sanat eğitimi derslerinin ne denli önem taşıdığı anlaşılacaktır. Bu nedenle gençlerin içinde yaşadıkları çağın sanatına, tümüyle uzak kalmamaları için gerekli sanat anlayışına sahip olmalarını, sanattan haz duymalarını ve yaratıcı etkinliklerle kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayabilecek son fırsat, okullardaki sanat eğitimi dersleridir (Gençaydın,1993, s.14).

Günümüz eğitim sisteminden beklenen ise; sadece belirli bilgilerin ve becerilerin öğrencilere aktarılması değildir. Bunlardan daha da önemlisi, değişik sentezlerle farklı ürünler ortaya koyabilme yeteneğinin geliştirilmesi, kazanılanların gerektiği zaman ve yerde kullanılabilmesinin özendirilmesidir. Dünyaya geniş bir perspektifle bakabilmek, algılayabilmek ve bunun için gerekli davranışları edinebilmenin bir yolu da sanattan geçmektedir (San, 1979, s. 51).

Görsel Sanatlar dersi, boş zamanların değerlendirilmesine ortam sağlayan süsleme amaçlı bir ders değildir. Özellikle okul öncesi ve ilköğretimde resim dersleri çocuğun coşkulu ve canlı,

dış etkenlere açık, duygusal olduğu için bu eğitimi alabileceği en iyi dönemdir. Bu derste çocuk, içinde yaşadığı çevreyi, ortamı tanır, çizdiği resimlerle kanıtlamaya çalışır. Bir değer olduğunun bilincine vararak, kendisini tanımlamada önemli bir faktör olarak görür (Gel, 1994, s.184). Öğrencilerden çok azı, görsel sanatlar eğitimi derslerinde ‘sanatı neden yaptıkları’na ilişkin değer yargılarına sahiptirler. Bunun nedeni; sanat ve estetik hakkında alan bilgisine sahip olmayışlarıdır. Öğrencilere yardım edebilecek şey ‘sanat kuramları’dır. Böylece sanat eserlerini hangi değerlere göre yargılayabileceklerini öğrenebilirler (Rosalinda, 1995, s.30).

Görsel Sanatlar Eğitimi; Sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Bireyin yaşamının ve onu çevreleyen toplumun vazgeçilmez bir alanını oluşturur. Birey bilerek ya da bilmeyerek yaşamının her kesitinde bir görsel sanat ürünü ile karşı karşıya kalır. Bu gerçeklik onu hem ruhsal, hem de fiziksel olarak etkilemektedir. Çocukların ve gençlerin örgün eğitim içerisinde, çeşitli yaş gruplarına mensup bireylerin yaygın eğitim yoluyla sanatsal yeteneklerini geliştirmek görsel sanatlar eğitiminin kapsamı içerisinde yer almaktadır. Özellikle çocukların görsel sanatlar eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği beklenen davranışları edinebilmesi için zorunludur (Buyurgan ve Mercin, 2005, s.108).

Genel eğitim kapsamında Görsel Sanatlar Eğitimi; sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak; bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir. Bu eğitim alanında birey; resim, müzik, tiyatro, dans, şiir, öykü, heykel, seramik, fotoğraf, yaratıcı drama, film, video gibi sınırsız sanat evreninden, kendine en uygun dili seçme şansına sahip olarak kendini ifade olanağını bulmaktadır (Aykut, 2006, s.35).

Bu çalışmalarda görsel elemanlarla yapılan denemeler; nokta, çizgi, biçim, renk ve dokudur. Burada rengin yeri ise, renk çemberi veya renk kütesi, ana renkler ve değerlerinin araştırması; ara renkler ve karışımları ile elde edilen renksel farklılaşmalar; canlı renklere renksizleşmiş renkler elde etmek; renklerin siyah, beyaz, gri karışımlarının farklılığını görmek; sıcak ve soğuk renklerin etki özellikleri ve mekânsal durumları; tamamlayıcı renklerin karışım özellikleri, yan yana iken farklılaşmaları; değer ve doygunluk farklılıklarının etkileri; optik karışım denemesi; renk büyüklüklerinin etkisi; renkle yapılan

düzenler (karışım renklerinden oluşan biçimlerle, koyu açık farklılığı ile karşıt renklerle, yakın renklerle; canlı renklerden oluşan biçimler arasında grilerin yer aldığı biçimsel düzenlemeler); dokulu ve düz yüzeyli biçim farklılıklarının bir arada kullanımı; doğal nesne silüetlerinin renkli kompozisyondaki kavramsal etkileri; sıcak soğuk renklerin orantısal farklılıklarla bir arada mekansal etkiyi oluşturmaları ve hareket etme özelliğinin araştırılması vb. şeklindedir (Temizsoylu, 1990, s.21)

1.1.4.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Müfredat Programı

Görsel Sanatlar Dersi'nin amaçları bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplanabilir (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.10):

Bireysel ve toplumsal amaçlar;

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısı geliştirmek,
3. Öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanumasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilinci kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendine saygı duyduğu kadar başkalarına da saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.10).

Algısal amaçlar;

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkan tanımak,
3. Birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.11).

Estetik amaçlar;

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerini her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği ve insan eli ile üretilen nesnelere, estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.11).

Teknik amaçlar;

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak, görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak, öğrencinin kendini geliştirmesine imkan tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencinin farklılıklardan zevk alabilmesini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara, teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır (Peşkersoy ve Yıldırım, 2008, s.11).

Program incelendiğinde yıl içerisinde konular ana hatlarıyla; iki boyutlu çalışmalar (çizgisel ve renkli çalışmalar), üç boyutlu çalışmalar (modelaj, heykel ve tasarım çalışmaları), eser incelemeleri şeklinde dağılmıştır (Komisyon, 1922, s.10-11). Eser incelemelerinde ise; duygusal reel yapı (çizgi, yön, biçim, espas (mekân), doku, leke, renk, estetik); tinsel içerik ve suje (kişi) yapıları dikkate alınır.

İlköğretim ikinci kademedeki parlak renklere ilgi büyüktür. Bu dönemde çocuklar, nüanslarla çalışma yapabilirler. Desen çizerken mekânsal sorunların çözümüne girişirler, derinlik elde etmek için çocuksu bir perspektif anlayışına başvururlar. Buda çok önemli bir özelliğin habercisidir. Üç boyut düşüncesi, nesnelere arası ilişki, doğa düzeniyle ilgili yasaları sezinleme v.b. gibi niteliklerden dolayı, bu aşamada doğa olaylarına ilişkin konuların seçimi onların özelliklerine uygun düşer (Gençaydın, 1993, s.16). Renksel ve grafiksel öğelerin yeterli anlatılması, öğrenciyi çocuksuluktan çıkarıp gerçeklerle karşılaştırır.

Görsel Sanatlar Eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, tat alma olarak gelişir (Kırışoğlu, 2002, s.21). Görsel Sanatlar Eğitimi'nde kullanılan yöntemler, çok çeşitli yollarla sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflama genellikle, eğitmenin tutumuna göre uygulanan yöntemler, teknik özelliklere göre uygulanan yöntemler, kullanılan malzemeye göre uygulanan yöntemler ve bireysel özelliklere göre uygulanan yöntemler olarak sınıflandırılmaktadır (Erbay, 2001, s.45)

Ancak öğretim stratejileri açısından bu yöntemlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Görsel Sanatlar Eğitimi alanında kullanılan öğretim yöntemleri, diğer alanlarda olduğu gibi konu alanlarının neler olabileceği, öğrenilmesi gerekli bilginin nasıl aktarılacağı, kullanılacak eğitim teknolojilerinin nasıl yapılandırılacağını içerir. Özellikle teknik özelliklere göre uygulanan yöntemlere baktığımızda, derste kullanılacak malzemenin, öğrenci önünde uygulayarak, yaparak öğrenme, söylev şeklinde sunma, konuyu ve olayı örneklerle gösterme biçiminde değişik yöntemlerle oluşturulması önerilmektedir (Baltacıoğlu, 1932, s.18).

1.2. Sanatta Estetik Algının Kazandırılması

Sanat eğitimcisinin kullandığı yöntemler ve eğitim programının içeriği, bütünlüklü bir eğitim-öğretim ortamını kaçınılmaz kılar. Bu noktada eğitimci doğru ve sıralı bir üslupla öğrenci kazandırılması gereken davranışları temel alarak, öğrenciyi eğitim-öğretim sürecinin merkezine alır. Amaç her alanda ve her yerde olduğu gibi doğru eğitimi vermektir.

Doğru eğitim alındıkça bilgi düzeyi artar. Bilgi düzeyi arttıkça denetim de artar. Entelektüel gelişim, duygusal gelişimi aşar. Entelektüelleşme ve simgeleştirme var olur. İlkel yapıyı doğrudan yaşamayan birey, bu yollarla yaratır (Storr, 1997, s.133). Yaratım sürecinde; birey çevresindeki kavramları algılar ve daha sonra bunları yorumlar. Algıladığı, yorumladığı kavram ve nesnelere uygulama sürecinde sanatsal imgelere dönüştürür.

Sanatsal imge, bellekteki nesnelere görüntüleri ile ilişkide, uyaranların olmadığı durumlarda bile yeniden canlanan imgedir. Buradaki uyaran, nesnel bir uyaran değildir. Daha önce nesnel uyaranlardan alınan her türlü uyarıcı etkinin, bireyde, değerlendirilmesinden sonra ortaya çıkan, artık gerçeklikle ilgisi olmayan, öznel görüntülerdir. Ancak bu yeniden canlandırma ile

ilgili farklı yaklaşımlar vardır. Örneğin; bazı kimselerde görsel tasarımlar o denli açık-seçiktir ki, canlılık bakımından neredeyse algılara eşittir. Bunlara görsel tipler denilir. Başkaları ise gördükleri şeyleri ve görünüşleri yalnız kalıpsal olarak tasarlayabilir, ama buna karşılık, çok açık-seçik işitme tasarımlarına veya devinimlerin kassal tasarımlarına sahip olabilirler. Bu yaklaşıma göre insanda oluşan imgeler farklılık göstermektedir (San, 1977, s.77).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun yayınladığı programda, estetik kavramının kazandırılmasının önemine, bu süreçteki genel amaçlara yer vererek değinilmiştir. Çocukta kazandırılması hedeflenen bu amaçlar; plastik sanatlarda estetik duygusunun önemini kavrama, estetiğin insan akli ve duyguları üzerindeki etkisini kavrama, sanat eserini estetik duygularla algılama, güzel olgusunu ve estetiği kavrama, sanat eserlerindeki benzerlik ve farklılıkları kavrama, ilk çağlardan günümüze kadarki sanat eserlerini kavrama, sanat eserlerini estetik açıdan yorumlama, sanat eserlerindeki kişilik yansımalarını görme, sanat eserlerini yorumlama, sanat sezgisini ve sevgisini kazanma, bireysel araştırma ve uygulamalarında estetik kaygıları uygulama cesaretini gösterme şeklinde sıralanmıştır (M.E.B., 2000, s.2). Belirtilen bu amaçlar doğrultusunda; sanat eğitiminde estetik algının kazandırılma sürecindeki temel kavramlardan olan estetik ve algıyı tek tek ele almalıyız.

1.2.1. Estetik

Güzellik kavramını ilk sorgulayan filozof, Platon' dur. Platon (İ.Ö. 427-İ.Ö.347) önce felsefe için "güzel nedir?" sorusunu soran ilk filozoftur. Güzellik sorusu, Platon'un bütün yaşamı boyunca ana sorusu olmuştur. Onun felsefesine göre güzel, sübstansiel bir şeydir ve Platon'un sisteminin genelde estetik bir karaktere bürünmesini sağlamıştır. Antik çağların diğer bir filozofu olan Aristoteles (İ.Ö 384-İ.Ö. 322), modern çağlara kadar metafizik, mantık ve fizik bilgisiyle kabul gören ilk ve tek filozoftur. Platon'un akademisinde eğitim görmüştür. Aristoteles'in sanat felsefesi konusunda tek ve en etkili eseri Poetika'dır. Filozofun sanatın tanımı, sanat ve doğa, güzellik, sanatsal iyilik gibi bir çok kavramı içerir. Filozofun bu eserinde "sanat nedir?" sorusunu, "sanat doğadan ve eylemden ayırmamızı sağlar" diyerek yanıtlayabiliriz. Ayrıca sanat, akıl ile belirlenen amaçların, erekların gerçekleşmesini sağlayan yapma, yaptırma yetisidir. Sanatsal eylemde ise, doğa ve sanat aracılığıyla zihinde canlandırma, imgelem üzerinde durulur ve bunların gerçeklik ile bağlantısı araştırılır. Aristoteles'e göre sanatlar değerlidir (Danış, 2007, s.16-17).

Yunanca “aisthetikos” , “aisthanesthai”, “duymak”, “algılamak” sözcüklerinden kaynaklanan, güzel duygusuyla, güzelin algılanmasıyla ilgili şey anlamına gelen “aisthetike” (duyum) ya da “Estetik; güzelin ve güzel sanatların yapısını inceleyen bir felsefe dalıdır” terimini bugünkü anlamıyla ilk kullanan ve estetiğin ayrı bir felsefe dalı olarak yerleşmesini sağlayan Alexander Baumgarten’dir. Kant ise, “estetik yargı”yı, şeylerin biçimlerini, onlardan bir haz (hoşlanma) duygusu elde edecek tarzda ele alan yargı olarak nitelendirmiştir. Estetik yargının eleştirisi ise, güzel ve yüce üzerine olan Kantçı kuramdır. Estetik, Kant’a göre, genellikle insanda bir şeyin güzel olduğu duygusunu, neyin uyandırdığını belirlemeye çalışan felsefi bir teoridir (Bozkurt, 2000, s. 33). Duygulara hitap eden estetik, sanatsal yaratım ve bilgi ile bütünleşerek; sanatçının sanat eserini oluşturmasındaki süreçte yerini alır. Bu bütünleşme sürecine, estetik çevre bilincinin oluşma süreci de denebilir.

Hegel’in estetiğini güzellik oluşturur. “Sanat güzelliği tinden doğmuş ve yeniden doğmuş güzelliktir; tin ve ürünleri, doğa ve fenomenlerinden ne kadar yüksekse, sanat güzelliği de doğa güzelliğinden o kadar yüksektir. Aslında biçimsel olarak ele alındığında, yani ne söylendiğine bakılmaksızın insanın kafasında yer alan yararsız bir nosyon bile herhangi bir doğa ürününden daha yüksektir. Çünkü böyle bir nosyonda tinsellik ve özgürlük daima mevcuttur.” (Hegel, 1994,c.1,s.2). Hegel’e göre her şey varlıktan doğar ve yine ona döner. Ona göre tin kavramı bir tür kültür varlığını, başka bir deyişle insanlığı ve uygarlığı simgelemektedir. Hegel, güzellik kavrayışını üç noktada vurgular. Birincisi; sanat yapıtı doğanın bir ürünü değildir, ancak insan çabasının bir ürünü yani bir insan yaratmasıdır. ikinci olarak, sanat yapıtı insanın duyuları için yaratılmıştır. Üçüncü kavrayış ise, her sanat yapıtının kendinde bir ereği, amacı vardır (Danış, 2007, s.28).

Estetik kaygının, herhangi bir yolla dışavurumu, bir öğrenme ortamını, dolayısıyla bir eğitilme yöntemini kaçınılmaz kılar (Erinç, 1998, s. 154–155). Bu nedenle sanat eğitiminin temelini oluşturan estetik, çocuklarda; beğeni duygusu hakkında düşünmeyi geliştirir. Bu gelişim sırasında çocuklar, dünyaya ve olaylara bakışları üzerinde yeni değerler kazanmalarına ön ayak olacak faaliyetlere yönlendirilebilir. Sanat kuramlarını öğrenirlerken doğayı fark edebilirler, bu da çocukları meraka ve yaratıcılığa aktive eder (Özsoy, 2003, s.21).

Estetik olan ile sanatsal olan arasındaki sıkı bağ eğitim alanında karşımıza çıkmaktadır. Sanatsal eğitim, insanın sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir ve ilk olarak, sanat sevgisinin gelişmesini, sanata içten gereksinim duyulmasını; ikinci olarak da, sanatın anlamı, özgül

değeri ve imgesel dili anlayışının gelişmesini içine alır. Bu süreç, insanın sanat bilgisinin oluşumuna dayanır ve bu bilginin amacı da, insanlığın biriktirmiş olduğu çok yanlı sanatsal değerlerin tüm zenginliği içinde insana verilmesidir. Estetik eğitim ise insanın dünyada estetik değer taşıyan ne varsa bunların tümüyle olan estetik ilintilerinin, yani doğayla, kendi cinsiyle, kendisiyle, tüm yaşamsal etkinlik biçimleriyle, insan eliyle yaratılmış ikinci doğayla, yani nesnelere dünyasıyla, en sonunda da, kendine özgü bir estetik değer taşıyıcısı olarak sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir. Dolayısıyla, yalnız sanatlar değil, her birinde insanların kendine özgü bir estetik değer bulduğu bütün pratik etkinlikler estetik eğitimin araçları arasına girer (Kağan,1983, s.203). Sanatın görevi, güzelliği kaynağında yakalamak, yani görünenlerin temelinde bulunanları araştırmaktır. Estetiğin görevi ise bunları bilimsel bazda sınıflandırmaktır (Atan, 1996, s.14). Bu noktadan hareketle çocuğun estetik gelişimini saptamak için, yaşa göre belirlenen gelişim evrelerini ve bu gelişim evrelerinde yaşanan değişimleri aşağıda yer alan tabloda inceleyelim:

Evre	Konu	Anlatım	Araç-Gereç	Yargı
Öznel; İki-yedi yaş	Çok sevdikleri nesnelere deneyimli, o nesnelere duyarlı	Öznel duyguların etkisi	Önemli değil	Kişisel Tercih
Akılcı, Gerçekçi; Yedi-dokuz yaş	Ev, kuş, çiçek gibi bilinen konulara ilgili	Resimdeki kişi ve olayların duygularını yaşama	Önemli değil	İdeal gerçekçi resimler
Estetik karmaşa, Biçim güzelliği ile konu güzelliğini karıştırma; Dokuz-on iki yaş	Hayvanlara karşı duyarlı. İlginç ve yaşam/ölüm gibi konularla ilgili.	Sanatçı duyguları ve sanatçı özgürlüğüne ilgi	Gerecin ifade gücüne ve tekniğine ilgi	Farklı olma isteği ile karmaşık duygular
Estetik görüş ve anlayış; Eğitilmiş yetişkinler ulaşabilir.	Simgesel konular, mecazlar	Sanatsal eleman ve ilkelere duyarlı	Her çeşit gereç	Üslupsal ölçüt ve biçimsel kararlar
Estetik eleştiri; Eğitilmiş sanatçılar eleştirmenler yer alır, çok az rastlanır.	Konular hakkında bilgili	Anlatımsal kavramlar	Her çeşit gereç	En idealini değerlendirme; Kesin ölçütler

Tablo 1. Michael Parsons (1987) Estetik Gelişimi Saptamak İçin;

“Estetik Gelişim Evre Tablosu” (Danış, 2007, s.38)

Tabloda da görüldüğü üzere, çocuğun estetik gelişim evrelerinin; yaş,malzeme ve resimde seçtiği konularla paralelliği; bunun yanı sıra her evrede çocukta görülen farklılıklar betimlenmiştir. Estetik bilincinin oluşması ve gelişmesi; estetik çevre duyarlılığı ile veya estetik çevreye duyarlılıkla sıkı sıkıya ilişkilidir. Estetik çevre bilincinin ve duyarlılığının oluşup gelişmesi, estetik çevre bilgisine bağlıdır. Estetik çevre bilgisi olmaksızın estetik çevre bilinci ve duyarlılığı oluşup gelişemez. Estetik çevre bilgisi, kendi içinde kurgusal (kuramsal) ve kılgsal (uygulamalı) yön, boyut, öge ve ilişkileriyle kendini belli eder, anlam ve değer taşır. Bu bağlamda estetik çevre bilinci, bilgisi ve duyarlılığını bir bütün olarak düşünmek gerekir. Bu arada estetik çevrenin çok yönlü, çok boyutlu, çok katmanlı, karmaşık bir yapıda olduğu gerçeğini göz ardı etmemekte yarar vardır. Ayrıca estetik çevre içinde estetik-plastik çevrenin çok önemli bir yer tuttuğu da bir gerçektir (Uçan,1996, s.10).

Sanatın yapısının iki boyutlu bir özellik gösterişi; sanatın kendine özgü doğasıyla derinlemesine ilgilidir. Böyle bir şey sanatı, ya yalnızca bilginin bir biçimi ve tarzı olarak; ya da yalnızca bir ideoloji biçimi olarak yorumlayan, tüm tek yanlı anlayışları içine alır. Ancak, bu iki boyutluluk, sanatsal yaratıcı etkinliğin enine boyuna çözümlenebilmesi için yeterli değildir. Nitekim, estetikte sanatsal yaratım ya da sanatsal yaratıcılık kavramının, sanat kavramı ile neredeyse eş anlamlı kullanışı; sanatın yapısıyla ilgili bir çözümlenme yapıldığında, sanatsal etkinlikte yaratıcılık ögesinin kendine özgü yerinin, biçiminin ve öneminin de açıklanması gerektiğini gösterir. Sonuç olarak estetik eğitim, diğer bütün eğitim biçimlerinin zorunlu ve çok önemli bir yanındır. Estetik eğitimin sanatsal eğitim ile sınıksız bağımlı içindedir. Gerçekten tam bir değer taşıyan bir sanat eğitimi için, estetik eğitim zorunludur; çünkü sanatın estetik nitelikleri kavranmadan, sanatı derinlemesine anlamak, doğru değerlendirmek ve gerçekten sevmek olanaksızdır. Ayrıca sanatsal eğitim, estetik eğitimin güçlü bir dayanağıdır çünkü insanın dünyayla estetik ilintilerinin oluşması ve gelişmesinde özel bir rol oynar (Kağan, 1993, s.205)

Estetik yani güzeli algılamak bir görme eylemidir. Seçilen şeylerde görme güzel olan nesnelere ayırt etmede kullanılır. Bunun adına estetik kaygı denilebilir. Tam ifadesiyle estetik kaygı, güzele, daha güzele, en güzele ulaşmada, ulaşabilmede yaşanan tedirginlik halidir ve estetik kaygı, bir sanat bilim terimi olarak, olumlu bir anlamda kullanılır. Güzele ulaşmada insana pekiştirici bir etki yapar (Erinç, 1998, s.75). Yalnızca görme duyumuzla değil diğer duyularımızla da estetik kaygımızı, estetik bir tavıra dönüştürebiliriz. Fakat görme ve işitme

duyuları duyum biçimleri, duyum düzenleri meydana getirirler ve bu düzenler geniş anlamında estetik obje, dar anlamında da sanat yapıtı adını almaktadır (Tunalı,1996, s.33).

Estetik obje ve sanat yapıtı ile kurulan ilgi, duyulama sürecine bağlı değildir, bu süreçle örtüşmediği gibi, onu aşar, ondan sonra da sürer. Bundan ötürü, yalnız görme ve işitme duyularının estetik niteliği olabilir, aşağı duyular hoş gitse bile, bunlar hiçbir zaman estetik bir niteliğe sahip olamaz. Estetik etkileme yönünden, örneğin bir parfüm bir müzik yapıtının yerini tutamayacağı gibi, örneğin bir şarap da bir şiirin yerini tutamaz. Bunun için, aşağı duyuların değil, yukarı duyuların, görme ve işitme duyularının estetik niteliğinden söz edilebilir (Tunalı,1996, s.33). Bu noktadan hareketle, estetik kavramının bireye kazandırılması sürecindeki temel öğelerden olan görsel algı kavramını ele alalım.

1.2.2. Görsel Algı

Algı (idrak) bir olay ya da bir nesnenin varlığı üzerinde duyular yoluyla edinilen yalın bilinç durumudur. Bir kimsenin gerek sanat olgusu üzerine, gerekse tek tek sanat eserleri üzerine duyular yolu ile elde ettiği yalın bilinçlenme sürecine ve eylemine algı denmektedir (Erinç, 1998, s.48). Algı bir ya da birden çok duyu organının, beyinde kaydettiği bir uyarıcının yorumlanmasıdır. Ruhsal ve zihinsel yaşamımızın en temel eylemlerinden biri olan algılama sürecinde, bir özne, bir de nesne bulunur. Nesne zihinsel alana ilişkin olabilir. Duyular içe ya da dışa yöneltiler. Bunlar birbirine karşıt yönelişlerdir (San, 1985, s.18).

Algılama düzeyine psikoloji dilinde ‘paradigma’ da denmektedir. İnsanın tüm yaşamına hâkim olan, çeşitli olayları yorumlayabilme, görebilme ve değerlendirebilme yeteneğidir. Düşünülürse, görmek ile bakmak arasında çok büyük bir nitelik farkı olduğu anlaşılır. Bakmak bir nesneyi biçimsel olarak değerlendirmek, görmek ise bir anlamda onu algılamaktır. Yani özde değerlendirmektir. Algılama yeteneğinin gelişiminde, o kişinin içinde bulunduğu yaşadığı toplumun, çevrenin, ailenin, aldığı eğitimin ve kültürün doğal olarak çok önemli bir payı vardır (Erinç, 1998, s.57). Bir başka deyişle algı; insanın çevresindeki varlıkları ve olayları duyu organları yoluyla tanıyıp anlayarak, onlara anlam vermesidir. Ancak bunlar önem sırasına konulacak olursa görme duyumu birinci, işitme duyumu ikinci, dokunma duyumunu üçüncü ve diğerleri bundan sonraki sıraları alırlar. Algılama, duyu organlarını uyaran nesnelere, niteliklerin veya olayların farkında olunmasıdır (Baltaş,1993, s.36).

Bazen çevremizde var olan ama bizim fark etmediğimiz nesnelere karşılaşıyoruz. Çevremizde var olan her şeyi fark etmeyip; ilgi ve ihtiyaçlarımıza göre görme eylemine, algıda seçicilik denir. Algıda seçicilik, görme eylemini pekiştirir. Görme ve bakma eylemleri birbirinden farklıdır. Görme, duyuların algılanıp kavrandığının, seçilip ayıklandığının, üzerinde odaklanılan çabaların bir göstergesidir (Berger, 1986, s.10). Çok severek ve beğenerek aldığımız bir eşya; bir süre sonra bize sıradan gelebilir ve beğenmeyebiliriz. Bunun en önemli nedenlerinden biri; duygu yapımızın, ruh halimizin sürekli değişmesidir. Yaşantı ve tutumlar yoluyla farklılaşan ruhsal yapımızın; simgelere bakış açımızda önemli bir yeri vardır.

“Simge, form, kavram ve malzeme arasındaki etkileşim sanatla öğrenme sürecinin en önemli bölümünü oluşturur” (San, 1977, s.84). İnci San’ın da belirttiği üzere; çocukların dış dünyayı algılama süreçleri içerisinde gördükleri ve yaşam alanları içerisine aldıkları formların zenginliği, çocuğun bilgi dağarcığını zenginleştirecektir. Bu zenginleşmeye kalıcılık sağlayacak olan ise; form ve nesnelere çocuğun deneyler yapmasıdır. Sanat eğitiminde bu süreç, kuramsal bilgi sürecinde kavramların çocuğa örneklerle ve görsel öğelerle net bir şekilde aktarımı ve uygulamada da malzeme çeşitliliği sunulması ile sağlanabilir. Malzeme çeşitliliği sunulduğunda, çocuğa kullanım yöntemleri öğretildikten sonra, yaratıcılığının gelişmesi için çocuk özgür bırakılmalıdır. Uygulama çokluğu, çocuğun sanatsal kimliğini kazanmada önemli bir rol oynar. Bu noktadan hareketle; çocukların hayallerini, yarattıkları nesneye aktarırken kullandıkları simgeler, duyu organlarıyla algıladıklarının işretleridir. Çocuklar, teorik bilgiden sonra kaliteli kavramlar geliştirdiklerinde, uygulamada, renge duyarlılıkta; figürlerin, çizgi ve şekillerin değişik formlardaki hallerini anlamada daha başarılı olabilirler. Teorik bilgilerin çocuğa kazandırılmasının yanı sıra, uygulamalarında teorik bilgiyi desteklemesi ve pekiştirmesiyle çocuk, sanat eğitimi sürecinde aktif olarak yer alır.

1.3. Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları

Çocuğun kendisini anlatmaya çalışması ve olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini aktarmasına sade bir anlatım aracı olan resmin rolünü çok önemli görürüz. Resmin aynı zamanda sözsüz bir dili oluşturması açısı, resmi evrensel olarak kabul ettirir. Sözle ya da yazılı olarak kendisini ifade etmekte zorlanan çocuklar içinde en güzel anlatım biçimi olduğunu söyleyebiliriz. Güçlü imgeler edinmek, zihinde bu imgeleri ayırıştırıp birleştirerek renk, biçim, doku, form, uzam gibi sanatsal değerlerle düşünme nitelikli sonuçlara yönelik

sorun çözüme zihinsel bir uğraş olarak kabul edilir. Bu durumda sanatın niteliksel zekayı sanat yolu ile nasıl kullanabileceklerini öğretmek diyebiliriz. Böylece sanat ile geliştirilen zekanın her türlü alanda kullanılması mümkün olur (Akyıldız, 2006, s.9). Çocuk, bedensel ve zihinsel gelişimi ile birlikte resimsel gelişimi de yaşamaktadır. İlk başlarda her hangi bir şey düşünmeden ve kurgulama olmadan başlayan bu süreç, çevrenin algılanması ve eğitim ile sürekli gelişim göstermektedir. Çocuk resminin gelişim aşamalarındaki tüm evreleri; şema, renk ve uzam farklılığına göre, altı dönemde incelersek; bedensel ve zihinsel farklılıklarla gelen bu değişimi, Lowenfeld’in Resimsel Gelişim Evreleri Kuramı ve Piaget’nin Zihinsel Gelişim Evreleri eşleştirilerek aşağıda oluşturulmuş olan; “Zihinsel-Resimsel Gelişim Evreleri” adlı tablo ile daha net görebiliriz.

Dönemler	Şema	Renk	Uzam
Karalama İki-dört yaş; Devinim-Duyusal	Denetimli-Denetimsiz Kimileri isimlendirilmiş çizgiler El ve göz uyumu çabaları, Tekrarlar	Duygusal, isteğe bağlı renk anlayışı	Her yer
Şema öncesi Dört-yedi yaş Ben Merkezci; İşlem öncesi	Kaba formlar, Düşsel öykülerin çizimi; Ben Merkezci, altı yaşında daha sosyal, dil kazanılmış; yavaş ve somut düşünme,	Sevdikleri renkler	
Şematik Yedi-dokuz yaş Somut işlem;	Kaba formlar, Düşsel öykülerin çizimi; Somut nesnelere ve olaylarla mantıksal işlem. Örneğin, seri yapma, ölçülere göre düzenleme, sınıflandırma, durumu koruma, Başkalarının görüşlerine inanma.	Eşyaya bağlı renk; bilinen renkler	Taban çizgisi Maskeleye Yüzen şekiller Karışık boyutlandırma, Boşlukta Saydamlık
Gerçekliğin doğuşu. Dokuz-on iki yaş; Çete çağı	Kimi hareketler görülür. Roller (kız-erkek) belirlenir. Giysiler farklılaşır Cinsiyetlere dikkat edilir. Sevgi/nefret resimleri, eski şemalar tekrarlanır.	Gerçekçi Kimi gölgelemeler Karışık renkler.	Çok yönlü taban çizgisi. İlkel görünümlü perspektif sorunu hala var
Biçimsel işlemler, kimi biçimsel sorunların çözümü (ortaokul)			
Gerçekçilik; On üç - yirmi bir yaş; Ergenlik	Hareket var. Üç boyutlu biçimler soyutlama	Dışavurumcu renk ile gerçekçi renk anlayışı	Çok yönlü görüş.

Tablo 2. Zihinsel-Resimsel Gelişim Evreleri, (Kırıçoğlu ve Stokrocki,1997, s.221)

1800'lerin sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında, çocukların resimle anlatımlarına ilgi duyan araştırmacılar, resim yapma gelişiminde gözlemlenen evreleri tanımlamaya başladılar (Malchiodi, 1998, s.102). David Feldman, Lowenfeld, Piaget, Winner gibi birçok bilim adamının çeşitli kuramlarının yanında; Burt, Luquet, Gardner, ve daha birçokları yoğun araştırmalar ve analizler sonucunda, gelişim evrelerini oluşturdular. Altı evre olarak oluşturulan bu dönemlere; yukarıda gösterilmiş olan tablonun ışığında tek tek ve detaylı olarak inceleyelim.

1.3.1. Karalama Evresi (2–4 Yaş Arası)

Resim yapma süreci; çocuğun bir düşünceyi, duyguyu, olayı veya gözlemi iletebilmek için içerik, stil, biçim ve kompozisyon gibi birçok bileşeni sentezleyerek renkleri, biçimleri, çizgileri seçip düzenlenmesini gerektirir (Malchiodi, 1998, s.45) Dış dünyayı algılaması ve bedensel gelişiminin resim yapmaya elvermesi ile bu süreç başlar. Genelde 18. ayda başlayan bu dönemi, karalama evresi olarak tanımlayabiliriz. Aslında bu ilk işaret, çocuğun gelişimi açısından önemli bir adım sayılabilir. O, kendini yalnız çizerek, boyayarak değil, yazılı bir biçimde de ifade etmeye başlamıştır(Yavuzer, 1993, s.32). Çocuk ilk olarak resme karalamalarla başlar. Aynı dönemde konuşmaya yeni başladığı için kendini ifade yolu olarak resmi seçer. İlk keşiflerini yaptığı bu dönemde çizdiğini, çevresinde gördüğü gerçek nesnelere benzetme çabası güder.

Çocuklar genellikle üç yaşına kadar, ellerine verilen her düz zemini, bir araçla karalama gereksinimi duyarlar. Ancak 3-4 yaşlarında çocuklar karaladıklarını adlandırmaya başlarlar. Çizdikleri şekiller gerçek objelere benzemez. Genelde araştırmacılar ilk dönem karalamalardan, resmin çocuk tarafından herhangi bir şeyi temsil etmek niyetiyle yapılmadığında birleşirler. Hem Luquet hem de Piaget, bu ilk dönem karalamaları yalnızca oyun ve alıştırmaya olarak görmüşlerdir. Arnheim da benzeri bir görüş benimseyerek, bu ilk karalamaların temsiller değil, büyük ölçüde motor itkilerin ağır bastığı sunuşlar olduğunu ileri sürmüştür (Yavuzer, 1993, s. 32).

Karalamalar ve diğer ilk resim faaliyetleri kinestetik deneyimlerle, görsel ve motor faaliyet arasındaki koordinasyonu sağlama çabasıyla bağlantılıdır. Bir noktaya kadar bu doğrudur, küçük çocuklar alıştırmalar yaparak önce kaba, ardından daha ince motor denetim

geliştirmeye çabalamaktadır. Ancak ilginç olan, çocukların bir işaret yaptıklarını bilmeleridir ve bu aşamada kağıdı, mum boyaları kullanmaktan zevk alırlar (Malchiodi, 1998, s.107).

Bu evrede renk kullanımı hala öznedir ama bazı çocuklar, çevrelerinde olanlarla resimlerindeki renkleri ilişkilendirmeye başlayabilir (yaprakların yeşil olması gibi). Bu yaş çocukları, resmin renginden çok figürler ve objeler çizmeye daha çok ilgi duyarlar. Renk hala öznel olarak seçildiğinden; sıra dışı renk kullanımının; bu dönemde normal olarak ortaya çıkan malzemelerle denemeler yapmaktan ileri gelen bir süreç olup olmadığına karar vermek güçtür. Normal çocukta resim yapma serbesttir; genellikle keyfi ve yaratıcıdır; kurallar yoktur ve güneş mor, inek sarı olabilir. Lowenfeld, bu dönemdeki resim yapma, düşünme ve gerçek arasındaki ilişkilerin keşfedilmesini vurgulayarak; dönemi sanatsal gelişimin şema öncesi evresi diye adlandırır. Kompozisyon ve desene karşı da bilinçli bir yaklaşım yoktur. Çocuklar çizgisine büyüklüklerine aldırmadan, objeleri sayfanın her tarafına yerleştirebilirler (Malchiodi, 1998, s.123). Çocuğa bu dönemde, sık sık resim yaptırmak çok önemlidir. Sürekli edindiği deneyimler, anlamlı ve nitelikli hale geldikçe, yaptığı bu çalışmalardan keyif almaya başlayacaktır. Karalama döneminde düzgün ve düzenli çizgiler yapmaya başlayan çocuk zamanla; el, göz ve zekâ koordinasyonunu sağlamaya başlayacak, bundan sonraki dönemlerde de kalem ve boyaları kullanmada ustalaşacaktır.

1.3.2. Şematik Öncesi Dönem (4–7 Yaş Arası)

Çocuk, dış dünya ile daha fazla ilişki kurmaya başlar. Çizdiği grafiksel şekilleri, etrafında gördüklerine benzetmeye çalışır. Artık gerçek nesnelere farkına varmaya ve onları resminde kullanmaya başlamıştır. İfadeleri gerçeğe yakın olmasa da, resminde kullandığı objeler etrafında gördükleridir. Gesell, Arnold (1880-1961), dört yaşındaki çocuk için şu özellikleri belirlemektedir. Çocuk, kalem ya da fırçayı yetişkinler gibi tutar. Büyük bir dikkat ve titizlikle çalışır. Düşündüklerini, etkin bir hayal gücü ile kâğıda geçirir. Şekiller çizer. Kabaca harfe benzer şeyler yazar. Cisimlerin büyüklükleri ve mekânla olan bağlantıları zayıftır. Kendisi için çok önemli olan bazı ayrıntılar, çok büyük olarak çizilir. Şema öncesi dönemdeki çocuklar, resimlerini anlatmak isterler. Çocukla sağlıklı bir iletişim kuran ve onu iyi gözlemleyen bir yetişkin, çocuğun düşünceleri, ilgileri ve faaliyetlerinin anlamı hakkında pek çok şey öğrenebilir. Bu yaştaki bir çocuğun, bir özelliği de nesneyi kopya etmek istemesidir (Yavuzer, 1995, s. 44). Çocuk 4-5 yaşlarına kadar hiçbir ayırım yapmadan ve önceden kararlaştırmadan renkleri kullanır. Renklerin, özellikle üç ana rengin tanınması ve adlarının

öğrenilmesi 4-5 yaşlarına rastlamaktadır. Karalama aşamasında renge fazla önem vermeyen çocuk 4-5 yaşlarından sonra parlak ve açık renklerden başlayarak yavaş yavaş bol renk kullanmaya gidecektir. İlk renk kullanımlarında üç ana renkle, kırmızı, sarı ve maviyle yetinir. 5 yaşındaki çocuk artık siyah, beyaz, turuncu, yeşil, mavi gibi renkleri de ister (Yavuzer, 1993, s.48)

Altı yaşındaki normal bir çocuk derinliği gösteremez. Örneğin, masa çizerken basit bir yandan görüntü kullanabilir (üstten) ve masanın üstündeki objeler, masanın üstünde yüzüyormuş gibi çizilir (Malchiodi, 1998, s.128). Bu yaş grubu çocuklarını ele alırken, onlara var olan kurallara göre çok amaçlı bir program uygulamak gerekir ve zorlayıcı bir çalışmaya girmek de yanlıştır. Bu devrede çocuklar, içgüdüsel bir tavır ile çizer ve boyar. Resim çizmeleri ile oyun oynamaları iç içedir. Resim yapmak, oyun oynamak içgüdülerinden kaynaklanmaktadır. Çocukların bu doğal yapısı ele alınarak hareket edilmelidir. Çalışılması kolay malzemeler seçilmelidir. Renkli kâğıtlarla, gazete ve dergilerle, yırtma yapıştırma yapılabilir. İki elini kullanmasına olanak veren üç boyutlu çalışmalar da yaptırılır. Sözelimi kil, plastik madde, kumaş, nişasta kolası ile yumuşatılmış gazete kâğıdı malzeme olarak seçilebilir. Çocuklar çizerken ve renkleri kullanırken özgür bir ortam içinde olmalıdır (Bengisu, 1993, s.8). Ayrıca pastel boya, sulu boya, çini mürekkebi gibi malzemeler, tek renk veya çok renkli çalışmalar için tercih edilir.

Bu yaşta renk kullanımı heyecanlı bir deneyim olabilir. Çocuğun seçtiği rengi eleştirmek, ya da herhangi bir nesne için şu veya bu rengi kullanmasını önermek onun kendini açıklama ve ifade özgürlüğünü engeller. Çocuğa renk ile olan ilişkilerini keşfetmesi için bol imkan sağlanmalıdır. Çünkü renk ile olan coşkusal bağlantısı ve rengin sayfa üzerindeki uyumlu düzenlemesi arasındaki ilişkiyi, çocuk ancak sürekli sınamalarla elde eder. Ayrıca yapılan figür ve boyamalarda, bir nesneyi boyamak için seçilen renk ile canlandırılan nesne arasında ilişki yoktur. Hangi renkler çocuğun hoşuna gidiyorsa o rengi kullanır (Yavuzer, 1993, s.48)

1.3.3. Şematik Dönem (7-9 Yaş Arası)

Çocuklar pek çok denemeden sonra, insan ve çevresi hakkında bir görüşe sahip olur. Bu görüş resminde belli şemalar şeklinde yansır. Her ne kadar, gerçekçi bir objenin herhangi bir şekilde çizimi, şema ya da sembol olarak nitelendirilse de biz burada; çocuğun ulaştığı, sürekli tekrarladığı ve hiç kimsenin bu görüşü değiştirmesi için etkileyemediği 'şemadan'

bahsetmekteyiz (Yavuzer, 1993, s.55). Ayrıca çocuk resimleri, çocukların içinde yaşadıkları topluma uyma yeteneklerini ortaya koymanın yanı sıra, onların araya sıkıştırdıkları duygu ve düşüncelerini de yansıtır (Bingöl, 1975, s. 18).

Çocukların yaptığı resimlerin genellikle oldukça sevimli, kural ve geleneklere bağlı olmayan ve çoğunlukla yetişkin gözüyle çok güzel renklendirilmiş olduğu düşünülür. Çocukların sanatsal gelişimini geniş olarak inceleyen araştırmacılar, sık sık bu yaştan 'resimle anlatımın altın çağı'nı temsil ettiğini, çocuğun çok yaratıcı olduğunu, çekingen olmadığını ve bazı yönlerden modern ressamların işlerini andırıldığını saptar. Çocukların bu dönemdeki resimlerinin göze estetik gelip gelmediği hala tartışılmaktadır; tartışmasız doğru olan ise bu resimlerin çoğunun, özgürce yapılmış olup büyüleyici nitelikler taşıdığıdır (Malchiodi, 1998, s.129).

Bu dönemde çocuk, resimlerindeki temsili şekilleri objelerle sınırladığında (bu ağaç-bu bir adam gibi) resimde oldukça net bir şema görülebiliyor. Yani bu dönemin başlarında çocuk, insan figürü çizimlerinde belirli, bilinen bazı sembolleri kullanmaya başlar ve beden parçalarını kendi aktif bilgisine dayanarak tanımlar. Çoğunlukla gövde yerine elbise çizilir. Bu yaş çocuğunun genel şeması, bu parçaların çoğunu kapsar. Şemalar, geometrik şekilleri de içerebilir. Üçgenler, kareler, daireler ya da düzensiz şekiller, vücut şeması içinde kullanılır. Artık kendilerine özgü bir bakış açısına sahiptirler (Yavuzer, 1993, s.55-56).

Masa hala bir önceki dönemde olduğu gibi aynı şekildedir; ancak objeler, masanın üzerine oturmuştur. Çocuklar masanın dört kenarından çıkan ayaklarını göstermenin yanı sıra, masanın üst kısmını kuşbakışı çizerek de üç boyutu göstermeye çabalayabilirler. Bu fenomen 'üstüne katlanma' olarak da adlandırılır. Bu durumu tüm nesnelere uygularlar. İçi görünen veya röntgen gibi içindeki her şeyin görünebildiği, resimler de yaparlar (Malchiodi, 1998, s.129). Örneğin; evin içinde yer alan objeler ev duvarlarının dışından görünür, masanın arkasında oturanların tüm vücutları görünür. Sanatın, çocuğun zihinsel canlılığına, bilgisini geliştirerek katkıda bulunduğu kesindir. Zihinsel açıdan yaşatlarına oranla daha çok gelişmiş olan bir çocuk, genelde fiziksel açıdan da gelişmiş durumdadır ve sanat, çocuğun tüm gelişiminin bir göstergesi olduğundan, artistik başarılarının da aynı yolu izleyeceğini tahmin edebiliriz. Bu yaşta renk seçiminin de, şekil ve yere göre aynı şematik biçimleri izlediği görülür (Yavuzer, 1993, s.62).

Çocuğun bilgisi, onun dünya anlayışını ve ilgilerini açıklamaktadır. İşte resimlerde görülen de budur. Çocuğun şemayı farklılaştırma arzusunun derecesi, şemanın kapsamının karakteristik özelliklerini bilmek isteği, çocuğun araştırma isteğini gösterir (Kehnemuyi, 1995, s.30). Estetik gelişimin başladığı, belirli bir yaş dönemi yoktur. Objeler veya şekiller birbirleri ile uyumlu ilişkiler içinde görüldükleri zaman ve düşünme, hissetme ve anlam gerçekleştiğinde, bilinçli ya da bilinçsizce, estetik duyarlılık açısından bir gelişim göstermiş oluruz. Duygu ve düşüncelerin organize bir biçimde ifade edilmediği resimlerde estetik açıdan gerilik görülebilir (Yavuzer, 1993, s.63).

Çocuklar, ilköğretim kurumuna farklı yeteneklerle gelirler. Bu durum; çocukların bedensel ve zihinsel durumlarından; okul öncesi yaşamlarındaki çevre etkileşimlerinden olabilir. Öğretmen, bu devrede konuyu verirken sınıfta tam bir motivasyon ortamı sağlanmalıdır. Çok çeşitli konu verilmeli, çocuk kendi ilgisine uygun olanı seçmelidir. Çocuğa, burada konuyu sevk eden iç yetenekleridir. Çocuklar sınırlanmamalı, sonuçlar birlikte değerlendirilmelidir. Öğretmen uzaktan denetlemeli, özgür bir ortam yaratmalıdır (Bengisu, 1993, s.9).

1.3.4. Gerçekçilik Dönemi (9–11 Yaş Arası)

Sanatsal gelişimin bu evresinde somut işlemler dönemi sürmektedir ve çocuk ben merkezci düşünceden uzaklaşmaya devam etmektedir. Çocuklar başkalarını düşüncelerine, görüşlerine ve hislerine dikkat etmeye başlarlar. Kişiler arası ilişkileri, sebep sonuç ilişkisini ve birbirine bağımlı olmayı anlamaya yeni yeni başlamakta, grup içinde çalışma yeteneği için temel oluşturmaktadırlar. Artık etraflarındaki dünyayı hızla fark etmeye de başlarlar ve daha önceki anlatım yolları (şematik temsiller gibi) artık kendini algılamalarına ve bunun paralelinde kendilerini resimde gösterme gereksinimine cevap vermez olur. Dokuz veya on yaşlarına geldiklerinde, çocuklar resimlerinde gerçekçi unsurlar diye algıladıklarını göstermekle çok ilgilidirler (Malchiodi, 1998, s.133).

Çocuk artık toplumun bir üyesi olduğundan haberdardır ve bu haberdar oluşu çizgilerine yansıtmaya başlamıştır. Bu dönemdeki çocuğun daha önceki çalışmalarına oranla daha ayrıntılı çizgiler çizdiği ve daha gerçekçi bir yaklaşımda olduğu gözlemlenmektedir. Bu evrede çocuk, ayrıntıya ilgi duyarken, giderek resimlerini göstermekten hoşlanmaz, onları açıklamaz. Artık renkler gelişigüzel seçilmek yerine, gerçeğe uygun bir biçimde seçilmeye başlamıştır (Yavuzer, 1993, s.65).

Doğadaki ayrıntıları daha gerçekçi gösterirler. Fotografik bir etki elde etmeyi isterler. Bu evredeki çocuklar resimlerinin mükemmelliği ile çok ilgilendiklerinden, resimlerini önceki yıllardan daha farklı yollarla düzenleyip geliştirerek yapabildiklerini unutmamak önemlidir. Örneğin kompozisyona daha az ilgi vardır ve çocukları, resmin neresinde ne olduğu değil; nasıl görüldüğü daha çok ilgilendirmektedir. Çocuklar mükemmel yapamayacaklarını ya da düzgün çizemeyeceklerini düşündükleri özellikleri de yapmadan bırakabilirler. Örneğin; tatmin edici gerçeklikte yapması zor olduğundan, elleri bedenine arkasına saklarlar. Bu evrede ayrıca çizgi kahramanlar ve karikatürlerde popülerlik gösterir. Bunun nedeni ise; bir insan resmi yapılması istendiğinde çocukların ve ergenlik öncesi dönemdekilerin, resimlerinin kalitesinden memnun olmak için, karikatür ya da çizgi roman karakterleri yapmayı tercih etmek istemeleridir (Malchiodi, 1998, s.136).

Çocuğun resminde, erken yılların güçsüz fakat özgür havası kalkıp; içinde yaşadığı kültür ve toplumun ölçülerine uyma kaygısı egemen olduğundan dolayı, konu seçiminde ki ayrılıklar şu şekildedir: Erkek çocukları; tekneler, uçaklar, trenler, spor sahneleri resmederken kız çocukları; kadın gözleri, giysileri, evler, çiçekler çizerler. Bu evrede çocuklar, ne çizeceklerini uzun uzun düşünürler. Özellikle bu yıllarda kendini ifade etme gücüne olan güveni sık sık sarsılır (Yavuzer, 2000, s.77).

Değişik malzemeler, ilginç sonuçlar çocuğun coşkuyla çalışmasını sağlayacaktır. Her öğrenci, kendi yapısına ve gelişim çizgisine uygun sonuçlar çıkaracaktır. Bu yaştaki çocukların dikkat süreleri kısa ve çok hareketli oldukları için kargaşa yaratmadan, ortak hatalara müdahale edilebilir (Bengisu, 1993, s.10).

1.3.5. Mantık Dönemi (11–14 Yaş Arası)

Bu dönem, çocukların resim gelişiminin tüm yelpazesini anlamada çok önemlidir. Çoğu yetişkin bu resim gelişim evresine erişemez. Çünkü; 10-11 yaş civarında başka şeylere ilgi duyduklarından veya teknik ustalık eksikliğinden dolayı cesaretlerini yitirerek; resim yapmayı terk ederler. Bu nedenle bu yaşlardaki gençlerle çalışırken, onların çoğunun resim yapmaktan vazgeçtiğini ve resim becerilerinin gelişiminin durmuş olabileceğini bilmek gerekir. Bu yaştaki çocukları, özellikle o dönemden sonra bir daha resim yapma fırsatları pek az olmuş ya da hiç olmamışsa, bir önceki evredeki gibi resimler tarzında resim yaparken görmek çok

normaldir. Bu süreçte çocuğun, resim yapmaya direnmesi çok normaldir (Malchiodi, 1998, s.140).

Çocuğun resmi öz bakımından realist olsa bile, çizgilerinde realizme zıt iki eğilim görülür. Bunlar; şematizm ve idealizmdir. Şematizm, objenin nitelik ve nicelik detaylarını koruyarak basite indirgeyen bir çizim şeklidir. Birçok çocuk, resimlerini bu şekilde oluşturur. İdealizm ise objenin dış karakterlerini zenginleştirmeye dayanır. Yansıtılan nesnenin, olağanüstü çizgiler katılarak ya da dekoratif renklendirme uygulanarak görünümü değiştirilir. Çocukça deneyimle güzelleştirilir. Lokomotifin önüne kırmızı bir fener çizen çocuk, bu figürü ilave etmesinin nedeninin resmi güzelleştirmek olduğunu söyler. Simetriye resimde sık rastlanır. Çocuk, güneşi, çiçeği, elleri resmederken simetri ilkelerine uymaya özen gösterir. Müzikal ritm ve danslarda nasıl tekrar varsa, çocuk resminde de önceleri anlamsız olan birtakım figürlerin, daha sonraları ise anlamlı motiflerin tekrarı dikkatimizi çeker (Yavuzer, 1993, s.73-74).

Ancak 13-14 yaşlarına gelip de resim yapmaya ve doğru teknik eğitimi almaya devam eden çocuklar, resimlerinde perspektifi daha tam ve etkin bir şekilde kullanabileceklerdir. Çalışmalarına daha çok ayrıntı katabilecek, çevreyi eleştirel algılamaları ve malzemeleri kullanmadaki ustalıkları artacak, renk ve desene daha dikkat edecek ve soyut imgeler yaratacaklardır. Eğer gençlere resim yapmada ustalıklarını geliştirme ve iyileştirmeyi sürdürme fırsatı verilir ve gençler yüreklendirilirse, işleri hem tarz hem içerik açısından oldukça etkileyici, ayrıntılı, düşünceli ve yaratıcı olabilir (Malchiodi, 1998, s.141).

Bu yaştaki çocukların özellikleri arasında, gözlem büyük bir öneme sahiptir. Çocuk fiziksel, coşkusal, zihinsel bir değişim yaşar. Daha çok çalışıp, kendini kanıtlama ve anlatma dönemidir. Kişiliğini en fazla ortaya koyduğu, coşkulu aktif bir dönemdedir. Zengin bir yaratma gücü vardır. Önemli olan çocuğun yaratıcılığını kullanıp şekillendirebileceği bir eğitim verilmesidir. Kompozisyon, denge, düzen kurma, biçim, renk gibi görsel tasarım öğeleri, estetik algı oluşturacak kavramlar özellikle vurgulanmalı, örneklerle açıklanmalı ve anlatılmalıdır. Çocukların düzeylerine uygun röprodüksiyonlar bu konuda faydalı olabilir (Bengisu, 1993, s.11). Bazı ergenler (13 ve üzeri yaşlarda) yetişkin ressamların sanatsal becerisine ulaşırlar, bunun nedeni yalnızca teknik ustalıkları değil; bir nesneyi, kişi ya da manzarayı nasıl yansıtacakları konusunda seçimler yapmaya başlamalarıdır. Örneğin ergen, natürmortu yaparken, imgeler nasıl işlenirse kişisel bir anlatım ve hava yaratılabilir sorusunu

özenle düşünmüştür. Küçük çocuklar insan, hayvan ve çevre resimleri yapmaya odaklanırken, ergenler bu unsurları yalnızca kompozisyonlarının bir parçası olarak değil, aynı zamanda meseleler, kişisel felsefeler ve kendileri üzerine fikirleri iletmek ve sembolize etmek amacıyla kullanabilirler (Malchiodi, 1998, s.142). Kuramsal çalışmaların içerisinde, Batıda Rönesans öncesi, Yeniçağ, Doğu Mısır Sanatı, Uzakdoğu, Japon ve Çin estampları üzerine bilgiler vermeli ve öğrenciyi sevdirmelidir (Kehnemuyi, 1995, s. 33).

1.3.6. Gençlik Dönemi (14–17 Yaş Arası)

Bu dönemde ergen, kişisel gelişimi yanında bedensel gelişiminin de etkisiyle kendini incelemeye ve değişikliklerini fark etmeye başlar. Sosyalleşmeye ve toplumda yer edinmeye çalışır. Bir sınıfa dahil olmak ister. İlgileri ve ihtiyaçları değişir. Fiziksel gelişimin yanında zihinsel gelişimde yaşanır. Çevresindeki gerçekleri sorgulamaya başlar. Bu durum resimlerine de yansır. Aşırı gerçekçi çizme kaygısı vardır. Özgüven arttığı için zorluklarla mücadele çabası vardır. Bu nedenle resimlerinde zoru başarmaya çalışır. Yeni teknik ve bilgilere açıktır. Nesneyi görmeden düşünebilir ve kavramlar geliştirebilir. Kendi düşüncelerini eleştirmeye başlar. Somut nesnelere bağlı kalmadan soyut düşünebilme yetisine ulaşmıştır (Başaran, 1978, s.105). Bir sınıfı dolduran çocuklardan hiçbiri diğerinin aynısı değildir. Kalıtsal özellikler, boy, ağırlık, fiziksel görüntü yanında zekâ ve özel yetenek, kişilik yapısı gibi psikolojik nitelikler yönünden de farklılıklar vardır. Hatta aynı zekâ seviyesine sahip olan iki çocuk bile, sanatsal yetenekleri açısından çeşitli yönlerden farklı olacaktır (Tan, 1986, s.67). Bunun yanı sıra yaşadıkları ortam, aile yapısı gibi özelliklerin çocuktan çocuğa farklılaşması, kişilik yapısını etkileyebilir.

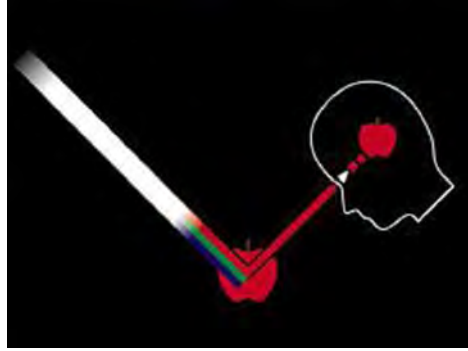
Bu açıdan bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal gelişimi öğretmenler tarafından izlenmesi gereklidir. Yine her öğrencinin zihinsel gelişim çizgisi farklılık gösterir. Fiziksel farklılıklar da yeteneği etkiler. İşte bu anda eğitimci, tecrübesiyle eğitim olayına karışır ve bireyin zayıf olan yönünü geliştirir. Eğitimci, çocuğun kendinde keşfedemediği yetenekleri ön plana çıkarmaya çalışır (Yavuzer, 1995, s. 31). Bu dönem, çocuk için sosyal rollerin belirlendiği dönem olduğundan, sanatsal kimliği açısından da önem taşımaktadır. Bir önceki evrede doğru kuramsal bilgi ve teknik eğitimi aldıysa, artık bu evrede branşlaşacak ve ilgilendiği branş da uzmanlaşmaya başlayacaktır. Gençlik döneminden sonra estetik algının gelişimi, aldığı eğitim ve kazandığı özelliklerle birlikte daha hızlı olur.

İkinci Bölüm

RENK

2.1. Işık Ve Görme

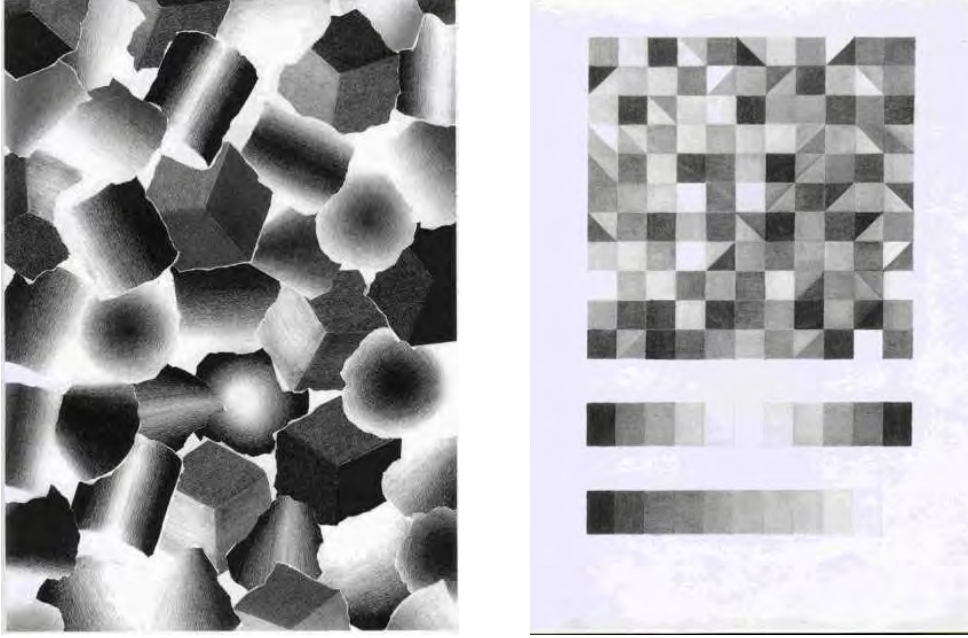
Görme, konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce, bakıp tanımayı öğrenir. Başka bir anlamda görme, sözcüklerden önce gelmiştir. Bizi çevreleyen dünyada kendi yerimizi görerek buluruz. Bu dünyayı sözcüklerle anlatırız ama sözcükler dünyayla çevrelenmiş olmamızı hiçbir zaman değiştiremez. Her akşam güneşin batışını görürüz (Berger, 1986, s.7).Matisse, “görmek yaratmanın başlangıcıdır” der. Görme optik bir olaydır. Biz nesneye baktığımızda, onu görmeyi incelemeyi amaçlarız (nesnenin bulunduğu yer, onun nesnel yapısı, yüzeyleri, kenarları, dokusal hali, rengi gibi). Görmek, nesnenin belli başlı görsel özelliklerini yakalamaktır. Görsel alanda gözü etkileyen ve dikkati çeken aktif alana bir yoğunlaşma olur. Nesneyi arar, bulur ve isteyerek inceleriz (Temizsoylu, 1990, s.56).

Şekil 1. Işık ve Algı (Güvenç, 2005, s.5)

İnsanın görsel algılamasındaki ana özellikler; bütünü görme eğilimi, basit algıların biçimler seçme, basitleştirme ve sadeleştirme eğilimi, görsel noksan tamamlama eğilimi şeklindedir (Temizsoylu, 1990, s.57). Bu özelliklerde, kişiden kişiye görme eğiliminin seçicilik kazandığının bir göstergesidir. Seçiciliğin ardından da estetik algı oluşur. Işık,

Elektromanyetik dalgalardan meydana gelen bir fiziksel olaydır. Koyu-açık (değer), ışıklılığın nesne üstündeki yeğinlik farklılığıdır. Görünümlerin ışıklı ve gölgeli görünümüleri, farklı parçaların ayrı aydınlanmaları nedeniyledir. Bir rengin renkliliğinden önce, onun ışıklılığı görülür (Temizsoylu, 1990, s.49).

Resim 3. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları I
(<http://www.tulaycellek.com>)

Doğada bulunan bir nesnenin görülmesi için o nesnenin ışık yayması ya da yansıtması gerekir. Genellikle bir cisme çarpan ışık az ya da çok yansır. Işığın yansıtma derecesine göre cisimler saydam (cam, su, hava) yarı saydam (buzlu cam, ince yağlı kâğıt) saydamsız (taş, tahta, demir) diye sınıflanır. Ama yine de bu, cismin özelliği, kalınlığı vs. ile de yakından ilgilidir. Işığın yansıtma özelliğinin yanında, kırılma özelliği de vardır. Farklı yoğunluktaki ortamlarda, bir ortamdan diğerine geçen ışık kırılır. Görme olayı ışıkla başlar. Işık görsel nesnelerin bize yansıtmasını, dolayısıyla görmemizi sağlar. Çizimi istenen biçimin bir yüzeyde gerçekleşmesi, yansıtılmış olduğu ışık değerlerinin doğru görülmesi ve doğru yerleştirilmesiyle olasıdır. Resmetme olayında ışık beyazla, ışığın yok olması da beyazın giderek siyaha dönüştürülmesiyle anlatılır. Işık etüdü için doğa, güzel bir öğretmendir. Doğal nesnelerin ışık değerleriyle etüt edilmesinde amaç; objeyi kâğıtta yinelemek değil; biçimini, şeklini, dokusal yapısını, parlaklığını, matlığını ve planlarını yansıtan ışık değerlerinin, nasıl bir düzenle yerlerini aldıklarını görmek ve kişisel yorumlarla bütünleştirmektir. Böyle bir çalışmadan hareketle, izlenimlerimize dayalı bir yorum, bir düzenleme de yapılabilir (Çellek, 2003, s.1).

Madde, elektromagnetik dalgalar ve özellikle ışıksal dalgalar karşısında şaşırtıcı derecede karmaşık bir tavır içerisinde görülür. Bazen ışık (ışın) dalgalarını emerek, bazen tamamıyla ya da kısmen yansıtarak onları bize değişik bir dalga boyu ile (frekansla) yollayarak, sonuçta bizce tanıdık olan ve görsel izlenimi oldukça farklı olan bu dünyanın görüntüsünü verirler. Beyaz bir ışık ışını bir aynaya çarptığı zaman, gelme açısına eşit bir yansıma açısı ile direkt (düzgün) olarak yansır. Beyaz ışık ışını bir yüzeye (mat olabilir) çarptığı zaman, hemen hemen tamamı ile yayınık olarak yansır. Bu nedenle yansımanın, nesne üzerinde doğrudan veya metalik yansıma; nesne üzerinde mat veya yumuşak görünüm olmak üzere iki türü söz konusudur. Her iki tür de, hemen her zaman ve değişen ölçülerde, karışık bulunurlar (İnsan çevresi içerisinde) (Temizsoylu, 1990, s.44).

İnsan gözü belli bir mekânda, yani görüş alanı içerisindeki nesne varlığını algılar ama ayrıntılarını ancak görüş (bakış) çizgisinin üzerindeki dar bir açıya yerleştirerek fark eder. Bir insanın görme alanı, gözün ve yüzün biçimleniş türü ile sınırlıdır. Görüş alanının dışında kalan bölgeye ise Ambiance (çevre) denir (Temizsoylu, 1990, s.45). Bu çevredeki yani etrafımızdaki güneş gibi nesnelere, kendinden başka bir ışık kaynağına gerek olmadan ışık verebildiği için birincil ışık kaynağıdır. Bu ışığı birincil kaynaktan alıp yansıtan nesnelere, ikincil ışık kaynağıdır.

Resim 4. İmogen Cunningham, “The Dream”, 1910, Fotoğraf, (<http://www.tulaycellek.com>)

Çevremizdeki nesnelere algılamada ki etkin faktörlerden biri de yukarıda belirtildiği üzere, ışıklılık düzeyidir. Ama algılama temelde, (görsel dünyayı yorumlamamız ve onu anlayışımızda) nasıl düşündüğümüzün, hareket ettiğimiz ve hissettiğimiz temelini oluşturur. Arnheim, duyuşsal algılamanın hatırlama, düşünme ve öğrenme gibi zihinsel işlemleri de içerdğini vurgulayarak; aklın ve duyguların bütünlüğünü ortaya koymuştur. Buna göre görsel düşünme ve görsel algılama, hayal etme ve çizme sürecini açıklar (İnceoğlu ve Güner, 1995, s.32). Her şeyden önce bir nesneyi algılamak demek, o nesnede yeterli ölçüde basit ve kavranabilir biçim bulmak demektir (Genç ve Sipahioğlu, 1990, s.139).

Renk konusunda ise her şey daha karmaşıktır. Renkli bir nesneye gelen ışık ışını düzgün, yaynık ve karışık yansımaya uğradığı gibi gelen ışık, ışını kendi dalga boyunda (radyasyonunda) yansıtır (değişime uğratarak). Renk etkisi ile nesneye ve yansımaya bağlı nesnel görünüm niteliklerinin azaldığı ve giderek yok edildiği görülür. Bu görsel nitelik farklılaşması çok önemlidir. Örneğin; bir odanın duvarlarındaki renkler ve yerdeki halının rengi farklı farklı ve ayrı koyuluklarda olursa, odanın gerçek görünüm ve mekânsal görünümü farklılaşacaktır (Temizsoylu, 1990, s.44)

Resim 5. Rembrandt, “The Anatomy Lesson of Dr Tulp”, 1632

(<http://www.fineartprintsondemand.com>)

Öğrendiklerimizin gördüklerimize bağlı olduğunu, daha iyi görebilmenin bizi bilgilendirdiği, tatmin ettiği, bizi daha iyi yerlere taşıyarak hayatımızı zenginleştirdiği bilinmektedir. Çizim, tüm görsel sanatlarda yaratıcı ifadenin bir başlangıcıdır (Meager, 1993, s.7). Çizim sürecinde düşünceler biçimlenir, somutlaşır (Brown & Mclean, 2004, s.12). Çizim etkinliği, iyi bir gözlem yapmayı gerektirir. Gözlem yapma gözü eğitmenin, görmeyi öğrenmenin uygun bir yoludur. Gözlem, algılanan gerçekliğin betimlenmesi için son derece yararlı bir etkinliktir. Bunun yanı sıra bu etkinlik, hayal edileni görselleştirmenin ön hazırlığının oluşturulmasında da önemli bir rol oynar (Enstice & Peters, 2003, s.20). Nicolaides, çizmeyi öğrenmenin, doğru görmeyi öğrenmek olduğunu, bir başka deyişle çizmeyi öğrenmenin gözle görünenden daha fazlasını görmek olduğunu ileri sürer (Edwards, 1979, s. 2-60).

2.2. Görsel Tasarım İlke Ve Öğeleri

2.2.1. Nokta

Geometrideki tanıma göre nokta, iki doğrunun kesişmesinden oluşur. Görsel düzenlemede elde edilebilecek en basit nokta, kalemin hiçbir yöne hareket ettirilmeksizin kağıt üzerine sabit bir dokunuşuyla oluşturulur. Ancak nokta etkisi, kalemin dışında da bir çok malzemeyle oluşturulabilir. Nokta; büyüyen, küçülen, çeşitlenebilen, dinamizmi olan ve düzen içerisinde sözü bulunan bir elemandır (Işingör, Eti ve Aslier, 1986, s.9).

Resim 6. Matisse, “Harmony in Red”, 1908, (<http://www.artchive.com>)

Nokta, görsel anlatımın temel öğelerinden biridir. Objektif tanımı ile yer belirleyici bir işarettir. Görsel olarak nokta; bulunduğu yere göre küçük, merkezsel benektir. Bir nokta mekân içindeki (uzaydaki) bir pozisyonu (durumu) gösterir. İki çizginin birleştiği ya da kesiştiği yeri gösterebilir ve bir düzlemin köşesini, bir işareti, bir yeri belirler. Nokta düzensizliğin içinde ilk düzen elemanıdır. Biçimi oluşturan elemanlardan biri olan nokta, düzen içerisinde sözü bulunan bir elemandır. Noktanın yüzey üzerinde sayıları arttıkça etkileri de değişir. Tek başına durgunluğu ifade eden nokta çoğaldıkça giderek dinamizme, ritme ya da kargaşaya dönüşebilir. Noktalar yan yana geldiklerinde birbirleriyle ilişkiye girer, bu bağlantı bazen çizgiselliğe bazen de lekeselliğe dönüşebilir. Noktanın yanına ikinci bir nokta geldiğinde, kompozisyon ilkeleri başlar. Nokta bulunduğu yer ve çevreye göre noktadır. Evren içinde dünya noktadır. Çok uzakta bir uçak da nokta izlenimi verebilir. Renk olarak da gri imajı verir (Çellek, 2003, s.1).

Resim 7. Jackson Pollock, "Number 8", 1949, (<http://www.artinthepicture.com>)

Tek başınayken durgunluk etkisi yaratmasına karşılık çoğaldıkça yüzey üzerindeki etkisi dinamikleşir. Noktanın birden fazla kullanımında, göz kendiliğinden bağlantı kurar. Göz,

nokta sayılarındaki artışla kurduğu bu bağlantıyı çizgiselliğe dönüştürerek algılar. Noktaların yüzey üzerinde sık ya da seyrek dağılımlarıyla farklı leke değerleri oluşur. Açık bir yüzey üzerinde kullanılan koyu değerdeki noktaların seyrek yerleştirilmesi açık leke etkisi verir. Ne kadar şık yerleştirilirse, o kadar koyu leke değeri etkisi yaratacaktır. Noktanın yumuşak geçişlerle siktan seyreğe ya da seyrekten sıkı doğru yerleştirilmesi, ışık gölge etkisi uyandırır. Yüzey üzerinde yön değiştiren noktalar, hareket etkisi sağlarlar. Biçimi noktalarla ifade etmede noktanın bu özelliğinden yararlanır. Nokta tekrarlarıyla ritim oluşturulabileceği gibi, doku etkisi de yaratılabilir. Sadece nokta kullanımıyla oluşturulan tasarımların yanı sıra, çeşitli kompozisyonlarda diğer tüm öğelerin arasında da yine onlar gibi düzen içerisinde sözü bulunan bir eleman olarak karşımıza çıkabilir (Yılmaz, 2007, s.27).

Resimsel anlatımda nokta; denge, hareketi durdurma (nokta koyma) vs. olarak kullanılır. Belli büyüklük ve küçüklükte noktalar, renk unsuru ile birlikte matematiksel sistemlerde düzenlenerek kullanıldığında, optik bir takım anlatımlara olanak sağlar. Nokta diğer görsel anlatım öğeleri ile ilişkili olarak, yeni anlatım olanakları verebilir. Nokta tek başına durağandır. Noktaların, büyüklük-küçüklük farkları, ışık ve renk değişiklikleri, yan yana gelişlerinde aralık ve sıralanış farklılıkları, zengin görsel etkiler elde edilmesine olanak sağlar (Çellek, 2003, s.1). Öğrencilere yaptırılacak olan nokta çalışmalarında, yalnızca kalem, rapido gibi iz bırakan aletler değil, nokta etkisi yaratan her türlü malzemeden, örneğin straför (köpük) tanelerinden, delgeçle delinerek oluşturulmuş kağıt pullardan v.b. yararlanılabilir. Öğrencilerin yaptığı nokta çalışmalarına mutlaka yorum getirmeleri sağlanmalıdır (Yılmaz, 2007, s.28).

Resim 8. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları II
(<http://www.tulaycellek.com>)

2.2.2. Çizgi

Çizgi; bir noktanın verilen doğrultudaki uzantısıdır. Genişlik ve uzunluğu ne olursa olsun, eğer biçimi bir çizgi etkisi yaratıyorsa, ona çizgi diyebiliriz. Çizgi, noktanın aralıksız hareketinden doğan kavramdır. Mesafenin derinlik ve genişliğine gitmeden, uzunluk yönünde giden noktalar bütünlüğüdür. Bir sınır belirleyici olarak da değerlendirilir. Sanatın çizgi ile başladığı bir gerçektir. Bu nedenle sanat eğitiminde çizgi çok önemli ve temeldir. Göz nesneyi görürken el çizgiyi gerçekleştirir. Önceleri yani çocuklukta, hayal dünyası çizgi yoluyla dışarı vurulurken; büyürken, dış dünya gerçekliği eğitim bağlamında, çizgi ile ortaya konur. Nesneyi görme biçimi, zaman içinde görme alışkanlığı geliştikçe temel elemanlara indirgenmeye başlar. Örneğin iki figürün gözleri arasındaki bakışın çizgi oluşturması gibi. Çünkü çizgi, gözü kalınlık üzerinde değil, izlemiş olduğu yol üzerinde gezdirir (Çellek, 2003, s.1).

Resim 9. Jackson Pollock (1946-49), (<http://artmiser.wordpress.com>)

Biçimlendirme eyleminin ilki, tümüyle devinim (hareket) gereksiniminden kaynaklanan, çocuksu karalamayla başlar. Çizgi ögesi sadece grafiksel anlatım ögesi olarak (yazmak anlamında) ele alınmamalıdır. İki ayrı yüzey ya da leke arasındaki sınır bir çizgi oluşturur. Resimden müziğe dek tüm sanat dallarında çizgi bir ritm, geçiş ve belirginleştirme ögesidir. Her sanat yapıtında yapıyı oluşturan yatay-dikey-eğri ya da serbest çizgilerin düzeni oluşturan öğeleri belirlediğini görebilmek olasıdır. Ancak bu demek değildir ki, sanatçı bu çizgileri,

çalışmasının başlangıcında çizmiştir. Biz bu çizgileri ancak yapıya baktığımız zaman, yapıtı oluşturan öğelerin ilişkilerini gözümüz kendiliğinden arayıp bulduğunda görürüz. Böylece tabloyu boydan boya dolaşan ritmik bir çizgiler örgüsünün varlığı saptanabilir (Gençaydın, 1993, s.77).

Resim 10. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları III
(<http://www.tulaycellek.com>)

Çizginin konumu yönünden karakteri; aynı çizgileri, izleyiciye yatay olarak değil de, eğik ya da düşey olarak sunarsak farklı etkiler elde ederiz. Yatay bir doğrunun karakteri, hareketsizlik ve statiklidir. Düşey konumda doğru ise özellikle dinamiktir. Eğik doğru, eğim derecesine göre hareketsizlik ve dinamizm arasında tam bir seri karakteri içerir. Doğrunun karakteri, süreklilik ve düzgünlük ve buna ek olarak da durumuna göre dinamizm ya da devingenliktir. Dalgalı eğriye gelince, düzgün ve yatay ise statik karakterlidir. Düzensiz ve yatay ise dinamiktir. Düzgün ve düzensiz, düşey olarak düzenlenmişse dinamiktir. Eğik olarak düzenlendiği zaman, daima dinamiktir. Fakat yatay duruma yaklaştıkça statikliğe de yaklaşır. Kırık çizginin dinamizm ve hareketsizlik karakteri dalgalı eğri ile benzerdir. Yön, doğrultuda tasarımda önemli öğedir. Kırık çizgi sertliği, dalgalı, eğri çizgiler yumuşaklığı çağırıştırır. Birbiriyle ilişkili, belli sistemlerle giderek kalınlaşan-incelen, sıklaşan-seyrekleşen, büyüyen-küçülen, çizgiler yüzeye optik bir hareket kazandırır (Çellek, 2003, s.1). Çizgi bir sadeleştirme olayıdır. Sanatçının, en karmaşık duygularının en basit anlatım aracıdır. Çünkü kolaylıkla meydana gelir. Bir kömür parçasının kağıtla temas etmesi çizginin görüntülenmesi

için yeterlidir. Aynı zamanda önemli bir araçtır, çünkü; artistik duygularımızı, teknik yeteneğimizi, sanatsal sezgilerimizi, hayal gücümüzü ölçer (Gökaydın, 1990, s.25). Hayalimizde canlanan imgeyi çizgilerle var ederiz. Doğaya bakıldığında da çeşitli çizgiyi görürüz.. Ahşap dokuları, ağaç dalları, pırasa, zebralar vs. İnsan elinden çıkan malzemeler; demir çubuklar, kumaşlar, çuval vs. gibi.. Çizginin şekilleri ve birbiriyle olan ilintisinden doğan farklılık, bizde farklı etkiler bırakabilir. Hareket, durgunluk, derinlik vs. gibi.

Resim 11. Picasso, “Crying Woman”, 1915. (<http://en.sfwcn.com.cn>)

2.2.3. Leke

Görme olayının ve görsel algılamının temeli ışık, göz ve beyine dayanır. Görsel algı, insanın model, fon ve detayları ayırmasıdır. Göz ve beyin gücü aynı, fakat ışık kaynağı ve şiddeti değişkendir. Bu değişkenlikten dolayı da modellerin (aydınlık) görünümünde ayrılıklar doğar. Model çizgi ile belirlendikten sonra işleniş ışık ve gölge ile sağlanır. Böylece modelin hacim ve derinliği daha belirgin hale gelir. Koyu (gölge) ve açık (ışık) lekelerin modelde dengeli bir biçimde yerleştirilmesi, yapının- kompozisyonun anlamlı olmasına zemin hazırlar. Örneğin; resim eğitiminde leke eğitimi çocuğa renkli çalışmalara hazırlarken, bu alanda biçim anlayışının geliştirilmesine de olanak sağlanmış olur (Artut, 2004, s.137).

Resim 12. Willi Baumeister, 1954. (<http://www.artnet.com>)

Leke, resmin temel elemanlarından biridir ve diğer tüm görsel öğeleri etkiler. Etkilediği öğelerden biri de renktir. Rengin resimde uygulanmasında, lekeci bir anlayış hakimdir. Renklerin lekesele düzenlemeleri ve renkler arası armoni ile resim, estetik değerler taşır. Bir biçimin salt leke değeri olabilmesi için, sınırları belli alan içerisinde sahip olduğu değerini homojen dağılması gerekir (Yılmaz, 2007, s.34).

Resim 13. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu Öğrenci Çalışmaları I

Her renk, bir leke değerine sahiptir. Yani her objenin bir rengi vardır ve açık-koyu-orta ton değerleri açısından yaklaşıldığında, obje rengi genelde bu üç ton üzerinde bir yere oturtulur. Örneğin; tam değerinde oldukları takdirde sarı renk açık, yeşil renk orta, lacivert ise koyu leke

değerine sahiptir. Ancak her rengin açık ve koyu leke değerlerini elde etmek de mümkündür. Örneğin; maviye beyaz katarak açık leke değerine sahip bir mavi, siyah katarak ise koyu leke değerine sahip bir mavi elde edebiliriz (Yılmaz, 2007, s.34).

Resim 14. Malik Aksel, “Zambak” (<http://www.felsefeekibi.com>)

2.2.4. Doku

Tüm görsel nesnelerin, karakteristik birer dış yapıları vardır. Nesne ve varlıkların dış yapı özellikleri ve bunların objektif etkileri dokuyu (tekstür) oluşturur. Diğer bir deyişle, doğadaki tüm nesnelerin içyapılarının, işlevsel özelliklerini dışa vuran yüzeysel etkilere doku denir. Objelerin dış görünüşlerindeki ayrıcalıkları sağlayan, üzerlerindeki dokusal yapı farklılıklarıdır. Bir dokunun oluşması için pürüzlü bir yüzey ve uygun ışık gereklidir. Uygun bir ışık, girinti ve çıkıntıları yani, dokunun derinliğini verir. Renk değişimi ise dokuya görsel karakter kazandırır. Dokular, yapılarına göre ikiye ayrılır. Doğal doku ve Yapay doku. Doğal doku, işlevsellikle ilgilidir ve dış yapıyla içyapı arasında uyum vardır. Doğadan kaya, ağaç kabuğu, yaprak, tahta, balık, portakal, kozalak, deri gibi örnekler verebiliriz. Yapay Doku, oluşturmada birim eleman sistemleri ile matematiksel düzenler oluşturma söz konusudur. Tuğla, beton, demir, kâğıt, kumaş, cam gibi örnekleri çoğaltabiliriz (Çellek, 2003, s.1).

Resim 15. Doğal Doku, “Yaprak Dokusu” (<http://sifabahcesi.blogspot.com>)

Dokunma duyumuzla algıladığımız doku türleri, dokunduğumuz yüzeyin niteliğini belirtir. Örneğin; kaba, sert, yumuşak, pürüzlü, kaygan, engebeli ve düz gibi. Gözümüzün gördüğü her şey kendine özel bir dış yüzey yapısına sahiptir. Her cismin kendine özgü birtakım çizikleri, çıkıntıları, yarıkları, pürtükleri vardır (Artut, 2004, s.132).

Resim 16. Doğal Doku, “Salyangoz Kabuğu” (<http://www.faikilaclama.com>)

Bu tür dokulara “Dokunsal Doku” denir. Dokunma duyumuzla hissetmediğimiz halde yalnızca gözümüzle algılayabildiğimiz dokulara ise “Görsel Doku” adı verilir. Örneğin; bir koyunun kıvrımlı çizgiler yardımıyla tüylerinin ifade edilerek resmedilmesi görsel doku örneğidir. Burada, resme dokunduğumuzda varlığın gerçek dokusunu hissetmeyiz ancak gözümüzle koyunun kıvrırcık tüylerini anlayabiliriz. Portakal dokusunun kağıt yüzeyi üzerinde noktalarla ifadesi ise; görsel dokuyu oluşturacaktır. Görsel doku örnekleri; renklerle, nokta, çizgi ve biçimlerle resim sanatında ortaya konduğu gibi, fotoğraf ve film sanatının da, gözle algılanabilen karakteri dolayısıyla önemli bir ögesidir (Yılmaz, 2007, s.34).

Doku çalışmaları yaptırılacağı zaman konu, sözle geçiştirilmemeli, yaşamdan örneklerle somutlaştırılmalıdır. Bunun için, doğadaki zıtlıklarla (sert-yumuşak, düz-pürüzlü, sık-seyrek gibi) dikkat çekilerek dokusal zenginliklerin yaratıcılığa olanak sağlamasına fırsat verilmelidir. Bu amaçla, türlü gereçlerle (ağaç, kumaş, taş, kağıt, plastik, mukavva, post, sicim, metal...) kolaj-montaj çalışmaları yaptırılmalı ya da bu tür gereçlerle natüremortlar düzenlenerek çalışma olanakları sağlanmalıdır (Gençaydın, 1993, s.82).

Resim 17. Vincent Van Gogh, “Sunflowers”, 1888, (Tuval üzerine boya ile oluşturulan doku)
(Vincent Van Gogh 1853-1890, 1993, s.43)

Sanat eğitiminde doğal doku çalışmaları, çocukların gördüklerinin detaylarını algılamalarına, formların gerçekçi imgelerini hafızalarına yerleştirmelerine ve renk uygulamalarında gerçeği yakalamalarına destek olur. Ayrıca gerçek doku çalışan çocuklar, kağıt yada tuval üzerinde oluşturacakları dokularda da başarı gösterirler. Çocuğun çalışmalara başlatılmada önce, doku türlerini birebir veya dolaylı olarak görmesi, doku çeşitleri hakkında bilgi edinmesi gereklidir.

Burada amaç, nesnelerin geometrik biçimlerinin çizilmesi değil; dikkatlerin dokusal özelliklere yönlendirilmesidir. Dahası, kapalı gözlerle dokunarak, dokunun özelliklerini duyumsamaya çalışan öğrencinin Dokusal duyarlılığının, çalışmalarına nasıl yansıdığını bile görebiliriz. Konuyla ilgili olarak üç boyutlu çalışmalara da yer verilmelidir. Doğadaki sonsuz dokusal çeşitliliğin tanınabilmesi amacıyla, olanaklar ölçüsünde, fotoğrafın olanaklarından yararlanma yoluna gidilmelidir. Öğrencinin eğilimine ve düzeyine göre, sıkıcı olmamak koşuluyla, ayrıntıya inen dokusal çalışmalar, çizimler yaptırılabilir (Gençaydın, 1993, s.82).

Resim 18. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları IV

(<http://www.tulaycellek.com>)

2.2.5. Perspektif

Resim, grafik, rölyef, heykel, sahne dekoru ve mimarlık gibi plastik sanat dallarında ve fotoğrafta; derinliğin, bütünlüğün, devamlılığın, renk, biçim ve çizgilerle ya da fotoğraf makinesi aracılığıyla bilimsel olarak elde edilmesinde izlenen yöntemlere Perspektif denir. Kısaca perspektif, üç boyutlu cisimleri, iki boyutlu bir düzlem üzerinde göstermek için kullanılan bir araçtır (Çellek, 2003, s.1).

Resim 19. Raphael, “The School of Athens”, The Vatican, Fresk, 1510 – 11
(<http://www.artunframed.com>)

Perspektif, Çizgi Perspektifi ve Renk Perspektifi diye ayrılır. Hava (renk) perspektifi, renklerin bizden olan uzaklıklarına göre değişmesi; çizgi perspektifi, paralel çizgilerin sonsuzda birleşmesidir. Çizilecek bir konunun üç boyutluluğu düşünülerek, bu konu ile ilgili boşluk ve kitle sorunlarını, görsel olarak çözmek için perspektif yöntemlerinden yararlanmak gerekir. Cisimlerin gözden olan uzaklıklarına göre şekil ve renklerin belirtilmesi, perspektifsel çalışmaları oluşturur. Perspektifte yer çizgisi (zemin çizgisi), ufuk çizgisi, ufuk düzlemi, görme noktası, karşıdan görünen çizgiler, kaçış noktaları gibi tanımlar yer alır. Yer Çizgisi (zemin çizgisi), düşey olarak konan resim düzleminin, yatay yer düzlemiyle yaptığı ara kesite “yer çizgisi” denilmektedir. Ufuk Düzlemi; ayakta duran bir insanın göz hizası olan zeminden 160 cm yukarıda, zemin düzlemine paralel bir düzlemdir. Bu düzlemin resim düzlemini keserek oluşturduğu ara kesite “ufuk çizgisi” denir. Göz Noktası (İstasyon Nokta - Gözlem Noktası), gözlenen ve gözleyen arasındaki mesafeyi belirler. Göz noktası objeye yakınsa, kaçma noktaları birbirine daha yakındır; göz noktası objeye uzaksa kaçma noktaları birbirinden daha uzaklaşır. Resim Düzlemi; düşeydir ve cisimle bakış noktası arasındadır. Bu çizgi görüş merkezini saptar. Görüş açısı içinde kalan perspektif imge, odaklanmak için görüş

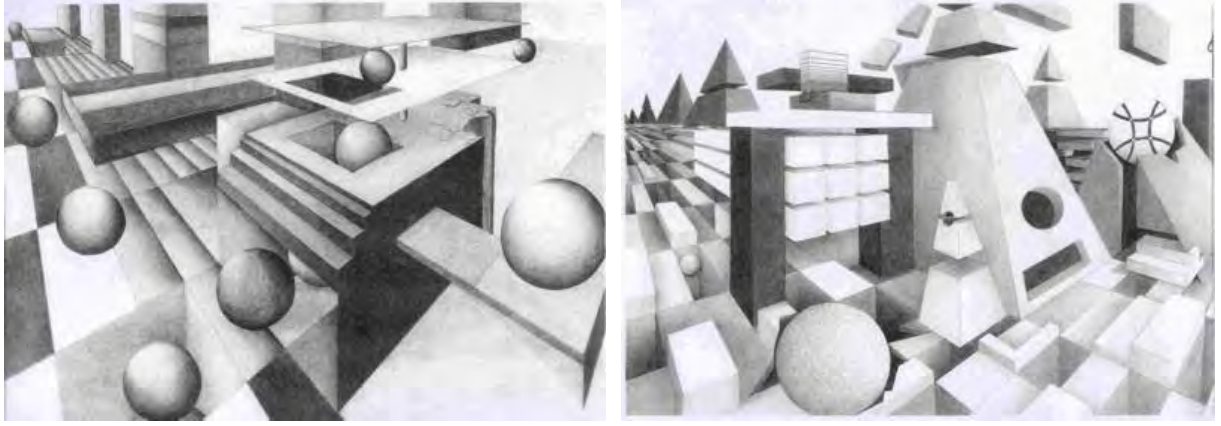
merkezine dik düzlem üzerinde oluşur. Resim düzlemi denilen bu düzlem, bir çizgi ile görselleşir (Çellek, 2003, s.1).

Resim 20. Meyndert Hobbema, 1669, (Tek Kaçışlı Perspektif)

(<http://www.essentialvermeer.com>)

Çizime başlarken ufuk çizgisi üzerinden alınacak nokta sayısına göre, tek kaçışlı ve iki kaçışlı olmak üzere perspektif ikiye ayrılır. Tek Kaçış Noktalı Perspektif, bir tek kaçma noktası vardır. Daha çok iç mekânların perspektif anlatımlarında kullanılır. Tek nokta perspektifte planlar resim düzlemine paraleldir; planın köşeleri resim düzlemine dik, ufuk çizgisi üzerinde tek bir kaçma noktasında birleşir. Bir ölçek seçilir. Resim düzlemi çizilir. Köşelerden eşit aralıklarla dörtkenar eşit parçalara ayrılır. Sonra göz hizasında ufuk çizgisi çizilir. Ufuk çizgisi üzerinde, resim çerçevesi dışında bir diyagonal (çapraz) nokta yerleştirilir. Bu noktanın kaçma noktasına olan mesafesi, gözlemcinin resim düzlemine olan uzaklığını temsil eder. Bu noktayı karşı köşeye birleştiren doğrunun ışınal çizgileri kestiği nokta, derinliği belirler. İki Kaçış Noktalı Perspektif, bu noktalar simetrik olarak alınır ve ön plandaki çapraz nesnelerin genişliklerine göre eşit aralıklarla alınan noktalarla birleştirilir. Kesişme noktalarının birleşmesinden elde edilen paraleller, ayrıca resim düzlemi ile açı yapmayan karelerin çizilmesinde gerekli olan noktaları sağlamış olur (Çellek, 2003, s.1).

Resim 21. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları V
(Çift Kaçışlı Perspektif) (<http://www.tulaycellek.com>)

2.2.6. Kompozisyon

Kompozisyon, sanatsal dizgenin yapıtta oluşturulması işlemidir. Yapıtta oluşturulan öğelerin belirli düzen bağıntıları içerisinde bir araya getirilmesi ve bu çalışma sonucunda ortaya çıkan yapıtın kendisidir (Sözen ve Tanyeli, 1996, s.135). Görsel öğelerin (nokta, çizgi, renk, doku, boyut, biçim, yüzey v.s.) belirli bir düzen içinde bir araya gelmeleri, kompozisyonu oluşturur. Kompozisyonda en önemli ilke, her şeyin bütüne ait ve uygun olması, hiç bir öğenin birbirine yabancı ve uyumsuz olmamasıdır. Yani bütünlüktür, bütünlük içinde çeşitlilik. Görsel eğitim sonucu gelişen (görsel keskinlik ve ifade kazanan, görsel analizi öğrenen, gözlem yapan, doğru algılayan, ayrıntıyı fark eden, hayal gücünü geliştiren) birey, çalışmalarını iyi bir kompozisyonla ifadelendirir. Kompozisyon, öğelerin bir sistem içinde, ilkeler bağlamında bir araya getirilmesidir; ancak bir üslubun karakterini de yansıtır bir bütündür. Üslubun karakteristiği, bir dil ile yansıtılabilmektedir. Böyle bir dilin sözcüklerini, doluluk-boşluk, görsel ritm, görsel denge, çizgi, doku, biçim vs. oluşturur (Çellek, 2003, s.1).

Biçimsel öğelerin basit ve gelişigüzel serpiştirilmesi ile bilinçli bir düzen (kompozisyon) anlayışıyla yapılmış bir çalışma arasındaki ayrımı sezebilecek düzeye ulaşmış bir genç, kazandığı estetik değerler sayesinde kendi yaşamını da bilinçli olarak düzenleyebilme davranışı kazanacaktır. Estetik düzen kurabilme davranışlarına sahip insan, düzensizliklerden rahatsız olan, duyarlı insan demektir (Gençaydın, 1993, s.79). Yukarıda da belirtildiği üzere, bir kompozisyonun oluşturulmasında bazı ilkeler vardır. Bunlar: zıtlık, egemenlik / odak noktası, görsel denge, görsel ritm, şekil-zemin anlatımlarıdır. Zıtlık; karşıtlık, karşıt olma, çelişki olarak ele alınmaktadır. Kontrast-karşıtlık kavramını geniş kapsamları ile ele

aldığımızda ise, evrende her şeyin karşıtlıklar dengesi içinde oluştuğunu görürüz. Bir şeyin değerlendirilmesinde, karşıtlıklar daima ön plandadır (Çellek, 2003, s.1).

Resim 22. Edgar Degas, 1872, (Zıtlık örneği) (<http://www.edgar-degas.org>)

Zıtlıkta denge kurulması birçok şeyi çözümlenecektir. Ölçü zıtlığı, aralık zıtlığı, renk zıtlığı, doku zıtlığı, biçim, üslup zıtlıkları ilgi topladığı ve canlılık yarattığı için önemlidir. Egemenlik (odak noktası); bir kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun, diğer öğelere göre ölçü, değer, renk, doku bakımından üstünlük sağlamasıdır. Her türlü egemenlik zıtlıkla sağlanır. Amaç dikkat çekmek ve bakan bireyde haz uyandıran bir düzenleme sağlamaktır. Bu bir kompozisyonda, odak noktasının oluşturulmasını sağlamakla gerçekleştirilir. Son derece saf, soyut düzenlemelerde bile odak noktası bakan bireyin dikkatini çekecek; görsel heyecan uyandıracaktır (Çellek, 2003, s.1). Denge, doğanın bir ilkesidir. Görsel sanatlarda da kullanılması bir zorunluluktur. İki tür denge vardır: Simetrik ve asimetric. Simetrik denge; “karşılıklı denge” yani eşitliktir. Bu tür denge kesin ve karardır. Fakat simetrinin ilgiyi sürdürme gücü zayıftır (Seçkinöz ve diğ., 1986, s.29).

Resim 23. Raphael, 1507, (Denge Örneği) (<http://www.wga.hu>)

Asimetrik denge ise; birbirinin aynısı olmayan öğelerin serbest bir yerleştirmeyeyle sağlanan dengesidir. Örneğin 1 kg. pamuk, 1 kg. demir ile dengelidir. Ancak renk, biçim ve nitelik açısından birbirlerinden farklı öğelerdir. Kompozisyonda dengelenecek değerler arasında şunlar sayılabilir: Açık-koyu, yuvarlak-köşeli, düz-eğri, büyük-küçük, yatay-dikey, çok-az, ince-kalın, alt-üst, soğuk-sıcak, boş-dolu v.b. Denge, bu örneklerden de anlaşılacağı gibi, karşıt iki gücün denk gelmelerinden doğan durum olarak tanımlanabilir. Ya da kompozisyonda renk, ölçü, yön, biçim gibi değerlerin kendi içerisindeki karşıt değerlerini birbirine yaklaştıran ya da bütün içinde algılatan bir tasarım sonunda elde edilmiş olan niteliktir (Yılmaz, 2007, s.36).

Ritm, görsel bir hareket yaratmak için tekrarlanan öğelerin dikkatli düzenlenmesiyle ortaya çıkar. Ritm harekete bağlıdır ve birbirleri ile yakından ilgilidirler. Hareket, bir sanat eserindeki nesnelerin, hareket hissi uyandıracak şekilde düzenlenmesidir. Görsel elemanlar yer değiştirerek ritmik tekrarlar doğrultusunda düzene hareket kazandırır. Tekrarlanan unsurlar, izleyici bakışının eserin yüzeyinde kolayca dolaşmasını sağlar. Yaşamımızın her evresinde hareket ve ritm vardır ve insan hayatının temelini oluşturur. Bunun en güzel örneği organik bir ritm olan ve insan ömrü boyunca durmaksızın ritmik tekrarlarla çalışan kalp

atışıdır. Doğanın en büyük ritmi ise, gece ve gündüzün dönüşümlü bir şekilde birbirini takip etmesi, dört mevsimin tekrar tekrar yaşanmasıdır. Ritmin temel ilkesi olan tekrarlar, sanatın en temel ilkesi olan birliğe hizmet ederken, tekrarlardaki farklılıklar “değişiklik” ilkesi ile ilgilidir. Örneğin tekrarlanan bir biçime renk yoluyla, leke değeri yoluyla, yön ya da boyut değişikliği yoluyla v.b. farklılıklar kazandırılabilir. Sanatın tüm unsurları; nokta, çizgi, biçim, renk, leke ve doku tekrarları ile ritim sağlanabilir (Yılmaz, 2007, s.38).

Resim 24. Peter Paul Rubens, 1612–14, (Egemenlik –odak noktası- örneği)
(<http://www.artchive.com>)

Görsel tasarım öğeleri, görsel ilkeler yardımıyla yüzeysel ya da hacimsel olarak düzenlenerek zemin ya da şekil anlatımları oluştururlar. Zemin anlatımı; iki boyutlu etkisi olan bir

düzenlemedir. Şekil anlatımı; üç boyutlu etkisi olan bir düzenlemedir. Derinlikle, çizgisellikle, etkili çevre ya da güçlü çevre çizgileriyle sağlanır. Derinlik; bir cismin üçüncü boyutunun yani kalınlığının anlaşılması, hissedilmesi ile etkinlik kazanır. İki ya da üç boyutlu cisimler yan yana durduklarında bize göre farklı uzaklıkta hissediliyorsa, bu biçimler ya da cisimler, derinlik ifadesi verebiliyor demektir. Şekil-zemin ilişkisinde, genellikle zemin daha basit olur ve şekilden daha geniş bir yer kaplar. Şekil ve zemin anlatımları arasındaki güç farkı ve diğer belirtiler nedeniyle şekil anlatımı ya zemine bitişik ya da zeminden önde görülür. Uzaysal ya da üç boyutlu olarak etki yapabilen zeminler, güçlü şekil anlatımlarının arkasında yine iki boyutlu etki yaparlar. Görsel algıda şeklin belirliliğini sağlayan etkiler ise; şekillerin; benzerliği, ölçüsü, yakınlık-uzaklık derecesi, ana formlar, kapanma, devamlılık (ritm) dır (Çellek, 2003, s.1).

Resim 25. Henri Matisse, 1909, (Ritim Örneği) (<http://www.shafe.co.uk>)

Bir kompozisyonda biçimlerin aynı boyutlarda, renklerin aynı ölçü ve şiddette, leke alanlarının aynı büyüklüklerde dağılması monoton ve dengesiz bir anlatım ortaya çıkaracaktır. O halde unsurların boyut ve ölçülerinde orantılı bir düzenlemenin yapılmasına ihtiyaç vardır. Oran-orantı (proposiyon); düzenleme elemanlarının birbiriyle veya bütünüyle ölçü veya boyut açısından ilişkisine işaret eder. Bir biçimin büyüklüğü, başka bir biçimin küçük olma niteliği ile karşılaştırılır ve bu durum görsel bir vurgu ortaya çıkarır. İzleyicinin gözü daha büyük ve baskın olana kayar ki bu, genellikle vurgu amaçlıdır (Boydaş, 2004, s.26).

Eskiden sanatçılar proporsiyon ilkesini eserlerindeki en önemli figürü diğerlerinden daha büyük yapmak suretiyle vurgulama amaçlı kullanmışlardır. Resimlerde kullanılan küçük biçimlerin yarattığı kalabalık ve yoğunluğu orantılamak için de bunlara karşı büyük biçimler ve renk alanları kullanılarak gözün dinlenmesi sağlanır. Mısır ve Yunan sanatı ile Rönesans'ta sıkça kullanılmış ve bugün de görsel sanatlarda görülmekte olan altın oran ise; küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütününe oranına eşittir şeklinde özetlenebilir (Yılmaz, 2007, s.40).

Resim 26. René Magritte, 1948, (Şekil-Zemin Anlatımı Örneği), (<http://www.barber.org.uk>)

2.2.7. Renk

Yaşamda renk, insanın karşısına her an çıkabilir; soyut bir kavram olarak ele alındığında da insan yaşamının renkliliğine, kültürlerin çeşitliliğine ve zenginliğine işaret edebilir. Yaşamda olmadığı durumlarda ise renk, mutsuzluğa dönüşebilen bir öze sahip olur. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda rengin insan için önemi açıktır. İlk insanların mağara duvarlarına yaptıkları resimlerde de renk benzer şekilde hayati öneme sahiptir. Resim, ilk insanın doğaya karşı savaşımında, güç kaynağı olmuştur. Tarih öncesi dönemlerde, ilk insanları, doğal

koşullardan ağaçtan ve taştan evleri korumuştur, aynı işlevi resimleri ve heykelleri de yapmıştır (Coşkun, 2006, s.5).

Renk, yaşamımızın her alanında, dekorasyonda, giyimde, mimaride iç içe olduğumuz bir ögedir. Algılanabilmesi için ışığın varlığına ihtiyaç vardır. Işığın cisimlere çarpmasıyla yansıyan ışınların gözümüzde oluşturduğu her bir duyuma “renk” denir. Rengin karakteri ışık, göz ve beyin aracılığı ile kavranır. Bu bakımdan renk, fizik biliminin bir dalı olmakla birlikte insanda uyandırdığı sayısız etkilerden ve anlam gücünden dolayı görsel sanatların da en önemli ögesi olmuştur. Bir resme bakıldığında dikkatleri çeken öge renktir. Renkler, duysal olarak önce algılanırlar (Etike, 2001, s.19).

Resim 27. Sandro Botticelli, “Primavera”, 1482, (Rönesans), (<http://www.math.msu.su>)

Yukarıda da belirtildiği üzere elektromagnetik enerji dalgalarından biri olan ışık, rengin kaynağıdır. Bu bakımdan renk, fiziksel bilimin bir parçası olmakla birlikte, görsel algının öznelliğinden ötürü yalnızca nesnel bir olgu olarak anlaşılmalıdır. Görsel sanatların bütün dallarında ve mimarlıkta bezeme, benzetme ve anlatım amacıyla kullanılan renk, resim sanatının hiçbir zaman vazgeçemeyeceği bir ögedir. Eski çağlarda Pythagoras, Platon, Aristoteles ve Plinius gibi yazarlar, rengin doğası üzerinde tartışmışlar ve temel renklerin toprak, ateş, hava, su gibi temel öğelerinin biçimleri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Rönesans'ta

Leonardo da Vinci aynı görüşü savunarak, sarının toprağa, yeşilin suya, mavinin havaya, kırmızının ateşe ve siyahın karanlığa ait olduğunu yazmıştır. Renk kullanımındaki teknik özellikler, izlenimcilikte (empresyonizm) bilimsel bulgulara dayanmıştır. 20. yüzyıl da endüstri boyalarının, baskı, grafik ve fotoğraf tekniklerinin giderek önem kazanması, sanat eğitiminde renk kuramlarının ve rengin fiziksel özelliklerinin öğretimine yol açmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.1545).

Resim 28. Paul Cezanné, “Still Life, Drapery, Pitcher, And Fruit Bowl”, 1893-94
(<http://www.paul-cezanne.org>)

Resimlerdeki vurgu ister içerik, ister biçim olsun; sanatçının kaygısı da çoğu kez renk olmuştur. Özellikle diyebiliriz ki, 20. yüzyıl ve 21. yüzyıl başında çağdaş sanatçı tarafından başka hiçbir dönemde verilmediği kadar renge önem verilmiştir (Yılmaz, 2007, s.30). Bir sanatçı için renk, bir anahtar ve özel bir dildir. Sanatçının bir yankı yapmasına yardımcı olur. Bazen bir gölge, bazen bir form elemanı olarak ifade gücünü yükseltir ve salt anlatım unsuru olarak eserde rol alır. Her rengin değişik varyasyonları ve farklı oyunları vardır. Sanatçı onun

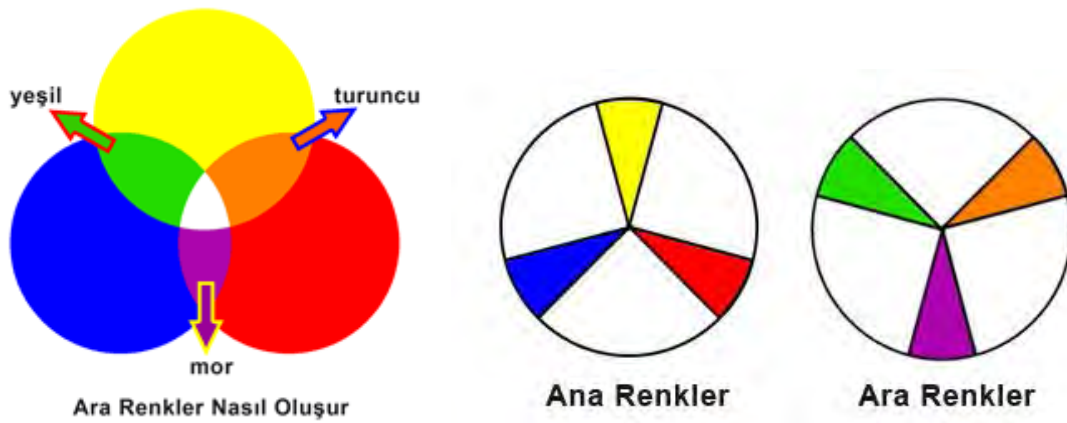
dilinden anlar ve yapması gerekeni sezer, renkler, renk çarkından sanatçının paletine, oradan da tuvaline geçer (Artut, 2004, s.135). Doğaya bakılıp incelendiğinde, güneş ışığının yedi renkten meydana geldiği görülür. Güneş ışığının cam prizmadan kırılması sonucu renkli ışınlar ayrılarak sırasıyla kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mor olarak kırıldığı görülür. Güneş ışığının prizmadan geçerek kırılması sonucu renkli ışınların ayrılmasına “tayf” adı verilir. Beyaz ışık, tayftaki tüm renklerin toplamıdır. Siyah ise; ışığın yokluğudur. Tüm cisimlerin, aldıkları ışığın tümünü ya da bir bölümünü yansıtma özelliği vardır. Cisim beyaz ise; aldığı üç ana ışık rengini de emiyor demektir. Cisim siyah ise; aldığı üç ana ışık rengini de emiyor demektir. Böylece cisim ışıksız, karanlık kalır ve siyah olarak görünür. Örneğin; domatesin kırmızı olmasının nedeni, aldığı üç ana ışık renginden ikisini emip, kırmızı ışık ışınlarını yansıtmasından kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2007, s.31-31).

Resim 29. Vincent Van Gogh, “Cafe Terrace at Night”, 1888,
(<http://oilpaintingrepro.com>)

Tayf renklerinin tümü, hem ışık renkleri içinde, hem de pigment renkleri içinde yer alır. Işık alan tüm cisimlerin rengini üç faktör belirler: Öz (lokal) Renk, Tonal Renk ve Yansıma Renk'tir. Öz (lokal) renk; objenin kendi, asıl rengidir. Işığa göre değişen (tonal) renk; ışığın ve gölgenin etkisi sonucu görülen değişmiş renktir. Yansıma renk; çevredeki diğer objelerden yansıyan renklerdir. Bu üç faktörü ise; ışığın rengi, yoğunluğu ve aradaki atmosfer etkiler (Parramon, 1991, s.26). Saydam yüzeyler üst üste geldiklerinde, renkleri yutarak karışımlar oluştururken, ışığı da yutarak koyulaşırlar. Koyulaşma, geçirgen yüzeylerin koyuluklarına göre olduğu kadar, karışan renklerin türlerine göre de koyulukları artabilir. Koyu renkli cisimler daha güçlü görünürler. Açık renkler kadar da kendilerini belli etmezler (Temizsoylu, 1990, s.51).

Renk çemberinde üç ana renk ve onların karışımından oluşan üç ara (ikincil) renk yer alır. Ana renkler; sarı, kırmızı, mavidir ve hiçbir rengin karışımından oluşmayan saf renklerdir. Ara renkler, ana renklerin birbirleriyle eşit miktarda karışımından meydana gelir. Sarı ve kırmızı karışınca turuncu; sarı ve mavi karışınca yeşil; kırmızı ve mavi karışınca moru meydana getirir. Ana renklerin karışım miktarlarının değiştirilmesiyle farklı değerlerde renkler oluşur. Nötr renkler ise; siyah, beyaz ve bu iki rengin karışımından oluşan grilerdir. Herhangi bir rengin, nötr renkler olan siyah ve beyaz ile karışımından meydana gelen değerlerine "ton" denir. Her rengin sınırsız sayıda tonu vardır (Yılmaz, 2007, s.32). Rengin parlaklık derecesine kroma denir.

Şekil 2. Ana-ara Renkler (<http://www.cicicee.com>)

Siyah, beyaz ve gri parlaklık derecesi düşük renkler oldukları için "akromatik", renk çemberinde yer alan ana ve ara renkler ise, parlaklık derecesi yüksek olduğu için "kromatik"

renkler olarak isimlendirilir. Nötr renkler, içine karıştırıldıkları rengin de parlaklık derecesini, karıştırıldıkları oranda düşürürler. “Valör” de ise; bir renge siyah, beyaz ya da grinin karıştırılmasıyla oluşan tondan farklı olarak başka renkler de devreye girer. Yani valör; bir rengin nötr renkler ve diğer birçok rengin karışımıyla ortaya çıkan ve çok değişik renk değerlerinden oluşan bir renk yelpazesidir (Yılmaz, 2007, s.32).

İki ana rengin karışımından oluşan ara renk, dışarıda kalan üçüncü ana rengin kontrastı yani zıt rengidir. Buna göre; kırmızı ile mavinin karışımından oluşan mor renk sarının, sarı ile mavinin karışımından oluşan yeşil renk kırmızının, sarı ile kırmızının karışımından oluşan turuncu renk ise mavinin kontrastıdır. Bu zıt renkler, aynı zamanda birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Yani zıt olmalarına karşın, şiddetle de birbirlerini çekerler. Örneğin kırmızı bir gül, yeşil çimen üzerinde iki misli kuvvetle göze çarpar (Yılmaz, 2007, s.33).

2.3. Rengi Algılama

Varoluşundan bu yana insanı ilgilendiren önemli etkenlerden biri de renk dünyasıdır. Ne ilginçtir ki, insanoğlunun renklerle olan ilişkisi ya da renk duyarlılığı onun uygarlık düzeyine pek bağlı değildir. İlkel toplumların renk dünyalarına ilişkin belgelerin, günümüzün uygar dünyasını şaşkına çevirebilecek nitelikte olduğu da açıkça gözlemlenmektedir. Okyanus adaları toplumlarının saf renk anlayışından eski Peru kumaşlarının ince renk beğenisine, mağara dönemi resimleri ve Pompei duvar resimlerinin olgunluğuna, gotik vitrayların mistik atmosferine ve tüm çağlar ile toplumların resimlerindeki renk dünyasına değin, hepsi birbiriyle kıyaslanamayacak duyu zenginliklerine sahiptir. Bunların yanı sıra, korkusuzca kendini dışa vuran çocukların şiir dolu, masalımsı renk evrenleri; okuma yazma bilmeyen köylü kadınlarının yaptığı halı ve kilimlerdeki renk beğenisi en az bu örnekler kadar zengindir (Gençaydın, 1993, s. 39).

En ilksel renk etkilenmesi, bir tür duyuşsal etkilenmedir. Renk algısı ise ancak renkleri düşünmeye, onları kesin olarak birbirinden ayırmaya başladıktan sonra olabilmektedir. Çocukların dikkatlerini daha çok küçük yaşlarında, ana renklerin doygun olanları çeker. Henüz on beş günlük iken bile çocuk, hareket etmekte olan renkli ışık parçacıklarını gözleriyle izleyebilmektedir. Bunun yanı sıra, iki rengi de birbirinden ayırt edebilir hale gelmektedir. Üç aylık bir çocuk, parlak renkli bir daireye, gri renkli daireden daha çok bakmaktadır. Bir yaşlarında, renkli parçaları almak için renkli parçalardan oluşan cisme

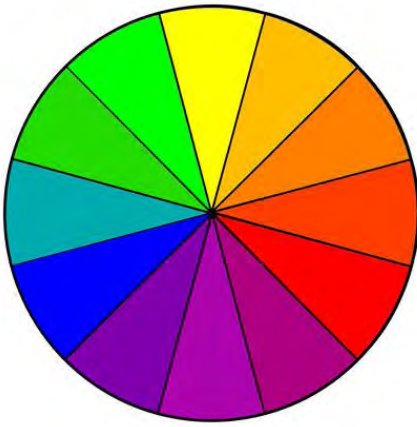
ulaşmaya çalışmaktadır. Çocuğun çok küçükken tercih ettiği renk sırası; kırmızı, sarı, mavi, yeşil şeklinde; biraz daha büyüdüğünde ise en sevdiği renk kırmızı, en az sevdiği ise sarı haline dönüşmektedir. Conrad'a göre, çocuk kavramların tam yerleşmesinden sonra, renge ve rengin, simge ve anlatımına önem vermekte ve genel karakterine olan bağlantısını kurmaktadır. Mavi, çocuğun okul çağında en çok aradığı renktir. Sarı renk ise aydınlık ve parlaklığı ile bazen daha çekici olabilmektedir. Renk isimlerini öğrenebilmeleri, belirli renklerle belirli nesnelere arasında ilişki kurabilmeleriyle olmaktadır. Renk isimlendirmede en erken sırayı kırmızı almakta, mavi ise hemen bu rengin ardından adlandırılmaktadır. Çocukların yaptığı resimlerde de olduğu gibi, renk daima belli nesnelere birlikte gelmekte (göğün mavisi, ağacın yeşili gibi), daha sonra, renkler isimleri ile birlikte nesnelere soyutlanarak, renksel nitelikleri içerisinde teker teker tanınabilmektedir. Benzer biçim ve renkleri bir araya getirirken, çocuklar bir buçuk yaşına kadar nesnelere biçimsel olarak bir araya getirmekten çok; biçimleri renksel benzeşimlerine göre bir araya getirme eğilimindedir (Temizsoylu, 1990, s.65).

Çevremizde nesnelere tümü renkli olsalar da, onları tanımamız ve algılamamız, onlardan yansıyan gelen renklerin dalga boylarının ne olduklarına göre değil, taşıdıkları daha başka renksel niteliklere göredir. Genellikle renk dalga boyları arasındaki ufak farklılaşmalar bizim gözümüzden kaçır ve biz onları genel bir renk bütünlemesine doğru yönlendirerek görürüz. İnsanda renk algılaması, nesnenin tanınması ve ayırt edilmesinden sonra yavaş yavaş gerçek niteliklerine kavuşmaya başlar. Başlangıçta, renk belli bir figürün çevresinden ayrılarak, figürün bütünüyle seçilebilir hale gelmesinde yardımcı olduğu oranda, çocuk tarafından işe yarar olmaya başlamaktadır. Burada ise renk türünün ne olduğundan çok onun koyu- açıklığı, çevresine göre canlılığı daha büyük rol oynar. Çocuk, renk ayırımını ancak karmaşık olmayan biçimler arasında yapabilmektedir (Temizsoylu, 1990, s.67).

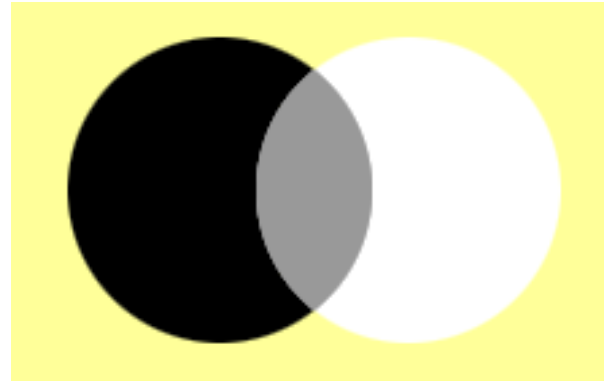
Eski çağlardan beri rengin büyüleyici etkisinden kendini kurtaramayan insan, çağımızda renge daha da bağımlı duruma gelmiştir diyebiliriz. Endüstri ürünlerinden iletişim teknolojilerine, iş yaşamından eğlence yaşamına, modadan konut ve bitki kültürüne dek sinmiş olan renk, çağdaş yaşama eklenmiş yeni bir boyut olarak görülmeli ve yeni bir bilinçle tanınmaya çalışılmalıdır (Gençaydın, 1993, s. 39). Sanat alanının da ise rengin; fiziki, fizyolojik ve psikolojik etkileri vardır. Rengin kullanımının yarattığı etkilerden dolayı bu ayırım ortaya çıkmıştır. Rengin bütün olarak kavranabilmesi için bu özelliklerim tek tek incelenmesi gerekmektedir.

2.3.1. Rengin Fiziki Özelliği

Fiziksel olarak renk, güneş ışığından çıkan bir enerji yayılımı olarak düşünülür. Dolayısıyla renk, ışığın cisimlere çarptıktan sonra yansıyarak görme duyumuzda bırakmış olduğu etkilerdir. Işığın olmadığı yerde renk yoktur. Cisimler üzerlerine gelen ışınların bir bölümünü emer (yutar), bir bölümünü ise yansıtır. Doğal ışıkta renkler, en güzel değerlerini bulurlar. Her rengin, ışığı ayrı derecelerde yansıtma özelliği vardır. Bu yansıtma dereceleri, her renk için farklılık gösterdiğinden, renkler arasında meydana gelen ilişkilerin başlıca kaynağını oluşturmaktadır. Beyaz cisimler en çok yansıtan cisimlerdir (Artut, 2004, s.134).

Şekil 3. Renk Çemberi I

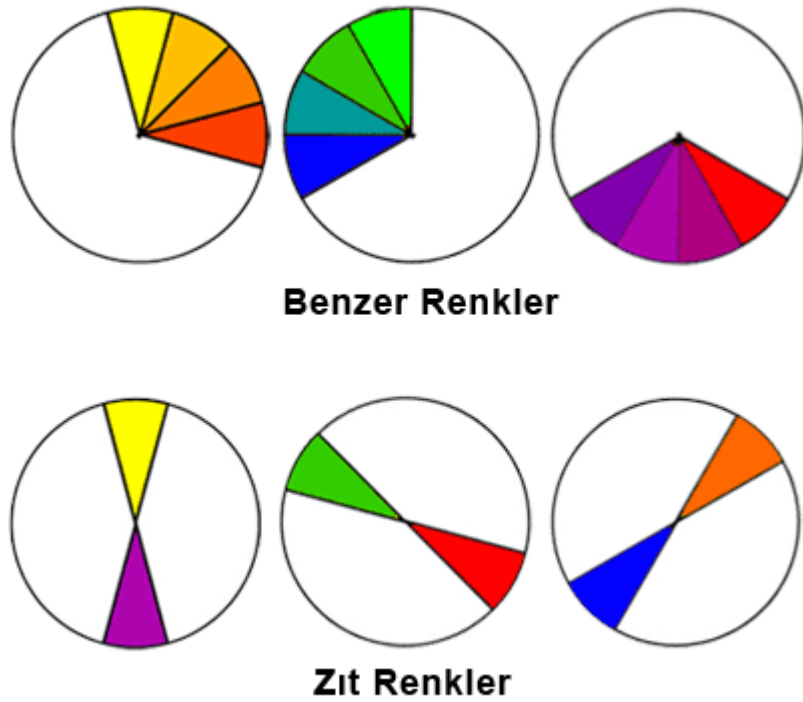
Şekil 4. Gri Oluşumu

(<http://www.cicicee.com>)

Pigmentler (boya maddeleri) birbirleriyle karıştırılarak yeni renklerin elde edilmesi sağlanır. Siyah ise ışığı kısmen yansıtır. Siyah, koyu mavi, yeşil ve siyahın karıştırılmasıyla elde edilebilir. Çünkü bu üç renk aynı oranda aynı pigmentleri birbirleriyle karıştırıldığında ışık etkisi azaltıldığı için siyah oluşur. Beyaz ışık ise tayftaki tüm renklerin toplamıdır (Newton çarkı örneği). Yani renkli ışınlar (röntgen ve ultraviyole ışınları dışında) güneş ışığındaki oranda birleştğinde renkler kaybolur. Renklerin tümünün bir araya gelmesiyle oluşan beyazlık ve siyahlık aslında renksizliktir. Böylece siyah ile beyazın karışımından nötr renkler elde edilebilir (Artut, 2004, s.134).

Güneş ışığı incelendiği zaman yedi renkten oluştuğu görülür. Güneş ışığının bu durumu 17. yüzyıl sonlarında İngiliz Fizikçisi İsaac Newton (1642-1722) tarafından bulunmuştur. İnsanların yüzyıllardır merak edip çözemediği gökkuşağını incelemiştir. Newton, bir odayı

kararttıktan sonra pencereye açtığı küçük bir delikten güneş ışığını süzüp, billur bir prizmadan geçirerek perdeye yansıtı. Böylece güneş ışığını parçalayan prizma, bu ışığın yedi rengini yukarıdan aşağıya gökkuşağı şeklinde sıralanmış oldu. Dolayısıyla Newton bu deneyi ile renk biliminin temelini atmış oldu (Artut, 2004, s.134). Renksiz güneş ışığı değişik dalga boylarından oluşmaktadır. Güneş ışığı, cam prizmadan geçirildiğinde, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, lacivert ve mor renklere ayrışır. Bu yedi renk tayfi oluşturur (Gençaydın, 1993, s.42).

Şekil 5. Benzer ve Zıt Renkler (<http://www.cicicee.com>)

Bir çocuk veya resme yeni başlayan birey daha çok tayfin basit, öz birkaç rengini kullanır. Böyle bir kişi bu tayf renklerini, üç değişik şekilde çeşitlendirebileceğini göremez. Tayfta gördüğümüz saf kırmızı renkten başka bir çok kırmızı renk vardır. Sanatçının kullandığı her renk, üç fiziki özellik ile açıklanmalıdır. Bunlar; *Renk* (ton anlamında), *Valör* (Değer) ve *Şiddet* (İntensité)'dir. Renk (ton anlamında); bir rengin tayftaki yerine bağlı olan özelliğidir. Ayrıca renk kelimesi, ışığın değişik dalga boylarına sahip olan renklerin ayırt edilmesinde de kullanılır. Valör (Değer); rengin değeri dediğimiz özelliği, renklerin açıklık ve koyuluk farklarını ayırt eder. Aynı zamanda bir rengin yansıttığı ışık miktarını da ayırt eder. Bir boyanın tonunun değerini değiştirmek için onu kendinden daha koyu veya daha açık karakterde bir boya ile karıştırmak lazımdır. Şiddet (İntensité); buna "saturation" (doyurma,

emdirme) de denilebilir. Şiddet dediğimiz özellik, bir renkte bulunan ışığın cinsidir. Bu özellik Tayfta aynı yerde bulunan iki renkten daha parlak tona sahip olanını, daha donuk olanından ayırmaya yarar. En saf renk, bir ışığın bir prizmadan geçirilmesi ile elde edilen tayfta bulunabilir (Çellek, 2003, s.1). Doğada üç ana renk vardır. Bunlar kırmızı, sarı ve mavidir. Bu renklerin karışımlarından ara renkler oluşur. Ara renkler; yeşil, turuncu ve mordur. Birbirlerine uymayan zıt renklere kontrast renkler denir. Mavi ile turuncu, mor ile sarı, yeşil ile kırmızı kontrast renklerdir. En yüksek renk kontrastı iki tamamlayıcı rengin yan yana gelmesiyle elde edilir (Artut, 2004, s.135).

Sanat eğitiminde, her ne kadar teknik ve nesnel bilgiler uygulanıyor olsa da, insanın kendine özgü öznel bir renk dünyası vardır. Ancak türlü dış etkenler nedeniyle insanlar, gerçek kişiliklerinin yansıması olan renk anlayışlarını dışavurabilmek için insanları belli düzeyde de olsa eğitilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin kendi renk dünyalarını tanıyabilmelerine olanak vermek ve tanıyana kadar da kişiliklerine uygun konularla çalışmalarını sağlamak gerekir (Gençaydın, 1993, s.61).

2.3.2. Rengin Fizyolojik Özelliği

Işık, bir enerji kaynağından gözümüze gelen ışığın elektromanyetik dalgalara dönüşmüş halidir. Bizim için özelliği olan ışık, genelde beyaz ışık, aynı zamanda insanın görme boyutları içinde kalan bölümü de oluşturur. Nesnelere yansıyan ışığı algılayabilmek için göze ihtiyaç vardır (Temizsoylu, 1987, s.10). Güneşten gelen ışıklar bir cisme çarptıklarında, her cisim ışığı farklı dalga boyunda yansıtır. Bu farklı dalga boylarındaki ışık göze ulaşır. (Burada ışık olarak bahsedilenin, aslında elektromanyetik dalgalar ve fotonlardır). Görme organımız olan göze giren uygun dalga boylarındaki ışık enerjisi, öncelikle gözün mercekle sistemi tarafından görme reseptörlerinin yoğun olarak bulunduğu gözün retina kısmına odaklaştırılır. Burada reseptör hücreleri tarafından oluşturulan aksiyon potansiyelleri de göz sinirleri yoluyla beyindeki görme merkezine iletilir. Sonuçta da görme merkezi tarafından yorumlanarak algılanır ve böylece görme olayı tamamlanmış olur (Despopoulos, 1997, s.300).

Rengin algılanması gözün retina tabakasındaki koni hücrelerinde başlar. Retinada, ışığın belli dalga boyuna tepki veren üç ana koni hücre grubu vardır. Koni reseptör hücrelerinin algıladıkları ışık dalga boyları ölçülmüştür ve sonuçta bu konilerin her birinin görme spektrumunda yer alan renklerden yalnızca bir tanesinin görülmesiyle ilgili oldukları

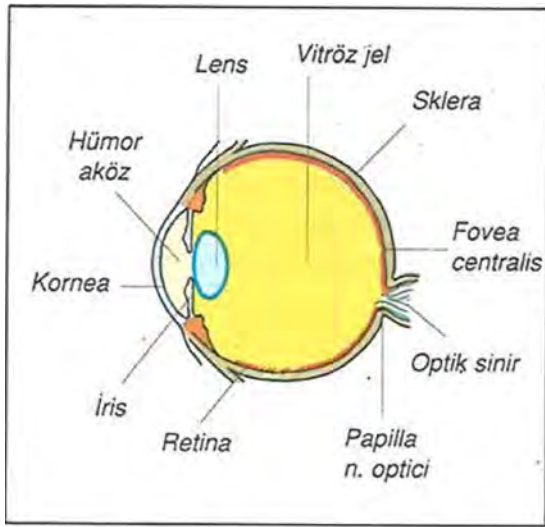
bulunmuştur. Bu üç koni tarafından algılanan renklere üç temel renk denilmektedir. Bu renkler kırmızı, mavi ve yeşildir. Bu üç koni hücrelerinin ışık dalga boyu absorpsiyon eğrileri önemli ölçüde birbirlerini örterler (Bilim ve teknik dergisi, cilt.23, sayı.270, s.20-21). Bundan dolayı da görülebilir ışık dalga boyları birden fazla koniyi uyarırlar. Aynı dalga boyu tarafından uyarılan 2 ayrı cins koni hücrelerinin değişik ölçülerde gönderdiği aksiyon potansiyellerinin beyin tarafından değerlendirilmesi sonucu, çeşitli renklerin ayırt edilmesi mümkün olmaktadır. Başka bir deyişle görme spektrumunda yer alan ve normal insan tarafından ayırt edilebilen 180 ayrı rengin tamamı renk görme ile ilgili 3 ayrı renk konisinin değişik oranlarda uyarılması ile gerçekleşmektedir (Bilim ve teknik dergisi, cilt.23, sayı.270, s.20-21). Bu oranlar şu şekildedir:

$\%50 * \text{Kırmızı} + \%50 * \text{Yeşil} = * \text{Sarı}$

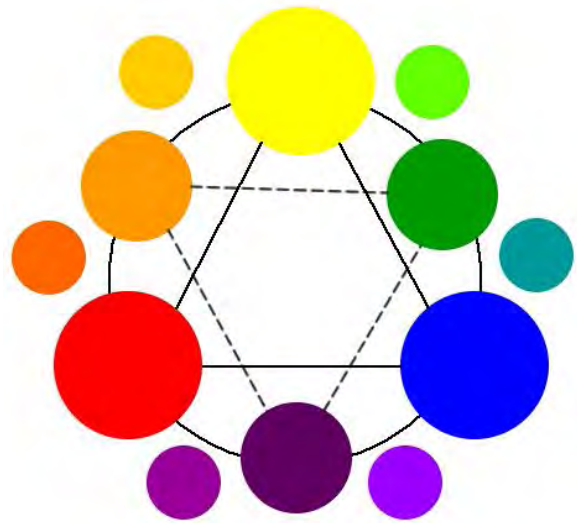
$\%50 * \text{Yeşil} + \%50 * \text{Mavi} = * \text{Turkuaz}$

$\%50 * \text{Kırmızı} + \%50 * \text{Mavi} = * \text{Magenta (Mor)}$

$\%33 * \text{Mavi} + \%33 * \text{Kırmızı} + \%33 * \text{Yeşil} = * \text{Beyaz}$

Şekil 6. Gözün Yapısı
(Ustaoğlu, 2007, s.11)

Şekil 7. Renk Türleri
(<http://bymiy.files.wordpress.com>)

Işık ışınlarıyla oluşan bu renkler, sanatta pigment renkleri olarak kullanılırlar. Pigment renklerinde ana renkler; sarı, kırmızı ve mavidir. Ara renkler yani karışım renkleri ise; turuncu, yeşil ve mordur. Bu renkler kendi içlerinde sıcak ve soğuk olmak üzere de ikiye ayrılırlar. Sıcak renkler; kırmızı, turuncu ve sarıdır. Soğuk renkler; mavi, yeşil ve mordur. Bu

renklerin insan üzerinde bıraktığı etkilere ise; rengin psikolojik etkileri bölümünde ayrıca değineceğiz.

Şekil 8. Görme olayı sonucu etkilenme (Çubuk, 2006, s.29)

Beyaz ve siyah rengin algılanması ise biraz daha farklıdır. Tüm kırmızı, yeşil, mavi konilerin yaklaşık eşit uyarımları kişiye beyaz görme hissi verir. Beyaza uyan dalga boyunda ışık yoktur, bunun yerine beyaz, spektrumdaki tüm dalga boylarının bileşimidir. Beyaz ışık duyusu yeşil, kırmızı ve mavi renk konilerinin birlikte uyarılması ile oluşmaktadır. Siyah renk duyusu ise, ışığın yokluğunda oluşan bir algıdır. Fakat pozitif bir algıdır. Çünkü körler siyah rengi de görememektedirler (Ustaoğlu, 2007, s.19). Renklerin yansımaları sağlayan moleküller pigmentlerdir. Yani her maddenin yansıttığı renk, kendisini oluşturan pigment moleküllerine bağlıdır. Her pigment molekülünün atom özellikleri farklıdır. Bu moleküllerdeki atomların sayısı, çeşidi ve dizilişleri farklıdır. Birbirlerinden bu şekilde farklılaşan pigmentlere çarpan ışık, farklı renk tonlarının yansımalarına neden olur. Ama renk kavramının oluşması için bu da yeterli değildir. Yansıyan ve belli bir renk özelliğini taşıyan ışığın, algılanması ve görülmesi için kendisini algılayacak bir göz sistemine ulaşması gerekir (Despopoulos, 1997, s.308).

Daha önce de ifade edildiği üzere bir bilim adamı renkle, bir görsel olay, bir enerji olayı bir radyatif dalga uzunluğu olarak ilgilenir. Doğal olarak ışığı, özel araçlarla ölçülebilir bir ışın olarak algılar, üzerinde durur ve deneyler yapar, kullanır. Bir sanatçı ise, rengin, eserindeki görüntüsü, etkisi, onunla nasıl çalışması gerektiği, çalışma yolları ile ilgilenir. Bir sanatçı için renk, bir anahtar ve özel bir dildir. Sanatçının bir yankı yapmasına yardımcı olur. Bazen bir gölge, bazen bir form elemanı olarak ifade gücünü yükseltir ve salt anlatım unsuru olarak eserde rol alır. Sanatçı ise renklerin dilinden anlar ve yapması gerekeni sezer ve renkler, renk çarkından sanatçının paletine, oradan da tuvaline geçer (Gökaydın, 1990, s.31).

Resim 30. Rembrandt, “Belshazzars Feast”, 1635-39 (<http://www.painting-palace.com>)

Işık resim sanatında ise; çeşitli yanılama teknikleri kullanılarak, betimlenen ve resmedilen alan üzerinde yaratılan aydınlık etkisidir. Rönesans döneminde ortaya çıkmış ve bu çağdan sonra Modern Sanata dek Avrupa resminin uğraştığı temel sorunlardan biri haline gelmiştir. Başka ülkelerde ve Rönesans öncesinde tüm resimsel betimlemeler homojen bir renk düzeniyle sunulur. Gerçek nesnelere bir ışık kaynağı karşısında nasıl bir görünüm sundukları ve bunun nasıl resmedileceği, söz konusu sanat anlayışlarının konusu olmamıştır (Sözen, M. ve Tanyeli, U., 1986, s.108)

Empresyonizm öncesi ışık, figürlerin plastik değerlerini ortaya çıkarmada, tablonun yapısında kullanılan bir araçtır (Turgut, 1991, s.145). Resimde plastik bir görünüm elde etmek amacıyla, biçimleri modle etmek yoluna başvurulur. Biçimleri modle etmek de resmin başlıca araçlarından biri olan ışık-gölge zıtlıklarından yararlanmak ya da rengi bu amaç uğrunda kullanmak demektir. Renk bu noktada koyu ve açık ton olarak kullanılır (Tansuğ, 1973, s.13).

2.3.3. Rengin Psikolojik Etkileri

Renklerin çok yönlü algılanma biçimi, psikoloji biliminde de kullanılmıştır. Rengin insanlar üzerindeki etkileri ve uyandırdığı hisler ile tercih nedenleri saptanıp, tedavi ve testlerde kullanılmıştır. Cinsiyet, ırk, toplum ve yaş farklılıklarına göre değişen renk algısı; çocuk psikolojisi ve çocuk resimleri ile ilgilenen birçok bilim adamının bilimsel çalışmalarında da önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu çalışmaların merkezinde yer alan birey, yaşamının her alanında kullandığı rengin önemini, bu tür çalışmalar ve sanat yoluyla daha net görebilmektedir.

Resim 31. Wassily Kandinsky, “Squares with Concentric Circles”,1913

(<http://artbeadscene.blogspot.com>)

Ana renkler (kırmızı, sarı, mavi) ve ara renklerin (turuncu, yeşil, mor) oluşturduğu renk çemberindeki renkler insanda uyandırdıkları psikolojik etkiye göre sıcak ve soğuk olmak üzere iki gruba ayrılır. Sıcak renkler, sarı, kırmızı ve turuncu; soğuk renkler ise, mavi, yeşil ve mordur. Sıcak renkler, yakınlık ve sıcaklık etkisi yaratırlar. Güneşi günün çeşitli zamanlarında gözlemlediğimizde, sarı, turuncu ve kırmızı renkleri görürüz. Bunlar yani sıcak renkler dinamik renklerdir, uzun süre bakıldığında gözü yorarlar. Canlılık ve neşe etkisi yaratırlar. Soğuk renkler ise, uzaklık ve derinlik etkisine sahiptir. Statiktirler ve dinlendirici etkileri

vardır. Örneğin dinlenmek için denizin mavisini, doğanın yeşilini tercih ederiz. Uzaktaki nesnelere, araya giren atmosferin etkisiyle mavileşir, soğuk bir hal alır. Objelere soğuk renkler yükleyerek uzaklık etkisi, sıcak renkler yükleyerek yakınlık etkisi yaratılmasına “renk perspektifi” adı verilir. Sıcak ve soğuk renklerin değerleriyle oynayarak birbirlerinin grubuna kaydırılmaları mümkündür. Örneğin eşit miktardaki mavi ve sarının karışımından oluşan yeşil renk, soğuk renk grubundan olmasına karşın, karışımında bulunan sarı miktarının artırılmasıyla sıcak bir yeşil halini alacaktır. Çünkü sarı sıcak bir renktir ve miktarının artırılmasıyla yeşil rengi sığa doğru kaydıracaktır. Bunun gibi yeşilin karışımında bulunan ve soğuk renk grubundan olan mavinin miktarının artırılmasıyla da yeşil renk soğuk bir hal alacaktır (Yılmaz, 2007, s.33). Renkler insanda yaş, kuru, yanık, ağır gibi etkiler bırakabilir. Mavinin bazı tonları yaş gibi görünürken; kahverengi yanık, turuncu kuru hissi verir. Ayrıca renklerin insan psikolojisi üzerinde, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tür etkisi görülmektedir.

Renklerin psikolojik etkilerini örneklemek gerekirse; Kanada’da bir okulda yapılan deneyde, odaların renk ve ışık düzenlerinin değiştirilmesi ile bazı öğrencilerin zeka düzeylerinin ve disiplin sorunlarının olumlu biçimde etkilendiği tespit edilmiştir. Başka bir örnekte ise; bir Amerikan uçak şirketinin yetkilileri, uçaklarda yaptıkları yeni renk düzenlemesinin kazançları üzerindeki ani etkisi karşısında şaşkına dönmüşlerdi. İlk başta ortasında kırmızı şeritler olan kahverengi koltuklar kullanıyorlardı. Yeşil ve pastel mavi gibi rahatlatıcı renkleri tercih etmelerinin ardından bilet satışlarında kayda değer bir artış görüldü. Bunun üzerine yaptıkları araştırma, kapalı ortamlarda kahverengi ve kırmızının insanların içini bulandırdığını gösterdi. Bunların dışında beyazın kırmızıyı belirginleştirdiği kırmızının iştahı artırdığını, turuncunun yeme isteği doğurduğunu fast-food işletmecilerinin bir çoğu farkındadır (Artut, 2004, s.135-136).

Ayrıca kırmızı; renkler skalasında (scala) titreşimi en kuvvetli en dinamik olan renktir. Harekete geçirme, tahrik etme, gerginlik ve tansiyon yükseltici gibi etkiler yaratır. Doğada en çok gül ve ateşi çağırıştırır. Kırmızı heyecan ve titreşim yarattığından bir çok ülkenin bayraklarında tercih nedeni olarak görülür. Başlangıçları teşvik eder. Çalışmaya şevk verir, tembelliğin karşıtıdır. Olumsuzluğu kabalık, duyarsızlık olarak ortaya çıkar. Örneğin; kırmızı gördüğümüzde hipofiz bezimiz çalışmaya başlar ve böbrek üstü bezimiz adrenalin salgılar. Bu, kan dolaşımımızı etkiler. Kan şekeri artar, nabzımız hızlı atmaya başlar, hızlı hızlı soluk alıp veririz ve kaslarımız gerilir. Kısacası psikolojik etkileriyle beraber renklere

biyolojik olarak da belirli tepkiler vermek üzere bedenimiz programlanmıştır. Mavi, soğuk renk kategorisine girer. Denizin, gökyüzünün, şiirin, sınırsızlığın, saflığın, sonsuzluğun, özgürlüğün sembolüdür. İnsana huzur ve mutluluk verir. Düşünme, rahat bir ortamda çalışma olanağı sağlar. Sarı ise; oldukça sıcak ve parlak bir renktir. Başboşluk, hastalık ve kıskançlık sembolüdür. Doğada ışık ve güneşin sembolü olarak karşımıza çıkar. Umut aşılır. Alçakgönüllülüğü, bilgiyi ve bilgeliği simgeler. İlham vericidir. Hafif yeşil tonu ise; içinde barındırdığında rahatlatıcı bir özellik hissettirir (Artut, 2004, s.136).

Yeşil, uygun bir tonu bulunduğu (örn: çağla yeşili) dinlendirici bir renktir. Gençliğin, diriliğin sembolü olarak ta düşünülür. Doğayla örtüşen, en yakın ilgisi olan renktir. Sarıya yakın açık tonları yeniden doğuş, canlılık, sevinç ve neşe etkisi bırakır. Turuncu; sıcak renkler grubuna girer. Kırmızı ve sarı kadar olmamakla birlikte bir ölçüde bu renklerin ortak özelliklerini gösterir. Hayata bağlılık, canlılık ve kuvvet sembolüdür. Turuncu, güç ve dayanıklılığın rengidir. Ayrıca sıcaklığı, ateşi ve telaşı simgeler. Neşenin ve bilgeliğin de sembolüdür. Ancak kırmızı kadar dinamik ve etkili değildir. Mor da ise; mavi ve sarının karışımından elde edilen saf morun etkisi içe kapanıklık, belirsizlik, eziklik, keder ve melankolik ruh halidir. Mimari yapılarda büyüklük ve ihtişam göstergesidir. Doğadaki morda, bir ölçüde güneş yokluğunun, şeffaf gölgeliğin izleri görülür (Artut, 2004, s.137).

Renklerin, içgüdüsellikten ve bazı kişisel farklılıklardan dolayı değişik algılanmasını birey, doğru yöntem ve teknikleri kullanarak, şekillendirerek bilinçli bir farkındalığa dönüştürebilir. Bunun en ilk hali, çocuk yaşlarda alınan sanat eğitimi sürecinde; rengin önemini farkında olarak ve estetik algı kazanmadaki payını da dikkate alarak; rengin öğretim yöntemlerinin düzenlenmesidir. Uygulamalar ve deneylerin yanı sıra, kuramsal bilginin sıralı ve doğru verilmesi de çok önemlidir. Rengin estetik yönünü kavrayan çocuk, resimdeki tüm elemanları da doğru kullanmayı öğrendikçe; sanatsal kimliğini en üst seviyelere taşıyacaktır.

2.3.4. Renk Armonisi ve Öğretimi

Uyum (ahenk) iki karşıtlık arasında yer alan estetik öğedir. İki karşıtlık; tekdüzelik (monotonluk) ve düzensizliktir (diskort). İyi ve güzel denebilecek bir görsel tasarım, genellikle uyumlu bir özelliğe sahiptir. Parçalar arasındaki eşitliği ve güç simetriği dengesini gösterir. Uyum resmin konusuna uygun yorumlanmasında her kendine katılan parçayı, ilişkili ve ölçülü olmaya zorlar (Temizsoylu, 1990, s.52). Kısacası uyum, elemanların benzerliğini

vurgulamaktır. Örneğin dikdörtgen bir biçim kare ile, yuvarlak bir biçim ise elips ile ahenklidir. Dikey bir çizgi, hafif eğik duran bir çizgiyle yön bakımından ahenk oluştururken, yatay bir çizgi ile yön kontrastı teşkil eder. Sanatın tüm öğeleri açısından komşu olan, benzer olan değerler ahenklidirler. Bir şiire kafiyelerin (uyak) kattığı ahenk, mısralarındaki son kelimelerin benzerliğinden kaynaklanır. Sanat eserinde birliğin oluşturulmasında benzer değerlerin kullanılmasının yani ahengin katkısı büyüktür (Yılmaz, 2007, s.37-38).

Tabiatın bütün güzellikleri bu uygunluk ve orantıdan gelir. Müzikte ritim denilen melodi, bazen tek başına, bazen de diğer melodilerle karışarak tekrarlanır. Müzikteki bu ritim resimde de kendini gösterir. Hakim bir renk vardır. Hakim renge göre rengin ya saf ya da diğer renklerle karışarak resmin değişik yerlerindeki tekrarları "renk armonisini" meydana getirir. Hangi renk kullanılırsa kullanılsın, resimde tek başına bırakılmamalıdır. Mutlaka ona benzeyen ışıklı veya gölgeli tonlar kullanılmazsa istenilen bir ahenk ve denge elde edilemez (Çağlarca, 1993, s. 68).

Resim 32. Andre Derain, “Collaire”, 1905. (<http://cyrano.blog.lemonde.fr>)

Renk armonisi ise; iki ya da daha çok sayıdaki rengin birlikteliklerinin etkisi, renklerin uyumu olarak nitelenebilir. Güçlerin simetrisi olan armonideki dengeyi, görme organımız doğal olarak sağlar. Örneğin; beyaz bir karton üzerine 5x5 cm. boyutunda kırmızı bir kağıt yerleştiriniz. Bir dakika boyunca bu kareye dikkatle baktıktan sonra, ansızın kareyi çekiniz. Çektiğiniz kırmızı karenin yerinde yeşil bir kare göreceksiniz. Çünkü, göz rahatlamak için, bu tek rengi (kırmızıyı) dengeleyerek bir bütünlüğe ulaştırmak ister. Bunun için de kırmızının karşıtı, dengeleyicisi olan yeşili çağırır. Biliyoruz ki, birbirlerinin tamamlayıcısı olan renkler karıştırıldıkları zaman nötrleşirler (yani birbirlerini yok eder ve grileşirler). Bu durumda göz dengeyi bulabilmek için (buna rahatsız olmamak, dinlenmek için de diyebiliriz) grileştirmek yoluna gider. Karıştırıldıklarında iki ya da daha çok sayıdaki renkler gözümüzce armoniktir. Kırmızı artı yeşil eşittir gri gibi... Ancak, karıştırıldıklarında gri renkleri vermeyen renklerle yaratılmış sanat yapıtları da vardır. Bunlara ekspresif (dışavurumcu) ya da “desarmonik” kompozisyonlar denir (Gençaydın, 1993, s.51-52).

Renklerin, biçimlerin, koyulukların, mekânların, vb. dengeli kullanımı beraberinde uyumu getirir. Renksel uyum, resimde anlamı güçlendirmede önemli bir yere sahiptir. Bir görsel tasarım; renk, biçimsel düzen ve konu bakımından uyumlu olmalıdır. İyi sanat eseri, renk uyumunun en önemli örneğini verir. Renk armonisi, tek renkle veya birçok renkle yapılmaktadır. Bunlara monokromatik ve polikrom armoni denir. Tek rengin koyu ve açığından oluşan veya yakın renklerden oluşturulan düzenlemeler, yumuşak renk ilişkilerinden oluştuğu için uyumu oluştururlar. Elde edilmek istenen dikkat çekicilik özelliği için; renklerin canlı, hareketli ve ritmik olması gerekir. Buda renk miktarının artmasına bağlıdır. Renklerin birbirlerini etkilemesi için renklerden renk yapılmalıdır. Bu duruma monokromatik uyum denir. Monokromatik veya tek renk uyumu; bir rengin farklılaşan derecede ışıklılığı ve doygunluğunun tüm alanda bütünlüğünü sağlamak için kullanılır. Bu uyumda uygulanabilecek bir şema; aynı rengin bir açık, bir koyu, bir de saf halinin farklı alansal büyüklüklerde ve biçimlerde kullanılmasıdır. Bu uyum özellikle, diğer renklerin ışıklı ve parlak kullanıldığı hallerde, fon oluşturmada çok iyi etki yapar. Açık ve koyu alanlarda, çizgisel nitelikteki koyuluklar bütünleyici olur (Temizsoylu, 1990, s.53-54-55).

Paul Serusier’ye göre armoni: “Duyguların aranjmanıdır (düzeltmesidir) armoni duygularımızın esprisini ve işleyişini tatmin eder. Mutlak bir güzellik vardır, buna yaklaşılabılır. Fakat bu güzellik ancak mükemmel varlıklarda bulunabilir. Biz, sınırlı akıl

cevherimiz ve melekelerimizle, bu güzelliği, çok sınırlı olarak esprimizin bulunduğu ölçüde, eşyayı stilimize çevirerek hayranlığı yaşarız” (Bigalı, 1984, s.289). Paul Cézanne ise “Resimde her şeyden önce armoni gelir” der. Renkli bir tablonun her tarafında aynı değerlerin seyircinin gözünü yormadan dolaşmasıyla etkililiği ortaya çıkar (Çağlarca, 1993, s.68).

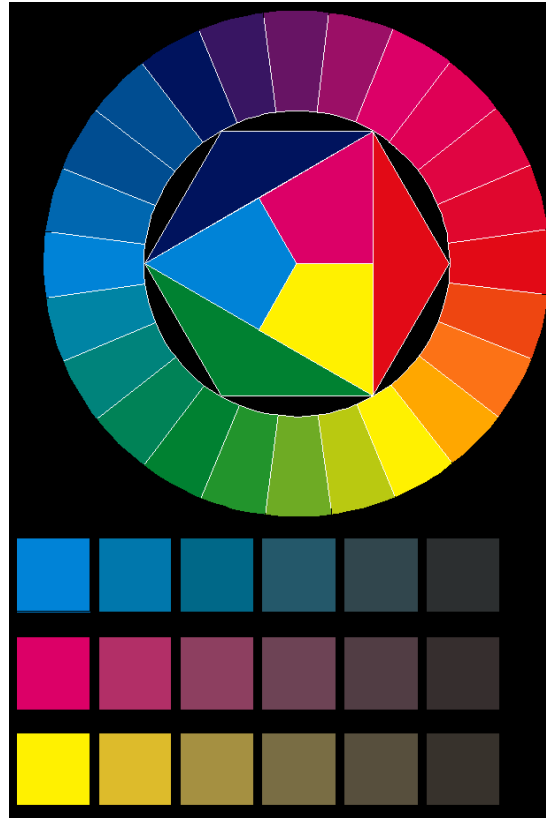
Resim 33. Paul Cezanné, “L'Estaque”, 1883-1885. (<http://literatti-aliteraryblog.blogspot.com>)

Polikrom armoni ise; “İki veya daha fazla renkle yapılan armonidir. Ya birbirine benzer renklerin yan yana kullanımıyla gerçekleştirilir, sarının yanında turuncu kullanımı gibi. Ya da kontrast renklerin yan yana kullanımıyla elde edilir. Örneğin kırmızı, yeşil gibi. Kontrast renkler ışık durumlarına göre birleştikleri noktada her iki renk de titriyormuş gibi görünür ve gözü yorar. Buna engel olmak için birinden diğerine az miktarda karıştırmak gerekir” (Arda, 1999, s.24).

Kontrast renkler, zıtlıklarına rağmen birbirlerinin tamamlayıcısı ve bütünleyici özelliktedirler. Komplemanter denilen tamamlayıcı, bütünleyici renkler birbirleriyle karıştırıldıkları zaman beyaz ışığı, nötr renksizliği meydana getirirler. Bu duruma “Kontrasting Armoni” denir. İki

komplemanter renk arasında armoni kurarken bunlardan birisinin aynen, ton nüanslarıyla diğerinin de onu oluşturan renklerle birlikte kullanılması uygun olur. Örneğin, mavi ve turuncu kontrastı arasında; mavi-turuncu kontrastında mavi-(kırmızı+Sarı) tonları ayrı ayrı kullanılarak üçlü bir kombinezonla armoniye gidilir (ağlarca, 1993, s.98-101).

“Heyecan verici bir armoninin düzeni için renklerin valrleri üzerinde denemeler yapmak gerekir. Herhangi tonda bir mavinin kontrastı olacak turuncuyu seçerken kesinlikle bu mavinin tonuna uygun bir ayarda (valrde) bulunması şarttır. Aksi halde armoni meydana gelmez. Bu iki rengin açık ve koyuları üzerindeki ton yayılmaları birbirlerine uygun düzeyde olması lazımdır. Zira tondan tona, koyudan açığa veya açıklardan koyulara geçmek ve kaynaştırmak armonisinden uzaklaşmış olunur. Tabiatta çok rastlanan kontrastlardan biri turuncu-mavi kontrastıdır. Uygun renklerden daha hoş ve zengin etkiler yaratırlar” (ağlarca, 1993, s.97).

şekil 9. Renk emberi II (<http://www.sehrigaleri.com>)

Uyumu ğretim yönteminde fizyolojik olayların etkisi öğrenciler üzerinde denenirse, eğitimdeki görsellik onları sorunun çözümüne yaklaştırır. Daha önce de değinildiği üzere; öğrencilere yeşil bir kare izletilip, öğrencilerin gözlerini yummaları istendiğinde, gözlerinin

içinde kırmızıyı andıran bir kare görürler. Bu deney tüm renklerle yaptırılabilir. Tamamlayan rengi göz istemekte ya da oluşturmaktadır. Göz kendi kendine dengeyi sağlamaya çalışır, renk uyumunu yaratır (Erbaş, 1996, s.67)

Şekil 10. Renk Çemberi III (Akyıldız, 2006, s.47)

Goethe renklerin ışık değerlerini tahmin ederek, tüm tamamlayıcı renk çiftlerinin, renk çemberinde aynı tarafta ya da aynı yerdeki üçken, karesel ya da köşeli olarak iç içe bulunan tüm renk ilişkileri uyumludur diye söylemiştir. Renk uyumunun temel prensibi fizyolojik olarak istenen tamamlayıcı kuralından iletilmiştir. On iki bölümlü renk çemberinden ikişer tamamlayıcı renk seçildiğinde bunların ilişki şekilleri karesel olarak ortaya çıkar. Dört uyumlu renk ilişkisi, şu renklerin birlikteliğinden oluşur:

Sarı-mor-kırmızı-turuncu-mavi-yeşil

Sarı-turuncu-mavimor-kırmızı-yeşil

Turuncu-mavi-kırmızımor-sarı-yeşil (Erbaş, 1996, s.68).

Diğer Dörtlü Renk Uyumlarının ilişki şekli dikdörtgen olarak ortaya çıkar. Bunlar iki tamamlayıcı çift içerir:

Sarıyeşil-kırmızımor-sarıturuncu-mavimor

Sarı-mor-turuncu-mavi gibi.

Üçüncü bir yolda trapez yöntemidir. İki renk yan yana durur ve karşıt iki renk sağda ve solda tamamlayıcılarını bulurlar. Böyle yapılandırılan düzenler birbirleri ile uyumlu durdukları halde, yanıtıcı renk değişimine meyillidirler. Birbirleri ile karışımında koyu gri oluştururlar. Renk çemberine altı gen yerleştirildiğinde, altı uyumlu renk ilişkisi oluşur:

Sarı-mor-turuncu-mavi-kırmızı-yeşil

Sarıturuncu-mavimor-kırmızıturuncu-maviyeşil-kırmızımor-sarıyeşil.

Bu altıgen döndürüldüğünde altı rengin oluşturduğu renk uyumlarının birçok çeşitleri elde edilebilir. Birçok dördü renk türleri, siyah ve beyazla kombine edilerek altı tona devam ettirilebilir (Erbaş, 1996, s.69). Tüm bu yöntemler sistemli olarak uygulanırsa, armoni oluşur. Sanatçı istediği metodu, kişisel tercihleriyle harmanlayarak uyumu yakalayabilir.

2.4. İlköğretimde Renk Öğretim Yöntemleri

Romantizm'den bu yana, renk kuramları ile ilgili gelişmeler, rengin sanat eğitiminde özel bir önem kazanmasına neden olmuştur. Turner ve Delacroix'dan İzlenimciler'e, Cézanne'a, Fovlar'a, Brücke Sanatçıları'na, Kandinsky'ye, Van Gogh'a, Gauguin'e, Mondrian ve Delaunay'a değin birçok sanatçı, renk sorunlarıyla ilgilenmiş ve rengin bağımsız anlatım gücünden söz etmişlerdir. Örneğin; biçimin renkten doğması gerektiğini savunan Delaunay; "Öyle bir sanat düşünüyorum ki, yalnız renkten; renk kontrastlarından can bulsun..." demektedir. Özellikle yakın geçmişteki sanat akımlarıyla birlikte, 1950'lerden beri, rengin dinamik anlatım gücüne dayanan bir sanat anlayışı söz konusudur. Böylece "bağımsızlığını kazanan renk" sanatçı için tek başına bir anlatım ve yaratma aracı olarak önem kazanmaya başlamıştır. Yani renk, artık biçimde renklilik kazandıran bir araç değil; kendi başına doğrudan doğruya bir anlatım aracı olmuştur. Artık sorun, rengin kendi içinde saklı olan etki gücü ve bu gücün nasıl kullanılacağıdır. Öyleyse, sanat eğitimi açısından denebilir ki; renk sistemlerini öğretmekle yaratıcı etkinliğe katkıda bulunamayız. Renk kullanımıyla ilgili davranışlar geliştirmek yaratıcı eylemin başlangıcıdır. Yoksa hiç kimseye nasıl yaratacağını öğretemeyiz; ancak renk kullanma, renkle birlikte yaşama ortamı hazırlayabiliriz. İşte sanat eğitiminin tümü J. Albers'in dediği gibi; her şeyden önce bir yöntem sorunu değil; içten kalıtım sorunudur. En önemli faktör de eğitendir. Eğitiminin, öğrencinin gelişimindeki katkısı bildiklerinden daha önemlidir. Öğretmen her zaman haklıdır anlayışının saygı ve sempati kazandırmadığı artık bilinmektedir (Gençaydın, 1993, s.44-45).

Resim 34. Robert Delaunay, “Circular Forms”, 1930. (<http://www.artinthepicture.com>)

Yaratıcı etkinlik, analiz sonucundaki buluşçu eylemdir. Her tür güdüm ve yönlendirme yaratıcılığı öldürür. Bu anlamda eğitim adına yapılacak tek şey, öğrencinin, görsel düzenlemeye ilişkin yasaları kendi başına nasıl öğreneceğini öğretmek olmalıdır. Başka bir deyişle, sanat eğitimcisi “nasıl keşfedeceğini ya da yaratılacağını” değil nasıl düzenlenebileceğini, sanatçıların buluşlarını ya da yarattıklarını nasıl bir düzen içerisinde gerçekleştirdiklerini öğretebilir. En önemlisi de, her öğrencinin şunun ya da bunun gibi çalışmalarını değil, kendileri gibi çalışmalarını, yani “kendileri gibi olmaları”ni sağlayacak güven ortamını yaratmaktır (Gençaydın, 1993, s.45). Böyle bir ortamda, öğrenci merkezli eğitim anlayışı olur. Bu sayede öğrenci, öğrendikleriyle çevresini ve kendini tanımaya başlar.

Tanıma, doğa ile sanat eserleriyle haşır neşir olanların tümünün bildiği gibi, tüm imgeleri ve duyguları kapsar. Bilgi ya da bilme, usun saltçı egemenlik alanıdır; tanıma ise duyum ve duyguların cennetidir. Şeylere; renk ve koku, ruh ve derinlik kazandırır. Tanıdığımız şey bizle konuşur, bize bir şeyler söylemeyi başarır. Bizde bunun önemini anlar ve değerlendiririz. Bilme ise tek başına ölü gibidir (San, 1983, s.70). Tanıma ve algılama; sanat eğitimi için bireyde aranan temel özelliklerdendir. Çevresini fark eden birey, sorgulayarak yaratım sürecine girebilir.

Kuramsal bilgiler, insana ve insanın doğal, kültürel, toplumsal çevresine (evrene) ilişkin gerçekleri açıklar. Teknik bilgiler kuramsal bilgilerin yaşama uygulanmasını gösterirler. Sanatsal bilgiler ise, kuramsal ve teknik bilgilerin kişinin, yaratıcılığını geliştirecek ve kişisel özgünlüğünü gösterecek biçimde uygulanmasına kılavuzluk ederler. Öğrenci kendisine sunulan bilgiyi önce sezer ve öğrenmesi derinleştikçe sezgisel bilgisini sözle anlatmaya başlayabilir (Akyıldız, 2006, s.76).

Her çocuk doğasından gelen bir etkileşimle kendini anlatacak yaratıcı etkinliklere gereksinim duyar. Toplumsal yaşamda insan ve sanat arasındaki yaratıcı, estetik ve eleştirel ilişki ne denli önemliyse çocuğun da sanat konusunda erken yaşlarda bilinçlendirilmesi o denli önemlidir. Dış gerçekliğin katı ve mantık kurallarıyla sınırlanmamış çocuğun özelliği, sanatçının gereksinim duyduğu yaratıcı güçle koşutluk içindedir. Çocuğun yaratıcılığına ilişkin en önemli veriler resimleri ve el becerileridir (Gürtuna, 2003, s.21-22).

Okul öncesinde ve ilkokulda çocuklara çeşitli renkler verilmeli ve kullanımları serbest bırakılmalıdır. Kişisel eğilimleri zedelenmeden, kısaca bilgi verilmelidir. Çocuk için bilmesi gereken bazı temel kavramlar vardır. Daha önceki bölümlerde detaylı olarak yer verdiğimiz bu kavramlara kısaca değinelim. Bu kavramlardan ilki, 'tin-ton-gölge'dir. Bir renge beyaz karıştırıldığında, o rengin değişik bir varyasyonu elde edilir ve buna tint (hafif renk) denir. Bir saf renk, siyahla karıştırıldığında elde edilen sonuca gölge denir. Bu renk eğer komplementeri ile karıştırılırsa, yine koyu elde edilir (Bu duruma grileşme denir. Gri ise siyah ve beyaz karışımı ile elde edilir). Renk gri ile karıştırılırsa ton elde edilir. Örneğin;

Kırmızı ile Beyaz = Pembe (tint)

Renk ile Gri = Tone

Renk ile Siyah = Gölge

Renk ile komplementer = Tone veya Gölge' dir. Bunun ton veya gölge olması rengin oranına bağlıdır (Gökaydın, 1990, s.34).

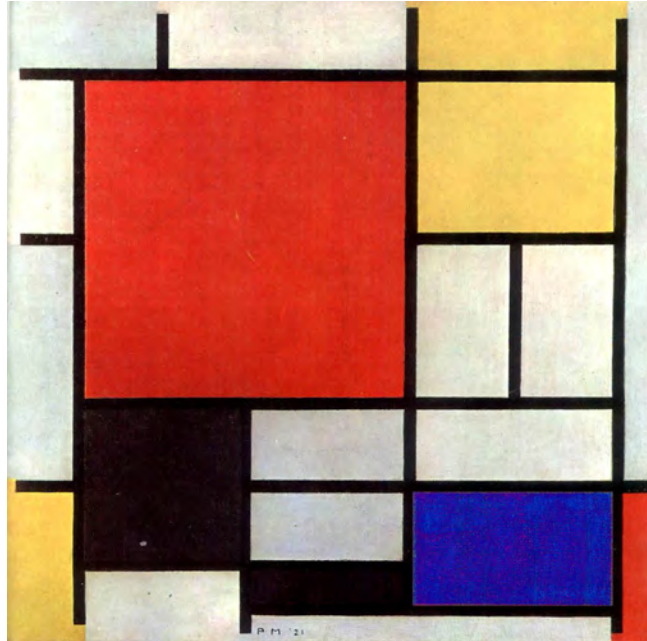
Bir rengin iki veya üç tonu ile yaptığımız kompozisyona monokrom (ton) armoni denir. Renkler ton ve nüans olarak değişir. Nüans ise; bir rengin yanındaki komşu renkler ile birlikte değişmesiyle meydana gelen farktır. Bu iki durumda uyumu meydana getirir. Armoni ise genel anlamda ikiye ayrılır. Akroma armoniler ve kontrast armoniler. Akroma armoniler ikiye ayrılır: Tek Renk Armoni (monokrom) ve Üçlü Armoni (analogous). Zemin tek renk armonide, yalnız tek renk kullanılır. Çeşitlilik elde etmek için rengin şiddeti ve yoğunluğu

azaltılır. Bu armoni çok uzatılırsa monoton etki yapar. Küçük alanlarda ise oldukça etkili sonuç verir. Büyük bir oda dekorasyonunda da monoton etki yapar. Japonlar bu tip dekorasyonu evlerinde kullansalar dahi, oda içinde bununla zıt renkte bir vazo veya bir sanat eşyası bulundururlar. Analogous ise; skala üzerinde rengin bir esas, majör renkle ilişki kurularak elde edilen armoni çeşididir. Diğer bir deyişle aldığımız her üç rengin kendinde aynı rengin elemanlarının bulunmasıdır. Örneğin;

Kırmızı-Eflatun- Koyu eflatun

Mavi-Maviyeşil-Yeşil

Sarı-Sarıturuncu-Koyu turuncu gibi... İkinci armoni grubu olan, Zıt Renkler (Kontrast) Armoni; zıt renklerin kullanımından meydana gelen uyumdur. Bu renklerden biri ana renk ise öteki muhakkak geri kalan iki ana rengin karışımı olduğundan zıtlığı veya renksizliği verir. Mesela kırmızının zıt rengi yeşil olduğuna göre (yeşil sarı ile maviden meydana gelmiştir), kırmızı da ana renktir. Üç ana renk bir arada bulunuyor demektir. Uygun renkler, renk çemberinde birbirine bitişik olarak gördüğümüz renklerdir. Aralarında daima ortak bir renk olur. Örneğin, sarı ile yeşil iki bitişik renktir. İkisinde de sarı olduğu için sarı ortak renk olur. Mor ile mavi de olduğu gibi, her ikisinde de mavi vardır. Bu tür gruplar uygun renklerdir. Uygun renklerle oluşturulan armoniler ağırbaşlı, ölçülü armonilerdir. Birde uygunsuz renkler vardır. Sarı-kırmızı ne armoni, ne kontrasttır. Doğuda, minyatürde ise, çok kullanılmış renklerdir (Gökaydın, 1990, s.35-36).

Resim 35. Piet Mondrian, Composition With Red Blue Yellow, 1929.

(<http://cealdecote.wordpress.com/2007/12/>)

Kontrast armoni, renklerin etki ilişkilerine göre; yalın renk kontrastı, koyu-açık kontrastı, soğuk-sıcak kontrastı, komplemanter kontrastı, simultan kontrastı, nitelik kontrastı, nicelik kontrastı olmak üzere yedi türe ayrılır. Yalın renk kontrastı; yedi renk kontrastı içinde en kolay olanıdır. Renklerin değerleri değiştirilmeden, oldukları gibi kullanılır. En az üç rengin kullanılması gerekir. Nasıl ki siyah-beyaz en zıt koyu-açık ilişkisine sahipse, sarı-kırmızı-mavi (üç ana renk) de en güçlü renk kontrastıdır. Yalın renk kontrastı bu üç ana renkten uzaklaştıkça zıtlık ilişkileri de zayıflar. Örneğin, yeşil-turuncu-mor, ana renklere göre daha az etkilidir. Yalın renk kontrastı diğer renklerle de çeşitlendirilebilir. Siyah ve beyaz gibi nötr alanların araya girmesi renklerin etkilerini değiştirebilir. Beyazla yan yana bulunan renkler güçsüzleşerek daha koyu bir etki uyandırırken, siyah yanında daha aydınlanırlar. Örneğin; Mondrian, renk yüzeylerini siyah çizgilerle ayırarak renklerin güçlerini arttırmıştır. Böylece, siyah ve beyaz, renkli kompozisyonlarda önemli işlevlere sahiptir. Sanat yapıtı incelemelerde bu konuyla ilgili olarak yalın renk kontrastını sıkça kullanan Matisse, Mondrian, Picasso, Kandinsky, Legér, Miro, Franz Marc, August Macke gibi sanatçıların yapıtlarından yararlanılabilir (Gençaydın, 1993, s.54-55)

Koyu-açık kontrastı ise; rengin açık ve koyu tonunun bulunması için, renge siyah ve beyaz katılmasıyla meydana gelir. Renk çemberinde bazı renkler açık, bazı renkler koyu olarak bulunur. Örneğin sarı-mor renklerinden oluşan zıt renkler, açık koyu zıtlığına bir örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda tamamlayıcı zıtlığını da oluşturur. Rembrant'ın yapıtları açık-koyu zıtlığını, ton farklılığını ve çok çeşitli ton yüzeylerini gözlemlemek için iyi bir örnektir (Erbaş, 1996, s.37-38). Siyah ve beyaz kontrastı ise grilerle dengelenir. Yani her renkle uyum gösteren saf gri, yanındaki renklerle olan eş zamanlı (simultan) ilişkiler nedeniyle, tamamlayıcı (komplemanter) renk etkisine dönüşebilir. Örneğin; mavinin yanında turuncu etkisi kazanır. Bir tablonun renklerinin ton değerlerinin karşılığı olan gri tonlarla yorumlatılmasının, göz duyarlılığı eğitimi için önemli yararları vardır. Gri tonlarla serbest kompozisyon çalışmaları da yararlıdır (Gençaydın, 1993, s.56).

Üç ana renk karışıp (sarı, mavi, kırmızı); turuncu, yeşil ve mor rengi meydana getirir. Bunlara ara renkler denir. Birde nötr renkler vardır (Beyaz, siyah gri). Nötr renklerin Türkçe de tam karşılığı ise renksiz renklerdir. Tüm bu renkler sıcak ve soğuk renkler olmak üzere gruplara ayrılırlar. Sıcak renkler; sarı,turuncu, kırmızı; soğuk renkler mavi, mor ve yeşildir. Sıcak renkler hareket ve canlılığı simgeler. Soğuk renkler sakinlik hissi uyandırır ve rahatlık verir.

Sıcak renkler yaklaşır, soğuk renkler ise uzaklaşır. Ayrıca sıcak ve soğuk renklerle oluşturulan; sıcak-soğuk zıtlığı vardır (Gökaydın, 1990, s.36).

Renk çemberine göre ise; tam sarı ve tam mor karşılıklı gelmek üzere bir dairenin çevresine yerleştirildiğinde, sarı ile moru birleştiren doğrunun yeşil ve mavinin yanındaki renkler soğuk, diğer yandaki renkler ise sıcak olarak adlandırılır. Beyaz en açık siyah da en koyu ise, aralarındaki gri değerler yanlarındakine göre kendi olduklarından daha koyu ya da açık etki yapıyorlarsa, bu durum renklerin sıcak-soğuk ilişkilerinde de aynıdır. Kırmızı-turuncu ve mavi-yeşil sıcak-soğuk iki kutup olmakla birlikte, aralarındaki ve yanlarındaki renklere göre daha sıcak ya da daha soğuk bir kişilik kazanabilirler. Sıcak-soğuk zıtlığı uzağı yakını da etkiler. Sıcak renklerdeki nesnelere yaklaşır, soğuk renklerde olanlar ise bizden uzaklaşır. Sıcak-soğuk zıtlığı, perspektif ve plastik etkiler için önemli bir unsur aracıdır (Erbaş, 1996, s.44).

Dikkat edildiğinde sıcak-soğuk kontrastı başka zıtlıkları çağrıştıran özelliklere de sahiptir (Gölgeli-güneşli, saydam-mat, dinlendirici-uyarıcı, seyrek-sık, göksel-yersel, uzak-yakın, hafif-ağır, nemli-kuru...gibi). Anlaşılacağı üzere, sıcak-soğuk kontrastlarla resimsel anlatımda zengin olanaklar yaratılabilir. Fiziksel bir kural olarak bilindiği gibi, hava tabakasının etkisiyle uzaktaki nesnelere renkleri daha soğuk etkiye sahiptir. Uzaktaki dağların mavi ya da mor görünmesi gibi (Gençaydın, 1993, s.57). Bu noktadan hareketle sıcak-soğuk kontrastının kavratılması için, eser incelemelerinin yanı sıra renkli kağıt ve materyallerle deneyler yapılabilir. Ayrıca doğadan birebir gözlemlenerek manzara çalışmaları uygulanabilir.

Karıştırıldığında koyu griyi veren iki pigment renk tamamlayıcı renk olarak adlandırılır. Fizikte de iki tamamlayıcı ışık rengi birbiriyle olduğu gibi karıştırılırsa beyaz ışığı verirler. İki tamamlayıcı renk, hem birbirleri ile zıttırlar, hem de birbirlerini isterler. Yan yana olduklarında birbirlerinin ışıklılık derecelerini en yüksek dereceye çıkarırlar. Karıştırıldıklarında birbirlerini yok edip beyaza dönüşürler. Bir rengi en yüksek uyarı etkisine ulaştırılan ve göze rahatsız edici optik bir hareketlenme veren tek bir tamamlayıcısı vardır. Renk çemberinde bir ana renk ve onun karşısındaki diğer iki ana rengin karışımından oluşan ara renk, ilişki bakımından tamamlayıcılığı oluşturur. Kırmızı yeşilin, mavi turuncunun, sarı morun karşıtı ve tamamlayıcısıdır. Bu ikili renk gruplarının kullanıldığı durumlarda ise, komplementer (tamamlayıcı) renk kontrastı ortaya çıkar (Erbaş, 1996, s.30). Her

komplemanter kontrast aynı zamanda açık-koyu kontrastıdır. Komplemanter renklerin bu özelliğinden yararlanan “puantilistler” (puantilist, noktalama yöntemiyle resim yapan sanatçılara denir) bu renkleri yan yana kullanarak, izleyicinin göz önünde gri etkisi uyandırmak istemişlerdir. Konuyla ilgili olarak sanat yapıtı incelemede, Neoempresyonizm’in Puantilist Sanatçıları’nın yapıtlarından yararlanılabilir (Gençaydın, 1993, s.58).

Simultan (yanıltıcı) kontrastın oluşması, renklerin komplemanter ilişki yasasına bağlıdır. Durumu bir deneyle açıklamaya çalışalım: Saf kırmızı bir yüzey (kağıt) üzerine siyah bir kare yerleştirelim. Üzerine aydınlar kağıdı (ya da yarı saydam pelür kağıdı) kapattığımızda, siyah karenin yeşilimsi bir etki uyandırdığını görürüz. İşte gözümüzün, gerçekte var olmayan yeşili görmesi yani aynı anda, kırmızının tamamlayıcısı olan yeşili çağırması simultan (yanıltıcı) kontrast olarak adlandırılmaktadır. Önceden bilgi vermek koşuluyla benzer denemeler öğrencilerin ilgisini çekecektir (Gençaydın, 1993, s.59).

Rengin ışıklılık ya da ışıksızlık ilişkisine nitelik (kalite) kontrastı denir. Kalite zıtlığı rengin gölgelenmesidir. Rengin gerçek değeri en ışıklı halidir. Rengin ışığı azaldıkça şiddeti zayıflar, pigment olarak rengi ışıklandırma beyazla olmaz. Çünkü beyaz, renk doygunluğunu yok eder, ancak karmen kırmızı, koyu mavi, koyu mor, koyu yeşil vb. renklere bir miktar beyaz katıldığında renk karakteri hafif değişiklik gösterebilir de daha parlak etkiye sahip olurlar. Beyaz arttığında renk ışıksızlanmaz tersine yok olur. O halde, boya olarak bulunmuş veya seçilmiş bir rengi boya olarak ışıklandırmak elimizde değildir. Ancak siyahla ışıksızlandırılabilir (Erbaş, 1996, s.54).

Kısacası kalite kontrastı, parlak renklerle, aynı rengin nötrleştirilmiş (renk şiddeti kırılmış) tonlarının yan yana gelmesiyle oluşur. Rengin şiddeti, beyazla, grilerle, komplemanterleriyle karıştırılarak azaltılabilir. Parlak renklerle yan yana duran renkliliği kırılmış (grileştirilmiş) renkler birbirleri üzerinde yumuşatıcı bir etki yaratırlar. Özellikle gri bir yüzey içerisinde yer alan parlak renkler biraz kaybederken, gri daha canlı bir etki kazanır (Gençaydın, 1993, s.59).

Nicelik (miktar) kontrastı, renklerin kapladığı alanların büyüklük küçüklükleriyle ilgilidir. Bu kontrastta iki öge, renklerin etki gücünü belirleyici rol oynar. Bunlar, rengin ışıklılık derecesi (şiddeti) ve kapladığı yüzeyin büyüklük küçüklüğüdür. Bir rengin ötekine göre ışıklılık derecesini ayırt edebilmek için, kıyaslanacak renkler saf bir gri zemin üzerine yan yana konularak kontrolü yapılır. Eğitilmiş bir göz aradaki farkı hemen ayırabilecektir. Nicelik

kontrastına oranların dengesi veya azlık-çokluk kontrastı da denebilir. Koyu bir elbisedeki parlak bir yaka iğnesinin dengeyi sağlaması gibi. Kuşkusuz burada koyu-açık ilişkisi de önemli bir rol oynamaktadır. Koyu bir yüzeydeki küçük bir sarı noktanın patlayıcı etkisini, açık bir yüzey üzerindeki kocaman bir sarı leke ile ancak dengeleyebiliriz. Sonuç olarak burada, hiçbir rengin ötekenden daha çok ön plana çıkmadığı bir denge söz konusudur (Gençaydın, 1993, s.60). Tüm bu kontrastlıklar öğrencilere deneylerle, eser incelemeleriyle ve farklı malzeme uygulamalarıyla yaptırılırsa konu daha açık ve anlaşılır olabilir. Uygulama bilginin kalıcılığı ve yeni yollar denemek için çok önemli bir aşamadır. Çocukların yaş ve hazır bulunuşluk düzeylerine göre de farklı teknikler, farklı zaman dilimlerinde uygulanabilir.

İlköğretim basamağı birinci kademedeki sanat eğitimi programları, öğrencilerin estetik duyu, düşünce ve becerilerini, sanatı analiz etme, yargılama, değerlendirme, anlatma ve uygulama süreçleri doğrultusunda sanat yoluyla ifadesine olanak tanımaktadır. Sanat eğitimi programları, sanatın temel kavramları, uygulama süreç ve teknikleri (sanatın elemanları ve ilkeleri, suluboya, pastel, yağlıboya, guvaş ve kolaj teknikleri vb.) konusunda öğrenciye sanatsal duyarlılık ve yeterlilik kazandırmaktadır. Sanatsal duyarlılık yanında sanatsal öğrenme süreci, bireysel ve toplu etkinlikler ile bireysel gelişim, kendini ifade, özgüven konularında öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Sanat eğitimi dersleri ile öğrencilerin yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasını sağlamak, yaratıcılığın ortaya çıkarılmasına ve yönlendirilmesine yardımcı olan koşullar hazırlanmaktadır. Öğrencilerin sanat eğitimi uygulama sürecindeki sınırsızlığı, estetiksel duyarlılıklarının belirli kalıplara sokulmadan aktarımına olanak tanıyan bir ortamda oluşturulan bir sanatsal eğitim süreci, ilköğretim sanat eğitiminin temel amaçlarındandır. (Bedir, 2005, s.9-10).

Sanat eğitimi açısından rengin öneminin tartışılmazlığı kesin olmakla birlikte, renk eğitiminin nasıl verileceği sorusu daha da önemlidir. Deneysel araştırmalara dayanmayan, soyut ve kuramsal bir renk bilgisi vermenin, yaratıcı anlamdaki bir eğitimle ilgisi yoktur. Çünkü görsel algı açısından renkler hiçbir zaman oldukları gibi (fiziksel anlamda) gözükmezler, yanıltıcı bir etkiye sahiptirler. Bu nedenle, renk duyarlılığı eğitimi için, renk sistemlerini öğrettikten sonra uygulama yaptırmak yerine, yapılan çalışmalardan renk ilişkileriyle ilgili sonuçlar çıkartılabilir. Yani önce uygulama sonuçlarının değerlendirilip, daha sonra kuramsal bilgi ile desteklenebilir (Gençaydın, 1993, s.39).

Tasarım eleman ve ilkeleri açısından sanat eğitimi süreci ele alındığında, öğrencilerin önce bütünü parçalarını saptayabilmelerini, daha sonra bunların farklarını ayırt edebilmelerini ve son olarak da bir bütün oluşturmak için ilişkiler kurabilmelerini gerektirir. Bu yeteneklerini ancak sanat yapıtlarına bakarak ve onlar üzerinde tartışarak geliştirebilirler. Deneyimli öğretmenler örnek olarak başyapıt eserler göstererek öğrencinin görsel sanat alanındaki yeteneklerini geliştirebilirler. Onların dikkatlerini gerekli ayrıntılara çekerek, doğruyu görüp ifade etmelerinde yardımcı olabilirler (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, s.2-7). Renk ise ilk başlarda, kuramsal olarak basit düzeyde verilebilir. Ana-ara renkler, sıcak-soğuk renkler, açık-koyu-orta değerler, renk değerleri sürekli olarak tekrar edilip; uygulamalarda da bilgiler güncellenebilir. Sanat tarihinden örneklendirmelerde ise; renkçi anlayışla yapılmış resimler ve öğrencilerin seviyelerine uygun resimlerden örnekler seçilebilir.

Renklerin farklı kullanımlarının yanı sıra, herhangi bir rengin değişik tonlarda kullanılması da tasarımlarda önemli rol oynar. Çünkü herhangi bir renk değişik değerlerde (ton değeri) kullanılırsa, renk etkisinde değişiklik meydana gelir. Bu değişiklik bir ilgi çekicilik doğurduğundan, renk etkisine tonlar yardımı ile yeni bir olanak katılmış olur. Bundan dolayıdır ki değer bir tasarım öğesi olarak kendine has önemli bir görev yapar (Güngör, 1972, s.37).

Kompozisyonda rengi ön plana almak için, belirginlik kazandırılan önemsenen bölge, şekil ya da parçanın rengi; ton bakımından şiddetli olmalıdır. Bu bölge, renk ya da valör ne olursa olsun, resmin başlama yüzeyi olur. Renk formuna göre, öteki bütün valör ve renklerin formları bu eksene doğru yönlendirilir (Kaymakcan, 2006, s.38). Resimde renkler birçok amaçla kullanılır. Bunlardan biride katı cisimlere ve mekana daha güçlü bir etki vermektir. Renklerin bu amaçla kullanımı duygusal etkiyi arttıran benzeri kullanımlarında olduğu gibi tanıdık hiçbir imgenin kullanılmadığı resimlerde belirginleşir. Düş gücüyle yapılan ve gerçekçiliğin çeşitli derecelerini gösteren resimlerde de bu özellik görülür (Johnston, 1993, s.52).

Renk, leke değeri olarak kullanımının yanında derinlik kavramını da vurgulayan önemli bir elemandır. Arka ve ön ilişkisi, derinlik planları değiştikçe renk ve onun tonları da değişmek durumundadır. Çünkü gerçekçi veya natüralist bir gözlemde, derinlik ve mesafe arttıkça, objeyle onu gözleyen sanatçı gözü arasına giren hava tabakalarının yoğunluğu ve derinliği de

artar. Derinlik, renklerin cansızlaştırılmasıyla elde edilir. Ön planlara geldikçe renk netliği yani canlılığı artar (Mülayim, 1994, s.77)

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin, her tür araç-gereç kullanabilecek bedensel ve zihinsel olgunluğa erişmeye başladıkları gözlenmektedir. Örneğin; desen derslerinde kurşun kalemin yanı sıra, mürekkeple çalışmak için çöp kullanılabilir. Bu malzemenin, çocuğun yaptığı desenden daha da zevk almasını sağlayacağı düşünülmektedir. Renkli çalışmalarda kapaticı boyalar ve kıl fırçalar kullanılarak, imgelem dünyalarını daha iyi yansıtmaları sağlanabilir. Basit düzeyde baskı resimler yaptırılabilir. Çocuklar bu yaşlarda, fiziksel güce dayanan etkinliklere eğilim gösterdikleri için yumuşak, süslemeci çalışmalar yerine; mukavva, linol, muşamba gibi gereçlerle çalışabilirler. Bunun yanı sıra tutkallı boyalar, renkli kumaş ve kâğıt artıkları, renkli taşlar, kil ve ağaca kadar her tür gereç, sanat eğitimi dersine bir içerik getirebilir. Bu çalışmalar öğrencilerin, kendi bedensel ve zihinsel gelişimlerine uygun, yaratıcılıklarını da geliştirecek uygulamalardır (Gençaydın, 1993, s.20).

Gerekli koşullar hazırlandıktan sonra, öğrencinin içinde var olan düşünce ve yaratıcı güçleri kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Özendirici bir çalışma ortamında, öğrenci renkle ilgili genel yasaları uygulama yoluyla keşfederken, renk duyarlılığına ilişkin kendi öznel dünyasını da keşfedebilecektir. Kendi öznel renk dünyasını tanıyana değin öğrenciye, kişisel özelliklerine yakın konular vermek gerekir. Örneğin, açık ve canlı renkleri kullanmaktan hoşlananlara ilkbahar, çocuk parkları, eğlence, düğün, güneşli bir sabah vb. konular çalıştırılabilir. Koyu renk ilişkilerinden hoşlananlara ise, gece, karanlıkta ışıklar, sonbahar rüzgarları, kömür madeni vb. konular uygun düşer. Uzun süreli renkli çalışmalardan sonra kendi renk evrenini tanıyan bireylere ise; genel renk kontrastlarıyla ilgili temel alıştırmaları içeren konular verilebilir. Kontrast analizleri için eski ve yeni yapıtlardan iyi örneklerin seçilmesi, öğrencilerin kendi yapıtlarına uygun olarak yararlanabilmeleri açısından eğitsel bir önem taşır (Gençaydın, 1993, s.53).

Öğrencilere renk bilgisinin sunumunda kullanılan dilin sadeliği, anlaşılabilirliği ve öz olması da gereklidir. Örnekleme yapılması da bilginin sunumuna akıcılık katabilir. Akılda kalıcı, etkili, çarpıcı ve güncel örneklerle bilginin desteklenmesi de faydalı olur. Renk bilgisinin sunumuna ayrıca uygulamalar, gösterimler ve deneylerde katkı sağlayan diğer unsurlar olarak görülür. Rengin ne olduğu, nasıl algıladığımızı ve kullanım alanları ile ilgili etkileyici örnekleme ve deneysel çalışmalarda konunun öğrenciler tarafından daha iyi algılanmasına

yardımcı olabilir. Ayrıca yapılan diğer uygulamalı çalışmalar sırasında da renk ile hatırlatma ve tekrarlamalara da gidilebilir. Rengin yalnızca okulda ders ile ilgili bir konudan ziyade güncel hayattaki yeri, kullanım alanları, insanlar üzerindeki etkileri ve tercih şekil ile sonuçları gibi konularda yapılacak örnekleme, gözlem ve değerlendirmelerde öğrenilmesinde etkili olabilirler (Akyıldız, 2006, s.80).

Rengin öğretiminde Kolaj (yırtma yapıştırma) da önemli bir tekniktir. Her yerde ve her zaman bolca bulunabilecek renkli-renksiz kağıtlar, hem ucuz hem de doğrudan doğruya kullanma olanağı verir. Her tür ambalaj, paket, afiş, gazete, dergi, kese kağıtları, duvar kağıtları, renk katalogları, matbaa artıkları toplanarak biriktirmeli ve öğrenciler kendi aralarında değiştirdikleri kağıtlarla koleksiyonlarını zenginleştirmelidirler. Renkli kağıtlarla çalışmaların birçok yararı vardır. İstediği rengi ve tonu elde edememe olasılığı yüksek olan boya karıştırmaktan öğrenciyi kurtararak, öğrencinin sürekli aktif olması sağlanır ve ilgisi dağılmaz. Aynı rengi, tonu, dokuyu tekrar kullanma olanağı verdiğinden, istenmeyen ya da beklenmeyen değişiklikleri engeller. Ayrıca kompozisyon deneme olanağı için daha uygundur. Değiştirilmek istenen bir rengin kaldırılıp yerine başkasını koyma, renk ilişkilerini ayarlama, sürekli deneme olanağına sahip kağıt çalışmaları; tüm öğrencilerin keyifle çalışmasını sağlar (Gençaydın, 1993, s.46).

Renklere karşı ilgi, renkler karşısında coşku çocukluk hayatının en yüksek ve temel zevklerinden biri olduğu için öğretmen; eline geçen her fırsatta, çocuğun renk zevkini geliştirmeye çalışmalıdır. Çocuklara verilen renkli ve resimli kitaplar onların zevkini geliştirecek özellikte seçilmeli, sınıf duvarlarını az fakat zevkli resimlerle süslemeli, resimleri tabloları ara sıra değiştirmelidir. Renkler ve şekiller üzerinde basit izahlar istemelidir; çocukları resim galerisine sergiye götürmeli, iyi kopya edilmiş röprodüksiyonları göstermelidir. Öğretmen, eser olarak ilk zamanlar da Minyatürler, Yunan Vazoları, Mısır Resimleri ve buna benzer sade resimler (Van Gogh) göstermelidir. Bu resimler onların karakterine çok uygundur. Daha ileri sınıflarda Rembrandt, Rubens, Leonardo da Vinci'den tablolar gösterip hatta bazılarının analizi istemelidir (Gökaydın, 1990, s.29). Çocuğun yaşadığı bu eğitim süreci; yetişkinlik döneminde, profesyonel hayatta, özel yaşantısında her zaman kullanabileceği bilgileri, çocuğun kazanmasını sağlar. Bireyler sanatla profesyonel olarak ilgilenmeseler dahi, iyi bir sanat izleyicisi olabilirler.

2.5. Problem

Sanat eğitiminin temel amaçlarından biri, çocuğun kişilik gelişimdeki özel alan ilgilerini ve bireysel farklılıklardan kaynaklanan yetenekleri ortaya çıkarmaktır. Sanat eğitiminde sanatsal çalışmalar ve atölye ortamındaki uygulamalar eksiksiz yerine getirilmelidir. Sanatsal ortamlardan çocuk ayrı tutulmamalı, sanat eğitimi önce kuramsal sonra da teknik ve uygulamalı olarak çocuğa kazandırılmalıdır.

Cumhuriyetten bu yana sanat eğitimi; çocuğu ve estetik kavramını temel almaktadır. Cumhuriyetin onuncu yılında sanat eğitimi için şöyle denilmektedir: “Bugünkü pedagojik görüşlere göre resim, insana doğanın verdiği bir anlatım aracıdır”. Bu aracı bir çeşit dil gibi kullanma yetisini, olanaklar elverdiğince yükseltmek; eğitimin bir gereğidir. Bu doğrultuda Cumhuriyet dönemi programlarında, çocuğun yaratıcı yeteneğinin geliştirilmesine önem verilmiştir(Telli, 1990, s.3).

Günümüzde de Milli Eğitim Bakanlığı'nın Görsel Sanatlar Dersi Müfredatı'nda da yer aldığı üzere; çocuğun yaratıcılığının gelişmesiyle estetik algı kazanması ve yaptığı çalışmaları kuramsal bilgi ile harmanlayarak özgün tasarımlar ortaya koyması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ilköğretimde estetik alanın uygulama sürecinde yer alan renk öğretim yöntemleri incelenmiş; öğrenci çalışmaları da görsel veriler olarak konu ile ilişkilendirilmiştir.

2.6. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretimde estetik alanın uygulama sürecinde yer alan renk öğretim yöntemlerinin, kuramsal ve uygulamalı aşamalarda incelenmesi ve belirlenmesidir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sanat nedir?
- Sanat eğitimi ve sanat eğitiminin önemi nedir?
- Sanat eğitiminde estetiğin yeri nedir?
- Sanat eğitiminde estetik algının kazandırılma süreci nasıl gelişir?
- Sanat eğitiminde estetik algının kazandırılma sürecinde önemli bir yeri olan “renk” nedir?

- Sanat eğitiminde Görsel Tasarım Öğelerinden biri olan rengin, öğretim yöntemleri nelerdir?
- İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi'nde rengin öğrenciye kazandırılma sürecinin, Görsel Sanatlar Dersi Programı'ndaki yeri nedir?
- İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi'nde rengin öğrenciye kazandırılma sürecinin programdaki önemi nedir?
- Estetik algı kazanabilen ve renk bilgisini teorik anlamda kavrayan öğrencilerin; uygulama sonuçlarındaki değişimler nelerdir?

2.7. Önem

Bu araştırma ile elde edilecek olan verilerin;

- Sanat eğitiminin, toplumun gelişmesinde ve çağdaşlaşmasındaki öneminden dolayı, toplumu bu alanla ilgili bilinçlendireceği,
- Sanat eğitimcilerinin başvurabilecekleri bir kaynak olacağı,
- Sanat eğitimcisinin kendini ve öğrencilerini değerlendirmede, elde edilen araştırma yeterliliklerinden yararlanabileceği,
- Sanatın çok yönlü, değişen ve yinelenen bir dal olmasından dolayı, yeni tartışma olanakları yaratacağı,
- Elde edilen veriler paralelinde sanatın; toplumsal yapı, coğrafi konum, ekonomik durum farklılıklarına rağmen, ortak değerlerle insan duygularını pozitif anlamda etkilediğinin ve çevreyi algılama sürecindeki öneminin vurgulanması açısından, araştırma önem taşımaktadır.

2.8. Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları şunlardır:

- Araştırmanın temel konusu olan görsel tasarım öğelerinden rengin, öğrenciye estetik algı kazandırmada önemli bir etken olduğu,
- Araştırmada kullanılan kuramsal bilgilerin, sahipleri olan uzmanların, eğitimcilerin ve bilim insanlarının, araştırmayı doğru değerlendirebileceği,
- Araştırmada örnek olarak kullanılan tüm öğrenci ürünlerinin, öğrenciye kazandırılması amaçlanan davranışları açıkça gösterdiği,

- Araştırma sürecince öğrencilerin samimi ve gerçekçi davrandığı,
- Öğrencilerle araştırma doğrultusunda yapılan uygulama sonuçlarının; genel bir değerlendirme yapabilme açısından yeterli olduğu varsayılmıştır.

2.9. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- Araştırma 2008–2009 eğitim öğretim yılında Ardahan İli Damal İlçesi Süleyman Demirel İlköğretim Okulu öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma 2008–2009 yılı M.E.B. İlköğretim Okulları Sanat Eğitimi Programı ile sınırlıdır.
- Araştırma, bölgedeki var olan sosyo-ekonomik durum ve çevre koşullarıyla sınırlıdır.

2.10. Tanımlar

ADAPTASYON

:Uyum; gözün koyu açık, renk, ayrıntı görme, renk farklılıklarını seçebilme uyumu.

AKROMATİK RENK

:Renksizlik; siyah, beyaz ve grilerden oluşan koyu açık; ışık yansıtıcılık miktarına bağlı niceliksel özellikler.

ANALOG ARMONİLER

:(Uyumlar) Bir grup farklı koyuluk ve farklı canlılıkta, ilişkili renklerin uyumu; renk çemberinde belirli bir kısımda toplanan renklerden oluşur.

ANA RENKLER

:Pratik olarak, karışım yolu ile elde edilemeyen renklere denir. Kendileri karışarak, ara renkleri meydana getirirler. Çeşitli kuramlara göre iki, üç, dört, beş, sekiz ana renk miktarlarından söz edildi ise de, en akla yakın ve kullanılabilir olanı üç ana renk kuramıdır. Boya renginde sarı, kırmızı, mavi

ışık renginde magenta, cyan ve yeşildir (Temizsoylu, 1990, s.34).

BALANS(DENGE)

:Renk kullanımında renklerin doygunluk, koyu-açık, renk türleri bakımından bütünü oluştururken, yüzeysel dağılımları.

BEZOLD ETKİSİ

:Renklerin siyah ve beyazla farklılaşması.

ÇIKARIMSAL RENK KARIŞIMI

:Boya renginde renklerin birleşerek renksizliği, kuramsal olarak siyahı oluştururlar. Bunun nedeni şöyle açıklanabilir: Her renk kendisinden farklı diğer renkleri yuttuğu için diğer renklerin de karışmaları ile yansıyan rengi yok edecektir.

DEFORMASYON

:Resimde bir konu veya biçiminin, aslı aynı kalarak, değiştirilmesi, farklılaştırılması (Temizsoylu, 1990, s.25).

DEGRADE

:Düzenli, dereceli farklılaşma (Koyu, açık ve renkten renge geçişlerde) (Temizsoylu, 1990, s.25).

DEĞER (VALUE)

:Işık ve yüzeylerin koyu- açık miktarları, görünümün niceliksel yönü. Nesnelerin biçimsel tanınmasında önemlidir. Görsel algılamada ilk önce algılanan özellik koyu- açık farklılıktır. Renk ise daha sonra algılanır. Koyu- açık değer farklılığı arttığı oranda, renksel algılama ve etkilenmeler azalır veya fark edilmez (Temizsoylu, 1990, s.25).

DİZAYN

:Tasarım (Temizsoylu, 1990, s.25).

DOĞAL GRI

:Karşıt (tamamlayıcı) boya renklerinin, birbirine karışması ile meydana gelen gridir. Siyah ve beyaz karışımı ile oluşan grilerden daha canlıdır. Renksel etkilenmelerden, daha çok etkilenirler.

DOYGUNLUK

:Renklerin canlılık ve saflıkları. En doygun hallerinde kromayı meydana getirirler (Ana renkler ve onların saf halde karışımları ile). Bu halleri ile en fazla çevrelerini ve renkleri etkilerler. En çok etkilemelerde, koyu- açık farklılıklarının azaldığı zamanlar olur (Temizsoylu, 1990, s.35).

EĞİTİM

:Bireyin davranışında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirmesi süreci (Demirel, 2002, s. 256).

EĞİTİM PROGRAMI

:Bir eğitim kurumunun veya sosyal çevrenin bireylerin yaşantılarını düzenlemek ve zenginleştirmek için yürüttüğü tüm etkinlikler (Varış, 1996, s. 13).

ELEKTROMANYETİK SPEKTRUM

:Işık kuramında, ışık ışını moleküllerinin, elektromanyetik titreşimlerine denir. Farklı dalga boyundaki titreşimler, farklı renkleri oluştururlar.

ENFRA- RUJ IŞINLAR

:”Kızıl ötesi ışınlar”. Kırmızı renkli ışıklardan daha kısa dalga boyunda olan ışıklardır. Bu ışıklar, ancak özel aygıtlarla bakıldığında seçilebilir; fotoğrafçılıkta kullanılır.

ESTETİK EĞİTİMİ

:Güzellik duygusunu kazandırmaya yönelik olarak verilen eğitim.

ETKİNLİK

:Çalışmalar esnasında yapılan faaliyetlerin tümü.

FİLM RENKLERİ

:Tabaka halinde, ince saydam yüzey boya renkleri.

FOKAL RENK

:İnsan bakışını genellikle, ışıklı ve canlı renklere çevirir ve böyle alanlara dikkatini verir. Bu nedenle görülmesi ve dikkat çekilmesi istenen yerler, çevresi ile daha açık-koyu kontrastlığı içinde ve canlı renklerle renklendirilir.

FON

:Nesnelerin buldukları yer (çoğu kez arkada olan anlamında kullanılır) (Temizsoylu, 1990, s.26).

FOVEA

:Göz merceğinin karşısına düşen bölgede ve retinanın üzerinde yer alan koni renk hücrelerinin oluşturduğu bölge. En çok renk algılayan kısım.

GERÇEK KARŞITLIK

:İki renk, ışıkta birleşerek beyazı, boyada birleşerek siyahı (veya griyi) meydana getiriyorsa bu renkler gerçek karşıttırlar. Bir ana renk, diğer iki ana renk karışımından oluşan ara rengin karşıtıdır (Örneğin: Kırmızı, yeşilin yani mavi ve sarı karışımının boya rengindeki karşıtlığıdır).

GÖKKUŞAĞI

:Güneş ışığının, yağmur damlasının prizmatik etkisi ile kırılarak, kendisini oluşturan renklere ayrılması sonucu ortaya çıkan renkli kuşak (solar spektrum) (Temizsoylu, 1990, s.36).

GÖRME MERKEZİ

:Retinanın tam merkezinde ve göz merceğinin tam karşısına gelen yer.

GÖZ MERCEĞİ

:Işık göz bebeğinden geçtikten sonra, göz merceğine gelir. Göz merceği kendi kaslarının basılıp gevşemesi ile baktığı görüntünün, retina üzerine düşmesini sağlar. Böylece, renkler net ve tek tek görülür. Net görme olmadığı zaman, renkler daha yumuşak ve birbirlerine karışmış olarak görülecektir.

GÖRSEL ALGI

:Çevrenin, yüzeylerin ışığa bağlı algılanılması, tanınması.

GÖRÜLEN SPEKTRUM

:Görülebilir renk dizisi. Beyaz ışıktaki dalga boyu, en kısa kırmızı ile en uzun mor ve arasındaki renkler.

GÜNLÜK PLAN

:O gün işlenecek konunun içeriğinin yer aldığı ayrıntı içeren plan.

IŞIK-GÖLGE

:Üç boyutlu cisimlerde ya da üç boyutlu görünüm veren yüzeylerde, ışığın yeğinlik farklılığıdır (Temizsoylu, 1990, s.49).

İÇERİK

:Programın hedefleri doğrultusunda seçilmiş konular bütünlüğü.

İDEAL

:Düzeltilmiş, iyi hale getirilmiş.

İLGİ MERKEZİ

:Resimde konuya bağlı bazı kısımların daha çok görünmesi için renk ve figür bakımından etkili olan kısım.

İMAJ

:Bir şeyin benzeri veya görüntüsü.

İMGE

:Yaşantılarda algılardan yola çıkarak, varlığı duyumsanan nesnenin, uyarı yok olduktan sonra varmış gibi beyinde oluşan görüntüsüne, imge denir.

İRİS

:Göz bebeğinin etrafında, gelen ışık şiddetine göre, göz bebeğinin büyüüp küçülmesi, göze belirli miktar ışık girmesini sağlayarak ilk uyumu yapar. Çünkü özellikle renkli görmeyi sağlayan koni hücreler, yoğun ışıkta ve karanlıkta işlev yapmazlar veya renksel yanılgılara neden olurlar. İris, ancak belirli oranda ışık farklılaşmasına engel olabilir.

KAMUFLAJ

:Gizleme, çevre ile renk, biçim ve koyu-açık bakımından bütünleme; sanat eserinde zamanla görülür hale gelmek.

KIRIK RENKLER

:Renkler başka renkler veya grilerle karıştırıldıklarında, renksel türlerinde veya doygunluklarında meydana gelen değişimlerdir.

KOMPLEMANTER

:Tamamlayıcı.

KOMPOZİSYON

:Düzenleme (Temizsoylu, 1990, s.28).

KONTUR

:Bir şeklin dış çevresini oluşturan, ana çizgilerdir, bir desenin ana hatlarıdır. Desenin en basit en yalın biçimde ifade etme çabalarıdır (Harrison, 1996, s.41).

KONTRAST

:Zıt, karşıt (Temizsoylu, 1990, s.28).

KOPYA

:Bir görüntüyü aynen aktarmak (Espri Kopyası: Aynen kopya etmek değil, o görüntüden edinilen izlenimi aktarmak) (Temizsoylu, 1990, s.29).

KOYU-AÇIK KONTRASTI

:İnsan gözü, nesneden gelen ışık miktarından öncelikle etkilenir. Sonra renksel etkilenme başlar. Görsel alanda, ışıklı yüzey farklılıkları ne kadar fazla olursa, etkilenme o kadar kuvvetli olur. Göz önce aydınlık alanları, sonra koyu alanları bir arada görme eğilimi gösterir. Bu ise, yüzeyde hareketlenmeyi yapar (Temizsoylu, 1990, s.29).

KROMA (CHROMA)

:Renklilik; renklerin canlılık dereceleri; kuvvetli, doygun renk veya bir rengin saf olma hali.

LEKE

:Çevresinden bütün olarak farklılaşan, renk ve koyu- açık parçalar (Temizsoylu, 1990, s.29).

LİNOLYUM

:Kazılarak elde edilen negatif ve pozitif alanların, mürekkeplenip basılmasıyla elde edilen resim (Temizsoylu, 1990, s.29).

LOKAL RENK, LOKAL TON

:Her nesnenin kendi değişmez renk ve koyu-açığının, resimde nesnelere arasında farklılık oluşturacak türde uygulanması.

MAXWELL ÜÇGENİ

:Üçgenin köşelerinde, üç ana rengin olduğu şemadır. Üçgenin kenarları doygun renk geçişlerini oluşturur. Üçgenin merkezine doğru renkler zayıflar ve beyaza varır.

MODLE	:Koyu, açık yardımıyla resimde hacmi göstermek (Temizsoylu, 1990, s.30).
MODÜLASYON	:Resimde, renklerin sıcak-soğuk farklılaşmalarıyla nesnenin hacmini göstermek (Temizsoylu, 1990, s.30).
MONOKROMİ	:Tek renklilik. Bir rengin, tür değiştirmeden koyulup açılması veya grileşmesi.
MONOKROM RESİM	:Tek rengin koyu ve açığı ile yapılan resim (Temizsoylu, 1990, s.30).
MONOKROM UYUM	:Renk düzenlenmesinin, yalnızca bir rengin koyusu ve açığından oluşması. Bu düzenlemede, renksel etkileşim sonucu farklılaşım oluşmaz.
MOTİF	:İki boyutlu biçimsel bütün. Çoğu kez tekrar amacıyla kullanılır (Temizsoylu, 1990, s.30).
ON İKİ RENKLİ RENK ÇEMBERİ	:Ana renkler, ara renkler ve onların geçiş renklerinden oluşan renk çemberi.
ORAN	:Çizilmesi düşünülen modelin bölümleri ile bütünü arasındaki anlamlı ilişkilerdir. Modelin parçalarını ve bu parçaların bütüne olan ilişkilerinin- boyutlarının, doğru gözlenip betimleme becerisidir (Becer, 1997, s. 68).
PARLAKLIK- IŞIKLILIK	:Renklerin en doygun (canlı) oldukları zaman, her birinin farklı koyulukları vardır. Bu nedenle, bazı renkler diğerlerinden daha açık olduklarında,

daha ışıklı ve canlı görünürler (Temizsoylu, 1990, s.37).

PASAJ

:İki ayrı renk veya kütle arasında, geçişli bir bütünleşme (Temizsoylu, 1990, s.31).

PASTEL (Renk Anlamında)

:Renkte yumuşak etki.

PASTEL RENKLER

:Boya renklerinin, gri veya beyaz renkle yumuşatılmış halleri. Bu renkler çevrelerini fazla etkileyemez, canlı renklerden etkilenirler ve renkleri değişmiş görünür. Işık renginin içine beyaz ışık katıldığı zaman ortaya çıkan yumuşama, pastel etkidir.

PLASTİK

:Bir maddenin taşıyabileceği, kolayca üç boyutlu biçim verebilme niteliğidir (Sözen ve Tanyeli, 1986, s.192).

PLASTİK SANATLAR

:Resim, Heykel ve Mimari Sanatları; üç boyutlu anlamları olan sanatlar (Türkdoğan, 1981, s.131).

POLİKROM

:Çok renkli.

PROPORSİYON

:Orantı, parçalar arasındaki ilişkiler (Temizsoylu, 1990, s.31).

RENGİN FİZYOLOJİK ETKİSİ

:Gelen ışığın, gözde ve göz sinirlerinde oluşturduğu değişimler. Bu değişimlerin, insan beynindeki psikolojik etkilenmeye kadar olan etkilenme zinciri.

RENK ALGILAMASI

:Gözümüz aracılığı ile gelen ışığın, elektromanyetik dalga boyuna göre beynimizde

oluşan duyumdur. Algılama; ışığın fiziksel, göz ve sinirlerin fizyolojik, bizim psikolojik yapımıza göre oluşur.

RENK ÇEMBERİ

:Kromatik bakımdan doygun bütün renklerin, devamlı bir geçiş halinde bir çember oluşturması.

RENK DİSKİ

:Işık renkleri karışımlarını izlemeye yarayan, merkezi etrafında döndürüldüğünde, üstündeki renkleri birbiriyle karışmış olarak gösteren aygıt.

RENK DUYGUSU

:Görsel algılamanın, yüzeysel görünümünün niteliğinden etkilenmesi ve insan psikolojisini etkilemesi.

RENK GÖRMEK

:Nesnelerin belli dalga boyunda yansıttıkları ışınların, gözdeki ağ tabakada, niteliklerine göre, oluşturdukları kimyasal değişimin, sinirler vasıtasıyla beyne iletilmesiyle meydana gelen duyum (Renkli görmek, retinadaki fareanın çevresindeki koni hücrelerdeki etkilenme sonucu oluşur) (Temizsoylu, 1990, s.38).

RENK KÜRESİ

:Munsell'in beş renk (kırmızı, sarı, yeşil, mavi, mor) sisteminde, beyaz-siyah ve renklerin birbirlerine geçişleri, renkli parçaların oluşturduğu plakaların, yan yana gelmesi ile ortaya çıkan bir küresel anlatımdır.

RENK ÖLÇÜMÜ

:Renklerin ne tür olduğunun ölçümü; bir rengin kromatik bakımdan doygunluk ve ışıklılığının sayısal karşılığını vermek.

RENK PSİKOLOJİSİ

:Renksel algılamada, fizik ve fizyolojik etkenlerden başka, gerekli olan insan faktörüdür. Renk, dış dünyanın koyu- açık ve biçimsel özelliklerinden çok daha fazla, bizim duygusal yönümüzü etkiler. Renk, bu bakımdan nesnel oluşumun niteliksel yönünü oluşturur.

RENK RİTMİ

:Renksel bir düzenlemede, etki zenginliği bakımından renkler, türleri, koyulukları, biçimsel tür, büyüklük v.b. gibi özellikleri ile farklılaştırarak uyum oluştururlar.

RENK TÜRÜ

:Bizde renklilik duygusu uyandıran ışıksal veya yüzeysel nitelik. Bunların farklılıkları türlerini oluşturur.

RENK UYUMU

:Sanatçının titiz, hassas ve dikkatli, sanatsal bakımdan ayırıştırma görüşünde tatmin uyandıran renk dizisinden oluşan düzendir.

RENK ÜÇGENİ

:Goethe'nin, iki boyutlu renk sisteminde, üçgenin uçları üç ana rengi oluşturur. Kenarlarda ise, bir ana renkten diğerine renksel geçiş vardır (Temizsoylu, 1990, s.39).

RENK YOĞUNLUĞU

:Kelime karşılığı kesin bir anlam taşımaya da, renk şiddeti, renk doygunluğu, renk saflığı, rengin kroması anlamlarına gelir.

RENK IŞIKLIKLARI

:Bütün renkler, en doygun oldukları hallerde belli açıklığa sahiptirler. Renklerin ışıklılıkları; mordan başlayarak, mavi, kırmızı, yeşil, turuncu, sarıya doğru artar. Bunun sonucunda, sarı canlı halde iken, ışıklılığı ile etken olur.

RENKLENDİRİCİLER

:Saydam yüzeyden geçerek veya yansiyarak göze gelen ışığı değiştiren veya farklılaştıranlardır. Boyalar, mürekkepler, pigmentler bu bakımdan renk değil, renklendiricidirler.

RENKLİ IŞIK

:Güneş ışığının kırılmasıyla oluşan tayfta bulunan, renkli ışık ışınları ve bunların renksiz bir yüzeye çarptıkları zaman oluşan renkli görünümleri.

RENKLİ IŞIKLANDIRMA

:Beyaz ışık altında, yüzey renklerini kendi renklerinde görürken; renkli ışıkla ışıklandırıldığı zaman, renklerin, renkli ışığa doğru değiştiğini görürüz. Aynı renkli yüzeyler, daha ışıklı zıt renkli yüzeyler, ışısız diğer renklere sahip yüzeylerse; ışık rengi ile renklenmiş olarak görülürler (Temizsoylu, 1990, s.40).

RESİM

:İki boyutlu yüzeylerde çizgi, renk ve leke gibi tasarım öğeleriyle oluşturulan estetik düzen.

RİTM

:Değişir bir tür tekrara dayanan, uyum ya da sistematik bütün (Temizsoylu, 1990, s.32).

SANAT

:İnsanla nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişki (Türkdoğan, 1981, s.3). Sanatçının kendini anlatma çabası (Read, 1974, s.18).

SANAT EĞİTİMİ

:Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini kendine konu alan, kuramsal ve uygulamalı çalışmaları bir arada yürüten, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimidir (San, 1983, s.137).

SANATSAL YARATMA

:Kavram, duygu ve imgelemi içine alan bir yaratıcı arama, araştırma ve bulma süresinin algıdan doğmuş; duyum ve duygularla çağrışmış, etkili bir mecazın doğuşu (San, 1985, s.23).

SEKİZ ANA RENK KURAMI

:Oswald'un kuramında, renk çemberini sarı, turuncu, kırmızı ve mordan başka iki tür mavi ve iki tür yeşil oluşturur. Her renk tekrar, üçer renge bölünerek yirmi dört renkli diziyi oluşturur.

SICAK- SOĞUK RENKLER

:Sıcak renkler, (kırmızı, turuncu, sarı) dalga boylarının kısalıkları ve titreşim sayılarının yüksek olması nedeni ile daha canlı görünür ve diğer renkleri için, daha yakındaymış gibi izlenim yaratırlar. Soğuk renklerse (yeşil, mavi, mor) sıcak renklerin tam tersi özelliklere sahiptir ve ona göre etki oluştururlar. Altı renkten, turuncu en sıcak, mavi ise en soğuk görünümündedir (Temizsoylu, 1990, s.41).

SİMETRİ

:Bir görüntünün, bir başka işaret veya görüntüye göre tekrarı (Temizsoylu, 1990, s.33).

SOLAR SPEKTRUM

:Güneş ışığı spektrumu (renkleri), Newton'un gün ışığını prizmadan geçirerek, kırılma ile elde ettiği saf, kromatik ışık renkleri.

SOYUT RENK ALGISI

:1.Göz kaslarına yapılan basınç sonucu oluşan renkli lekeler. 2.Renksele etkileşimler sonucu ortaya çıkan, farklı renkli görüş.

TAMAMLAYICI RENKLER

:Karıştıkları zaman renksizleşen, boya renkleri birbirinin tamamlayıcısıdır. Bunun nedeni karışım

sırasında tüm kromatik renklerin birbirine karışmış olmasıdır. Örneğin; kırmızıya tamamlayıcısı yeşil karıştığında, yeşili oluşturan mavi ve sarı katılıyor demektir. Bu da üç ana renk karışımı anlamına gelmektedir (Temizsoylu, 1990, s.41).

TON

:Renkte koyu, açık ve gri katılmasıyla elde edilen farklılıklar ve derecelenmeleri (Demi Ton: Yarım ton. Ton Resmi: Daha çok açık, koyuya dayanan resim) (Temizsoylu, 1990, s.33).

TON VE RENK

:Ton hakkında farklı tanımlamalar yapılmıştır. Rengin koyu- açığı, bir rengin türü veya tonlama halinde, renkten renge veya rengin koyudan açığa geçişini anlatmak için kullanılmıştır. Ancak getirilebilecek en doğru tanım; boya renginde renk türü, koyu- açığı yanında rengin, grilerle karışarak ortaya çıkan farklı renk türüdür diyebiliriz (bir bakımdan renklerin pastelleşmesi).

TOPLUMSAL RENK KARIŞIMI

:Işık renklerinin bütün türleri, aynı alana düştükleri zaman birbirleriyle karışarak, kendilerini oluşturan beyaz ışığa dönüşürler (Temizsoylu, 1990, s.42).

TRİKROMAT

:Üç renk sistemi; bütün renklerin, üç ana renkten oluştuğu görüşü.

UYUM – BÜTÜNLÜK

:Sanat eserinin, plastik ve estetik bakımdan sahip olması gereken dinamik birlik (Temizsoylu, 1990, s.34).

VALÖR

:Değer veya koyu-açık derecesi (Temizsoylu, 1990, s.34).

YAKIN RENKLER

:Renk çemberi veya renk üçgeni şemasının belli bir kısmında olan renk grubuna denir. Örneğin: turuncu, kırmızı, mor veya kırmızı, mor veya kırmızı, mor, mavi gibi (Temizsoylu, 1990, s.42).

YAKIN RENK UYUMU

:Yakın renklerin bir araya gelerek oluşturdukları düzene denir. Bu uyumda renkler, birbirlerinin renklerini yitirirler. Ayrılmadan çok bütünleşmeye eğilim gösterirler. Koyu- açık etki daha çok ortaya çıkar (Temizsoylu, 1990, s.43).

YARATICILIK

:Bilinen şeyden yepyeni bir şey çıkarmak, yeni özgün bir bileşime varmak, bir takım sorunlara yeni çözüm yolları bulmak (San, 1985, s.10).

YILLIK PLAN

:Bir öğretimin programını oluşturan öğrenme etkinliklerinin, uygulanması için ayrılan zamanların yer aldığı plan (Demirel, 2002, s.258).

YÜZEY RENGİ

:Nesnelerin, yüzeylerinin görünümünü oluşturan renklerdir. Gelen ışığı yansıtarak, kendini belli eder. Gelen ışıktaki kendi renginden başka renkleri yutarak, geri kalanları yansıtır. Gelen ışık, kendi renginde ise daha ışıklı, karşıt renkte ise ışıksız yani siyah görülür (Temizsoylu, 1990, s.43).

Üçüncü Bölüm

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, kullanılan bulgular ile bulguların toplanma süreci, toplanan bulguların değerlendirilmesi ve değerlendirmelerden çıkan sonuçlar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modeli ve tarama modeline dayalı öğrenci portfolyoları kapsamında veri toplama sürecinden oluşmuştur. Veri toplama süreci öncesi, araştırma örneklemini oluşturan ilköğretim öğrencilerinin, renk konusundaki yeterliliklerine ilişkin ölçütler; araştırmacı tarafından belirlenmiş ve bu ölçütlerin yapı ve kapsam geçerliği için 3 alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra, ölçütlere son şekil verilmiş ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Portfolyolara dayalı verilerin toplanmasında, her portfolyo için odak grup görüşmesi yöntemi kullanılmıştır. Odak grup görüşmeleri, grupların, alt grupların kendilerinin de bilinçli, yarı bilinçli veya bilinçsiz oldukları psikolojik ve sosyo-kültürel özellikler ve yaptıkları uygulamalar hakkında bilgi almayı, davranışları ve bu davranışların arkasındaki nedenleri öğrenmeyi amaçlayan niteliksel bir yöntemdir. Odak grup tartışmalarının amacı, belirlenen bir konu hakkında katılımcıların bakış açılarına, yaşantılarına, deneyimlerine, eğilimlerine, fikirlerine, duygularına, tutum ve alışkanlıklarına dair derinlemesine ve çok boyutlu nitel bilgi edinmektir. (Budak, 2006, s.1-2). Bu çalışmada; odak grup görüşmesi, araştırmacının yönteminde belirlenen ölçütler kapsamında portfolyoların değerlendirilmesini içermektedir. Bu görüşme için iki uzman ve araştırmacı bir araya gelip, karşılıklı değerlendirmeler yapmıştır. Bu değerlendirmenin sonucunda ve toplanan verilerin ışığında; Görsel Sanatlar Eğitimi'nin, öğretim alanlarından biri olan ve estetik alanın içinde yer alan rengin, ilköğretim okullarındaki öğretimde olması gereken şekli betimlenmeye çalışılmıştır. Bireye kazandırılan estetik algı paralelinde, görsel tasarım öğelerinin (bunların içinde en geniş

kapsamıyla yer alan rengin), nasıl kazandırılmış olduğu ve çocuğun ne kadar algıladığı; çalışmalardan oluşturulan portfolyolar ile portfolyolardan alınan örneklerin, uzman görüşlerinden yararlanılarak değerlendirilmesiyle gözlemlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren

Araştırma evrenini; araştırma içeriğini oluşturabilecek olan tüm yazılı, basılı, sözlü ve görsel kaynaklar oluşturmaktadır. Ayrıca konuları destekleyici, kişilerin eser örnekleri ve çalışmalarda araştırma evreni içinde yer almaktadır. Araştırmada, Ardahan İli Damal İlçesi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu'nda 2008-2009 eğitim-öğretim süresince yapılan uygulamalar ve bu uygulamaları gerçekleştiren öğrencilerde çalışmalarını yer almaktadır.

3.3. Örneklem

Araştırma için, örneklem kümesi oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleme, Ardahan İli Damal İlçesi'nde bulunan, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu'ndaki; 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı boyunca Görsel Sanatlar Dersi Müfredatı paralelinde yapmış oldukları resimlerden oluşmaktadır. Her yaş düzeyi, kendi içinde onar kişi şeklinde gruplandırılmıştır. Her gruptaki öğrenciden de, sene başında ve sonunda yapmış olduğu çalışmalardan portfolyolar oluşturulmuş; bu portfolyolardan da ikişer resim örneği alınmıştır. Örneklem de; 6. sınıf öğrencilerinden 10 kişi, 7. sınıf öğrencilerinden 10 kişi, 8. sınıf öğrencilerinden 10 kişi ile oluşturulmuş 30 kişilik grup ve bu grubu oluşturan öğrencilerden ikişer çalışma alınarak oluşturulmuş 60 adet çalışma örneği yer almaktadır.

KÜME	SINIFLAR	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	ÖRNEKLEMİ OLUŞTURACAK ÖĞRENCİ SAYISI	ÖRNEKLEMİ OLUŞTURACAK RESİM SAYISI
Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu	6. Sınıf	75	10	20
	7. Sınıf	77	10	20
	8. Sınıf	55	10	20
	TOPLAM	207	30	60

3.4. Veriler Ve Toplanması

Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında sırasıyla; alan yazın taraması, örnek büyüklüğünün belirlenmesi, örneklem grubunun takibi, öğrenci resimlerinin seçilmesi yolları izlenilmiştir.

3.4.1. Alan Yazın Taraması

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır ve araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Araştırmanı birinci aşamasını genel tarama modeli oluşturmaktadır. Bu bölümde sanat, eğitim, görsel sanatlar dersi, sanatta estetik algının kazandırılması, çocuk resminin gelişim aşamaları, ışık ve görme, görsel tasarım ilke ve öğeleri, renk algılama, rengin özellikleri ve ilköğretimde renk öğretim yöntemlerine yer verilmiştir. Araştırmanın birinci aşamasında, öğrencilere ilköğretim düzeyinde estetik yeterliklerin kazandırılmasındaki, tasarım öğelerinden rengin önemi ve etkisi üzerinde özellikle durulmuştur.

3.4.2. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi

Araştırmanın örnek büyüklüğü yani evreni; Ardahan İli Damal İlçesi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu 6.7.8. sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir. 6. sınıflardan 10 öğrenci, 7. sınıflardan 10 öğrenci ve 8. sınıflardan 10 öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrenci kullanılmıştır. Örneklemin oluşturulduğu okulun, Türkiye'nin kuzeydoğusunda; iklim koşullarının çok sert yaşandığı ve nüfusun az olduğu bir bölgede olmasından dolayı sınıflardaki toplam öğrenci sayısı azdır. Bu nedenle toplam sayı üzerinden, ortalama bir rakam belirlenmiştir.

3.4.3. Örneklem Grubunun Takibi

Örneklem grubunun takip süreci 2008-2009 eğitim-öğretim yılının, başından sonuna kadar geçen zaman dilimini kapsamaktadır. Araştırmanın yapıldığı ilköğretim okulunda, 2008-2009 eğitim-öğretim yılına kadar, görsel sanatlar dersinin branş dışı öğretmenler tarafından işlenmesi, okulda eğitimlerine devam eden öğrencilerin, sistemli bir sanat eğitimi alamamalarına neden olmuştur. Bu nedenle, ek aktivitelerle ve görsel sanatlar dersliğinde çalışma süreleri serbest bırakılarak, süreç desteklenmiştir. Öğrencilerin yaptıkları çalışmaların tamamı arşivlenerek muhafaza edilmiştir.

3.4.4. Öğrenci Resimlerinin Seçilmesi

Öğrenci resimleri, isimleri ve kişilik yapıları dikkate alınmaksızın, rast gele ve yansız olarak seçilmiştir. Seçimlerin yapıldığı süreçte dikkat edilen tek husus, sanatsal gelişim sürecinin yüksek görüldüğü resimlerin seçilmesidir. Resimlerin sıralanmasında ise; sınıf ve yaşları dikkate alınmıştır (küçükten büyüğe). Görsel tasarım öğelerinden biri olan rengin uygulanış şeklinin, uygulamadaki farklılıkların, gelişimlerin ve değişimlerin incelenebilmesi için, seçilen öğrencilerin sene başında ve sene sonunda yapmış olduğu çalışmalarının yer aldığı portfolyolar oluşturulmuştur.

3.5. Verilerin Çözümü Ve Yorumlanması

Ardahan İli Damal İlçesi'nde Süleyman Demirel İlköğretim Okulu'ndaki; 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin; var olan ortamdaki çeşitli nesnelere ve malzemelerden yararlanarak oluşturdukları çalışmalar gözler önüne serilmiştir. Yaptıkları resimlerde ortaya çıkan verilerin, rengin öğretim yöntemlerinde kullanılan tekniklerin, öğrenci üzerindeki etkileri değerlendirilerek; uzman görüşleri alınarak çözümlenmeler yapılmaya çalışılmıştır. Gözlem süresi 2008-2009 eğitim-öğretim yılını kapsamaktadır. Gözlem süresi öncesinde, sanat eğitimini sistemli ve nitelikli bir şekilde alamayan öğrenciler, bu süreçte hızlı bir ilerleme göstermişlerdir.

Bir yıllık süreç içerisinde, her bir öğrencinin sürecin başında ve sonunda yapmış olduğu çalışmalar, karşılaştırma yöntemi ile değerlendirilmiştir. Daha sonra alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanılarak, öğrencilerin rengin estetik kullanımına ilişkin olarak bir yıl boyunca aldıkları eğitim de dikkate alınarak, oluşturulan portfolyoları değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirmeler odak grup görüşmesi yöntemiyle yapılmıştır. İki uzman ve araştırmacıdan oluşan grup, öğrencilerin çalışmalarından oluşan portfolyoların değerlendirmesini yapmıştır. Uzman görüşlerinin alınması sürecinde renk konusunun ilköğretim düzeyinde kullanımına ilişkin yeterlikler belirlenmiş ve bu yeterlikler bağlamında uzman görüşü alınarak; estetik bir değer olarak renk kullanımını gözlemlemek için ölçüt oluşturulmuştur.

Uzmanlar bu envanter listesi bağlamında portfolyoları değerlendirmiş ve görüşlerini bildirmişlerdir. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Görsel Sanatlar Dersi genel ve özel amaçları paralelinde; programda yer alan tüm teknik ve konular, araştırma sürecinde gözlemlenecek verilerin oluşması için temel alınmıştır. Programda yaptırılacaklar ve planlar, araştırma sürecine pozitif katkılar sunmuştur. Programda yer verilen konular ve tekniklerin; renk öğretim yöntemlerinin ve diğer resim öğelerinin öğretimini kolaylaştırması, öğretmene destek olmuştur.

Eğitim-öğretim yılındaki ders saatlerinde oluşturulan çalışmalar haricinde, ek çalışmalar yapılarak araştırma desteklenmiş, veriler artırılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi; rengin doğru kullanımı, görsel tasarım öğelerinin resimde var olması ve öğrencinin ne kadar kavrayabildiğinin dikkate alınmasıyla yapılmıştır. Ayrıca süreç sonundaki değerlendirmelerde, çocuklarda oluşan estetik algının, çocukların çalışmalarında açık olarak görülebilmesi ve rengin estetik görüntüdeki etkisi dikkate alınmıştır.

3.6. Süre Ve Olanaklar

Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılını kapsamaktadır. Araştırma, Ardahan İli Damal İlçesi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu'nun bulunduğu çevre koşullarında gerçekleşmiştir.

Dördüncü Bölüm

BULGULAR VE YORUMLAR

Eğitim sistemi, toplumların devamlılığının sağlanması için sağlıklı bireyler yetiştirmektedir. Bu noktadan hareketle; bu araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre, çocuklar sanat eğitimlerini tamamladıklarında; sosyal gelişimlerini de sağlıklı bir şekilde tamamlarlar. Sanat eğitimi, çocukların estetik algılarını geliştirir; çevreyi tanıyıp algılamalarını en üst seviyeye çıkarır. Sanat eğitiminin bütün bir süreç olduğunu düşünürsek; ilköğretimde sanat eğitimi, bu bütün sürecin ilk aşamalarından biridir. Görsel sanatlar dersi amaçları doğrultusunda kazandırılacak olan eğitim ise; çocuğun duygusal gelişiminin yanı sıra; çocuğa fiziksel ve teknik deneyimde kazandırmaktadır. Renkleri tanımaya ve çalışmalarında uygulamaya başlayan çocuk; aldığı sanat eğitimi ile birlikte estetik bir görüş kazanarak, rengi yorumlamaya; kompozisyonlarında uygun renkler kullanmaya başlar. Bu gelişim sürecine resmin diğer öğeleri de eklenerek, rengin kullanımı bütünlüklü bir hale gelir. Çocuk, resminde kendini ifade etmenin ve yaratıcılığını kullanmanın yanı sıra, edindiği bu deneyimle, sanatsal bir görüş ve kuramsal eğitimin sayesinde teknik bilgi kazanmış olur. Araştırmanın bu bölümünde; öğrencilerin yapmış olduğu resimlerin değerlendirilmesinde yıl içerisindeki gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak; resimlerindeki değişimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çocukların eğitim-öğretim yılının başında ve sonunda yapmış oldukları ve bir yıl boyunca öğretmen tarafından arşivlenmiştir. Arşivlenen bu resimlerle öğrenci portfolyoları oluşturulmuş ve bu resimler uzman görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeyi uzmanlar; resimlerde renk ile ilgili bazı kullanımların var olup olmadığını tespit etmek için değerlendirme formu aracılığı ile gerçekleştirmişlerdir. Formda; ara renklerin kullanımı, ana renklerin kullanımı, zıt renklerin kullanımı, sıcak renklerin kullanımı, soğuk renklerin kullanımı, rengin koyu değeri, rengin açık değeri, renk geçişleri, renk armonisi, armoni (uyum), teknik hakimiyet, açık-orta-koyu değerler şeklinde sıralanan maddelere; resimde 'var' veya 'yok' şeklinde cevaplar vermişler ve tartışarak yorumlamışlardır. Araştırmada etik

nedenlerden dolayı, değerlendirme kapsamındaki odak grup görüşmesine katılan uzmanların isimleri A1 ve A2 olarak verilmiştir. Resimlere ilişkin değerlendirmeler şu şekildedir:

4.1. Altıncı Sınıf Öğrenci Çalışmaları

D. Çaylar, (sene başındaki çalışması) D. Çaylar, (sene sonundaki çalışması)

D. Çaylar, görsel sanatlar dersine olan ilgisi ve yeteneğiyle öğretmenin dikkatini çeken bir öğrencidir. Derste ve okul içerisindeki sosyal hayatında, genelde bireysel olarak hareket edip grup çalışmalarından kaçınmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, D. Çaylar'ın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımı, rengin açık ve koyu değerleri, renk armonisi, armoni ve teknik hakimiyet gözlenememiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin tümü gözlemlenmiştir.

D. Cepkin, (sene başındaki çalışması)

D. Cepkin, (sene sonundaki çalışması)

D. Cepkin'in araştırma sürecinin başında, boyama yapmaktan sıkılan ve tekniğe hakim olamayan bir öğrenci olduğu fark edilmiştir. Kendine güveni çok az olduğu için görsel sanatlar dersine çok fazla ilgili görülmemektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, D. Cepkin'in sene başında yaptığı resimlerde; zıt renkler, rengin açık-koyu değerleri, renk geçişleri, renk armonisi, teknik hakimiyet, armoni ve açık-orta-koyu değerler gözlenememiştir. Sene

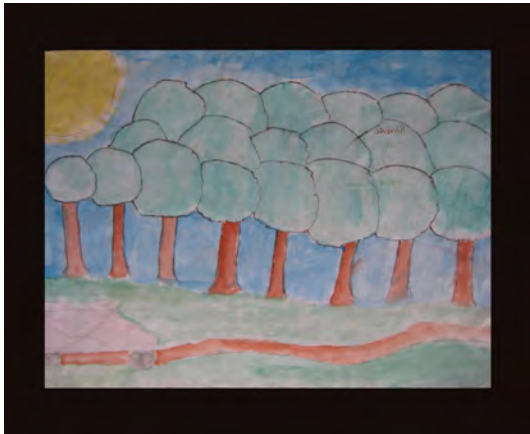
sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin çoğuna hakim olduğu gözlemlenmiştir. Farklı malzeme kullanımıyla estetik görüntünün değişimi, bu gelişim sürecini pozitif olarak etkilemiştir.

C. Peşget, (sene başındaki çalışması)

C. Peşget, (sene sonundaki çalışması)

C. Peşget, araştırmanın başladığı dönemde, yetenekli oluşu ve derse ilgisi ile öğretmenin dikkatini çekmiştir. Bakarak yaptığı çalışmalarda gayet başarılı olup, hayalden çalışmalarda yeterli olamamaktadır. Eğitim-öğretim yılı başında kuru boyalar haricinde başka hiçbir boya kullanmayıp, bu boyalarla gayet silik ve belirsiz çalışmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, C. Peşget'in sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, zıt renklerin sıcak renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin tümü gözlemlenmiştir.

B. Tan, (sene başındaki çalışması)

B. Tan, (sene sonundaki çalışması)

B. Tan, görsel sanatlar dersine ilgili fakat kurgularında, kesinlikle figür ve çoklu obje kullanmayan bir öğrencidir. Genellikle suluboya ile çalışmakta, ancak teknik hakimiyette başarı gösterememektedir. Az renkli ve soluk çalışmalar yapmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, B. Tan'ın sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımına, rengin koyu değerlerine, renk geçişlerine, renk armonisine, armoniye, teknik

hakimiyete ve açık-koyu-orta değerlere yeteri kadar rastlanmadığı belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; farklı malzeme kullanımı ile karışık teknik denemelerin estetik görünümde oluşturduğu pozitif değişim ve renk kullanımındaki yeterlilikler gözlemlenmiştir.

C. Çarbaka, (sene başındaki çalışması)

C. Çarbaka, (sene sonundaki çalışması)

C. Çarbaka görsel sanatlar dersinde yaratıcı fikirler ortaya atabilen, hayal gücü kuvvetli fakat ifadede ve malzeme kullanımında yetersiz bir öğrencidir. Sabırlı ve düzenli bir boyama tekniği vardır ve genellikle kuru boyayı tercih etmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, C. Çarbaka'nın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımı, rengin koyu değeri, renk geçişleri, renk armonisi, armoni, teknik hakimiyet ve açık-orta-koyu değerler gözlemlenmemiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin çoğuna hakim olduğu gözlemlenmiştir.

F. Fidan, (sene başındaki çalışması)

F. Fidan, (sene sonundaki çalışması)

F. Fidan bulunduğu arkadaş grubu içinde gayet aktif olmasına rağmen kendi düşünce ve duyguları ile hareket etmeyip; arkadaş grubunun yaptıklarını taklit etmektedir. Araştırmanın başındaki çalışmalarında az renkli çalışmalar yapıp, düzgün boyamaya çalışmıştır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, F. Fidan'ın sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin, soğuk renklerin kullanımı, rengin açık değerleri, renk geçişleri, renk armonisi, armoni, teknik hakimiyet ve açık-koyu- orta değerler gözlemlenememiştir. Sene boyunca farklı malzemelerle

çalışması ve karışık teknik uygulamaları yaptırılmasının da etkisiyle kazandığı estetik algı ile, sene sonundaki resimlerinde renk kullanımındaki yeterliliklerin tümünün görüldüğü uzmanlar tarafından belirtilmiştir.

N. Önal, (sene başındaki çalışması)

N. Önal, (sene sonundaki çalışması)

N. Önal, boya kullanımının da zayıf ve renk çeşitlerine girmekten kaçınmaktadır. Renkli uygulamalarda ise; karıştırdığı renklerin üstünü kapatarak kullandığı renk tonlarını gizlemektedir. Resimlerinde genelde tek renk hakimdir. Kompozisyon oluşturmada tek bir obje kullanıp, kağıdın tam ortasına büyük olarak yerleştirmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, N. Önal'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, ara renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımına, rengin koyu değerlerine, renk geçişlerine, renk armonisine, armoniye, teknik hakimiyete ve açık-orta-koyu değerlere yeteri kadar rastlanamamıştır. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin tümünün görüldüğü saptanmıştır. Değerlendirme formunda renk ile ilgili gözlemlenmesi gereken özelliklerin haricinde A1 uzman görüşü; N. Önal'ın resimlerindeki değişimle ilgili olarak; “Öğrencinin çizgilerindeki tedirginlik kalmamış, özgüvenli rahat çalışmalar ortaya koymaya başlamış” şeklinde bir ifade bulunmuştur. Öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine en büyük pozitif etkiyi, farklı malzeme kullanımı sağlamıştır. Öğrencilerin renk tonlarını doğru ve etkili kullanmayı başarmalarının yanı sıra, farklı tekniklerde yaşadıkları deneyimler ve bu deneyimlerle elde ettikleri teknik hakimiyet, gelişim süreçlerine destek olmuştur. Öğrencilerin kuru boya ile yapılan çalışmaları bırakıp; pastel boya, sulu boya, guvaş boya, akrilik, kolaj, karışık teknik çalışmaları yapmaları; farklı malzeme kullanımının estetik üzerindeki etkililiğini açıkça gözler önüne sermektedir.

A. Elikan, (sene başındaki çalışması)

A. Elikan, (sene sonundaki çalışması)

A. Elikan, derslerde çok fazla öne çıkmayan, yaptığı çalışmalarda aşırı yavaş hareket edip çabuk sıkılan ve resimlerini çoğunlukla tam olarak bitirmeyen bir öğrencidir. Renk kullanımında ise; gri tonlar tercih etmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, A. Elikan'ın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımına, rengin koyu değerlerine, renk geçişlerine, renk armonisine, armoniye, teknik hakimiyete ve açık-orta-koyu değerlere yeteri kadar rastlanamamıştır. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin tümünün görüldüğü uzmanlar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca A2 uzman görüşünde; "Renklerdeki değişimle birlikte formlarda da düzenlilik ve uyum oluşmuş" ifadesi yer almaktadır.

F. Çaylar, (sene başındaki çalışması)

F. Çaylar, (sene sonundaki çalışması)

F. Çaylar, derslerde aşırı derecede hareketli ve resmini tamamlamak için hızlı hareket ederek; genelde az renkli ve acele boyanmış şekilde resmini bitirmektedir. Resimde fazla obje kullanmamaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, F. Çaylar'ın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin kullanımına, rengin koyu değerlerine, renk geçişlerine, renk armonisine, armoniye, teknik hakimiyete ve açık-orta-koyu değerlere rastlanamamıştır. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin çoğunun gözlemlendiği uzmanlar tarafından belirtilmiştir.

O Karaman, (sene başındaki çalışması)

O. Karaman, (sene sonundaki çalışması)

O. Karaman derse olan ilgisi ve öğretmenin anlattıklarını hemen kavramasıyla kendini fark ettirmiştir. Ancak rengin tonlarını kullanmayıp, genelde üç ana rengi gri tonlarla birlikte kullanmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, O. Karaman'ın sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki yeterliliklerin çoğu gözlemlenmiştir. Ayrıca A1 uzman görüşünde; "Renklerin nötr etkilerle kullanımı, yerini canlı renklere bırakmış, tesadüfen yakaladığı etkileri planlayarak oluşturmuş" ifadesi de eklenmiştir.

4.2. Yedinci Sınıf Öğrenci Çalışmaları

Z. A. Erbudak, (sene başındaki çalışması)

Z. A. Erbudak, (sene sonundaki çalışması)

Z. A. Erbudak, hayal gücü kuvvetli ve özgüvenli bir öğrencidir. Çalışkan, derslerde aktif ve derse tam malzeme katılımı ile örnek bir öğrencidir. Yalnızca kuru boya kullanmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, Z. A. Erbudak'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, ara renklerin, sıcak renklerin ve zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında yeterli

görülmüştür. A1 uzman görüşünde; “Işık-gölge, derinlik gibi rengin kullanımını daha etkili kılacak plastik elemanlara resminde yer ayırmış” ifadesi kullanılmıştır.

S. Akdemir, (sene başındaki çalışması)

S. Akdemir, (sene sonundaki çalışması)

S. Akdemir’de diğer öğrencilerde de olduğu gibi kuru boya tekniğini tercih etmektedir ve tonlamalara, renk uyumlarına resminde rastlanmamaktadır. . A1 ve A2 uzman görüşlerinde, S. Akdemir’in sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, sıcak renklerin ve zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında yeterli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca A1 uzman görüşünde; “Kompozisyon oluşturma aşamasındaki kurgusuyla, oran-orantı ve şekil-form ilişkisi kurmasıyla resimlerindeki renk armonisinin etkililiğini artırmış”.

C. Obalı, (sene başındaki çalışması)

C. Obalı, (sene sonundaki çalışması)

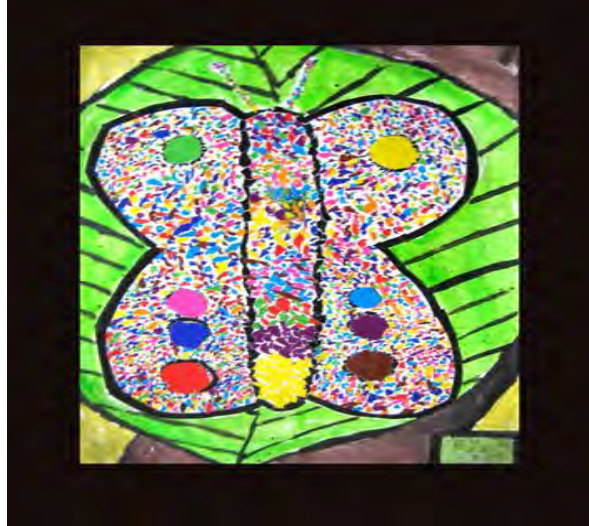
C. Obalı derse olan ilgisi ve figürlerdeki başarılı tasviri ile öğretmenin dikkatini çekmiştir. Gördüğü bir nesneyi doğru orantılarla çizebilmektedir. Resimlerinde genelde yazılar kullanarak figürleri konuşturmuştur. Genellikle figürlü resimler çizmektedir ve resimlerinde renk ya hiç kullanılmamakta ya da nötr tonlarda kuru boya tekniği uygulanmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, C. Obalı’nın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene

sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında yeterli olduğu belirtilmiştir.

G. N. Asker, (sene başındaki çalışması) G. N. Asker, (sene sonundaki çalışması)

G. N. Asker, yeteneği ile öğretmenin dikkatini çekmiştir. Ama sadece karakalem çalışmaktadır ve tek figürlü çalışmalar yapmaktadır. Resimlerinde, renk türlerini kullandığı zaman başarısız olduğunu düşünmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, G. N. Asker'in sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, ana renklerin, sıcak renklerin, soğuk renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında yeterli olduğu belirtilmiştir.

N. K. Kuloğlu, (sene başındaki çalışması) N. K. Kuloğlu, (sene sonundaki çalışması)

N. K. Kuloğlu düzenli, öğretmenin dediğini hemen kavrayabilen bir öğrencidir. Resimlerinde rengi kullanmakta fakat, bir objeyi gerçeğinin dışında bir renkle yaparsa yanlış olacağını düşünmektedir. Bu nedenle sürekli gerçek fotoğrafları ve kopya resimleri tercih etmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, G. N. Asker'in sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, ana renklerin, sıcak renklerin, soğuk renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-

orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında yeterli olduğu belirtilmiştir

E. Akbudak, (sene başındaki çalışması)

E. Akbudak, (sene sonundaki çalışması)

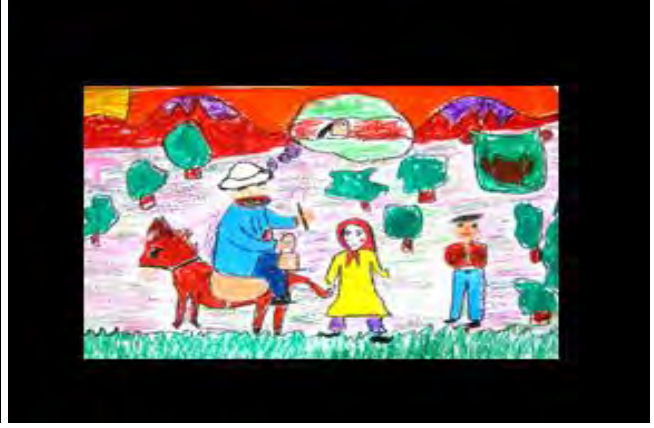
E. Akbudak hayal gücü çok kuvvetli, yaratıcı ve özgüveni çok yüksek bir öğrencidir. Resimdeki çizimlerinde de çok başarılıdır. Yalnız renk tonlarını resimlerinde kullanmamaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, E. Akbudak'ın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, sıcak renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

Ö. Köçmen, (sene başındaki çalışması)

Ö. Köçmen, (sene sonundaki çalışması)

Ö. Köçmen, resmi başaramayacağını düşündüğünden resmi sevmeyen, çizim esnasında konu verilmezse, büyük sıkıntılar yaşayan ve serbest resimlerde başarısız olan bir öğrencidir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, Ö. Köçmen'in sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımında başarılı olduğu gözlemlenmiştir. A2 uzman görüşünde; "Renklerle biçimin ilişkisinde uyumu yakalamayı başarmış" ifadesi yer almaktadır.

C. Sayıklan, (sene başındaki çalışması)

C. Sayıklan, (sene sonundaki çalışması)

C. Sayıklan, derste iletişim sorunu olan, resim yaparken hiçbir zaman tamamlayamayan, renk kullanmaktan kaçınan bir öğrencidir. Resim konuları figürlü ise genellikle erkek kahramanlar kullanmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, C. Sayıklan'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, sıcak renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinde başarılı olduğu gözlemlenmiştir. A1 uzman görüşünde tüm bu bilgilere ek olarak; "Öğretmenin ifadesine göre işitme engelli bir öğrenci olmasına rağmen, çalışmalarında büyük bir aşama kaydederek diğer arkadaşları ile aynı seviyelere ulaşmıştır" ifadesi eklenmiştir.

Ö. Aral, (sene başındaki çalışması)

Ö. Aral, (sene sonundaki çalışması)

Ö. Aral derse ilgili, öğretmenin dediğini çabuk kavrayan ve hemen uygulayan bir öğrencidir. Fakat kendine ve hayal gücüne güvenmediğinden dolayı, resimleri hep aynı renkte ve aynı kompozisyonda olmaktadır. Resimlerinde çok fazla obje yer almamaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, Ö. Aral'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve

açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu gözlemlenmiştir.

C. Bahadır, (sene başındaki çalışması)

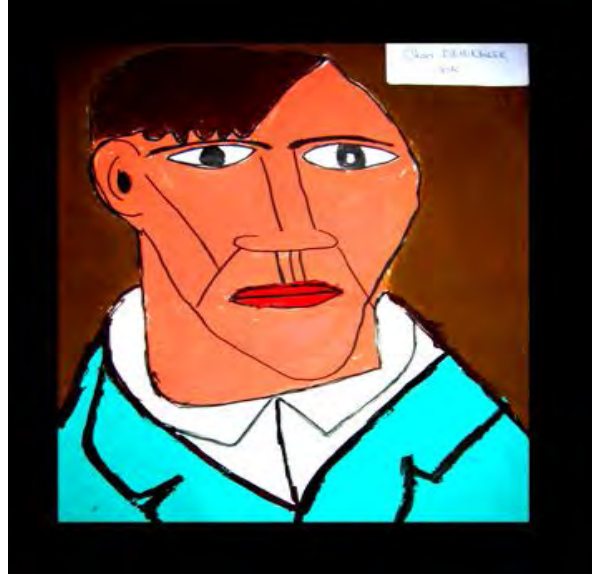
C. Bahadır, (sene sonundaki çalışması)

C. Bahadır, resim dersinde verilen konuları güzel ve farklı bir bakış açısı ile yorumlayan fakat renk kullanımında zayıf bir öğrencidir. Konuya bakış açısı doğru olsa da resimdeki detayları işlemediği için resmin kurgusu zayıf kalmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, C. Bahadır'ın sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu gözlemlenmiştir. A2 uzman görüşünde; “Rengin etkililiğini güçlendirecek ve uyumu destekleyecek olan; nokta çizgi, doku gibi öğelere resminde yer vermiş. Böylece de resmin renk kullanımındaki etkililiğini artırmayı başarmış” ifadesi yer almaktadır.

Öğrencilerin yaptıkları çalışmalardan oluşan öğrenci portfolyolarını değerlendiren uzmanların görüşlerinden hareketle; öğrencilerin sene başında ve sene sonunda yaptıkları çalışmalar arasındaki farklar açıkça ortaya konmaktadır. Öğrencilerin çalışmaları, estetik algılarındaki değişimlerin gözlemlenmesi için temel araçlardan biridir. Ayrıca uygulamaların yapılmasının yanı sıra eser incelemeleri ve sanat tarihinden örneklerle, çocukların eğitim süreci desteklenmiştir. Eser incelemelerinden sonra yapılan röprodüksiyonlar, renk kullanımının kavranmasında etkili bir metot olmuştur. Eğitim-öğretim sürecinde iki ve üç boyutlu çalışmalarda yaptırılmıştır. Bu çalışmalarda da (havyan figürleri, yerli maskeleri, soyut tasarımlar vs.) öğrencilerden renk uygulamaları istenmiştir. Bu sayede de malzeme

farklılığının estetik görüntüdeki etkililiği, farklı çalışmalarla da örneklendirilmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları olumlu değişimler ve renk kullanımındaki ilerlemeler; farklı derslerde ve alanlarda yaptıkları çalışmalarda da etkisini hissettirmiştir. Hazırladıkları ödevlerde, projelerde ve maket uygulamalarında renk temelli çalışmalar yapmaya ve estetik görüntüye dikkat etmeye başlamışlardır.

4.3. Sekizinci Sınıf Öğrenci Çalışmaları

O. Demirbilek, (sene başındaki çalışması)

O. Demirbilek, (sene sonundaki çalışması)

O. Demirbilek, resme ilgisiz görünen, resimlerinde detaylara yer vermeyip yüzeysel çalışmalar yapan bir öğrencidir. Zeki olmasına rağmen ailesinin yönlendirmeleri ve çevresindeki arkadaşları ile rekabet etmesi nedeniyle sayısal derslere ağırlık vermektedir. Sosyal aktivitelere ve sanatsal faaliyetlere hiç zaman ayırmamasından dolayı, renk kullanımı zayıf ve teknik bilgisi de azdır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, O. Demirbilek'in sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu gözlemlenmiştir. A1 uzman görüşünde; yukarıdaki gözlemlerin haricinde; "Son çalışmalarına hayal gücünü ve gözlemlerini de katarak etkililiği yakalamış; renk armonisini de kullanıp, kompozisyonlarına uyumu dahil etmiş" ifadesi yer almaktadır.

O. Çarbaka, (sene başındaki çalışması)

O. Çarbaka, (sene sonundaki çalışması)

O. Çarbaka, resimlerinde renk tonlarına girmeyen, resimde yazı kullanarak resimlerini yazıyla anlatmaya çalışan bir öğrencidir. Genellikle hızlı çizimler yapıp detayları kaçırmaktadır. Malzemenin teknik kullanımında da yetersizdir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, O. Çarbaka'nın sene başında yaptığı resimlerde; sıcak renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu gözlemlenmiştir. A1 uzman görüşünde; "Figür çizimi zayıf olmasına rağmen, renklerin armonisini etkili bir şekilde kullanmış" ifadesi yer almaktadır.

D. Demir, (sene başındaki çalışması)

D. Demir, (sene sonundaki çalışması)

D. Demir, malzemeyi kullanım tekniğindeki başarısı ile öğretmenin dikkatini çekmiştir, fakat rengin kullanım çeşitliliğini ve yöntemlerini bilmediği için; resimde uyandırmak istediği etki zayıf kalmıştır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, D. Demir'in sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin açık ve koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu belirtilmiştir. A1 uzman görüşünde; "çok yetenekli bir öğrenci" ifadesi yer almaktadır.

S. Aydın, (sene başındaki çalışması)

S. Aydın, (sene sonundaki çalışması)

S. Aydın, geniş hayal gücünü ve anlatmak istediklerini kompozisyonlarına aktaramamaktadır. Renk bilgisinin yetersiz oluşu ve değişik malzemeleri tanıyamaması, resimde vermek istediği etkiyi, verememesine neden olmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, S. Aydın'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana-ara renklerin, sıcak-soğuk renklerin, zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu belirtilmiştir.

G. Abalay, (sene başındaki çalışması)

G. Abalay, (sene sonundaki çalışması)

G. Abalay, resme karşı ilgili fakat, malzemeyi kullanmada yetersizdir. Kompozisyonlarını ise düzen kurmadan oluşturmaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, G. Abalay'ın sene başında yaptığı resimlerde; zıt renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk armonisinin, armoninin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanımındaki tüm öğelerin var olduğu belirtilmiştir. A2 uzman görüşü tüm bu değerlendirmelere ek olarak; "İlk çalışmalarında tesadüfen bulduğu renkleri, daha sonraki çalışmalarında farkında olarak bulmuş ve uygulamış. Renk tonlarını etkili bir şekilde kullanmış" ifadesi yer almaktadır.

A. Demirbilek, (sene başındaki çalışması)

A. Demirbilek, (sene sonundaki çalışması)

A. Demirbilek, resimlerinde büyük lekeler kullanmaktan kaçınmakta ve canlı renkler kullanmamaktadır. Kompozisyonlarında kullandığı nesnelere ise; fırça darbelerinin, boya karışımlarının içinde kaybetmektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, A. Demirbilek'in sene başında yaptığı resimlerde; renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinde başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca A1 uzman görüşü; "Önceki çalışmalarında her ne kadar renk türlerinin çoğunu kullansa da, genel bir uyum yakalanamamış; son çalışmalarında ise, teknik hakimiyet kazanarak renkleri farkında olarak kullanmış" şeklinde ifadesini belirtmiştir.

N. S. Kökleş, (sene başındaki çalışması)

N. S. Kökleş, (sene sonundaki çalışması)

N. S. Kökleş, figür çiziminde çok başarılı fakat, yetenekli ve yaratıcı olmasına rağmen renk kullanımında zayıf etkiler kullanmaktadır. Ayrıca, kuru boyadan başka boya tercih etmemektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, N. S. Kökleş'in sene başında yaptığı resimlerde; ara renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu

değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinde başarılı olduğu gözlemlenmiştir. A1 uzman görüşünde; “Çok yetenekli bir öğrenci. Ayrıca röprodüksiyonlarda gayet başarılı ve resminde rengin türlerini de kullanarak etkililiği yakalamış” ifadesi yer almaktadır.

B. Tan, (sene başındaki çalışması)

B. Tan, (sene sonundaki çalışması)

B. Tan, resimlerinde figür kullanmamaktadır. Kuru boya ve karakalemde başka bir teknikle de çalışmamaktadır. Resimlerini zamanında bitirme kaygısı ile acele yapmakta, bu nedenle de resminde kullandığı objelerin formlarına dikkat etmemektedir. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, B. Tan'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinin tümünde başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

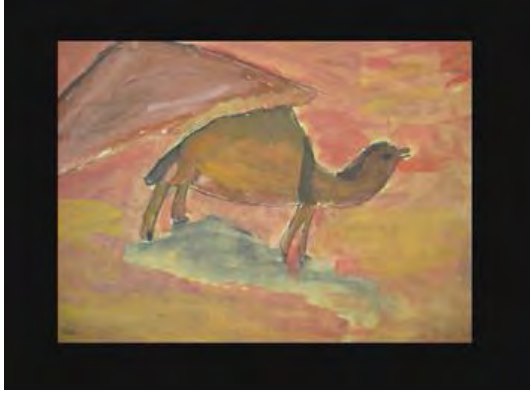

Ç. Hakan, (sene başındaki çalışması)

Ç. Hakan, (sene sonundaki çalışması)

Ç. Hakan, yeteneği ve kurgusuyla öğretmenin dikkatini çekmiştir. Ancak, renk kullanımı ve teknik bilgisi yetersiz olduğu için, istenilen etki resimlerinde oluşmamaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, Ç. Hakan'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana renklerin, zıt renklerin, sıcak renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk geçişlerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir.

Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinin tümünde başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

S. Kökat, (sene başındaki çalışması)

S. Kökat, (sene sonundaki çalışması)

S. Kökat, teknik kullanımda hassasiyetle davranan, sabırlı ve titiz bir öğrencidir. Fakat resimlerinde çok renkliliği kullanmamakta ve tek bir objeyi resminin ortasına yerleştirip, çoklu kompozisyonlar çalışmamaktadır. A1 ve A2 uzman görüşlerinde, S. Kökat'ın sene başında yaptığı resimlerde; ana-ara renklerin, zıt renklerin, soğuk renklerin kullanımının, rengin koyu değerinin, renk armonisinin, armoninin, teknik hakimiyetin ve açık-orta-koyu değerlerin gözlemlenmediği belirtilmiştir. Sene sonundaki resimlerinde ise; renk kullanım tekniklerinin tümünde başarılı olduğu gözlemlenmiştir. A2 uzman görüşünde; “ilk çalışmaları ve son çalışmaları arasında, diğer öğrencilerde olduğu gibi büyük bir ilerleme var. Renk armonisini resminde etkili bir şekilde kullanması, resmin estetiğini daha da artırmış. Küçük-büyük ilişkilerini renklerle bütünleştirmesi de armoniyi desteklemiş” şeklinde ifadesi yer almaktadır. A1 uzman görüşü de bu ifadeyi desteklemiştir.

Araştırmanın yapıldığı bir yıllık süreç içerisinde, yıllık plan takip edilerek, öğrencilere tüm teknikler uygulatılmıştır. Yıl içerisinde eser incelemeleri ve sanat tarihinden örneklerle kuramsal verilen bilgiler görselleştirilmiştir. Uygulama sıklığı yaratmak içinde etütler düzenlenerek, öğrencilerin teknik anlamda yeterlilik kazanma süreçleri hızlandırılmıştır. Öğrencilere farklı malzemeler ve değişik teknikler sıralı olarak uygulatılmış; öğrencilerin teknik hakimiyet kazanmasından sonra ise karışık teknikler çalışılmıştır. Bu tür farklı teknik uygulamalarının, resimdeki estetik görüntü üzerindeki etkisi öğrenci çalışmalarında açıkça gözlemlenmiştir. A1 ve A2 uzmanlarının ortak görüşlerinde de, farklı malzeme kullanımının estetik görüntüyü etkilediği ifade edilmiştir (Örneğin; guvaş ve suluboyanın, kuru boyaya göre daha estetik görüldüğü gibi).

Beşinci Bölüm

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanatsal eğitim, insanın sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir ve ilk olarak, sanat sevgisinin gelişmesini, sanata içten gereksinim duyulmasını; ikinci olarak da, sanatın anlamı, özgül değeri ve imgesel dili anlayışının gelişmesini içine alır. Bu süreç, insanın sanat bilgisinin oluşumuna dayanır ve bu bilginin amacı da, insanlığın biriktirmiş olduğu çok yanlı sanatsal değerlerin tüm zenginliği içinde insana verilmesidir. Estetik eğitim ise insanın dünyada estetik değer taşıyan ne varsa bunların tümüyle olan estetik ilintilerinin yani doğayla, kendi cinsiyle, kendisiyle, tüm yaşamsal etkinlik biçimleriyle, insan eliyle yaratılmış ikinci doğayla, yani nesnel dünyasıyla, en sonunda da, kendine özgü bir estetik değer taşıyıcısı olarak sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir. Dolayısıyla, yalnız sanatlar değil, her birinde insanların kendine özgü bir estetik değer bulduğu bütün pratik etkinlikler estetik eğitimin araçları arasına girer. Estetik değerler ayrı bir nesnel alan oluşturmayıp, insanlar tarafından tümüyle duyuşal olarak algılanabilen dünyanın özümleşi sürecinde ortaya çıkar. Öte yandan, estetik bir eğitim ögesi taşımayan bir eğitşel etkinliğin hiçbir değerli, etkili yanı olamaz (Kağan,1993, s.203).

Tam bu noktada 'kitsch' kavramının açıklanması gerekmektedir. İngilizce bir kavram olan kitsch, Almanca werkitschen (ucuzlatma) sözcüğünden gelir. Fransızca'daki chic benzer kavramı ifade eder. Kiç kavramı, yozlaştırma, bayağılaştırma, kopyalama, ticarileştirme, estetik uygunsuzluk vb. kötü kavramları karşılamak için kullanılır. Kitsch'in ilk formları Modernizm öncesinde başlar ve ilk ortaya çıkışı Romantizm ile Sanayi devrimiyledir. Ama onu yukarıdaki kavramlarla açıklayıp, sanatın karsısına koyan modernizmdir. Kitsch'in en temel amacı vermek istediği mesajın en dolaysız yoldan, en kolay algılanabilecek biçimde alıcıya ulaştırılmasıdır. Bu durum, modernizmi düşününce tam karsısında olan şeyleri ifade eder. Yani kitsch sanat olmayan şeyleri karşılayan bir terimdir. Günümüzde de yukarıdaki tanımlamaları karşılayan her türlü endüstriyel ürünle karşılaşmaktayız (Aşlışen, 2006, s.11).

Yukarıda da değinildiği üzere, günlük hayatımızda; toplumun duyularına, beğenilerine hitap eden ama sanatsal ve estetik nitelikler taşımayan her türlü objeye rastlayabiliyoruz. Sanat ile ilgili bilgilerimizin yetersiz oluşu veya sanat eseri ile kitsch olan nesneyi ayıramamamız nedeniyle; (beğenilerimiz paralelinde) sanat niteliği taşıyan değerlerden uzaklaşabiliriz. Doğru bir sanat eğitimi ile karşı karşıya kalmak, deneyerek-yaşayarak öğrenmek; teknik hakimiyet ile beraber düşünsel altyapıyı kazanmak, sanatsal yönelimlerin doğru şekilde biçimlenmesini sağlayabilir. Özellikle de çocukların yaş gruplarına göre doğru eğitimi almaları, çocukların ilerleyen yaşlarda nitelikli bireyler olarak toplum içerisinde varolmalarında önemli bir rol alır.

Sanat eğitimiyle desteklenen, çocuklukta başlayan ve yetişkinlikte devam eden renk duyarlılığından hareketle; gelecekte hangi meslek seçilirse seçilsin; kişinin kendi alanıyla ilgili yararlı sonuçlara vardığı bilinmektedir. Örneğin, bir kasap ya da et ürünleri satan dükkanın yeşil ya da yeşil-mavi tonlarla dekore edilmesi, etin kırmızı ve taze görünmesini sağlar. Tatlıcı ya da pastahanenin açık turuncu, açık pembe , beyaz ve biraz da siyah tonlarla düzenlenmesi iştah açıcı bir etki yaratır. Bir bahçıvan bile renk ve biçim sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bitkilerin yetiştiği alanların, konumu, ışık-gölge ilişkileri, çevresindeki binalarla, taşlarla bitkilerin büyüklük-küçüklükleriyle renkleriyle, bir bütün olarak düşünülmesi ve ona göre düzenlenmesi gerekir. Kendi sevdiği renkteki çiçekleri istediği yere değil, uygun olan yerlere yerleştirmesi eğitilmişlik düzeyinin göstergesidir. Örneğin, koyu mavi çiçekli bitkilerin koyu bir duvarın önüne, sarı çiçeklerin beyaz duvarın önüne dikilmesi, o çiçeklerin yeterince görünmesini engelleyecektir. Sonuç olarak denebilir ki; gelecekte hangi mesleği seçerse seçsin her insanın sanat eğitimi dersleri yoluyla kazanacağı duyarlık, yaşamı boyunca o insanın kişiliğinin bir parçası olarak, gerek toplumsal, gerekse mesleki ve ekonomik davranışlarını, kısaca tüm yaşamını etkileyecektir. Bu nedenle sanat eğitimi yalnızca “yetenekliler” ve “sanatçı olacaklar” için değil tüm insanlar için gereklidir (Gençaydın, 1993, s.54).

Bu araştırma ile ilköğretimde renk öğretim yöntemlerinin neler olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Renk eğitimi ile birlikte kazanılan estetik algının; öğrencilerin resimleri üzerinden nesnel olarak gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma içerisinde öncelikle, veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Ardahan İli Damal İlçesi’nde ki; eğitimine devam eden öğrenciler ve araştırmanın örneklemini; Ardahan İli Damal İlçesi Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İlköğretim Okulu

öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin bir yıllık gözlem süreci araştırmaya dahil edilmiştir. Bu süreçte öğrenci çalışmaları arşivlenmiş; araştırmaya dahil edilecek öğrenciler seçildikten sonra, bu öğrencilerin çalışmaları portfolyolar oluşturularak düzenlenmiştir. Öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesinde ise, uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin ve araştırmacının gözlemlerinin paralelinde yapılan değerlendirmeler, öğrenci resimlerinin karşılaştırılmasıyla ortaya konmuştur. Araştırma verileri; 2008-2009 eğitim öğretim yılı boyunca görsel sanatlar öğretmeninin yıllık planı takip ederek yaptırdığı çalışmalar ve araştırmanın kapsamı dolayısıyla; renk öğretiminin ve de diğer görsel tasarım öğelerinin kolayca algılanabileceği, etüt çalışmalarından oluşturulmuştur.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin sene başındaki ve sonundaki çalışmaları arasındaki farklar, uzman görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Bir yıllık süreç içerisinde, öğrencilere estetik algı kazandırma sürecinde uygulanan tüm teknik ve yöntemler uygulanmıştır. Bu süreç içerisinde öğrenciler guvaş boya, lavi, karışık teknik, maket ve heykel uygulamaları, röprodüksiyon çalışmaları.. gibi birçok teknikle, ilk defa çalışmışlardır ve bu tekniklerin tümünde renk uygulamaları yapılmıştır. Çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde, gelişim süreçleri ve çalışmalardaki farklılıklar açıkça gözlemlenebilmektedir. Ayrıca öğrencilerin sanatsal bilgilerinin artması ve teknik beceri kazanmalarının yanı sıra; öğrencilerde yaratıcılık, özgüven duygusu, hayal gücü zenginliği gibi pozitif değişimler de gözlenmiştir. Öğrenciler, kendi kendine karar verme yetisi kazandıklarında, çalışmalarını değerlendirirken öğretmene daha az bağımlı davranışlar göstermiştir. Öğrenciler bu süreci yaşarlarken; bir yandan da topluluk ve grupla hareket etme bilinci kazanmışlardır (grup çalışmaları, toplu performanslar v.s. gibi etkinliklerle). Sanat tarihi incelemeleri ve çalışılan atölyenin sanatsal bir ortama çevrilmesiyle de; çocuğun sanat alanına olan ilgisi artmıştır. Çocukta ki bu pozitif özellikler; çocuğun ilgili olduğu diğer alanları da olumlu olarak etkilemiştir. Okulda uyguladığı sanatsal aktiviteleri; okul dışında ve evde uygulaması, bu sürece çevresini de dahil etmesine ve çevresinin de gözlemci olarak süreç içinde yerini almasına olanak sağlamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak; daha sonraki araştırmaların farklı il ve bölgelerde yapılması; araştırma yönteminin değiştirilip farklı yöntemlerde denenmesi; araştırmanın diğer görsel tasarım öğeleri ile ilgili yapılması ve sanatın öğrenciler üzerindeki sosyal ve psikolojik etkileri üzerine farklı araştırmalar yapılması önerilebilir. Ayrıca araştırmanın; sanat ile ilgilenenlere, öğretmenlere ve diğer uygulamacılara kaynak olacağı umulmaktadır.

EKLER

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DiĞER DERSLERLE İLİŞ. ARAÇ-GEREÇ	ARA DİSİPLİNLER, ATATÜRK - ÇÜLÜK
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME								
EYLÜL	08-12 Eylül	2	1	1. Nokta ve çizgi etkisini üç	"Ürün Dosyamı Hazırlıyorum" 1. "Uzay Merdiveni" (FORM İNŞA ÇALIŞMASI) Çöp şiş veya kürdanlar, renkli oyunhamurlarından yapılan küçük toplara batırılarak eklenir.	3. Mekân (Boşluk, Espas): Sanatta mekân iki ya da üç boyutlu olabilir.	Çöp şiş, kürdan, strafor, oyun hamuru	
		3	1	boyutlu çalışmalarında kullanır.	Öğrenciler, isteğe göre çöp şiş veya kürdanları uzunlu kısıtlı	Fon ile objeler ve figürler		
		4	1	2. Yüzey üzerinde hareket ve üç boyutluluk etkisi	kırarak ve farklı yönlerde kullanarak grupla inşa çalışması yapabilirler.	arasındaki her türlü ilişki olarak değerlendirilebilir.		
EKİM	06-10 Ekim	1	1	yaratmada çizgileri kullanır.	Zemin olarak çöp şişleri batırma kolaylığından dolayı köpük (strafor) pano kullanılması uygundur. RAMAZAN BAYRAMI (11-14 EKİM)			
		2	1	3. Sanatçıların, mekânı belirtmek için ışık ve	4. "Etüt Çalışması" (BİTKİ ETÜTLERİ) Öğrencilerden, okul bahçesi ve yakın çevreden topladıkları doğal (bitki, ağaç kabuğu, ot, sap vb.) ve yapay (naylon parçaları, karton kutular, şişeler vb.) materyalleri sınıfa getirmeleri istenir.		Desen, Pastel Tekniği Resim Kâğıdı, Resim Kalem, Pastel boya.	
		3		gölgeyi nasıl kullandığını	Getirilen materyallerin bir kısmı ya da tamamı, kâğıt üzerine kurşun kalemle ayrıntılı olarak betimlenir.			
		4	1	tartışır.	"Atatürk" CUMHURİYET BAYRAMI (29 EKİM)			

KASIM	03-07 Kasım	1	1	4. Kompozisyonlarında üç boyutluluk etkisi yaratmada ışık ve gölgeyi kullanır.	Çalışmalarda ışıklı-gölgeli bölümler, sık ve seyrek çizgiler ve lekelerle hissettirilmeye çalışılır. Ayrıca benzer çalışmalar renkli olarak da yaptırılabilir.			
		2	1		6. “Mutluluk, Korku, Hüzün, Hastalık” (ANILARIMIZ) Renklerin psikolojik etkilerini kavratma amaçlı araştırma ödevi verilir.	6. Öğrencilerden, renklerin psikolojik etkisini araştırmaları istenmelidir.	Resim Kâğıdı, Resim Kalemi,	5-11 Kasım Atatürk Haftası
		3		5. Sanat eserlerindeki denge unsurunu tartışır.	Önceki hafta öğrencilerden, derse sevdikleri rengi ve bu rengin en çok nerelerde kullanıldığını düşünerek gelmeleri istenir. Ardından renklerin psikolojik anlamlarına, tartışarak ulaşmaları sağlanır.	[!] Renkli çalışmalar, tercih edilen araç - gerece göre yapılmalıdır.	Sulu Boya, Suluboya fırçaları, palet,su, su kabı.	
		4	1		Öğrenciler, renklerin psikolojik anlamlarını göz önünde bulundurarak görsel tasarımlar yapabilirler.	Tercih edilen araç-gereçler en az bir ders öncesinden		Öğret- menler Günü
ARALIK	01-05 Aralık	1	1	6. Renklerin, duygu ve ruh hâllerini yansıttığını fark eder.	6.“Yıldızlı Gece” (ANILARIMIZ) Van Gogh un “Yıldızlı Gece” tablosu incelenerek kullanılan renklerle duygu ve ruh halleri arasında ilişki kurulabilir.	öğrencilere bildirilmeli, araç-gereç ve teknik seçiminde		
		2	1	7. İki ve üç boyutlu çalışmalarında benzerlik,	9. “Gül pembe” (GÜLPembe ŞARKISI) Barış Manço'nun şarkıları sınıfta söylenir.	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	Pastel tekniği Resim Kâğıdı,	
		3	1	zıtlık ve tekrarları kullanır.	“Gül pembe” (GÜLPembe ŞARKISI) Barış Manço'nun şarkıları sınıfta çizimi yapılır ve renklendirilir.			
		4	1	8. Her rengin bir leke değeri olduğunu fark ederek	Öğrenciler seçtikleri Barış Manço şarkılarından birini görsel biçimlendirme yolu ile ifade ederler.	öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.	Resim Kalemi, Pastel boya	YILBA- ŞI TATİL İ

OCAK	05-09 Ocak 2009	1	1	renklerin açık-orta- koyu değerleri ile kompozisyonlar yapar.	8. “Bir Rengin Hikâyesi” (KARDA OYUN) Öğretmen sınıfa renkli bir röprodüksiyon ve siyah beyaz fotokopisini getirir. Röprodüksiyonda belirlenen renkleri siyah beyaz fotokopide siyah, gri ve beyaz (açık-orta-koyu) olarak görürler.	Lavi: Tek renk suluboya ve fırça ile yapılan leke etkili bir resim tekniği (Daha çok ağaç uçla yapılmış desenlerde, leke	Lavi Tekniği Resim kağıdı, Çini mürekkep, suluboya, palet suluboya fırçası, su, su kabı,		
		2	1	9. Çalışmalarında diğer alanların müzik, şiir, öykü,	Böylece, örneğin tam değerindeki morun koyu leke değerine, sarının ise açık leke değerine sahip olduğunu kavrayabilirler.	ile kontrast olanakları ve oylum			
		3	1	masal, anı, efsane gibi ürünlerinden esinlenir.	Daha sonra, her rengin kendi içerisinde de farklı leke değerlerine sahip olabileceğini “lavi” çalışması ile kavrarlar.	etkisi sağlanması için kullanılır).			
2008- 2009 Eğitim Öğretim Yılı I. yarıyıl tatili 23 Ocak 2009 – 06 Şubat 2009									
AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DiĞER DERSLERLE İLiŞ. ARAÇ-GEREÇ	ARA DİSİP LİNLER	
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ									

ŞUBAT	09-13 Şubat	2	1	1. Sanat eserlerini ve endüstri ürünlerini örneklerle açıklar.	3, 7. “Suda Yüzen Renkler” (SERBEST EBRU BOY.) Öğrenciler, geleneksel sanatlarımızdan “ebru sanatı ve sanatçıları” hakkında bilgi edinir. Sınıfa getirilen ebru çalışmaları incelenir. Daha sonra bir leğen içerisine doldurulan su, birkaç fiske tuz atılarak yoğunlaştırılır. Ayrı bardaklarda birkaç damla kokusuz terebentinle ezilerek sıvı hale getirilen değişik renklerdeki yağlıboya, fırçalar yardımıyla su üzerine damlatılır.	2. Sanat eseri: Yüksek sanatsal nitelikteki resim, heykel, grafik, mimari vb. eserler. Endüstri ürünü: Günlük kullanım amaçlı üretilen, çoğaltılabilen ürünler.	Resim kâğıdı, Küçük küvet, Su, tuz, Yağlı boya, Gazyağı, fırça	Konu: Atatürk’ün Millî Kültüre Verdiği Önem
		3	1	2. Sanat eserleri ile endüstri ürünlerini karşılaştırır.	Su yüzeyinde renk karışımlarının oluştuğu görülecektir. Su yüzeyinde oluşan görüntünün üzerine resim kâğıtları kapatılıp kaldırılarak baskısı alınır. Bu işlem yüzeyde değişik dağılımlar oluşturularak tekrarlanabilir. Kirlenen su yüzeyi gazete kâğıtlarına emdirilerek temizlendikten sonra çalışmaya devam edilebilir.	(!) Atatürkçülük İle İlgili Konular (3.Kazanım, 8. Konu) (!) Atatürkçülük İle İlgili Konular (4-5. Kazanımlar, 9. Konu)		Açıklama: Atatürk’ün millî kültürünün korunup gelişmesine katkısı
		4	1	3. Ulusal kültür mirasımızdan örnekler verir.	3,7. “Şeffaf Renkler” (JELÂTİNLE VİTRAY ÇALIŞMASI) Öğrenciler, geleneksel vitray ve cam boyama sanatlarımız hakkında bilgi edinirler. Sınıfa getirilen röprodüksiyonlar incelenir. Daha sonra, kalın tablalı uçla (tercihen beş nolu) ya da kalın keçe uçlu kalemle resim kâğıdı üstüne bağlantılı çizgilerle detaysız bir kompozisyon çizerler.	□3. İnsan Hakları ve Vatandaşlık, “6.Yakın çevresindeki ortak miras ürünleri hakkında bilgi toplar.”	Renkli jelatinler, Yapıştırıcı, Makas, Maket bıçağı, Fon Kartonu	göstere n görüş ve uygulamaları

MART	02-06 Mart	1	1	4. Ulusların tanınmasında güzel sanatların önemini tartışır.	Kâğıdın beyaz kısımları kesilerek çıkartılır. Çizgilerden ibaret kalan iskeletin arkasından renkli jelâtin kâğıtları yapıştırılarak çalışma tamamlanır. Ortaya çıkan çalışmalar pencereye yapıştırıldığında ışığı geçiren renkli görüntüler ortaya çıkar.	☐3. Sosyal Bilgiler dersi, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “İpek Yolunda Türkler”		millî kültürü -müzü çağdaş uygarlık düzeyi-
		2	1	5. Ulusal kültürü yansıtan ve tanıtan görsel çalışmalar yapar.	3,5. “Güzel Ülkem” (JELÂTİNLE VİTRAY ÇAL.) Öğrencilerden, dersten bir hafta önce sınıfa, ülkemizin tarihî güzelliklerini tanıtan ve açıklayan yazılar, kartlar, broşürler vb. malzemeler getirmeleri istenir.	ünitesi “Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.”		nin üzerine çıkarmayı hedef göstermesi.
		3	1	6. Gösterilen sanat eserinde anlatılan ve anlatılması mümkün olan fikirler ve duyguları tahmin eder.	Getirilen malzemeler, daha sonra öğretmen rehberliğinde, büyük bir mukavvaya, kartona ya da sınıf-okul panosuna estetik kaygı gözeterek ve görsel düzenleme ilkelerine göre yerleştirilebilir veya istek doğrultusunda grup çalışması ile tek tek afişlere de dönüştürülebilir.	☐4. Sosyal Bilgiler dersi “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, “Ülkemiz ve Dünya” ünitesi, “Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	Konu: Milletlerin Tanınmasında Güzel Sanatların Rolü
		4	1	7. Gösterilen sanat eserlerinden edindiği izlenimlerden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.	5. “Güzel Sanatlar ve Ülkemiz” (KIRIKKALEYİ TANITIM AFİŞİ) Ülkemizin tarihî güzellikleri ile ülkemizin tanınmasında rol oynayan sanat eserlerine ait belgeler sınıfa getirilerek sanat eserlerinin ağırlıkta olduğu bir “Türkiye Tanıtım Afişi” tasarlanır. Bu etkinlik bireysel ya da grup çalışması biçiminde yapılabilir.	toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.” ☐ Bütün öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz,	Resim Kâğıdı, Resim Kalem, Boyalar	Açıklama: Sanatın, kültür mirasının yeni kuşaklara aktarımındaki rolü

NİSAN	30 M.- 03 Nisan	1	1	8. Sanattaki niteliği insan eli ve duyarlılığının belirlediğini fark eder. 9. Doğadaki güzellik ile	□1.2.3.4.5. “Ulusal Kültür Ürünlerimiz” (KIRIKKALEYİ TANITIM AFİŞİ) Minyatür, Hat Sanatı, Çini, Seramik, Halı-Kilim, Yazmacılık vb. ulusal kültür eserlerimizden yola çıkarak çeşitli uygulamalarla görsel tasarımlar yapılabilir.	değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem formları performans ve proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb.		vurgulanmalıdır. Görsel sanatların özellikleri mimari öğelerin tarih ve kültür mirasıdır	
		2	1	sanattaki güzelliği karşılaştırır.	7, 8, 9. “Doğadan İzlenimler” (KIRIKKALEYİ TANITIM AFİŞİ) Bk. Etkinlik örnekleri, s. 108.	kullanılarak değerlendirme yapılabilir.		Oluşturduğu	
			ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ						
	3	1	1. Müzedeki eserlerle, bu eserlerin ait oldukları dönemler arasında ilişki kurar.	1. “Bu Eser Hangi Kültüre Ait?” (ANADOLU UYGARLIKLARI ÇALIŞMASI) Müze ziyareti sonrası sınıfta çeşitli kültürle ait eserlerin fotoğrafları gösterilir ve öğrencilerden eserlerin ait olduğu kültürleri tahmin etmeleri istenir. Örneğin, Lidyalılara ait sikke, Hititlere ait “Güneş Kursu” gibi belirgin özellikleri olan eserler gösterilir.		Resim Kâğıdı, Resim Kalem, Boyalar			

		4	1	2. Değişik kültürlere saygı duyar.	"Ülkem ve 23 Nisan" 2. "Eser Bulmacası" (ANADOLU UYGARLIKLARI ÇALIŞMASI) Öğrenciler sınıf içinde, müzelerden alınma eser fotoğrafları, kartpostalları, afişleri vb. ile eserlerin hangi kültürlere ait olduğunu bulma amaçlı bulmaca oyunu oynayabilirler.			23 NİSAN
	27 N.- 01 Mayıs	5	1	3. Eserler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanır.	"Anadolu Medeniyetler Müzesi" 3, 4, 5,6. "Anadolu" (ANADOLU UYGARLIKLARI ÇALIŞMASI) Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden (ikiz idol, güneş kursu vb.) yararlanarak yoğurma malzemeleri (kil, oyun hamuru		ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	
		1	1		vb.) ile üç boyutlu çalışmalar yapabilir veya bir yüzey üzerine çizip renklendirerek iki boyutlu çalışmalar oluşturabilirler.	"Ürün Dosyası Değerlendirme"		
		2	1	4. Görsel tasarımlarında Anadolu uygarlıklarına ait eserlerden yararlanır.	4, 5. "Sikke Basıyorum" (ANADOLU UYGARLIKLARI ÇALIŞMASI) Öğrencilerin, müzelerden ya da fotoğraflardan çeşitli sikke örnekleri görmeleri ve konu hakkında genel bilgi edinmeleri sağlanır.			
		3	1		Gördükleri örneklerden esinlenerek ya da tamamen kendi tasarladıkları sikkeleri, yoğurma maddelerinden yaptıkları paralar üzerine baskılar yaparak oluşturmaları istenir.			
		4	1	5. Müzedeki eserlerden yola çıkarak çeşitli görsel tasarımlar yapmanın kendi kültür birikimine katkısını tartışır.	5. "Maske Yapıyorum" (İKİ BOYUTLU MASKE ÇALIŞMASI) Öğrenciler, Anadolu uygarlıklarına, Afrika yerlilerine, Kızılderililere vb. ait maske örneklerinin fotoğraflarına ulaşarak maskelerin ne amaçla kullanıldığı, ait olduğu kültürle ilgili özellikleri vb. konularda bir araştırma yaparlar. 2,5 litrelik meşrubat şişesi, bir naylonla kaplandıktan sonra kâğıt hamuru yoğrulur.		Resim Kâğıdı, Resim Kalem, Boyalar	19 MAYIS

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DiĞER DERSLERLE İLiŞ. ARAÇ-GEREÇ	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜRK ÇÜLÜK
HAZİRAN	01-05 Haziran	1	1	6. Yaptığı görsel tasarımlarını sergilemenin kıvancını yaşar.	Naylon kaplı şişenin bir yarısı yüz yuvarlağı oluşturacak şekilde yarım santimetre kalınlığında parmakla yayılarak kaplanır. Bir bardak içerisindeki suya batırılan parmak, yayılan zemin üzerinde gezdirilerek kaynaştırma ve düzeltmeler yapılır. Hamurla yüz unsurları oluşturulduktan sonra, ilgili yerlere tutkal sürülerek eklenir.			
		2	1	7. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	Daha sonra suluboya, tutkallı boya, guaj boya ya da akrilik gibi akışkan boyalarla renklendirme yapılır. Yaşken kıvrılmaları engellemek için, maskeler on gün sonra şişeden çıkarılır. Yaptıkları maskelerle canlandırma yapabilirler. Yıl Sonu Sergi Hazırlığı			
→ Ölçme ve değerlendirmede açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci süreç dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.								

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DiĞER DERSLERLE İLiŞ. ARAÇ-GEREÇ	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜRK ÇÜLÜK
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME								
EYLÜL	08-12 Eylül	2	1	7. Merkezî, simetrik ve asimetric dengeyi ayırt ederek çalışmalarında kullanır.	“Ürün Dosyamı Hazırlıyorum”	3. Şekil: Eni, boyu olan, derinliği olmayan, iki boyutlu biçimler.	Resim Kâğıdı, Resim Kalem,	
		3	1	1.Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı,	1. “ Karikatür Yapıyorum” (KARİKATÜR ÇALIŞMASI) “Dili dışı kilitlenmek”, “Etekleri zil çalmak	Form: Işık gölge, renk, anatomi, çizgi ve doku gibi elemanların		

		4	efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.	KARİKATÜR ÇALIŞMASI ”, “Ağızından bal damlamak”, “Dilinde tüy bitmek”,				
EKİM	06-10 Ekim	1	1	2. Nesne ve figürlerin geometrik biçimleri olduğunu algılar.	“Tepesi atmak”, “Ele avuca sığmamak”, “Ağzını aramak” vb. deyimlerden yola çıkarak karikatür çalışması yapılabilir.	hepsinin birden oluşturulduğu görüntü veya biçim.		
		2	1	3. Nesne ve figürleri yalnız bir anlayışla geometrik biçimlere dönüştürür.	2,3. “Sadelleştirme” (MEYVE VE SEBZELERİ SADE RENKLE BOYAMA) Öğrencilere, bir hafta öncesinden, sınıfa çeşitli meyve ve sebzeler getirmeleri söylenir.	4. Görsel Biçimlendirme Öğeleri: Nokta, çizgi, renk, doku, yoğunluk, değer (valör – renkli / renksiz),	Resim Kâğıdı, Resim Kalem, Meyve ve Sebzeler,	
		3	1	4. Çalışmalarında ve izlediği sanat eserlerinde görsel biçimlendirme öğelerini ayırt eder.	Öğrencilerden, sınıfa getirilen bu ürünlerin hangi geometrik biçimlere benzediği sorularak, ayrıntılardan arındırılmış şekilde, resimlerini çizmeleri istenir.	şekil, form, leke, mekân (espas, boşluk). 5. Sanatsal Düzenleme İlkeleri:	Suluboyalar	
		4	1	5. Sanatsal düzenleme ilkelerine doğadan ve çevresinden örnekler gösterir.	Ayrıntıların olmadığı bu çalışmalar, daha sonra öğrencilerin tercih edecekleri boya ile renk geçişleri yapılmadan renklendirilir. Bu uygulamayla amblem çalışmalarına bir ön hazırlık yapılabilir. CUMHURİYET BAYRAMI (29 EKİM)	Denge, değişiklik, ahenk, ritim, vurgu, hareket, dereceleme, birlik, oran – orantı. 6. Burada, öğrencilerden, görsel		

KASIM	03-07 Kasım	1	1	6. Kompozisyonlarında çeşitli renk ilişkilerini uygular.	7. “Boş ve Dolu” (ELİŞİ KAĞIDIYLA KATLAMA-KESME ÇALIŞMASI) Renkli kâğıtları yelpaze şeklinde diledikleri kadar katladıktan sonra diledikleri motifi kesip çıkartırlar	çalışmalarında açık -koyu, sıcak - soğuk gibi zıt renk armonilerini kullanmaları beklenmektedir	Elişi Kağıtları, Makas, Yapıştırıcı	5-11 Kasım Atatürk Haftası
		2	1	9. Çalışmalarında diğer alanların müzik, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi ürünlerinden esinlenir.	"Atatürk" Katlanmış kâğıdı açtıklarında içinden çıkan biçim pozitif, oyulan kısım negatif olarak adlandırılır. İstendiğinde bu parçalar, başka renkteki kâğıtlar üzerine yapıştırılabilir.	Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere		
		3	1	7. Pozitif ve negatif biçimlerin ilişkisini kurar	7. “Negatif-Pozitif Baskı” (ELİŞİ KAĞIDIYLA KATLAMA-KESME ÇALIŞMASI) Benzer çalışmalar baskı teknikleri yolu ile denenebilir.	bildirilmeli, araç - gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.	Resim Kâğıdı, Resim Kalem,	
		4	1		2,3,6. “Ben Bir Grafikerim” (BİR GIDA FİRMASI İÇİN AMBLEM-LOGO ÇALIŞMASI) Öğretmen, öğrencilere “ Bir reklam firmasında grafiker olarak çalıştığınızı hayal ediniz.	“Değerlendirmeye”	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	ÖĞRETMENLER GÜNÜ

ARALIK	01-05 Aralık	1	1	8. Duygu, düşünce ve	Müşteriniz sizden gıda firması için bir amblem tasarlamasını istedi. Daha önceden sadeleştirdiğiniz ürünlerden birini seçebilirsiniz.	2, 3. Matematik dersi, "Geometri öğrenme alanı"		
		2	1	izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.	Bu ürünün, firmanın simgesi olacağını, yapılacak olan amblemin kurumun tüm yazışmalarında kullanılacağını (antetli kâğıt başlıklı kağıt, zarf vb.) veya kurumu yazılı - görsel basında tanıtacağını düşününüz.	"Düzen çokgenlerin inşa eder ve çizer." "Işığın prizmada kırılarak renklere"	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	
		3	1		Nasıl bir amblem yaptınız?" diyerek öğrenciyi konuya hazırlar. Öğrenciler, sınıf düzeyine göre ve amaca uygun olarak, amblem ve yazı öğelerinin bütünleştirildiği logo	ayrılabilceğini keşfeder".		
		4	1		çalışması da yapabilirler.			YILBAŞI TATİLİ (1 OCAK)

OCAK	05-09 Ocak	1	1	9. Yaptığı çalışmalarını sergilemekten ve çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.	6, 7. “ Tebrik Kartı” (KARTONLARLA TEBRİK KARTI TASARIMI) Renkli fon kartonlarının üzerine çizilen şekiller maket bıçağı yardımıyla geriye kalan alanların negatif alanlar, çıkarılan bölümlerin ise pozitif parçalar olduğu hatırlatılır.	5, 6. Fen ve Teknoloji dersi, “Fiziksel Olaylar” öğrenme alanı,	Renkli Fon Kartonlu, Renkli jelâtinler, Yapıştırıcı, Makas, Maket Bıçağı		
		2	1		Pozitif parçalar, kartın arkasına, içine veya öğrencinin tasarımına göre istediği bölümlerine, üzerleri çeşitli desenlerle oyularak çıkarılır. Başka renkteki saydamlar, jelâtinler, düzgün bir şekilde oyulan bölümlere yapıştırılır.	“Işık” ünitesi, “Renk filtrelerinin kullanımına günlük hayatından örnekler verir.”			
		3	1		Oyulup çıkarılma sonrası renklendirilerek yapıştırılır. Tebrik kartının metin bölümü, karton üzerine düzgün bir şekilde yazılır ve çalışma tamamlanır.				
2008- 2009 Eğitim Öğretim Yılı I. yarıyıl tatili 23 Ocak 2009 – 06 Şubat 2009									
Ölçme ve değerlendirmede açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci süreç dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.									

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DİĞER DERSLERLE İLİŞ. ARAÇ-GEREÇ	ARA DİSİPLİNLER, ATATÜRK-ÇÜLÜK
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ								

ŞUBAT	09-13 Şubat	2	1	<p>1. Doğanın, sanat eserinin oluşumundaki rolünü örnekler vererek açıklar.</p> <p>2. Farklı duygu hâllerinin sanatsal yaratıcılığa katkısını fark eder.</p>	<p>3.”Soyut-Somut” (KENT SEMBOLLERİNİ KULLANARAK SOYUT Ç.) Bk. Etkinlik örnekleri, s. 111.</p> <p>5. ‘Kent Sembolleri’ Her öğrenci kent listesinden bir kentin adını seçer. Seçtiği kentin adının hikâyesini ve sembolünü araştırarak bulur.</p>	<p>1. Empresyonizm : İzlenimcilik. 20 yy. sonunda ortaya çıkan, ışık etkisine dayanarak doğayı anlık görüntüsü ile resimlemeye dayanan sanat akımıdır. 1, 3, 6, 7, 8. Renkli çalışmalar, tercih edilen araç-gerece göre yapılmalıdır.</p>	Resim Kâğıdı, Resim Kalemi,	K.MARAŞ 'İN KURTUL UŞU(12 ŞUBAT SALI) 10- Konu: Sanat- Kültür
		3	1	<p>3. Görsel sanatlar alanındaki soyut ve somut ifade biçimlerini ayırt eder.</p> <p>4. Grafik tasarım ürünlerinde sembol, işaret, renk ve lekelerin işlevlerini ayırt eder.</p>	<p>Kent hikâyeleri sınıfta okunur. Buldukları kent sembolleri sınıfça incelenir. Daha sonra bu sembollerle bir pano düzenlemesi yapılır.</p>	<p>Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli araç - gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>Atatürkçülük İle İlgili Konular (9. Kazanım, 10.Konu).</p>		İlişkileri Diğer Örf ve Adetlere Hoşgörülü Olmamanın Gerekliliği

		4	1	5. Piktogramların evrensel görsel semboller olarak günlük yaşamdaki önemini kavrar.	(KENT SEMBOLLERİNİ KULLANARAK SOYUT Ç.) 6. Neşet Günal, Turgut Zaim, Nuri İyem gibi sanatçıların eserlerinde ele aldıkları konular tartışılarak yorumlanabilir.	4. Piktogram: Trafik işaretleri vb. gibi açık bir şekilde anlaşılabilir resimsel göstergeler.		Açıklama: Diğer milletlerin örf ve adetlerine
MART	02-06 Mart	1	1	6. Gösterilen eserin konusunu göz önünde bulundurarak, sanatçının çevresinden nasıl etkilendiğini tartışır. 7. Sanat eserlerinin toplum ile sanatçı arasında bir iletişim aracı olduğunu fark eder.	8. “Arşiv” (KENT SEMBOLLERİNİ KULLANARAK SOYUT Ç.) Öğrenciler, sevdikleri eserlerin fotoğraflarını, kartpostallarını kullanarak bir dosya oluştururlar. Bu dosyada, eser ismi, konusu, sanatçısı vb. hakkında çeşitli bilgiler yer alabilir.	7. Öğrencilerin, sanat tarihi literatürüne girmiş, müzelerde eserleri yer almış Türk ve dünya sanatçılarına ait eserlere ilgi duyması sağlanmalıdır. □2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma,		hoşgörünün önemini belirtmek bu çerçevede Güzellik
		2	1	8. İlgi duyduğu sanat eserleri ve sanatçılar hakkında araştırma yapar. 9. Güzellik kavramının ölçütlerinin kültürlere göre	9. “Kültürlerin Buluşması” (YABANCI MİLLETLER YADA KÜLTÜRLER ÇAL.) Öğrencilerden bir kültüre ait belli başlı özellikleri (yaşadıkları ortamlar, giyimleri, millî renkleri vb.) araştırması istenir.	4. “Duygu ve düşüncelerini ifade etme yollarını ilişkilerinde etkili bir biçimde kullanır.” □ 5. Girişimcilik, 1. “Elindeki bilgiyi grafik veya tablo biçiminde gösterir.”	Resim Kâğıdı, Resim Kalem,	kavramının kültürlere göre ölçütlerinin farklılaşabileceği belirtilmelidir.

		3	1	farklılaşabileceğini değer sistemine katar. 10. Bir eserin niçin gerçeğe	Seçikleri bu kültüre ait özellikleri kendi kültürleri ile karşılaştırmaları istenir.	8. Sosyal Bilgiler dersi, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi, “Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	Atatürk’ün diğer milletlerin örf ve adetlerine
		4	1	benzemek zorunda olmadığını tartışır. 11.Yaşadığı çevrenin yöresel	Yaşadıkları ortamlar, beğenileri, giyimleri, örf ve adetleri ile güzellik anlayışları arasındaki belirgin farklılıkları vurgularlar.	değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.” “Osmanlı-Avrupa ilişkileri çerçevesinde		karşı hoşgörülü olduğu
NiSaN	01-06	1	1	özelliklerinden esinlenerek görsel tasarımlar yapar.	Buna göre her uygarlığın güzellik ölçütlerinin kendi kültür özelliklerine göre belirlendiğinin anlaşılması sağlanır.	kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.”		Vurgulanacaktır.
ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ								

06-10 Nisan	2	1		<p>4,5,6. “Bil-Bul” (FOTOĞRAFLARLA MÜZECİLİK AFİŞİ ÇALIŞ.) Tarihî eser ve sanat eserleri ile ilgili çeşitli görsel materyaller getirilerek sınıfa asılır. Küçük kâğıtlardan yapılan fişler üzerine, sanat eserine ve tarihî esere ilişkin özellikler ayrı ayrı yazılarak bir torba içerisinde karıştırılır. Öğrenciler, torbadan seçtikleri fişleri okurlar ve özelliklerin tarihî esere mi, sanat eserine mi ait olduğunu tahmin ederler. Doğru bulunan fişler ait olduğu eserin altına yerleştirilebilir.</p>	Yakın çevrede müze veya ören yerine ziyaret gerçekleştirilemediği takdirde, sınıf içerisinde müzeyi	Tarihi ve Sanatsal Eser Fotoğrafları, Yapıştırıcı, Makas, Resim Kâğıdı,	Açıklamalar: Türkiye'nin bir kültür mozaiği üzerine kurulu olduğu vurgulanmalı ve millî tarihimizde ülke topraklarında
	3	1	1. Müzelerin, ulusal ve evrensel kültür ürünlerinin geçmişten geleceğe taşındığı mekânlar olduğunu kavrar.	<p>8,10.“Yeraltından Müze” (FOTOĞRAFLARLA MÜZECİLİK AFİŞİ ÇALIŞ.) Bulunan bir eserin müzeye teslim edilme süreciyle ilgili bir araştırma yaparlar. Konuyla ilgili drama yaptırılır. Öğrenciler oynamak istedikleri rolü alır. Canlandırmada, “Eseri bulan kişi en yakın müze müdürlüğüne götürür.</p>	tanıtıcı görsel dokümanlar ve materyaller incelenmelidir.		hayat bulmuş tüm uygarlıklar ele alınmalıdır
	4	1	2.Ulusal kültürümüze sahip çıkmanın önemini kabul eder.	<p>"Ülkem ve 23 Nisan" Müze müdürü, kendisine bulduğu eseri isterse müzeye hediye edebileceğini ya da biçilecek değere göre müzeye satabileceğini söyler. Satmaya karar verirse, eserle ilgili alana göre uzmanların yer alacağı bir komisyon oluşturulur.</p>	Atatürkçülük İle İlgili Konular (5-7.Kazanım, 11-12. Konu)		23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYR.
27 Nisan 01 Mayıs	5	1	3.Tarihî eserlerin ve kültürün taşıyıcısı niteliğindeki sanat eserlerinin kayıt altına alınmasının gerekliliğini ve önemini fark eder.	Bu komisyon esere, eskilik, ender bulunurluk derecesi vb.ye göre bir değer biçerek eseri satın alır. Müze müdürü, müze olanakları içerisinde eserin korunması mümkün değilse başka bir müzeye gönderilmesi için bakanlıkla yazışarak bir karara varır.” Canlandırma sonrası öğrenciler, konuyla ilgili görsel tasarımlar yaparlar.	4,5,6. Sosyal Bilgiler dersi, “Küresel Bağlantılar ” öğrenme alanı, “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesi “Düşünce, sanat ve	ÜRÜN DOSYASINI DEĞERLENDİRME	12- Konu: Atatürk’ün Resim Sanatına Verdiği Önem

MAYIS	04-08 Mayıs	1	1	4. Sanat eserinin özelliklerini kavrar.	8. “Eser Avı” (MÜZEDEN BİR ESERİN RESİMLENMESİ) Öğretmen, önceden sınıf sayısına göre müzedeki bazı eserlerin fotokopisini çektirir. Bir müze ziyaretigerçekleştirilir. Öğretmen, müzeyi gezen öğrencilere farklı eserlerin fotokopilerini dağıtır.	edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunu n farkına varır.”	Resim Kâğıdı, Resim Kalemı, Boyalar	Açıklamal ar: Atatürk’ün Türk toplumunu n gelişmesi için güzel sanatlara
		2	1	5. Tarihî eserlerin özelliklerini açıklar.	Bu objeleri müzede bulmalarını ister. Öğrenciler bulduğu eserlerden bir tanesinin müzeye nasıl ulaştığınıaraştırır.			önem verdiği ve çağdaş Türk
		3	1	6.Tarihî eser ile sanat eserinin özellikleri arasındaki farkı belirler.	9. “Eserlerimiz Nerede?” (MÜZEDEN BİR ESERİN RESİMLENMESİ) Öğrencilerden, Türkiye’den kaçırılan eserler ve şu anda nerede bulduklarıyla ilgili bir araştırma yapmaları istenir.	☐ Bu öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, Derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme,		sanatının oluşması için çalıştığı belirtilerek
		4	1	7. İlgî duyduğu sanat eserleri hakkında araştırma yapar.	Bulunan eserlerin adı, hangi uygarlığa ait olduğu, şu anda hangi ülkede ve mümkünse hangi müzede bulunduğu konusunda tahtaya bir çizelge hazırlanarak öğrenciler tarafından ulaşılan bilgiler çizelgeye işlenir. Ortaya çıkan tablonun değerlendirmesi yapılarak çıkarımlarda bulunulur. Ardından bu eserlerin yeniden ait olduğu yere getirilebilmesi için neler yapılabileceği konusu tartışılır.	grup değerlendirme formları, gözlem formları, performans ve		19 MAYIS ATATÜR K’Ü A.VE G.S. B.
HAZİRAN	01-05 Haziran	1	1	8. Bulunan bir tarihi eserin müzeye nasıl ulaştırılması gerektiğini bilir. 9. Kültürel miras olan eserlerin, kaçakçılığının sonuçlarını tartışır.	7. “Ben Hangi Eserim?” (MÜZEDEN BİR ESERİN RESİMLENMESİ) Her bir öğrenci müzede ilgilendiği bir sanat eserini belirleyerek fotoğrafını edinir. Eser hakkında araştırma yaparak özelliklerini belirler. Sınıf, gruplara ayrılır. Her gruptan bir kişi, seçtiği eserin fotoğrafını göstermeden, esere ait özellikleri arkadaşlarına okur.	proje ödevleri, öğrenci ürün dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.		sanatkârlar a verdiği önem Atatürk’ün güzel sanatlarla ilgili söylediği

		2	1	10. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	Arkadaşlarının eserle ilgili sorularını yanıtlar.Duydukları özelliklerden yola çıkarak görsel biçimlendirme çalışmaları yaparlar. Oyun farklı öğrencilerle dönüşümlü olarak sürdürülür. Yıl Sonu Sergi Hazırlığı			sözlerinden de örnekler verilerek vurgulanacaktır.
Ölçme ve değerlendirmede açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz değerlendirme, grup değerlendirme, gözlem formları, performans ve proje ödevleri, öğrenci süreç dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.								

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DİĞER DERSLERLE İLİŞKİ ARAÇ-G.	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜR KÇÜLÜK
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME								
EYLÜL	08-12 Eylül	2	1	1. Şiir, öykü, masal, efsane, mitoloji, karikatür	1. ‘Karikatür Çiziyoruz’ (KARİKATÜR ÇALIŞMASI VEYA OBJE ÇİZİMİ)	1, 3, 4, 6. Renkli çalışmalar, tercih edilen araç - gerece göre yapılmalıdır.	Tarama Ucu, Çini mürekkebi, Resim kağıdı	
		3	1	gibi çeşitli alanların ürünleri ile ilişki kurarak görsel	Ünlü Türk karikatürcülerinin eserlerinden örnekler gösterilir. Dünyanın en önemli	[!] Tercih edilen araç - gereçler, en az bir ders öncesinden öğrencilere		
		4	1	biçimlendirme çalışmaları yapar.	Karikatür yarışmalarından “Sedat Simavi Karikatür Yarışması”,	bildirilmeli, araç-		

EKİM	06-10 Ekim	1	1	2. Görsel çalışmalarında ton derecelendirmeleri ile derinlik etkisi oluşturur.	Uluslar arası Akşehir Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması ile ilgili örnekler gösterilir.	gereç ve teknik seçiminde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.		13- Konu: Atatürk'ün Bilime Verdiği Önem
		2	1		Öğrencilerin istedikleri bir konuda karikatür çizmeleri sağlanabilir. RAMAZAN BAYRAMI (11-14 EKİM)	(!) Atatürkçülük İle İlgili Konular (5. Kazanım, 13. Konu)		Açıklamalar: Atatürk'ün bilime
		3	1	3. Sanatsal düzenleme ilkelerinden yararlanarak	3. "Atatürk'ün Bilime ve Sanata Verdiği Önem" (ATATÜRK'ÜN ÖZDEYİŞİNİ RESİMLEME)	3. Kompozisyon : Bir sanat eserinde, sanatın elemanlarının sanatın ilkelerine göre düzenlenmesi.		
		4	1	özgün kompozisyonlar meydana getirir.	Öğrencilerden, görsel biçimlendirme öğelerini kullanarak CUMHURİYET BAYRAMI (29 EKİM)	4. Form: (üç boyutluluk etkisi) Işık gölge, renk, anatomi, çizgi ve doku gibi		29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
KASIM	03-07	1	1		Atatürk'ün sanata ve bilime verdiği önemi anlatan özdeyişlerinden birini içeren tasarım hazırlamaları istenir.	elemanların hepsinin birden		5-11 Kasım Atatürk Haftası
		2	1	4. Coğrafi ve kültürel etkenlerin renk seçimindeki belirleyici rolünü tartışır.	3. "Aynısından Neler Oldu?" (STRAFORLA ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMA) Öğrenciler, ritim, ahenk, derecelenme, denge, birlik vb. tasarım	oluşturulduğu görüntü veya biçim.	Strafor, Çöp şişleri,	verdiği önem verilirken, Bilimsel

		3	1		ilkelerini kullanarak birim motif tekrarlarıyla oluşturacağı iki ve üç boyutlu çalışmalar yapabilirler.	Perspektif: Resmin iki boyutlu ortamında, üçüncü boyut	Renkliataşlar Şerit kartonlar,	gelişmenin bir sonucu olan
		4	1	5. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel	Örneğin, telleri çıkarılmış ahşap mandallardan oluşan birimleri ahşap tutkallıya birbirine yapıştırarak, çöp şişleri köpük (strafor)	(derinlik) yanılması vermek için kullanılan teknik.	Telleri çıkarılmış mandallar	ÖĞRET-MENLER . GÜNÜ (24 KASIM)
ARALIK		1	1	sanat teknikleriyle ifade eder.	parçalarıyla birbirine bağlayarak, kilden para motifleriyle seramik kaplar	□6. Kariyer Bilincini Geliştirme,		teknoloji ve teknolojik
	15-19 Aralık	2	1		oluşturarak vb. üç boyutlu modüler çalışmalar oluşturabilirler.	2.“Her bireyin kendine özgü olduğunu belirtir.”		gelişmeleri n sanata olan
		3	1	6. Çizgilerin kişiye özgü olduğunu kavrar.	Renkli atışları şerit kartonlara geçirerek, kartonlardan oluşturdukları birimleri tekrar ederek vb. iki boyutlu çalışmalar yapabilirler. KURBAN BAYRAMI(19-23 ARALIK)			katkısı ve sanatı etkileyiş biçimlerine
		4	1	7.Yaptığı çalışmaları	6, 7. “Desen” (MODEL DEN DESEN) Desen çalışmalarında gönüllü bir öğrenci sınıfa model olur.		Resim kağıdı, Resim kalemi,	TATİLİ (1 OCAK)
OCAK	09 Oc	1	1	sergilemekten ve	Sınıf düzeninin “U” biçiminde olması idealdir.		Model	dikkatçeki ecektir
		2	1	çevresindekilerle	Öğretmen, çalışma öncesinde modelden ölçü almayı gösterir.			
		3	1	paylaşmaktan haz alır.	Sonra kara kalemle kâğıda kabaca yerleştirilen figür, zamanla detaylandırılarak desen çalışması tamamlanır.			
2008- 2009 Eğitim Öğretim Yılı I. yarıyıl tatili 23 Ocak 2009 – 06 Şubat 2009								

AY	TARİH	HAFTA	D. SAATI	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DİĞER DERSLERLE İLİŞKİ ARAÇ-G.	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜRK ÇÜLÜK
ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ								
ŞUBAT	09-13 Şubat	2	1	<p>1. Sanatın kendine özgü bir anlatım dili olduğunu kabul eder.</p> <p>2. Sanatın anlatım dilinin evrensel olduğunu fark eder.</p> <p>3. Farklı sanat akımları hakkında bilgi edinir.</p>	<p>1, 2, 3, 4, 6. “Eser Analizi” (ANALİZ VE RÖPRODÜKSİYON ÇALIŞMASI)</p> <p>Vincent Van Gogh, Toulouse Lautrec, Frida Kahlo, Fikret Mualla, Cihat Burak gibi yaşamlarını eserlerine yansıtan sanatçılardan ait eserlerden örnekler sınıfa getirilir.</p>	<p>1. Renkli çalışmalar, tercih edilen araç - gerece göre yapılmalıdır.</p> <p>[!] Tercih edilen araç - gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli, araç - gereç ve teknik seçiminde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.</p>	Röprodüksiyonlar, Resim kağıdı, Resim kalem, Boyalar	<p>14- Konu: Sanat - Kültür İlişkileri</p> <p>Açıklamalar: Atatürk’ün millî K.MARAŞ’IN KURTULUŞU(12 ŞUBAT SALI)</p>
		3	1	<p>4. Farklı ifade biçimlerinin sanatın dallarını oluşturduğunu fark eder.</p> <p>5. Duygu ve düşüncelerini görsel sanatların farklı dalları ile ifade edebileceğini bilir.</p>	<p>Öğrencilerin, eserlerden nasıl etkilendiklerini (firça vuruşları, ele aldıkları konular, renkler, duygular vb.) önce sözel, sonra görsel çalışmalar (resim, heykel vb.) ile ifade etmeleri istenebilir.</p>	<p>3. Akımlar öğrencilerin yaş düzeyleri dikkate alınarak belirgin özellikleri ile verilmelidir.</p> <p>(!) Atatürkçülük İle İlgili Konular (9-11. Kazanım, 14-15. Konu)</p>		<p>Kültüre verdiği önem verilirken, sanatın kültürün taşıyıcısı konumunda olduğu</p>

				<p>6. Gördüğü sanat eserindeki görsel biçimlendirme öğelerinin sanatsal düzenleme ilkelerine göre nasıl kullanıldığını açıklar.</p>	<p>7, 12. “Düşünen Adam” (ANALİZ VE RÖPRODÜKSİYON ÇALIŞMASI) Roden’in “Düşünen Adam” heykelinin röprodüksiyonu sınıfa getirilerek öğrencilerin eser üzerinde konuşmaları sağlanır. Daha sonra öğretmen öğrencilere görsel düzenleme ilkeleri hakkında sorular sorar. Öğrencilerle soru-cevap yöntemiyle yapılan görüşmelerin ardından uygulamaya geçilebilir. Öğrenciler, seçtikleri malzemelerle heykel çalışmaları yapabilirler.</p>	<p>5. Sanatsal Düzenleme İlkeleri Denge: Eserdeki renk (sarı - mor vb.), biçim (dik çizgi - eğik çizgi, üçgen-çember vb.), doku (organik nesnelere -yapay nesnelere vb.) gibi kontrastlar aranır.</p>	<p>vurgulanmalı ve sanat kültürünün oluşmasında ki din, dil, coğrafi</p>
--	--	--	--	---	---	---	--

MART	02-06 Mart	1	1	<p>7. Karşılaştığı evrensel ve ulusal sanat eserlerinin sanatçıların yaşam öykülerini öğrenmeye istek duyar.</p> <p>8. Sanat eserlerindeki konu çeşitliliğini sorgular.</p>	<p>5. ‘Kent Projesi’ (HAYALİMDEKİ KENT PROJESİ ÇALIŞMASI)</p> <p>Öğretmen, gruplara ayrılan öğrencilere yaşadıkları kentle ilgili kaygıları, beklentileri, sevdikleri yerler vb. hakkında sorular sorar. Hayallerindeki kentin tasarımını ahşap materyaller, karton kutular, boya malzemeleri vb. kullanarak yapmaları istenir.</p>	<p>Ritim: Evrende olduğu gibi sanat eserinde de tekrar eden renklerin, şekillerin, dokuların, canlı ve cansız varlıkların tekrar edip etmediğine bakılır. Tekrar, aynı zamanda ritim duygusu verecektir.</p>	<p>Resim kağıdı, Resim kalemi, Boyalar</p>	<p>faktörler ve geçmiş yaşantıların (tarihin) etkisi ile birlikte değerlendirilmelidir.</p>
		2	1	<p>9. Görsel sanat eserinin oluşmasında, dönemin düşünce ve inanç sistemlerinin, coğrafi özelliklerinin ve çeşitli olayların etkisini tartışır.</p>	<p>Daha sonra oluşturdukları kentin özelliklerini ortaya koyarak tanıtımını yaparlar ve bu özelliklerden yola çıkarak kent sembolü oluştururlar.</p>	<p>Birlik: Eserde, biçim, doku, boyut, renk ve ya duygu unsurlarının birbiri ile uyum içerisinde olması.</p> <p>Ahenk: Uyum Birbirini dengeleyen elemanlar dizisi.</p> <p>Derecelenme: (Koram) Hiyerarşi. Parçaların bütün içinde belirli bir öncelik dizgesine göre algılanmaları.</p>		<p>15- Konu: Atatürk’ün Bilime Verdiği Önem</p> <p>Açıklamalar: Atatürk’ün bilime verdiği önem verilirken,</p>
		3	1	<p>10. Sanatın, kültürü aktarma yollarından biri olduğuna ilişkin örnekler verir.</p> <p>11. Teknolojik gelişmelerin görsel sanatlara etkisini açıklar.</p>	<p>4.6.13. “Eser Eleştirisi “ (HAYALİMDEKİ KENT PROJESİ ÇALIŞMASI)</p> <p>Bk. Etkinlik örnekleri, s. 114.</p>	<p>Oran-Orantı: Nesnelerin kendi içinde veya başka nesnelere ile renk, biçim, leke anlamında ya da boyutlar arasında dengeli bir bütünlük oluşturulmasına yönelik estetik ilişkilerdir.</p>		<p>bilimsel gelişmenin bir sonucu olan teknoloji ve teknolojik</p>

			12. Duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini yansıtan görsel tasarımlar yapar. 13. Gördüğü sanat eseri hakkında bir yargıya varır.	9, 10. “Minyatür” (HAYALİMDEKİ KENT PROJESİ Ç.) Dönemin savaş sahnelerini, eğlence hayatını, yaşantısını anlatan bir minyatür incelemesi yaptırılabilir. Öğrencilere; “Burada neler görüyorsunuz, insanlar neler yapmakta, en çok dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir, kıyafetler nasıl, mekân nasıl düzenlenmiş?”, gibi sorular yöneltilir.	Vurgu: Resimde ilgi çekici odaklara denir. Değişiklik: Monotonluğu bozan farklı dinamikler. Düzen içinde farklıklar meydana getiren öğeler.		gelişmelerin sanata olan katkısı ve sanatı etkilemiş biçimlerine dikkat çekilecektir.	
			ÖĞRENME ALANI: MÜZE BİLİNCİ					
NİSAN	30 Mart- 03 Nisan	1	1	1. Türk müzeciliğinin kurulmasında öncülük eden kişileri araştırarak bilgi edinir.	1. “Osman Hamdi Bey” (MÜZE VE OSMAN HAMDİ BEY KONULU AMBLEM LOGOTASARIMI) Türk müzeciliği ve Osman Hamdi Bey ile ilgili dokümanlar, görsel materyaller toplanıp sınıf ortamında tartışılarak yorumlanabilir.	1. İmkân dahilinde ve “Müzeler Haftası” (18–24 Mayıs) kapsamında, yakın çevrede bulunan bir müze, Ören yeri,	Resim kağıdı, Resim kalemi, Boyalar	
		2	1		4, 6. “Müzelerimizi Tanıtıyoruz” Müze çeşitlerinden (sanat, tarih, arkeoloji, etnografya, bilim, teknoloji,	tarihî eser veya anıt ziyaret edilmelidir.		
		3	1	2. Seçtiği herhangi bir eserin müzeye ulaşma sürecini	basın, açık hava müzeleri ve askerî müzeler) herhangi biri tercih edilerek müzenin içeriğine ilişkin kurumsal	3, 4. Öğrencilere, öncelikle okulun bilgisayarları ve İnternet		
		4	1	araştırır.	kimlik çalışması (amblem, zarf, antetli kağıt, broşür) yapılabilir.	bağlantısını kullanılmak üzere yardımcı olunmalı, şayet bu		23 Nisan U.E. ve Ç. B.

	27 Nisan 01 Mayıs	5	1	3. İnternet üzerinden bir müze ziyareti yapar.	3,4,5,6. “Sanal Ortamda Müzeyi Tanıyorum” (MÜZE VE OSMAN HAMDİ BEY KONULU AFİŞ T.) Sanal ortamın imkânlarından yararlanarak yerli veya yabancı bir müze ziyaret edilir.	gerçekleştirilemiyorsa İnternet kafe vb. yerlere	Resim kağıdı, Resim kalemi, Boyalar	
MAYIS	04-08 Mayıs	1	1		Bu müze ile ilgili dikkat çekici eserlere vb. ait özellikleri içeren dokümanların çıktısı alınarak karton ya da öğrencilerin seçecekleri bir zemin üzerinde müzeyi tanıtıcı bir afiş tasarlanabilir.	öğretmen nezaretinde gidilmelidir.		
		2	1	4. İnternet üzerinden araştırdığı müzeye yönelik tanıtıcı görsel çalışmalar yapar.	6, 7. “Tarihi Sanat Eserleri Bize Neler Söylüyor?” (MÜZE VE OSMAN HAMDİ BEY KONULU AFİŞ T.) Öğrenciler, müzelerde yer alan eserlerden istediği birini seçerek “Eser ne zaman yapılmıştır? Hangi uygarlığa aittir? Nerede yapılmıştır?, Hangi amaçla yapılmıştır? Günümüzde hangi açıdan önemini sürdürmektedir?”	☐ 4. Türkçe dersi, “Dinleme - İzleme” öğrenme alanı “Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve		
		3	1	5. Kültürel mirasa sahip çıkmamanın önemini pekiştirmede bilişim teknolojilerinden yararlanır.	Nerede bulunmuş, müzeye nasıl ulaşmıştır?” gibi soruların yanıtına ulaştıktan sonra eserin taşıdığı sembolleri, yapıldığı döneme ve uygarlığa ait bilgi ve ipuçları taşıyıp taşımadığını, varsa eserle ilgili sembollerin hikâye ya da efsanelerini bulmaya çalışırlar. İnceledikleri	ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.”		19 MAYIS ATATÜRK 'Ü A.VE G.S. B.

		4	1	6. Müzedeki eserler, tarihi yapılar, anıtlar vb.den yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.	eserden yola çıkarak görsel tasarımlar yaparlar. Bu konuda Anadolu antik çağ, Selçuklu ve Osmanlı seramikleri, Anadolu Selçuklu figürlü çinileri; minyatürler, duvar resimleri, halı – kilim, yazma motifleri vb. örneklerden yola çıkılabilir.	☐ Bütün öğrenme alanlarında açık uçlu sorular, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz		
HAZİRAN	01-05 Haziran	1	1	7. Ülkemizin müze, ören yeri, tarihî eser, anıt vb. zenginliklere sahip olmasından gurur duyar.	7. “Müzedeki Yangın” Öğretmen, öğrencilerden müzede bir yangın çıktığını düşünmelerini ister. Her bir öğrenciye yönelik ilk önce hangi objeyi kurtarmak isteyeceklerini ve niçin o objeyi tercih ettiklerini sorar.	değerlendirme, grup değerlendirme, formları, gözlem formları, performans ve proje ödevleri,		
		2	1	8. Tarih, kültür ve görsel sanatlar arasındaki ilişkinin farkına varır.	Tercih ettikleri objeyi ele alarak bir öykü yazmalarını ve bu öyküyle ilgili bir görsel tasarım yapmalarını ister. Yıl Sonu Sergi Hazırlığı	öğrenci ürün dosyaları vb. kullanılarak değerlendirme yapılabilir.		

Bu yıllık plan, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 351 sayılı ve 11.09.2006 tarih ile yayımladığı İlköğretim Görsel Sanat (1–8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı esas alınarak hazırlanmıştır.

**EK 4. Resimlerde Tasarım Ögesi Olarak
Rengin Estetik Kullanımını Belirlemeye İlişkin
Değerlendirme Formu**

MADDELER	VAR	YOK
Ana renklerin kullanımı		
Ara renklerin kullanımı		
Zıt renklerin kullanımı		
Sıcak renklerin kullanımı		
Soğuk renklerin kullanımı		
Rengin koyu değerleri		
Rengin açık değerleri		
Renk geçişleri		
Renk Armonisi		
Armoni (uyum)		
Teknik hakimiyet		
Açık-orta-koyu değerler		

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KAYNAKÇA

- Akyıldız, F. M. (2006). *İlköğretim Okullarında (9-12 Yaş) Görsel Sanatlar Dersi Kapsamında Renk Bilgisi'nin Kavratılmasındaki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Arda, Z. (1999). *İlköğretim Okullarında İkinci Kademedeki Uygulanan Sanat Eğitimi Çalışmalarına Renk Yönünden Analitik Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aslışen, M. (2006). *Postmodern Süreçte Kitsch Olgusu*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Artut, K. (2004). *Sanat Eğitimi Kavramları ve Yöntemleri*. (3. baskı). Ankara: Anı yayıncılık.
- Atan, A. (1996). *Yetenek Sanat Eğitiminin Temel Altyapısı Özelliğindedir*. (Sayı:131). Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Aykut,A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 21.
- Baltacıoğlu, İ.H. (1932). *Resim ve Terbiye*. İstanbul: Kanaat Yayınları.
- Basset, R. (1969). *The Open Age In Learning: The Role of Artin General Education*. [Açık Yaş Öğrenme: Rol Artin Genel Eğitim]. Mit Press Massachusetts Ins. Of Teknology. U.S.
- Başaran, İ. E. (1978). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Bilim Matbaası.
- Baltaş, Z. A. (1993). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Becer, E. (1997). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Bedir, S. D. (2005). *Grafik Tasarım İlkelerine Dayalı Olarak Geliştirilmiş Etkileşimli Eğitim CD'lerinin İlköğretimde Temel Sanat Elemanlarının Öğretiminde Etkililiği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Bengisu, H. (1993). *12–15 Yaş grubu Çocuklarda Yaratıcı Kişilik Oluşturmada Özgün Baskıresim Çalışmalarının Eğitsel Değeri*. Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Berger, J. (1986). *Görme Biçimleri*. (Yurdanur Salman Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bigalı, Ş. (1984). *Resim Sanatı*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Bilim ve Teknik Dergisi (1979). Işık ve Renk. *Bilim ve Teknik Dergisi Makaleleri*. Cilt.23, Sayı.270 Ocak.
- Binbaşıoğlu, C. (1998). *Eğitime Giriş*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Bingöl, C. (1975). *Resim Nedir, Nasıl Yapılır, Nasıl Öğrenilir*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bostancı, F. (2006). *Çocuk Resmini Konu, Çizgi, Şekil Ve Renk Açısından Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Boydaş, N. (2004). *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Bozkurt, N. (2000). *Sanat ve Estetik Kuramları*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Brown, C. & Mclean, C. (2004). *Drawing From Life*. [Hayattan Çizim]. Third Edition. Wadsworth / Thomson Learning, USA.
- Budak, Ç. (2006). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri: Odak Grup Görüşmesi*. Yüksek Lisans Programı, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Vedat Özsoy (Ed.). Ankara: Varan Yayıncılık.

Coşkun, N. (2006). *Resim Sanatında Renk- Öz Bağıntıları*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Çağlarca, S. (1993). *Renk ve Armoni Kuralları*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Çellek, T. (2003). *Temel Sanat Eğitimi, Temel Tasarım: "Işık"* Web Sitesi: <http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=245> adresinden 30.Mayıs.2009 tarihinde edinilmiştir.

Çellek, T. (2003). *Temel Sanat Eğitimi, Temel Tasarım: Çizgi, Nokta, Leke, Doku, Perspektif, Renk*. Web Sitesi: <http://www.tulaycellek.com/tulay/eserlistesi.asp?alttur=dersnot2> adresinden 30.Mayıs.2009 tarihinde edinilmiştir.

Çubuk G. (2006). *İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Danış, E. D. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi Ve Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2002). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. (5. Baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık.

Despopoulos, A & Silbernagl, S. (1997). *Renkli Fizyoloji Atlası*. Hayrunisa Çavuşoğlu (Ed.). Ankara: Nobel & Yüce Yayınları.

Dominique, J. (1990). *Sanat Estetik*. Gönen Görey (Çev.). İstanbul: M.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (1997). Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Edwards, B. (1979). *Drawing On The Right Side Of The Brain*. [Beyinin Sağ Yanıyla Çizim].
Published By J.P. Tarcher Inc. Los Angeles, CA, USA.

Enstice, W. & Peters, M. (2003). *Drawing: Space, Form, and Expression*. [Çizim: Boşluk,
Form ve İfade]. 60. Pearson Prentice Hall. New Jersey, USA.

Erbaş, Ö. (1996). *Sanat Eğitiminde Renk ve Renk Öğretim Yöntemleri*. Sanatta Yeterlilik Tezi.
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Erbay, M. (2001). *Plastik Sanatlar Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Erbay, M. (1977). *Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi
Yayınları.

Erinç, M. S. (1998). *Sanat Psikolojisine Giriş*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Erinç, M. S. (1998). *Sanatın Boyutları*. İstanbul: Çınar Yayınları.

Erinç, M. S. (1994). *Yaşamı Güdeleyici Bir Etken Olarak Estetik Kaygı*. Sanat Yazıları IV.
Ankara: H.Ü.G.S. F.Yayınları.

Erişti, S. D. (2005). *Grafik Tasarım İlkelerine Dayalı Olarak Geliştirilmiş Etkileşimli Eğitim
CD'lerinin İlköğretimde Temel Sanat Elemanlarının Öğretiminde Etkililiği*. Doktora
Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Ersoy, A. (1983). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.

Etike, S. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi (1923-1950) Türkiye'de Resim Eğitimi*.
Ankara: Güldiken Yayınları

Etike, S. (1995). *Sanat Eğitimi Yazıları*. Ankara: İlke Yayınevi.

Etike, S. (1999). Yaralı Duyguları Sanatla Onaralım. *Öğretmen Dünyası Dergisi*. H.Ü. Ekim.

- Gel, H. Y. (1994). *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Demet Yayıncılık.
- Genç, A. ve Sipahioğlu, A. (1990). Görsel Algılama “*Sanatta Yaratıcı Süreç*”. İzmir: Sergi Yayınevi.
- Gençaydın, Z. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. No: 276.
- Gençaydın, Z. (1993). *Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı “Sanat Eğitimi”*. Prof. Dr. Süleyman Eripek (Ed.). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Temmuz. No:582. Eskişehir: Etam A.Ş. Wep Ofset.
- Gökaydın, N. (1990). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. Ankara: Sedir Yayınları.
- Gökaydın, N. (1982). *Sanat Eğitimi, Plastik Sanatlar Sempozyumu*. 546, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökaydın, N. (1990). *Temel Sanat Eğitimi- Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*, Ankara: Sedir Yayınları.
- Güngör, İ. H. (1972). *Temel Tasarım*. İstanbul: Çeltüt Matbaacılık.
- Gürtuna, S. (2003). *Çocuk ve Sanat Eğitimi, “Çocuğum Sanatla Tanışıyor”*. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Ankara: Morpa Kültür Yayınları Ltd. Şti.
- Güvenç E. (2005). *İlköğretim Birinci Basamağı Çocuk Resimlerinde Renk Kullanımında Okul, Aile Ve Kültürel Etkilerin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Harrison, H. (1996). *Drawing, Step by Step Teaching Through, Inspirational Projects*. [Çizim, Adım Adım Baştan Sona Öğretim] Annes Publishing Limited, London, GB.
- Hausman, J. J. (1985). “*Training of Teachers*” *The International Encyclopedea of Education Edütors*, [“Öğretmen Eğitimi” Uluslar arası Ansiklopedik Eğitim Editörleri ile]. US: Pengamen Press.

Hegel, G. W. F. (1994). *Estetik*. Taylan Altuğ ve Hakkı Hünler (Çev.). C 1. İstanbul: Payel Yayıncılık.

Işingör, M., Eti, E. ve Aslier, M. (1986). *Resim I Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri Grafik Resim*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İnceoğlu, N., Gürer, T. ve Çil, E. (1995). *Düşünme ve Anlatım Aracı Olarak Eskizler*. İstanbul: Helikon Yayınları.

Johnston, G. (1993). *Resim Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kağan, M. (1993). *Estetik ve Sanat Dersleri*. (2. Basım). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Kaymakcan, M. (2006). *Yüksek Öğretim Sanat Eğitiminde Temel Tasarım Eleman Ve İlkelerinin Öğretimi Ve Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Kehnemuyi, Z. (1995). *Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Doğan Kardeş Kitaplığı.

Kırıoğlu, O. ve Stokrocki, M. (1997). *İlköğretimde Sanat Öğretimi*. YÖK / Dünya Bankası, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi. Ankara: YÖK Yayını.

Kırıoğlu, O. ve Stokrocki, M. (1997). *Ortaöğretim Sanat Öğretimi*. Ankara: YÖK / Dünya Bankası, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi. Ankara: YÖK Yayını.

Kırıoğlu, O. (1991). *Sanatta Eğitim*. Ankara: A.Ü.E.B.F. Yayınları.

Kırıoğlu, O. (1991). *Sanatta Eğitim; Görmek, Anlamak, Yaratmak*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.

Kırışoğlu, O. (2002). *Sanatta Eğitim*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Komisyon. (1992). *Resim İş Müfredat Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Lester S. W. O. (1967). *Çağdaş Eğitim*. Nurettin Özyürek (Çev.). İstanbul: Varlık Yayınevi.

Maccario, N. K. (2005). *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*. İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri. Vedat Özsoy (Ed.). Ankara: Varan Matbaacılık.

Malchiodi, C. A. (1998). *Çocukların Resimlerini Anlamak*, Doç. Dr. Psikolog Tülin Yurtbay (Çev.). İstanbul: Epsilon Yayınları.

Meager, N. (1993). *Teaching Art at Key Stage, Art and Design and Visual Impact Publication*. [Sanat ve Tasarım, Anahtar Sahne Sanatı ve Görsel Etki Yayıma Öğretimi]. The National Society for Education. USA.

M.E.B.(2000). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı*, Ankara: M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Mülayim, S. (1994). *Sanata Giriş*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

Özer, B. (1986). *Yorumlar: Resim, Heykel, Mimarlık*. İstanbul: M.Ü. Yayınları.

Özsoy, V. (2003). "*Görsel Sanatlar Eğitimi*". Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayınları.

Parramon, J. M. (1991). *Resimde Renk Uygulanışı*. Erol Erduran Çev. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Peşkersoy, E. ve Yıldırım, O. (2008). *M.E.B. İlköğretim Genel Müdürlüğü Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Prof. Hasan Pekmezci (Ed.). İstanbul: Kelebek Matbaacılık.

Read, H. (1974). *Sanatın Anlamı*. Günel İnan ve Nursin Asgari (Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları. No: 87.

Rosalinda, R. (1995) “*Art Talk*” [Sanat Konuşmak]. (Teachers Wraparound Edition). New York: Glencoe / Mc Graw-Hill.

San, İ. (1979). “Çocuğun ve Gencin Sanat Eğitimi”. *Ulusal Kültür Dergisi*, 6 Haziran.

San, İ. (1993). “Kültür Aktarımı ve Çağdaş Kültür Sorunu İçinde Sanat Eğitiminin Yeri”. Ankara: *A.Ü. E. B. F. Dergisi*, Sayı: 2.

San, İ. (1985). Sanat ve Eğitim. Ankara: *A.Ü.E.B.F. Dergisi*, No:151.

San, İ. (1983). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Tan Yayınları.

San, İ. (1977). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Seçkinöz, M., Alpaslan, S., Komşuoğlu, Ş., İmer, A. ve Etike, S. (1986), *Resim II Süsleme Resimi ve Süsleme Sanatları Tarihi*. Ankara: TTK Basımevi.

Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1986). *Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1996). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Stor, A. (1997). *Yaratma Dürtüsü*. İpek Babacan (Çev.). İstanbul: Özgür Yayınevi.

Tan, H. (1986). *Psikolojik Danışma Rehberlik*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Tansuğ, S. (1973). *Resim Kılavuzu*. (1. baskı) İstanbul: Milliyet yayınları.

Telli, H. (1990). “Türkiye’de Resim-İş Öğretimine Genel Bir Bakış”, Orta Öğretim Kurumlarında Resim- İş Öğretimi ve Sorunları Yayını. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Temel Britannica. Yayın yılı: 1993. Cilt. 16. Hürriyet Yayınevi.

Temizsoylu, N. (1987). *Renk ve Resimde Kullanımı*. İstanbul.

Temizsoylu, N. (1990). *Temel Sanat Kavramları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu Yayını.

Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*. (Genişletilmiş 8. Baskı). Ankara: Zirve Ofset.

Tunalı, İ. (1996). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turgut, İ. (1988). *Eğitim Üzerine Felsefi Bir Deneme*. İzmir: Tin Yayınları.

Turgut, İ. (1991). *Sanat Felsefesi*. İzmir: Karınca Matbaası.

Türkdoğan, G. (1981). *Sanat Eğitimi Yöntemleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Türkdoğan, G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri*. (2. Baskı) Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.

Türkan, B. (1999). “İlköğretim Kurumları Resim-İş Öğretim Programının Değerlendirilmesi” Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1–2, Cilt 9.

Uçan, A. (1996). *Resim-iş eğitimi'nden Plastik Sanatlar Eğitimi'ne*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları. 131.

Uçan, A. (1992). “Sanat Eğitiminin Niteliği, Üç Ana Türü ve Bazı Sorunları” *Sanat Yazıları*. Ankara: Hacettepe Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları. Sayı:4 / 12.

Ustaoglu, E. (2007). *Renklerin İnsan Yaşamındaki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Uysal, A. (2005). “İlköğretimde Verilen Sanat Eğitimi Derslerinin Yaratıcılığa Etkileri” Ankara: Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, Cilt 6, Sayı 1, 41–47.

Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme: Teoriler - Teknikler*. (Altıncı Baskı) Ankara: Alkım Yayınevi.

Yavuzer, H. (2000). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 19. Basım.

Yavuzer, H. (1993). *Resimleriyle Çocuk*. (3. Baskı) İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1995). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, M. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar (182 uygulama biçimi ile)*. (2. Baskı). Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

RESİM VE ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1. Işık ve Algı

Güvenç E. (2005). *İlköğretim Birinci Basamağı Çocuk Resimlerinde Renk Kullanımında Okul, Aile Ve Kültürel Etkilerin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Şekil 2. Ana-ara Renkler

<http://www.cicicee.com/cocuk-sayfa.aspx?menuId=20&sayfaId=65> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Şekil 3. Renk Çemberi I

<http://www.cicicee.com/cocuk-sayfa.aspx?menuId=20&sayfaId=65> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Şekil 4. Gri Oluşumu

<http://www.cicicee.com/cocuk-sayfa.aspx?menuId=20&sayfaId=65> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Şekil 5. Benzer ve Zıt Renkler

<http://www.cicicee.com/cocuk-sayfa.aspx?menuId=20&sayfaId=65> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Şekil 6. Gözün Yapısı

Ustaoğlu, E. (2007). *Renklerin İnsan Yaşamındaki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Şekil 7. Renk Türleri

<http://bymi.files.wordpress.com/2007/05/renkemberi.png> (Erişim Tarihi: Kasım 2009)

Şekil 8. Görme olayı sonucu etkilenme

Çubuk G. (2006). *İlköğretim Binalarının Renk Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana

Şekil 9. Renk Çemberi II

http://www.sehrigaleri.com/index_dosyalar/Page3127.htm (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Şekil 10. Renk Çemberi III

Akyıldız, F. M. (2006). *İlköğretim Okullarında (9-12 Yaş) Görsel Sanatlar Dersi Kapsamında Renk Bilgisi'nin Kavratılmasındaki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Resim 1. Doğadan Gerçek Çiçek

<http://img2.blogcu.com/images/y/e/r/yercekimlikaranfil/gull.jpg> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 2. Yapay Çiçek

<http://www.resimhayattir.com/data/media/147/ORI-A38.jpg> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 3. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları I

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=245> (Erişim Tarihi: Mayıs 2009)

Resim 4. İmogen Cunningham, "The Dream", 1910, Fotoğraf

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=245> (Erişim Tarihi: Mayıs 2009)

Resim 5. Rembrandt, "The Anatomy Lesson of Dr Tulp", 1632

http://www.fineartprintsondemand.com/artists/rembrandt/anatomy_lesson_of_dr_tulp.htm

(Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 6. Matisse, "Harmony in Red", 1908

http://www.artchive.com/artchive/M/matisse/harmony_in_red.jpg.html (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 7. Jackson Pollock, "Number 8", 1949

http://www.artinthepicture.com/paintings/Jackson_Pollock/Number-8/ (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 8. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları II

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=246> (Erişim Tarihi: Mayıs 2009)

Resim 9. Jackson Pollock, 1946-49

<http://artmiser.wordpress.com/2007/02/06/pollock-surely-could-not-have-dripped-this/> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 10. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları III

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=247> (Erişim Tarihi: Mayıs 2009)

Resim 11. Picasso, “Crying Woman”, 1915

<http://en.sfwcn.com.cn/Enjoy-the-world-famous/200812/18-441.html> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 12. Willi Baumeister, 1954

<http://www.artnet.com/galleries/Inventory.asp?gid=488&cid=874> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 14. Malik Aksel, “Zambak”

http://www.felsefeekibi.com/sanat/isimler_turk/isimler_alfabetik_turk_malik_aksel.html
(Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 15. Doğal Doku, “Yaprak Dokusu”

http://sifabahcesi.blogspot.com/2009_12_01_archive.html (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 16. Doğal Doku, “Salyangoz Kabuğu”

<http://www.faikilaclama.com/salyangoz.jpg> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 17. V. Van Gogh, “Sunflowers”, 1888, (Tuval zerine boya ile oluşturulan doku)

Vincent Van Gogh 1853-1890: Vision Und Wirklichkeit / Ingo F. Walther. Benedikt Taschen Yayınları, 1993.

Resim 18. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları IV

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=249> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 19. Raphael, “The School of Athens”, The Vatican, Fresk, 1510 – 11

<http://www.artunframed.com/raphael1.htm> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 20. Meyndert Hobbema, 1669, (Tek Kaçışlı Perspektif)

<http://www.essentialvermeer.com/dutch-painters/hobbema.html> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 21. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Çalışmaları V

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=250> (Erişim Tarihi: Mayıs 2009)

Resim 22. Edgar Degas, 1872, (Zıtlık örneği)

<http://www.edgar-degas.org/The-Dance-Foyer-at-the-Opera-on-the-rue-Le-Peletier,-1872.html>

(Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 23. Raphael, 1507, (Denge Örneği)

<http://www.wga.hu/frames-e.html?/html/r/raphael/2firenze/2/33cardel.html> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 24. Peter Paul Rubens, 1612–14, (Egemenlik -odak noktası- örneği)

http://www.artchive.com/web_gallery/P/Peter-Paul-Rubens/Peter-Paul-Rubens-reproductions-1.html (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 25. Henri Matisse, 1909, (Ritim Örneği)

[http://www.shafe.co.uk/art/Henri_Matisse-The_Dance_\(1909-10\)-.asp](http://www.shafe.co.uk/art/Henri_Matisse-The_Dance_(1909-10)-.asp) (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 26. René Magritte, 1948, (Şekil-Zemin Anlatımı Örneği)

<http://www.barber.org.uk/pommagritte.html> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 27. Sandro Botticelli, “Primavera”, 1482, (Rönesans)

http://www.math.msu.su/departament/opu/INTERN/zelikin_new/botti.html (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 28. Paul Cezanné, “Still Life, Drapery, Pitcher, And Fruit Bowl”, 1893-94, (Empresyonizm).

<http://www.paul-cezanne.org/Fruit-Bowl--Pitcher-And-Fruit.html> (Erişim Tarihi: Şubat 2010)

Resim 29. Vincent Van Gogh, “Cafe Terrace at Night”,1888

<http://oilpaintingrepro.com/paintings/vincent-van-gogh-cafe-terrace-at-night-1888.html> (Erişim

Tarihi: şubat 2010)

Resim 30. Rembrandt, “Belshazzars Feast”, 1635-39

<http://www.painting-palace.com/en/paintings/14122> (Erişim Tarihi: şubat 2010)

Resim 31. Wassily Kandinsky, “Squares with Concentric Circles”,1913

<http://artbeadscene.blogspot.com/2009/06/monthly-challenge.html> (Erişim Tarihi: şubat 2010)

Resim 32. Andre Derain, “Collaire”, 1905

<http://cyrano.blog.lemonde.fr/2007/08/> (Erişim Tarihi: şubat 2010)

Resim 33. Paul Cezanné, “L'Estaque”, 1883-1885

http://literatti-aliteraryblog.blogspot.com/2008/09/timeless-masterpieces-of-great-masters_05.html (Erişim Tarihi: şubat 2010)

Resim 34. Robert Delaunay, “Circular Forms”, 1930.

http://www.artinthepicture.com/paintings/Robert_Delaunay/Circular-Forms/ (Erişim Tarihi: şubat 2010)

Resim 35. Piet Mondrian, Composition With Red Blue Yellow, 1929.

(<http://cealdecote.wordpress.com/2007/12/>) (Erişim Tarihi: Ocak 201

